زنجیرەی بڵاوکراوەکانی گۆڤاری ئاسۆی پەروەردەیی - ٢٨ -

فەرهەنگی

زاراوەکانی دەنگسازی

ئینگلیزی- عەرەبی- کوردی

د. تالیب حوسێن عەلی

کوردستان ــــــــــــــــــــ هەولێر

فەرهەنگی

زاراوەکانی دەنگسازی

ئینگلیزی- عەرەبی- کوردی

د.تالیب حوسین عەلی

چاپی یەکەم ٢٠٠٥

کوردستان ـــــــــــــــــــــــــــــــ هەولێر

* ناوی کتێب : فه‌رهه‌نگی زاراوه‌کانی ده‌نگسازی
ئینگلیزی ـ کوردی
*دانه‌ر : د. تالیب حوسێن عه‌لی
* له زنجیره بلاوکراوه‌کانی گۆڤاری ئاسۆی په‌روه‌رده‌یی ژماره (٢٨)
* پیت چنین و نه‌خشه‌سازی : کۆمپیوته‌ری ده‌ریا
*تیراژ : (٥٠٠) دانه
* چاپی یه‌که‌م ـ هه‌ولێر ـ ٢٠٠٥
* ژماره‌ی سپاردن (١١٩)ی ساڵی ٢٠٠٥

پێشەکی

فەرهەنگ ئەو سەرچاوەیەیە یان ئەو کتێبەیە کەزانیاری تایبەتی تێدا تۆمار دەکرێت دەربارەی وشەو زاراوەکانی زمان و واتاکانیان. دیارە فەرهەنگیش جۆری زۆرە، ئەم کارەش کە کۆمەڵێ زاراوە بەخۆیەوە دەگرێت، وەك فەرهەنگێکی زانستی تایبەتە بەو زاراوانەی کە لەبواری دەنگسازیدا بەکاردێن.

– ئامادەکردنی ئەم کۆمەڵە زاراوەیەش لەبواری دەنگسازیدا دەگەڕێتەوە بۆ چەند هۆکارێك لەخوارەوە بەکورتی ئاماژەیان بۆ دەکەین:

١–لەڕاستیدا کوردی– نەك تەنیا لەم زانستەدا– بەڵکو لەزۆربەی زانستەکانی تردا پێویستیەکی زۆری بەم جۆرە فەرهەنگە زانستیانە هەیە. ئەم هۆکارەش زیاتر هانی دام –کە ماوەیەکی زۆرە کاری تێدا دەکەم– ئەم بەرهەمە بچوکە بخەمە بەر دەستی خوێنەری بەڕێز بەئومێدی ئەوەی ببێتە هەوێنی کارێکی گەورەو فراوانتر بۆ ئامادەکردنی فەرهەنگێکی تایبەت لەبواری دەنگسازیو زمانەوانیدا.

٢–بۆ ئەوەی خوێنەری کورد ئاشنابێت بەو زاراوانەی کە تایبەتن بەم زانستە، دیارە لەم ڕووەوە تاکو ئێستا شتێکی ئەوتۆ ئامادە نەکراوە، ئەمەش بۆتە هۆی ئەوەی کە توێژەر یان خوێنەر زیاتر خۆی بەزاراوە جیهانییەکە ببەستێتەوە بێ ئەوەی بە تەواوی مەبەستەکەی لا ڕوون بێتەوە.

٣-نوسینەوەی هەر باسێك لەم بوارەدا بەزمانی کوردی، نوسەر دووچاری کێشەی وەگێڕانی زاراوە دەبێت، بۆ ئەوەی زاراوەیەکی کوردی بەرامبەر بەزاراوە جیهانییەکە دابنێت، ئەمەش زۆرجار دەبێتە هۆی ئەوەی کەچەند زاراوەیەك بۆ هەمان زاراوە جیهانییەکە بەکار بهێنێت.

ئەگەرچی لێرەدا هەوڵ دراوە بەرامبەر بەهەر زاراوەیەك زاراوەیەکی کوردی دابنرێت کە مەبەستی زاراوە جیهانییەکە بگەیەنێت، ئەگینا ناچار بووینە کە زاراوەکە بکەین بەکوردیو بەکاربهێنین، هەروەها واتاو مەبەستی زانستی زاراوەکە بەکورتی خراوەتە ڕوو، لەهەر شوێنێکیشدا کەپێویستی کردبێت نموونەمان بەزمانی کوردی بۆ هێناوەتەوە.

بێگومان لەم کارەدا سود لەچەند سەرچاوەیەك وەرگیراوە، بەپلەی یەکەم لەفەرهەنگی (معجم علم اللغة النظري) کە لەکۆتایی فەرهەنگەکەدا بەپێی ئەلفۆبێی ناوی دانەرەکانیان ڕیزکراون.

دوا وتەم ئەوەیە کە بڵێم: ئەم فەرهەنگە یەکەم فەرهەنگی زانستی کوردییە لەبواری زانستی زماندا دەخرێتە بەر دەستی خوێنەری کوردەوە بێ کەم و کوڕی نییە، بۆیە لێرەدا بەهەستێکی زانستییەوە داوا لەپسپۆڕو شارەزایانی زمان دەکەم. ئاگادارمان بکەنەوە لەهەر ناتەواویو کەم و کوڕیەك کە بەرچاویان دەکەوێت بەتایبەتی لەبەکارهێنانی زاراوە کوردییەکاندا کەسود بەم کارەو زاراوە سازی کوردی بگەیەنێت، پڕ بەدڵ سوپاسی هاوکاریتان دەکەم، ئەگەر بەوشەیەکیش بێت کە خزمەتی زمانەکە بکات.

-A-

ablaut	إبدال الصائت	**گۆڕانی ڤاوڵ:** بریتیە لە گۆڕینی ڤاوڵێک بەڤاوڵێکی تر لەناوەندی وشەیەکدا کە دەبێتە هۆی گۆڕانی واتای وشەکە، ئەم دیاردەیە بەزۆری لەزمانە هیندو ئەوروپییەکاندا ڕوودەدات، وەکو ژیر: ژێر، هەروەها ئەم جۆرە گۆڕانە بە apophony یان vowel gradation ناو دەبرێت.
abnormal vowel	صائت شاذ	**ڤاولی ناوێزە:** ئەو ڤاوڵەیە کە دەکەوێتە نێوان ڤاوڵێکی پێشەوەو ڤاولی دواوە.
absorption	امتصاص	**قوتدان (هەڵمژین)** وەك زاراوەیەك بۆ دوو مەبەست بەکاردێت: أ- تێکەڵ کردنی دەنگێك لەگەڵ دەنگێکی تردا -پێش یان پاش- دەنگەکە. ب-جۆرێکە لە گونجانی دوو دەنگ کە لەکاتی گۆکردندا یەکێکیان لەناو دەچێت، وەکو: لەگەڵت دێم > لەگەڵدێم.
accent	النبرة	- ئەم زاراوەیە بۆ ئەم مەبەستانە بەکاردێت: أ-**هێز:** بڕوانە زاراوەی stress ب-نیشانەی هێز لەنووسیندا ج-شێوەی ئاخاوتنی کەسێك کە جیایی دەکاتەوە لەئاخاوتنی کەسێکی تر.
Accommoda-tion	المماثلة الجزئية	**گونجانی ناتەواو:** جۆرێکە لەگۆڕانی دەنگ کە ئاکارێك (سیفەتێك) لەدەنگەکە دەگۆڕێت بۆ ئەوەی

		لەگـــەڵ دەنگـــە کارتێکردووەکـــەدا جـــۆرە گونجانێك پەیدا ببێـت وەك گـۆڕانی /ش/ ی کپ بۆ /ژ/ی گڕ بۆ ئەوەی لەگەڵ /ن/ی گڕدا بگونجێت، بۆ نموونە: پاش+ نوێژ > پاژنوێژ
acoustic Phonetics	علم الاصوات الاكوستيكي	**فۆنەتیکی ئەکۆستیکی:** لقێکـــە لەزانســـتی دەنـــگ بایـــەخ بـــە دیراســـەکردنی تایبەتییـــەکانی مـــاددی (فیزیکـی) دەنگـەکانی زمـان دەدات لـەکاتی گواستنەوەی ئەو دەنگانـە لەقسـە کـەرەوە بـۆ گوێی گوێگر، هەندێ زمانەوان بـە فۆنـەتیکی فیزیکی physical phonetics ناوی دەبن.
acoustics	علم الاكوستيكي	**زانستی ئەکۆستیکی دەنگ:** ئـــەو زانســـتەیە کـــە لەتایبەتییـــەکانی گواسـتنەوەی دەنگـەکانی زمـان دەکۆڵێتـەوە بەتایبـەتی ئـەوەی کـە پەیوەنـدی بەلایـەنی مـاددی دەنگەکانـەوە هەیـە لـەکاتی دروسـت بـــوون و گواســـتنەوەی ئـــەو دەنگانـــە لەقسەکەرەوە بۆ بیسەر، ئەمـەش دوو لایـەنی گرنگ دەگرێتەوە: أ-لایەنی فیزیکی دەنگەکان. ب-لایەنی فیسیۆلۆجی ئەوەی کەپەیوەندی بەپرۆسەی بیستنەوە هەیە.
acrology = acrophony	كتابة صوتية اوائلية	**ئەکرۆفۆنی (نووسینی سەرەتایی دەنگ):** ئـەو نووسـینە سـەرەتاییە بـوو کـە وەکـو نیشـانە (وێنـە) بـەکار دەهـات بـۆ ئـەوەی گوزارشـت لـەبیرێك یـان شـتێك بکـات، پاشـان ئـەو نیشـانەیە پـەرەی سـەندو بـەکارهات بـۆ

		دەنگی یەکەمی ئەو وشەیەی کە گوزارشت لەشتەکە دەکات.
active articulator	ناطق نشيط	**درکێنەری چالاك:** ئەو ئەندامە چالاکەیە لەئەندامانی ئاخاوتندا کە لەکاتی دوواندا بەرەو سازگەی دروست بوونی دەنگەکە دەجوولێتەوە، وەکو زمان و لێوی خواروو.
active cavity	تجويف نشيط	**بۆشایی چالاك:** ئەو بۆشاییەیە کە ڕاستەوخۆ بەشداری لەدرکاندنی دەنگێك دەکات وەکو بۆشایی ناو زار لەکاتی درکاندنی /س/، هەروەها بۆشایی ناو لووت لەکاتی درکاندنی /ن/.
actualization	تحقيق الصوت	**بەدی هێنانی دەنگ:** بریتییە لەدرکاندنی ڕاستەقینە فۆنیم کە لەژینگەیەکەوە بۆ ژینگەیەکی تر درکاندنی فۆنیمە کە دەگۆڕێت، وەك درکاندنی /ت/ لەسەرەتاو کۆتایی وشەدا: تەم،هات
acute	عالي التردد	**لەرەلەری بەرز:** ئەو دەنگەی کە لەرەلەرێکی بەرزی هەیە، وێنەی لەرەلەرەکەش لەئامێری سەبکتۆگرافدا دەردەکەوێت بۆ نموونە: /ب/، /پ/، /ف/ لەگەڵ ڤاوڵەکانی /ە/، /ی/، /یٚ/ لەرەلەرێکی بەرزیان هەیە، کە لەرەلەرەی نزم grave بەرامبەری دەوەستێت.
acute accent	نبرة رئيسية (حادة)	**هێزی سەرەکی (تیژ):** بڕوانە زاراوەی primary stress.

Adam's apple	تقاحة آدم (الحنجرة)	**سێوی ئادەم (قورگ):** ئەنـدامێکی درکاندنـە کەژێیـەکانی قـورگی تێدایە، هەروەها پێی دەوترێت Larynx یان voice box.
adaptation	تطويع، مماثلة	**گۆڕانی دەنگ، گونجان:** بۆ دوو مەبەست بەکاردێت: **أ-گۆڕانی دەنگ:** واتـە گـۆڕینی دەنگـی وشـەی خوازراو (بێگانە) بۆ ئەوەی لەگەڵ فۆنـەتیکی دەنگـەکانی زمانـە خوازراوەکـەدا بگونجێـت، وەك: ظالم- زاڵم، طائرة- تەیارە. **ب-گونجان:** بڕوانە زاراوەی assimilation.
adjacent sound	صوت مجاور	**دەنگی دەوروبەر (دراوسێ):** أ-دوو دەنگ لەوشەیەکدا ببن بەدراوسێ. ب-دوو دەنـــگ لـــەڕووی ســـازگەوە بـــبن بەدراوسـێ، واتـە نزیـك بوونـەوەی سـازگەی دەنگێك لەسازگەی دەنگێکی تر.
advanced = fronted	مقدم	**پێشکەوتوو (دەنگ):** ئەو دەنگەی کە لەشوێنی درکانـدنی ئاسـایی خۆیـدا نامێنێـتو دێتـە پێشـەوە لەئـەنجامی کـارتێکردنی دەنگـی دەوروبـەر لـەناو هـەمان وشـــەدا، واتـــە ســـازگەی دەنگەکـــە پـــێش دەکەوێت، وەك درکاندنی /ك/ لەوشەی (کێ)دا.
affricate	مزجي (شبة انفجاري)	**تێکەلاو (نیمچە گیر):** دەنگێکـی لێکـدراوە لـەدوو دەنـگ پێـك دێـت، یەکـــەمیان گـــیرەو ئـــەوی تریـــان خشـــۆکە، بەگیرەکـە دەسـت پـێ دەکـات و بەخشـۆکەکە

		تەواو دەبێت، بۆیە بەدەنگێکی لێکدراو یان نیمچە گیر ناو دەبرێت، سازگەی درکاندنی ئەم دەنگە دەکەوێتە نێوان پووکی ددان و مەلاشوی رەقەوە. لەکوردیدا دوو فۆنیمی تێکەلاو هەیە، یەکەمیان /ج/یە کە دەنگێکی تێکەلاوی پووکە مەلاشویی گرە، دووەمیان /چ/یە کەدەنگێکی تێکەلاوی پووکە مەلاشویی کپە.
affricated stop	انفجاري مزجي	**گیری تێکەلاو:** بڕوانە: زاراوەی affricate
affrication	مزج	**تێکەڵ:** بریتییە لەبەدوایەك هاتنی دەنگێکی گیر لەگەڵ دەنگێکی خشۆك بۆ دروست بوونی دەنگێکی تێکەڵ، وەکو /چ/ لەوشەی (چاو)دا.
air chamber	تجويف هوائي	**بۆشایی هەوا:** ئەو بۆشاییانەی ناو ئەندامانی ئاخاوتن دەگرێتەوە کە پەیوەندییان بەپرۆسەی درکاندن و دروست بوونی دەنگەکانی زمانەوە هەیە. ئەوانەش لەچوار بۆشایی پێك دێن: ١-بۆشایی سییەکان. ٢-بۆشایی قورگ ٣-بۆشایی زار (دەم). ٤-بۆشایی لووت
air stream	مجرى النفس	**ڕێڕەوی هەناسە:** ئەو ڕێڕەوەیە کە تەزووی هەناسەی بەناودا دەڕوات وەکو بۆری هەناسەو قورگ و گەروو زار و لووت.

allochrone	الوكرون متغير زمني	**ئەلۆ گرۆن:** بریتیە لەجیاوازی درێژە پێدانی درکاندنی دەنگ لەوشەدا، بێ ئەوەی کار لەواتای وشەکە بکات، بۆ نموونە وشەی (دوور) بەدرێژە پێدان و کورت کردنەوەی ڤاوڵەکە دەدرکێت بێ ئەوەی کار بکاتە سەر واتای وشەکە.
allograph	الوغراف، متغير حرفي	**ئەلۆگراف (شێوەی نووسینی پیت):** شێوەیەکە لەشێوەکانی نووسینەوەی پیتێک و لەشوێنێکی تایبەتیدا بەکاردێت، بۆ نموونە نووسینی پیتی (بێ)ی سەرەتایی و (بێ)ی ناوەڕاست و کۆتایی بەم شێوە جیاوازانە دەنووسرێت: (بـ، ـبـ، ب).
allophone	ألوفون، متغير صوتي	**ئەلۆفۆن (شێوەکانی دەنگ):** شێوەیەکە لەشێوەکانی درکاندنی هەمان فۆنیم، بێ ئەوەی درکاندنی ئەو شێوە جیاوازە کار لەواتای وشە بکات. واتە ئەو کۆمەڵە دەنگەیە کەفۆنیمێک دەیان گرێتە خۆیەوەو بەئەندامێکی یان ئەلۆفۆنی ئەو فۆنیمە دادەنرێن وەك گۆکردنی /ت/ لەم وشانەدا بەشێوەی جیاواز: تەڕ- تەمەن- تاڵ- گرت.
allophonic	تغير الوفوني	**گۆڕانی ئەلۆفۆنی:** گۆڕانی درکاندنی فۆنیمێك بێ ئەوەی کار لەواتای وشەکە بکات. وەکو درکاندنی /س/ لەوشەی (سەوزە)ی کوردیدا چ بە (س) یان (ص) گۆبکرێت واتای وشەکە ناگۆڕێت.

alphabet	الألفبا	**ئەلفوبێ:** بریتیە لەهێماکانی نووسینی پیتی کە زمانی پێ دەنووسرێتەوە.
alphabetical notation	كتابة الفبائية	**نووسینی ئەلفوبێی:** ئەو نووسینەیە کە بۆ هەر دەنگێکی زمانی هێماکانی نووسینی تایبەتی بۆ دادەنرێت، واتــە هــەر فۆنیمێــك بــەگرافیمێك نیشــان دەدرێــت ئــەم جــۆرە نووســینە تارادەیــە لەنووسینی کوردیدا پەیڕەو دەکرێت.
alveola	اللثة، السنخ	**پووك:** لێوارێکی شێوە قۆقزە لەناو زاردا، دەکەوێتـە پـاش دانـەکانی سـەرووی پێشـەوە، دەبێتـە سازگە بۆ ژمارەیەکی زۆری دەنگـەکان، وەکـو /س/، /ت/، /د/
alveolar	لثوي	**پووکی (دەنگ):** ئــەو دەنگەیــە کــە لەئــەنجامی لێکــەوتنی (تمــاس) نــووکی زمــان لــەپووکی پــاش دانەکانی سەرووی پێشەوە دروست دەبێت، وەك: /س، ز، ل، ن، ر، ت، د/.
alveolar ridge	اللثة	**پووك:** بڕوانە: زاراوەی alveola.
alveo palatal	غاري لثوي	**پووکە مەلاشوویی ڕەق:** ئـەو دەنگەیـە کـە لەئـەنجامی لێکـەوتنی یـان نزیــك بــوونی پێشــەوەو ناوەڕاســتی زمــان لـەپووك و مەلاشـوویی ڕەق دروسـت دەبێـت، وەکو: /ژ/، /ش/، /ج/، /چ/، /ی نیمچە ڤاوڵ/

ambisyllabic consonant	صامت ثنائي المقطع	**كۆنسنەنتی دوو بڕگەیی:** ئەو دەنگە کۆنسنەنتەی کە دەکەوێتە نێوان دوو ڤاوڵەوە، هەروەها بەشداری لەهەردوو بڕگەی پێش و پاشەوە دەکات، واتە بڕگەی یەکەم و دووەمی وشەکە، وەکو /ل/ لەوشەی (کەللە و زللە)دا هەیە
amplificative	متعلق بالتضخيم	**پەیوەندی بە قەڵەوبوونی دەنگەوە هەیە:**
amplitude	سعة	**فراوانی:** بریتیە لەگەورەترین لادانی تەنی لەراو لەخاڵی سرەوتنیەوە. کەپێوانەی ڕادەی جوڵە لە لەرەیەکدا نیشان دەدات.
analphabetic notation	كتابة غير هجائية	**نووسینی ناهیجائی:** جۆرە هێمایەکی نووسینە کەپیتەکانی ئەلفوبێی ئاسایی تێدا بەکار نایەت وەکو نووسینی بڕگەیی و نووسینی وشەیی.
anaptyctic sound	صوت مقحم	**دەنگی زیادکراو:** ئەو دەنگەیە کە لەناوەندی وشەیەکدا یان ڕستەدا زیاد دەکرێت بەمەبەستی ئاسانی گۆکردن، وەکو زیادکردنی /ی/ نیمچە ڤاوڵ لەوشەی مامۆستا+ ان > مامۆستایان
anaptyctic vowel	صائت مقحم	**ڤاوڵی زیادکراو:** ئەو ڤاوڵەیە کە لەنێوان دوو کۆنسنەنتی وشەیەکدا زیاد دەکرێت بۆ ئەوەی گۆکردنی وشەکە ئاسان بێت، لەزمانی کوردیدا بە زۆری نیمچە ڤاوڵی /ی، و/ ئەم ڕۆڵە دەبینن.
antevior = diffuse	أمامي، متقدم في مخرجه	**پێشەوە، پێشکەوتوو لەسازگەدا:** سیفەتە بۆ ئەو دەنگە کۆنسنەنتەی کە

		لەکاتی درکاندنیدا تەزووی هەناسە رێی لێ دەگیرێت لەلێوو ددانو پووكو مەلاشوی رەقدا، وەکو /ت/، /ن/، /ب/، واتە ئەم سیفەتە کۆنسنەنتە لێویەکان و ددانیەکان و پووکییەکان و مەلاشوی رەق دەگرێتەوە، کە دەکەونە بەشی پێشەوەی ئەندامانی ئاخاوتنەوە.
anthro pophonics	الإمكانية الصوتية البشرية	**تواناى دەنگى مرۆڤ:** بریتیە لەتواناى تەواوى ئەندامانى ئاخاوتن لای مرۆڤ بۆ درکاندنی دەنگەکانی زمان.
anticipation	توقع	**روودانی پێش وەخت:** بریتیە لەگۆڕانی درکاندنی دەنگێك بە دەنگێکی پاش خۆی لەئەنجامی ئامادەبوونی ئەندامانی ئاخاوتن بۆ درکاندنی دەنگی پاشەوە (دووەم)، واتە ئامادەبوونی ئەندامەکان پێش وەخت دەبێتە هۆی گۆڕانی درکاندنی دەنگی یەکەم بۆ ئەوەی لەدرکاندنی دەنگی دووەم بچێت وەکو: سەرت داگرە > سەردداگرە لێرەدا /ت/ بە /د/ گۆڕاوە
anticipation assimilation	مماثلة توقعية	**گونجانی پێش وەخت:** بریتیە لەگۆڕانی دەنگێك بۆ ئەوەی لەگەڵ دەنگێکی پاش خۆیەوە بگونجێت وەکو: لەگەڵت دێم > لەگەڵددێم.
aperture	انفتاح	**کرانەوە:** بریتیە لەپلەی کرانەوەی ئەندامانی ئاخاوتن لەکاتی درکاندنی ئەو دەنگانەی کەگیر (وەستاو) نین، ئەمەش بەرامبەر بە داخستن closure دەوەستێت.

apex	الذلق، رأس اللسان	**نووکی (سەری) زمان :** بریتیە لەبەشی پێشەوەی (نووکی) زمان، وەکو درکێنەرێك دەجوولێتەوەو نزیك دەبێت لەدانەکانی سەروو یان پووك یان مەلاشووی ڕەق بۆ دروست کردنی ئەو دەنگانەی کە بەنووکە زمانی apical ناو دەبرێن.
aphaeresis	ترخيم استهلالي	**لەناوچوونی سەرەتایی:** بریتیە لە لەناوچوونی دەنگێك یان زیاتر لەسەرەتای وشەیەك یان مۆرفیمێکدا، بەزۆری دەنگە لەناوچووەکە دەنگێکی ڤاوڵ دەبێت کە دەکەوێتە ژێر کاریگەری ڤاوڵی کۆتایی وشەیەکی ترەوە، وەك لەناوچوونی /ـە/ لەسەرەتای مۆرفیمی ناسیاری (ە کە) لەوشەی چرا+ ەکە > چراکە
aphesis	ترخيم استهلالي صائتي	**لەناوچوونی ڤاوڵی سەرەتایی :** بریتیە لە لەناوچوونی ئەو ڤاوڵەی کەهێزی لەسەر نییە لەسەرەتای وشەدا.
apical	ذلقي	**نووکە زمانی (دەنگ):** أ-ئەو دەنگەیە کە نووکی زمان بەشداری لەدرکاندنی دەکات، وەکو /ت/ کە لەئەنجامی لێکەوتنی یان نزیك بوونەوەی نووکی زمان لەدانەکانی سەروو دروست دەبێت. ب-سیفەتە بۆ دەنگی نووکە زمانە.
apico	ذلقي	**نووکە زمانی:** پێشگرێکە وەسفی ئەو دەنگە دەکات کە نووکە زمانییە.
apico-alveolar	لثوي ذلقي	**پووکی نووکە زمانی :** ئەو دەنگەیە کە سازگەکەی پووکی ددانەو

		درکێنەرەکەشی نووکی زمانە، کاتیٚ کە نووکی زمان لەپووکی دانەکانی سەروو نزیك دەبێت یان لێی دەکەوێت، وەکو درکاندنی /س، ز، ن، ل، ر/.
apico-alveolar fricative	احتكاكي لثوي ذلقي	**خشۆکی پووکی نووکە زمانی:** ئەو دەنگەیە کەشێوەی درکاندنی خشۆکییەو سازگەکەی پووکی ددانەو درکێنەرەکەشی نووکی زمانە وەکو /س، ز/
apocopation	ترخيم ختامي	**لەناوچوونی (سووان) کۆتایی:** بریتیە لەسووانی دەنگێك یان زیاتر لەکۆتایی وشەیەکدا وەکو: هەندێك > هەندیٚ دەخوات > دەخوا
apophony	ابدال الصوائت	**گۆرانی ڤاولْ:** بریتیە لەگۆڕینی ڤاوڵێك لەوشەیەکدا بە مەبەستی دروست کردنی وشەیەکی تری نویٚ، وەکو: بەر: بار: بۆر: بیر گۆڕینی ڤاولی ئەو وشانە بۆتە هۆی گۆڕینی واتاکانیان، بڕوانە زاراوەی ablaut.
archiphoneme	فونيم شامل (الأم)	**فۆنیمی سەرەکی (بنجی):** ئەو فۆنیمە سەرەکییەیە کە چەند شێوەیەکی درکاندنی جیاوازی هەیە، ئەو جۆرە جیاوازییەش نابێتە هۆی گۆڕینی واتا، وەکو /لْ/ لەکوردیدا لەهەندیٚ ناوچە بە [ر] دەدرکێت، مالْ > مار.
articulation	نطق	**درکاندن:** بریتیە لە گۆکردنی (بەرهەمهێنانی) ڕاستەقینەی دەنگەکانی زمان لەکاتی ئاخاوتندا یان لەکاتی خوێندنەوە بەدەنگێکی بەرز.

articulator	ناطق	**دركێنەر:** هەر ئەندامێكی ئاخاوتن لەكاتی دركاندنی دەنگەكانی زماندا بەرەو سازگەی دروست بوونی دەنگەكە بجولێتەوە، وەكو زمان و لێوی خواروو.
articulatory phonetics	علم الاصوات النطقي	**فۆنەتیكی دركاندن:** بەشێكە لەزانستی دەنگ كەلەپرۆسەی بەرهەمهێنانی دەنگەكانی زمان دەكۆڵێتەوە،واتە لەشێوەی دركاندنی دەنگەكان و سازگەی دركاندن و ئەو ئەندامانەی كە بەشداری لە دركاندنی دەنگەكان دەكەن، هەندێ بە فۆنەتیكی فیسیۆلۆجی physiological phonetics ناوی دەبەن.
articulatory system	جهاز النطق	**كۆئەندامی دركاندن:** ئەو ئەندامانەی لەش كە بەشداری لەدركاندنی دەنگەكانی زمان دەكەن، وەكو سییەكان و بۆری هەناسەو قورگ و گەروو ژێیەكانی قورگ و زمانۆچكەو مەلاشوو پوكی ددان و زمان و لێوەكان و لووت.
artificial palate	حنك اصطناعي	**مەلاشوی دروستكراو:** مەلاشوویەكی دروست كراوە بۆ روون كردنەوەو دیاریكردنی سازگەی دەنگەكانی زمان بەكاردێت.
ascending diphthong	ثنائي صائت صاعد	**ڤاوڵی دوولانەی بەرز:** ئەو ڤاوڵە دوولانەیەیە كەبەرزی دەنگەكە دەكەوێتە كۆتاییەوە، هەروەها بە rising diphthong ناو دەبرێت.

aspirate	هائي، نفسي صوت هائي	**هائی، هەناسەدار:** ١-ئـەوەی کـە دەنگێکـی زمـانی دەکاتـە هەناسەدار یان هائی. ٢-سـیفەتە بـۆ ئـەو دەنگـەی کـە دەنگێکـی وەکـو هـائی لەگەڵـدا دەردەچێت لەئـەنجامی درکانـدنی بـەهێزی دەنگەکـە کـە تـەزووی هەناسەیەکی توندی لەگەڵدا دێتە دەرەوە. ٣-دەنگی هائی: ئـەو دەنگەیـە کـە دەنگێکـی هـائی لەگەڵـدا دەردەچێت، بـەزۆری دەنگـی گـیری کـپ کـە لەسەرەتای وشەوە دەردەکەوێت وەکـو (تـەڕ، پـەڕ، کـەڕ) سـیفەتی هـائی لەگەڵـدا دەبێـت، بـەڵام کـە لـەپاش /س/دا دەردەکـەوێت وەکـو (دەست، ئەسپ، نیسك) سیفەتی هائییەکەی لەدەست دەدات.
assibilant	مزجي اسناني	**تێکەڵاوی ددانی (دەنگ):** ئەو دەنگەیە کەشێوەی درکاندنی تێکـەڵاوەو شـوێنی درکاندنیشـی دانەکانـە، بڕوانـە dental affricate.
assimilation	مماثلة	**گونجان:** بریتیـە لـەگۆڕانی دەنگێـك بـۆ ئـەوەی لـەدەنگێکی دەوروبـەری خـۆی بچێت وەکـو حەڤـدە > حەڤڤـە لـەزاری سلێمانیدا کـە /د/ گـۆڕاوە بـە /ڤ/ واتـە وەکـو /ڤ/ کارتێکردووەکـەی لێ هـاتووە، هـۆی ڕوودانـی ئـەم دیاردەیـەش دەگەڕێتـەوە بـۆ بارودۆخی ئەنـدامانی ئاخـاوتن و ڕێکخسـتن و گونجـانی

		جوولاًنەوەی ماسولکەکان لەکاتی درکانـدنی دەنگەکانـــدا. گونجـــانیش دوو جـــۆرە: گونجانی تەواوو گونجانی ناتەواو.
assimilatory sound	صوت مكيف	**دەنگی کارتێکردوو:** ئەو دەنگەیە کە کار لەدەنگێکی تر دەکات و دەی گۆڕێت بۆ ئەوەی لەخۆی بچێت، وەکو بـۆت دێـنم > بـۆد دێـنم لێـرەدا /د/ کـاری کردۆتە سەر /ت/و گۆڕیویەتی بە /د/.
assonance	تجانس صوتي (سجع)	**گونجانی دەنگی (سەروا):** بریتیـە لـە دووبـارە بوونـەوەی هـەمان دەنـگ لەو وشانەی کە لە وتەیەکدا بەرەو دوای یەك دێن، وەکو دووبـارەبونی/ـە/ لـەم نیـوە دێـرە شیعرەدا: بە ئاسمانەوە ئەستێرەم دیوە.
asyllabic	صوت غير مقطعي	**دەنگی نابڕگەیی:** ئـەو دەنگەیـە کـە بەتـەنیا ناتوانێـت بڕگەیـەك پێك بهێنێت، هەروەها نابێتە ناوکی بڕگەش.
asymmetric	جانبي (صوت)	**لایی (دەنگ):** ئـەو دەنگەیـــە کـــە بـــە هـــەردوولای زمانـــەوە گۆدەکرێت وەکو دەنگی لامـی سـوك و قەڵـەو لەزمانی کوردیدا.
atonic	مقطع غير منبور غير منبور	**أ-بڕگەی بێ هێز:** ئەو بڕگەیەی کە هێزێکی لاواز وەردەگرێت. **ب-بێ هێز** سیفەتە بۆ ئـەو بڕگەیـەی کـە هێزێکـی لاوازی هەیە.

audible	مسموع	**بیستراو:** سیفەتە بۆ ئەو دەنگەی یان ئاخاوتنەی کە بە ئاسانی دەبیسترێ.
auditory masking	تشویش سمعي	**تەشویشی بیستن:** ئەو دەنگەی کە دەبێتە هۆی تێکدانی یان رێگە نەدان بە بیستنی دەنگێکی تر
auditory phonetics	علم الاصوات السمعي	**فۆنەتیکی بیستن:** لقێکە لە زانستی دەنگ بایەخ بە دیراسە کردنی کۆئەندامی بیستن و پرۆسەی بیستن دەدات، هەروەها لە چۆنیەتی پێشوازی کردنی دەنگەکانی زمان و هەست کردن بەو دەنگانە دەکۆڵێتەوە.
autonomus phoneme	فونیم مستقل	**فۆنیمی سەربەخۆ:** فۆنیمێکی پێوانەیی رووتە کە لەکاتی درکاندنی ڕاسەقینە دا بەچەند شێوەیەك دەدرکێت، هەرشێوەیەکیش لەوشێوانە پێی دەوترێت ئەلۆفۆن.
avulsive	شهیقي	**هەناسەیی (هەناسەوەرگرتن):** ئەو جۆرە دەنگەیە کە لەهەندێ زمانە ئەفریقیەکاندا بەهۆی وەرگرتنی هەناسەوە پەیدا دەبێت، ئەمەش بەپێچەوانەی زۆربەی دەنگەکانی زمانە، کە بەهۆی هەناسەدانەوە دروست دەبن.

-B-

back of the tongue	مؤخر اللسان	**پشتەوەی زمان:** ئەو بەشەیە لە زمان کە دەکەوێتە نێوان ناوەڕاستی زمان و ڕەگی زمانەوە، لەکاتی لێکەوتنی ئەم بەشە بە مەڵاشوی نەرمەوە /ك، گ/ دروست دەبێت، هەروەها پێی دوترێت -dorsum-.
back vowel	صائت خلفي	**ڤاوڵی پاشەوە:** ئەو ڤاوڵانەیە کە بە بەشی پشتەوەی زمان دروست دەبن وەکو /و،وو،ۆ/
basic consonants	صوامت اساسية	**کۆنسنەنتە سەرەکییەکان:** ئەو کۆنسنەنتانەی کە لە زۆربەی زمانەکاندا هەیە، وەکو کۆنسنەنتە گیرەکانی /ب، پ، ت، د، ك، گ/ لووتیەکان /م، ن/
bilabial	شفتاني	**لێوی (دەنگ):** أ- ئەو دەنگەیە کە هەردوو لێو بەشداری لە درکاندنی دەکات، لێوی خواروو دەبێتە درکێنەر و لێوی سەرووش دەبێتە سازگەی درکاندن وەکو /م، ب، پ/ ب- سیفەتە بۆ ئەو جۆرە دەنگە.
bilbial nasal	انفي شفتاني	**لێوی لووتی (دەنگ):** ئەو دەنگەیە کە زرینگانەوەی لەناو لووتدا دەبێت، لێوی خواروو وەك درکێنەر و لێوی سەروو وەك سازگەی درکاندن بەشداری لە درکاندنی دەنگەکە دەکەن، وەکو/م/
bilabial stop	انفجاري شفتاني	**لێوی گیر (دەنگ):** ئەو دەنگە گیرەیە کەهەردوو لێو بەشداری لە درکاندنی دەکەن، دەنگەکەش یان گڕدەبێت

		وەکو /ب/ یان کپ دەبێت وەکو /پ/.
bilabiodental	اسناني شفتاني	**لێو ددانی (دەنگ):** ئەو دەنگەیە کە بەنزیك بوونەوەی یان بەلێکەوتنی لێوی خواروو بە لێوی سەروو دانەکانی سەروو دروست دەبێت.
bilateral opposition	تقابل ثنائي	**جووتۆکەی بەرامبەری:** دوو فۆنیم لەتاکە سفەتێکدا بەرامبەر بەیەك بوەستن، وەکو لەم جووتە فۆنیمانەدا دەردەکەوێت: /د: ت/، /ب:پ/، /ز: س/، /ژ: ش/ ئەو جووتە فۆنیمانە لەهەموو سفەتێکدا وەکو یەکن، تەنیا لەسیفەتی گڕیو کپیدا نەبێت بەرامبەر بەیەك دەوەستن کە فۆنیمەکانی لای ڕاست لەو جووتە فۆنیمانەدا گڕن و ئەوانەی لای چەپیش کپن.
bilateral sound	صوت جانباني	**دەنگی دوولایی:** ئەو دەنگەیە کە لەکاتی درکاندنیدا تەزووی هەناسە لەهەردوو لای زاراوە دەردەچێت، وەکو /ل/ لەهەندێ زماندا، بەڵام کە تەزووەکە لەلایەکەوە دەربچێت ئەوا دەنگەکە بەدەنگی یەك لایی -lateral- ناودەبرێت.
binarism	تقسیم ثنائي	**دابەشکردنی دوویی (جووت):** بریتیە لەدابەشکردنی جۆرو یەکەکانی زمان

		بۆ دوو بەش، وەکو دابەشکردنی دەنگەکانی زمان بۆ کۆنسنەنت و ڤاوڵ، هەروەها بۆ گڕو کپ، یان دابەشکردنی ڤاوڵەکان بۆ کورت و درێژ، خڕو ناخڕ، سادەو لێکدراو..هتد.
blade of the tongue	مقدم اللسان	**پێشەوەی زمان:** ئەو بەشەیە لەزمان کە دەکەوێتە نێوان نووکی زمان و ناوەڕاستی زمانەوە بەشەکانی زمانیش بریتیە لەنووک (apex)، پێشەوە (blade) ناوەڕاست (center)، پشتەوە (dorsum)، ڕەگ (root) هەروەها پێشەوەی زمان پێی دەوترێت (front of the tonque).
blocked syllable	مقطع مغلق	**بڕگەی داخراو:** ئەو بڕگەیەیە کە بەدەنگێکی کۆنسنەنت کۆتایی دێت وەکو: کوڕ، شەم، ژان
blocked vowel	صائت مقيد	**ڤاوڵی بەندکراو:** ئەو ڤاوڵەیە کە دەکەوێتە نێوان دوو دەنگی کۆنسنەنتەوە وەکو ڤاوڵی /ی/ لەوشەی (پیر)دا.
breath group	مجموعة النفس	**کۆمەڵەی هەناسە:** بریتیە لەزنجیرە دەنگێکی زمانی کە لەکاتی ئاخاوتنی ئاساییدا بەرەو دوای یەك دێن، لەپێش و پاش زنجیرە دەنگەکەش پرۆسەی هەناسە وەرگرتن ئەنجام دەدرێت.
breath stream	تيار النفس	**تەزووی هەناسە:** بریتیە لەو تەوژمە هەوایەی کە لەکاتی هەناسەداندا لەسییەکانەوە دێتە دەرەوە، حوکم کردن (کۆنترۆڵ کردنی) بەسەر هەواکەدا دەبێتە هۆی دروست بوونی

		چەندین جۆری جیاواز لەدەنگەکانی زمان، بۆ نموونە گرتنی تەزووی هەناسەو پاشان بەرەڵاکردنی دەبێتە هۆی دروست بوونی دەنگی گیر (وەستاو)، یان ڕێگەدان بەتێپەڕبوونی تەنیا بەناو لووتدا ئەوا دەنگەکە دەبێتە دەنگێکی لووتی.
breathy phonation	نطق نفسي	**درکاندنی هەناسەدار:** ئەو جۆرە درکاندنەیە کە لەگەڵیدا -بەڕادەیەکی زۆر- ڕێگە بەهەناسە دەدرێت بۆ ئەوەی بەژێیەکانی قوڕگدا تێ بپەڕێت، ئەمەش بەرامبەر بەدرکاندنی تەنگ tight phonation دەوەستێت.
breathed segment		**یەکەی (کەرتی) هەناسەدان:** بچووکترین یەکەی دەنگە کە بەکرانەوەی ژێیەکانی قوڕگ دەدرکێت.
breve	علامة قصر	**نیشانەی کورتی:** ئەو نیشانەیەیە کە لەسەر ڤاوڵ دادەنرێت و گوزارشت لەکورتی ڤاوڵەکە دەکات، بەم شێوەیە [ ]. دەنووسرێت.
bridge sound	صوت وصلي	**دەنگی گەیەنەر:** ئەو دەنگەیە کە لەنێوان ڕەگی وشەو پاشگرەکەیدا دەردەکەوێت بەمەبەستی ئاسانی درکاندن وەکو [y] کانی+ەکە > کانی یەکە.
bridge syllable	مقطع وصلي	**بڕگەی گەێنەر:** ئەو بڕگەیەیە کە لەنێوان ڕەگی وشەو پاشگرەکەیدا زیاد دەکرێت بە مەبەستی ئاسانی درکاندن.
bright vowel	صائت امامي	**ڤاوڵی پێشەوە:** بڕوانە front vowel.

broad consonant	صامت واسع	**كۆنسنەنتی فراوان:** ئەو دەنگە كۆنسنەنتەیە كە دەكەوێتە پێش یـان پـاش ڤـاوڵێكی فراوانــەوە، مەبەســت لـەڤاوڵی فـراوان ڤـاوڵی پشـتەوەیە، بڕوانــە back vowel.
broad transcription	كتابـــــة عريضة	**نووسینی فراوان:** ئـەو جـۆرە نووسـینەیە كـە تـەنیا هێماكـانی فــۆنیمی تێــدا بــەكار دێــت، بــێ ئــەوەی سیماكانی دەنگی –نائەركی– بۆ دابنرێت، ئەمــەش بەرامبــەر بەنووســینی وردەكــاری norrow transcription دەوەســتێت. بــۆ نموونە نووسینی وشـەی (تـەم) بـەم شێوەیە /تــەم/ بـە نووسـینێكی فـراوان دادەنـدرێت، بەڵام كە بەم شێوەیە /تـّـەم/ بنوسرێت ئەوا گوزارشت لـە سیفەتی هائیـەتی /ت/ دەكات، ئەمـــەش بـــە نووســـینێكی وردەكـــاری دادەنرێت.
broad vowel	صائت واسع	**ڤاوڵی فراوان:** بڕوانە ڤاوڵی پاشەوە back vowel.
buccal	فمي	**زاری (دەنگ):** آ–ئـەو دەنگەیـە كـە تـەنیا لـە بۆشـایی نـاو زارەوە دەدركێـــت، وەكـــو /ت، د، ك، گ، ز، س/ ب– سیفەتە بۆ زار یان دەنگە زارییەكان.
buccal cavity	التجويـــــف الفمي	**بۆشایی ناوزار:** یەكێكـە لـەو بۆشـاییانەی كـە بەشـداری لـە دروســت بــوونی دەنگــەكانی زمــان دەكــات، هەروەها پێی دەووترێت –oral cavity–.

- C -

cacophony	تنافر صوتي	**دوور کەوتنەوەی دەنگ:** بریتیە لە بەدوا یەکهاتنی دەنگەکانی زمان و تەتەڵەکردنی زمان لە گۆکردنیان بە هۆی دووبارە کردنەوەی دەنگەکان یان نزیک بوونی سازگەی ئەو دەنگانە لە یەکترەوە، وەکو: مەکتەب، مەتکەب.
cacuminal	ارتدادي	**هەلگەڕاوەیی (دەنگ):** ئەو دەنگە کۆنسنەنتەیە کە لەکاتی درکاندنیدا نوکی زمان بەرەو مەلاشوی ڕەق هەڵدەگەڕێتەوە وەکو /د/ لە هەندێ زمانە هیندیەکاندا لەگەڵ /ر/ ئەمریکی، بڕوانە —retroflex—
cadence	ايقاع	**ترپە:** بریتیە لەو شەپۆلانەی کە لە دەنگەکانی زماندا ڕوودەدات لە ئەنجامی بەدوایەکهاتنی برگەی هێزدار و برگەی بێ هێز لەو زمانانەی کە سیستەمی هێزی تێدا بەکاردێت، بڕوانە —rhythm—
caducous sound	صوت متساقط	**دەنگی کەوتوو (لەناوچوو):** ئەو دەنگەیە کە دەشێ لەکاتی ئاخاوتندا لابرێت و گۆنەکرێت، وەکو: هەندێك، هەندێ، دەبات، دەبا
cardinal vowels	الصوائت الرئيسية	**ڤاوڵە سەرەکییەکان (ڤاولی پێوانە):** بریتیە لە کۆمەڵە ڤاوڵێکی پێوانەیی گشتی، نادرێنە پاڵ هیچ زمانێکەوە، بەهۆی ئەم

		ڤاولأنەوە دەتوانین ڤاوڵەکانی هەر زمانێك -کە بمانەوێ دیراسەی بکەین- دەست نیشان بکەین. (دانیال جۆنز) ئەم ڤاولأنەی لە سیستەمێکی نەگۆڕدا بەپێی مەودای گشتیو جۆری ڤاوڵەکانی لە چەند خاڵێکی چەسپاودا دیاری کردووە.کە لە (٨) ڤاوڵی سەرەکی و چەند ڤاوڵێکی نا سەرەکیدا لەسەر بنەمای سیستەمێکی گشتی دەنگسازی بنیادنراوە. واتە ئەم ڤاولأنە لە ڕووی ژمارەو جۆری نووسین و ڕێکخستنیان سیفەتێکی جیهانیان وەرگرتووە.
cavity = chamber	تجويف	**بۆشایی:** ئەو شوێنە فراوانەیە لەناو ئەندامانی ئاخاوتندا کە لەگەڵ دەنگە زمانییەکەدا زرینگانەوەی تێدا ڕوودەدات، هەروەها تەزووی هەناسە بەناویدا تێدەپەڕێت. لەناو ئەندامانی ئاخاوتندا چوار بۆشایی هەیە بریتین لەمانەی خوارەوە: بۆشایی سییەکان- بۆشایی قوڕگ- بۆشایی زار- بۆشایی لووت.
central vowel	صائت مركزي	**ڤاوڵی ناوەندی:** ئەو ڤاوڵەیە کە لەکاتی درکاندنیدا بەرزترین بەش لەزمان لەناوەندی زار ڕادەوەستێت، لەزمانی کوردیدا دوو ڤاوڵی ناوەندی هەیە ئەویش /ە، ا/یە.
centrodomal	غاري وسطي	**مەلأشویی ناوەڕاست (دەنگ):** ئەو دەنگەیە کە لەکاتی درکاندنیدا بەشی

		ناوەڕاستی زمان لەگەڵ مەلاشووی ڕەقدا لێك ـحەكەون یان لێك نزیك دەبنەوە وەكو /چ، ژ، ی نیمچە ڤاول/.
checked syllable	مقطع مغلق	**بڕگەی داخراو:** ئەو بڕگەیەیە كە بەدەنگێكی كۆنسنەنت یان زیاتر كۆتایی دێت، ئەمەش بەرامبەر بە بڕگەی كراوە دەوەستێت، وەكو: سەر، دەست.
chest pulse	نبضة صدرية	**لێدانی سنگ:** بریتییە لەگرژبوون و هاتنەوەیەكی ماسوولكەكانی سنگ و ناو پەنچك كە دەبێتە هۆی دەركردنی هەوا لەسییەكانەوە. هەندێ زمانەوان لەو باوەڕەدان كە لەگەڵ هەر گرژبوونەوەیەكدا ئەو تەوژمە هەناسەیەی كە دێتە دەرەوە بڕگەیەكی زمانی دروست دەبێت.
chromatic accent	نغم	**ئاوازە:** بڕوانە: زاراوەی pitch.
chrone	كرون، وحدة زمنية	**كرۆن، یەكەی كاتی:** یەكەیەكی كاتییە ماوەی بەردەوامی دەنگە زمانییەكە دەردەخات، بڕوانە chroneme.
chroneme	كرونيم، فونيم كمي	**كرۆنیم:** بریتییە لەماوەی یان ڕادەی بەردەوام بوونی دركاندنی دەنگی زمانی ئەمەش ڕەنگە ببێتە هۆی جیاوازی لەواتادا، بۆ نموونە /و/ لەوشەی (كوڕ)دا كەماوەی دركاندنی

		فۆنیمەکـە درێـژ بکەینـەوە دەبێتـە (کـووپ)، واتە بووە هۆی گۆڕانی مانای وشەکە.
circumflex accent	نبرة منحنية	**هێزی چەماوە (نیشانە):** آ-نیشانەیەکی هێڵییە لەسـەر هەنـدێ ڤـاوڵ دادەنرێت بۆ ئـەوەی درێـژی ڤاوڵەکە نیشان بدات، وەکو (تیـ ^ ڤ). ب-نیشـانەیەکی هێڵییـە بـەم شـێوەیە /^/ دەنووسرێت کە گوزارشت لـەهێزی لاوەکـی دەکات، واتـە ئـەو هێـزی کە بەپلـەی دووەم دێت.
clearL	لام مرققة	**لامی سووك (دەنگ):** دەنگێکی لایی سووکە لەکوردیدا لەسەرەتای وشـەو پـێش ڤـاوڵ دەکـەوێت وەکـو /ل/ لـە وشەی (لێو)دا بەپێچەوانەی لامی قەڵەو کە لەسەرەتای وشەدا دەرناکەوێت.
clear lateral	جانبي مرقق	**لایی سووك (دەنگ):** بریتیــە لــەدەنگی لامــی ســووك بڕوانــە clearL.
clear sound	صوت حاد	**دەنگی تیژ:** ئەو ڤاوڵەیـە کـە پلـەی لەرینەوەکـەی بـەرزە، وەکـو لەڤاوڵـەکانی پێشـەوە /ی، یٚ/دا بـەدی دەکرێت.
close approximant	احتكاكي	**خشۆکی (دەنگ):** بڕوانە زاراوەی fricative.
closed stress	نبرة مغلقة	**هێزی داخراو:** ئــەو هێزەیــە کــە دەنگــە کۆنســـەنەنتەکەی لەگەڵدا دەبیستین، لەکاتێکدا دەنگە ڤاوڵەکە لەو پەڕی بەهێزی خۆیەتی.

closed syllable	مقطع مغلق	**برگەی داخراو:** ئەو برگەیەیە کە بە کۆنسنەنتێك یان زیاتر کۆتایی دێت، ئەمەش بەرامبەر بە برگەی کراوە دەوەستێت کە بە ڤاوڵ کۆتایی دێت.
close juncture	فاصل مغلق	**هەڵوەستەی داخراو:** بریتییە لە گواستنەوەی بەردەوام لە دەنگێکەوە بۆ دەنگێکی تر بێ دابڕان لە دەربڕینی وتەیەکدا.
close vowel	صائت ضيق	**ڤاوڵی تەسك (دەنگ):** ئەو ڤاوڵەیە کە لەکاتی درکاندنیدا زمان بەرادەیەکی تەواو بەرز دەبێتەوە بەرەو مەلاشوو، زاریش بە ڕادەیەکی کەم لەگەڵیدا دەکرێتەوە وەکو /ی/، /وو/، هەروەها بەڤاولی بەرز high vowel ناو دەبرێت و ڤاوڵی کراوەش open vowel بەرامبەری دەوەستێت.
closure	اغلاق	**داخستن:** بریتیە لە ڕاگرتنی تەزووی هەناسە لە کاتی درکاندنی دەنگێکی گیردا. داخستنەکەش بە هۆی هەردوو لێو دەبێت وەکو لە درکاندنی/ب، پ/ دا ڕوو دەدات، یان بەهۆی نووکی زمان و پوکی دان دەبێت وەکو لە درکاندنی /د، ت/ دا ڕوو دەدات،یان بە هۆی پشتەوەی زمان و مەلاشوی نەرم دەبێت وەکو لە درکاندنی /گ، ك/ دا ڕوو دەدات.

cluster	عنقود صوتي	**هێشووە دەنگ:** بریتیە لە دەرکەوتنی دوو کۆنسنەنت یان زیاتر بەدوای یەکدا لە بڕگەیەکدا، وەکو /شت/ لە وشەی (دەشت)دا
coalescence	صائت ثنائي	**ڤاوڵی دوو لانە:** ئەو دەنگەیە کە لە ئاکامی لێکدانی یان تێکەڵبوونی دوو ڤاوڵ دروست دەبێت بۆ ئەوەی دەنگێکی یەکگرتوو پێک بهێنن لەکوردیدا بە ڤاوڵێك و نیمچە ڤاوڵ دروست دەبێت، وەکو /وێ/ لەوشەی (شوێن) بڕوانە: diphthong.
coalescent assimilation	مماثلة تبادلية	**گونجانی ئاڵوگۆڕ:** بڕوانە: reciprocal assimilation.
coarticulated stop	انفجاري ثنائي	**گیری دوولانە (دەنگ):** ئەو دەنگە گیرەیە کەزار لەگەڵ درکاندنیدا لەیەك کاتدا دووجار دادەخرێت.
co-articulation	نطق مصاحب	**درکاندنی دوولانە:** ئەو دەنگەیە کە لەکاتی درکاندنیدا دوو سیفەتی دەنگی جیاواز یان زیاتری لەگەڵدا دەردەکەوێت، وەکو /م/ کە سیفەتی لووتی و لێوی بەخۆیەوە دەگرێت.
coda	تقفيلة	**کۆتایی بڕگە (داخستن):** بریتیە لەکۆتایی ئەو بڕگەیەی کە دەکەوێتە نێوان ناوکی بڕگەکەو سەرەتای بڕگەیەکی نوێ، وەکو /ت/ لەوشەی (لووتکە)دا.
combinatory phonetics	علم الاصوات المتصلة	**فۆنەتیکی ئاخاوتنی بەردەوام:** ئەو زانستەیە کە دیراسەی دەنگەکانی زمان

		دەکات لەسیاقی ئاخاوتنی بەردەوامدا لەگەڵ ئەو کاریگەرییەی کە سیاقەکە دەیکاتە سەر سروشتی دەنگەکان.
comparative phonetics	علم الاصوات المقارن	**فۆنەتیکی بەراورد:** ئەو زانستەیە کە دیراسەی دەنگەکانی دوو زمان یان چەند زمانێکی سەر بەیەك کۆمەڵە خێزانی زمانی دەکات.
complementary distribution	توزیع تکاملي	**دابەشبوونی تەواوکەری:** بریتیە لەدابەشبوونی شێوە جیاکانی هەمان کەرەسەی زمانی بەسەر ئەو شوێنانەی کەتێیدا دەردەکەون بەمەرجێك هیچ یەکێك لەو شێوە جیایانە لەشوێنی ئەوی تریاندا دەرنەکەوێت، بۆ نموونە دەرکەوتنی ئەلۆفۆنەکانی /ت/ لەسەرەتاو ناوەندو کۆتایی وشەدا بەم شێوەیە دابەش دەبن: لەسەرەتا وەك (تەم) [ت] هائی دەبێت. [ت] ناهائی لەدوای /س/ دەبێت وەك (مەستم) (ستون)، [ت] بەندکراو لەکۆتایی دەبێت وەك (هات).
complex nucleus	نواة مركبة	**ناوکی لێکدراو:** ئەو برگەیەی کە ناوکەکەی (لووتکەکەی) لەهێشووە ڤاوڵ یان لەڤاوڵێك و نیمچە ڤاوڵێك پێك دێت، لەکوردیدا برگە نییە لووتکەکەی هێشووە ڤاوڵ بێت. هەروەها بە complex peak ناو دەبرێت.

complex wave	موجة مركبة	**شه پۆلی لێکدراو:** ئەو شەپۆلەیە کە لەدوو شەپۆلی دەنگی لێکدراو پێك دێت.
compound grapheme	حرف مركب	**گرافیمی (پیتی) لێکدراو:** دوو پیت گوزارشت لەدەنگێك بکەن، وەکو <ph> کە گوزارشت لە [f] دەکەن لەوشەی (photo)ی ئینگلیزیدا.
compound phoneme	فونيم مركب	**فۆنیمی لێکدراو:** ئەو فۆنیمەیە کە لەدوو فۆنیمی سادە پێك دێت، وەکو ڤاوڵی دوولانەی /iy/ لەوشەی (meet)ی ئینگلیزیدا، هەروەها فۆنیمی تێکەڵاوی /چ/ کە لە (د، ژ) پەیدا دەبێت.
concrete sound	صوت محسوس	**دەنگی هەست پێکراو:** ئەو دەنگە زمانییەیە کە بەفیعلی لەئاخاوتنی ئاساییدا دەدرکێت، کە دەنگی رووت (مجرد) واتە فۆنیم بەرامبەری دەوەستێت.
conditioned change	تغير مشرط	**گۆڕانی بەمەرج- (مەرجدار):** بریتیە لەگۆڕانی فۆنیمێك بۆ فۆنیمێکی تر بەهۆی کارتێکردنی ئەو ژینگە دەنگییەی کە لەدەوروبەریدا هەیە.
conditioned stress	نبرة مشرطة	**هێزی بەمەرج (مەرجدار):** ئەو بڕگەیەیە کە دەکەوێتە ژێر بارێکی ئەرکی یان مۆرفیمی یان دەنگییەوە.
conditioned variant	متغير مشرط	**گۆڕاوی بەرمەرج (مەرجدار):** هەر ئەلۆفۆنێك یان ئەلۆمۆرفێك شێوەی دیاری کراو وەردەگرن لەدابەش بوونیاندا،

		ولته بەپێی ئەو شوێنە تایبەتییەی کەتێیدا حەردەکەون، ئەلۆفۆنێکی تریان ئەلۆمۆرفێکی تری تێیدا دەرناکەوێت وەکو [ت] هائی کە مەرجی دەرکەوتنی دەبێ لەسەرەتای وشەدا بێت، هەروەها بەگۆڕاوی شوێنیش positional variant ناو دەبرێت.
conditioniny	اشراط	**مەرجداری:** وەك زاراوەیەك بۆ ئەم مەبەستانە بەکاردێت: آ-ئەوەیە کە دروست بوون و ڕوودانی یەکەیەکی زمانی ببەسترێتەوە بەڕوودانی یەکەیەکی تری پێش یان پاش خۆیەوە. ب-ئەوەیە کەڕوودانی (دروست بوونی) یەکەیەکی زمانی بەندبێت بەشوێنی سەرەتایی یان ناوەندیی یان کۆتایی دەرکەوتنی یەکە زمانییەکە.
conditiong sound	صوت مكيف	**دەنگی ڕاهاتوو (گونجاو):** ئەو دەنگەیە کەدەبێتە هۆی گۆڕانی دەنگێکی تر بێ ئەوەی گۆڕانەکە کار لەخۆی بکات، بۆ نموونە وشەی پاش+ نوێژ > پاژنوێژ. لێرەدا /ن/ی گڕ کاری کردۆتە سەر /ش/ی کپ و گۆڕیویەتی بە /ژ/ی گڕ.
connecting consonant	صامت رابط	**کۆنسنەنتی لکاندن:** ئەو دەنگە کۆنسنەنتەیە کە ئەرکی ئاسان کاری دەبینێ لەکاتی لێکدانی (لکاندنی) دوو مۆرفیم لەچوارچێوەی وشەیەکدا وەکو /ت/ کۆنسنەنت لەوشەی هاتوو+ەوە > هاتۆتەوە.

connecting vowel	صائت رابط	**ڤاوڵی لکاندن:** ئەو دەنگە ڤاوڵەیە کە دەبێتە هۆی لێکدانی (لکانــدنی) دوو مــۆرفیم لــە وشــەیەکدا، بێگومان ڤاوڵەکە دەچێتە نێوان ڕەگی وشەو پاشــگرەکە یــان لــەنێوان دوو وشــەدا دەردەکەوێت بۆ دروست کردنی وشەیەکی لێکدراو بۆ نموونە: کانی+ەکە > کانی یەکە /ی/ نیمچە ڤاولْ گولْ+ گەنم > گوڵە گەنم /ە/ ڤاولْ.
consonance	سجع الصوامت	**دووبارەبوونی کۆنسنەنت:** بریتیــە لــەدووبارە بوونــەوەی هــەمان کۆنسـنەنت لـەکۆتایی ئـەو وشـانەی کـەدوا بەدوا یەك دێن وەکو دووبارە بوونی /ت/ لـەم ڕستەیەدا: خەبات ماست دەخوات.
consonant	صامت	**١-کۆنسنەنت (نەبزوێن) (دەنگ):** ئـەو دەنگەیـە کـە سـازگەیەکی دیـاریکراوی هەیــە لەگــەڵ درکێنــەرێکی دیــاریکراودا، هــەروەها لــەکاتی درکاندنیــدا جــۆرە تەکەرەیەك یان داخستن و کرانەوە دەخرێتە بەر تەزووی هەناسەوە. دەنگی کۆنسنەنتش لەبارەی چۆنیەتی درکاندنیەوە یان گیرە یان خشۆکە یان تێکەڵاوە یان لووتییە یان لاییە یان زرینکاوە بەڵام لەڕووی سازگەی دروست بوونییەوە یـان قورگییـە یـان گەروییـە یـان مەڵاشـویی نەرمـە یـان مەڵاشویی ڕەقـە یـان پووکییـە یـان ددانییـە یـان لێوییـە، بـەڵام لــەبارەی درکێنــەری کۆنســنەنتەوە یــان

	حرف صامت	پشتەوەی زمانە یان ناوەڕاستی زمانە یان پێشەوەی زمانە یان نووکی زمانە یان لێوی خوارەوەیە. **٢- پیتی کۆنسنەنت:** هەر پیتێك کەببێتە هێما یان نیشانە بۆ دەنگی کۆنسنەنت، هەندێ بەپیتی نەبزوێن ناوی دەبەن.
consonantal	صامتي	**کۆنسنەنتی:** ئەوەی کە پەیوەندی بەدەنگی کۆنسنەنت یان پیتی کۆنسنەنتەوە هەیە.
consonantal digraph	ثنائي صامت	**کۆنسنەنتی دوو پیتی:** دوو پیتی کۆنسنەنت بەسەر یەکەوە وەك نیشانەیەك لەنووسیندا بەکاربێت بۆ دەنگێکی کۆنسنەنت وەکو (ch)و (ph) لەئینگلیزیدا بۆ /چ/ و /ف/ بەکاردێن ئەمەش لە کوردیدا نییە کە دوو پیت وەك نیشانەیەك بۆ تاکە دەنگێك بەکاربێت.
consonantal lenghth	طول الصامت	**درێژی کۆنسنەنت:** بریتیە لەماوەی بەردەوام بوونی درکاندنی دەنگی کۆنسنەنت، لەوانەیە درێژی کۆنسنەنت لەهەندێ زماندا ئەرکی فۆنیم ببینێ و لەهەندێکی تردا ئەو ئەرکە نەبینێ، واتە ئەگەر ماوەی درکاندنی کۆنسنەنتەکە درێژ بکرێتەوە ئەوا لەهەندێ زماندا واتای وشەکە دەگۆڕێت بەلام لەکوردیدا درێژی کۆنسنەنت ئەرکی فۆنیم نابینێ چونکە

		نابێته هۆی گۆڕینی واتای وشه.
consonantal trigraph	ثلاثي صامت	**کۆنسنەنتی سێ پیتی:** بریتیه لەکۆبوونەوەی سێ پیتی کۆنسنەنت بەسەر یەکەوە وەك نیشانەیەکی نووسین بەکاربێن بۆ یەك دەنگی کۆنسنەنت، ئەم جۆرە نیشانەیە لەنووسینی کوردیدا نییە.
consonantal writing	کتابة صامتية	**نووسینی کۆنسنەنتی:** ئەو نووسینەیە کە کۆنسنەنتی تێدا دەنووسرێت و ڤاوڵە کورتەکانیشی تێدا دەرناکەوێت، وەکو لەنووسینی زمانی عەرەبیدا بەرچاو دەکەوێت کاتێ کە سەروبۆرو ژێری بۆ دانانرێت.
consonant cluster	عنقود صامت	**هێشووە کۆنسنەنت:** بریتیە لەدەرکەوتنی دوو کۆنسنەنت یان زیاتر لەبڕگەیەکدا بەسەر یەکەوە وەکو (شت) لەوشەی (هەشت)دا.
consonant group	مجموع صامت	**کۆمەڵە کۆنسنەنت:** بریتیە لەدەرکەوتنی چەند کۆنسنەنتێك بەسەر یەکەوە لەبڕگەیەکدا.
consonant-ization	التحويل الى صامت	**بە کۆنسنەنت کردن:** واتە گۆڕینی ڤاوڵێك یان نیمچە ڤاوڵێك بۆ کۆنسنەنت.
constituent	مكون	**پێکهێن:** ئەوەیە کە هەر یەکەیەکی زمانی بەشێکی بچووك پێك بهێنێ لەیەکەیەکی گەورەتردا، وەکو فۆنیم کە لەگەڵ فۆنیمەکانی تردا

		مۆرفیمێك پێك بهێنن.
contact anticipation	مماثلة مباشرة	**گونجانی ڕاستەوخۆ:** ئەوەیە کە دەنگێکی زمانی کار بکاتە سەر دەنگێکی تر لەپاش خۆیەوە بەشێوەیەکی ڕاستەوخۆ، ئەمەش دەبێتە هۆی گۆڕانی دەنگەکە بۆ ئەوەی گونجانێکی تەواو یان ناتەواو لەنێوان هەردوو دەنگەکە ڕووبدات. بڕوانە: assimilation.
contact dissimilation	مغايرة مباشرة	**نەگونجانی ڕاستەوخۆ:** ئەوەیە کە دەنگێکی زمانی ڕاستەوخۆ کار لەدەنگێکی دەوروبەری خۆی بکات و بیگۆڕێت بەجۆرێك گۆڕانەکە بەپێچەوانەی دەنگە کارتێکردووەکە بێت کەدەبێتە هۆی نەگونجانی هەردوو دەنگەکە بڕوانە: dissimilation.
contiguity	تجاور	**دراوسێتی (دەوروبەر):** ئەوەیە کە دوو یەکەی زمانی -یەك جۆر- لەگەڵ یەکدا دراوسێ بن، دراوسێتی یان دەرکەوتنی فۆنیمێك لەگەڵ فۆنیمێکی تردا، یان دراوسێتی مۆرفیمێك لەگەڵ مۆرفیمێکی تردا.
contiguous assimilation	مماثلة تجاورية	**گونجانی دەوروبەر:** بریتیە لەگۆڕانی دەنگێك بۆ ئەوەی لەگەڵ دەنگێکی دراوسێی ڕاستەوخۆی خۆیدا بگونجێت، بۆ نموونە: سەرت داگرە > سەرد داگرە لێرەدا /ت/ گۆڕاوە بە /د/ بۆ ئەوەی

		لەگەڵ /د/ی پاش خۆیە بگونجێت.
continuant	امتدادي	**بەردەوامی (دەنگ):** دەنگێکی گیر نییە، واتە ئەو دەنگەیە کە دەکرێ ماوەی درکاندنی درێژ بکرێتەوەو تەزووی هەناسەش لەگەڵیدا بەردەوام بێت، وەکو /س، ز، ل، م، ن/ لەگەڵ ڤاوڵەکاندا ئەمەش بەرامبەر بەدەنگی گیر دەوەستێت.
contoid	صامت	**کۆنسنەنت:** هەندێ لەزانایانی زمان ویستیان زاراوەی (contoid) بەکاربهێنن بەوەی کە گوزارشت لەکۆنسنەنت بکات وەکو دەنگێک لەبواری دەنگسازیدا. هەروەها زاراوەی (consonant)یش بەکاربهێنن بەوەی کە گوزارشت لەکۆنسنەنت بکات وەکو فۆنیمێک لەبواری زانستی فۆنیمەکاندا.
contour	منظومة فوقطعية	**ڕێکخستنی ناکەرتی:** بریتیە لەو ئاوازو هێزانەی کە بەرەو دوای یەك دەردەکەون لەسەر فۆنیمەکانی وتەیەکدا.
contrast	تقابل	**بەرامبەر:** ئەوەیە کە دوویەکەی زمانی جیاواز لەدوو شوێنی وەك یەك لەدوو سیاقی هاوتادا دەربکەون، بەمەرجێ ئەو جۆرە دەرکەوتنە ببێتە هۆی جیاوازی لەواتادا، وەکو بەرامبەربوونی /ب/ لەگەڵ /پ/دا لەوشەی (بار) و (پار)دا.
contrastive distribution	توزيع تقابلي	**دابەشبوونی بەرامبەری:**

		ـەوەیە کە فۆنیمێك لەشوێنی فۆنیمێکی تر ـبنرێت لەوشەیەکدا، ئەمەش دەبێتە هۆی ـروست بوونی وشەیەکی تری جیاواز ـەواتادا، وەکو دانانی /ه/ لەشوێنی /م/ ـوشەی /مار/دا کە وشەی (هار) دروست ـبێت. دابەشبوونی بەرامبەریش وەکو ـێگەیەك بەکاردێت لەشیکردنەوەی فۆنیمەکانی زماندا، هەروەها ئەم جۆرە ـابەشبوونە ئەوە دەسەلمێنێ کە /م/ و /ه/ ـوو فۆنیمی سەربەخۆن.
contrastive pair	ثنائي تقابلي	**بەرامبەری دوولایی:** ـەوەیە کە دوو فۆنیم بەرامبەر بەیەك بوەستن ـەدوو شوێنی وەك یەك لەدوو وشەی جیاواز ـەواتادا، بەلاّم لەفۆنیمەکانی تردا هاوتابن، وەکو /س/ و /ز/ لە هەردوو وشەی (سالّ) و زالّ)دا.
contrastive stress	نبرة تقابلية	**هێزی بەرامبەر:** ئەو هێزە سەرەکییە کە دەخرێتە سەر وشەیەك لەڕستەیەکدا بەمەبەستی دووپات کردنەوەی وشەکەو نەفی کردنی دژەکانی، دەکرێ هەر وشەیەك لەڕستەدا هێزی بەرامبەری بخرێتە سەر ئەگەر بێتو قسەکەر مەبەستی دووپات کردنەوەی وشەکە بێت، هەروەها ئەم هێزە دەخرێتە سەر کاری یاریدەدر و ئامرازەکانی پریپۆزیشن و پەیوەندی کردن، لەڕاستیدا تەنیا وشەیەك

		لەڕستەدا ئەم جۆرە هێزە وەردەگرێت.
cord	وتر صوتي	**ژێی دەنگی:** یەکێکە لەتاڵە باریکەکانی دەنگ لەناو قوڕگدا، بڕوانە ژێیەکانی قوڕگ – vocal –chords
coronal	إكليلي	**تاجی (دەنگ):** ئەو دەنگەیە کە لەکاتی درکاندنیدا پێشەوەی زمان لەگەڵیدا بەرز دەبێتەوە، واتە لەشوێنی ئاسایی خۆیدا نامێنێتەوە، ئەمەش دەنگە ددانییەکان و دەنگە پووکییەکان دەگرێتەوە، هەروەها دەبێتە سیفەتێك بۆ ئەو جۆرە دەنگە.
coronal articulation	نطق إكليلي	**درکاندنی تاجی:** بریتیە لەدرکاندنی دەنگێکی تاجی، بڕوانە زاراوەی پێشوو.
correlation	ارتباط	**پەیوەندی:** بریتیە لەو پەیوەندییەی کە لەنێوان دوو کۆمەڵە فۆنیمدا هەیە، وەکو پەیوەندی نێوان /ك، ت، پ/ و /گ، د، ب/ کە کۆمەڵەی یەکەم کۆنسنەنتی گیری کپن، کۆمەڵە دووەمیش کۆنسنەنتی گیری گڕن، هەروەها هەر فۆنیمێك لەکۆمەڵەی یەکەمدا هاوشێوەی هەیە لەکۆمەڵەی دووەمدا وەکو /پ،ب/ لێوین،، /ت، د/ ددانین، /ك، گ/ مەلاشوویی نەرمن.
crasis	ادماج	**تێکەڵ بوونی ڤاوڵەکان:**

	الصوائت	ـرـتيه لەتێكەڵ بوونی یان لێكدانی ڤاوڵێكی كۆتـایی وشـەیەك لەگـەڵ ڤـاوڵێكی سـەرەتای مۆرفیمێك یان وشـەیەكی تـردا، وەكو تێكـەڵ بوونی ی/ لـەكۆتایی وشـەی (ماسـی) لەگـەڵ ـە لەسـەرەتای مۆرفیمی (ەكە)ی ناسیاریدا، هـەر دوو ڤاوڵەكــە دەگــۆڕێن بــە /یٚ/ بــۆ نموونە: ماسی+ ەكە > ماسێكە.
creak	**صريري**	**جیرە جیر (دەنگ):** بڕوانە زاراوەی **creaky voice**.
creaky voice	**صوت صريري**	**دەنگی جیڕەدار:** ئەو دەنگەیە كە لەكاتی دركاندنیدا بەشێك لەزمانۆچكە لەسەرخۆ لەگەڵیدا دەلەرێتەوەو بەشـەكەی تریشـی بەشـێوەیەكی ئاسـایی دەلەرێتەوە.

- D -

darkL	لام مفخمة	**لامی قەڵەو:** بریتیــە لــەدەنگی لامــی بەلأمەشــوکراو، لــەزمانی کوردیــدا لــەپێش ڤــاوڵ یــان کۆنســنەنت دەردەکــەوێت، یــان دەکەوێتــە کۆتـایی وشـەوە وەك: چڵکن، کـلأو، گـولأو، دڵ، گڵ.
dark lateral	جانبي مفخم	**لایی قەڵەو (دەنگ):** دەنگێکی لایی بەمەلأشو کراوە کە ئاماژە بۆ لامـی قەڵـەو دەکـات، بڕوانـە لامـی قەڵـەو –darkL–.
dark letter	حرف مفخم	**پیتی قەڵەو:** ئـەو پیتەیـە کـە ئامـاژە بـۆ دەنگـی قەڵـەو دەکـات، قەڵــەو بــوونی دەنگــیش بــەهۆی کـردەی بـەر مەلأشـودانی نـەرم velarization ئــەنجام دەدرێــت، ئەمــەش وەك کردەیــەك بریتیــە لەبەرزبوونــەوەی بەشــی پشــتەوەی زمان بەرەو مەلأشوی نەرم لەگـەڵ کشانەوەی زمــان بــەرەو دواوە، وەکــو پیتــی /ڵ، ڕ/ی قەڵـەو لـەزمانی کوردیـدا کەبەرامبـەر بـەپیتی /ل، ر/ی سوك دەوەستن.
dark vowel	صائت مفخم (خلفي)	**ڤاوڵی قەڵەو (پشتەوە):** بڕوانە back vowel.
dead letter	حرف غير منطوق	**پیتی نەدرکاو:** ئـەو پیتەیـە کـە دەنووسـرێ بـەلأم نـادرکێ

		وەکو /k/ لەوشەی (knife)ی ئینگلیزیدا.
de- aspiration	ازالة الهائية	**لابردنی هائی:** بریتیە لەلابردنی یان کەم کردنەوەی سیفەتی هائی دەنگێك کە لەبنەڕەتدا دەنگەکە هائی بێت، بڕوانە زاراوەی aspirate.
deep vowel	صائت عميق (خلفي)	**ڤاولی قوول (پشتەوە):** بڕوانە back vowel.
defective writing	كتابة ناقصة	**نوسینی ناتەواو:** ئەو جۆرە نووسینەیە کە تەنیا کۆنسنەنتەکانی تێدا نیشان دەدرێت.
delabialization	ازالة التدوير عدم التدوير	**١-لابردنی لێو خڕبوون:** دەرکاندنی دەنگێك بەبێ خڕبوونی لێو کە دەنگەکە لێو خڕبوونی لەگەڵدایە. **٢-خڕنەبوون:** دەرکاندنی دەنگێك کە لەبنەڕەتدا لێو خڕبوونەوەی لەگەڵدا نییە وەکو ڤاوڵەکانی ی، ێ/ی پێشەوە، ڤاوڵەکانی /ه، ا/ی ناوەڕاست ئەمانەش بەرامبەر بەڤاوڵەکانی و، وو، ۆ/ی پشتەوە دەوەستن کەلێو خڕبوونەوەیان لەگەڵدایە.
deletion	حذف	**لابردن (فڕێدان):** بریتیە لەلابردنی یان فڕێدانی دەنگێك یان مۆرفیمێك یان وشەیەك بەپێی سیستەمی زمانەکە.

demi-occlusive sound	صوت نصف مغلق	**دەنگی نیوە داخراو:**
denasalization	ازالة الأنفية	**لابردنی بەلوت کردن (منگنی):** بریتیە لەدرکاندنی دەنگێکی لووتی بێ ئەوەی سیفەتی منگنی لەگەڵدا بێت.
dense sound	صوت كثيف	**دەنگی چڕ:** ئەو دەنگەیە کە لەدوو دەنگ پێك هاتووە یەکەمیان کپەو دووەمیان /h/یە ، وەکو /kh/، /ph/، ئەمەش جیاوازی لەگەڵ دەنگی هائی وەکو /k'/، /p'/دا هەیە.
dental	اسناني	**ددانی (دەنگ):** ا–ئەو دەنگەیە کە نووکی زمان لەگەڵ دیوی ناوەوەی دانەکانی سەروو یان خواروو لێك دەکەون وەکو /ت/ لەزمانی کوردیدا. ب–سیفەتە بۆ ئەو جۆرە دەنگە.
dental sound	صوت اسناني	**دەنگی ددانی:** بڕوانە dental.
dental stop	انفجاري اسناني	**گیری ددانی:** ئەو دەنگەیە کەشێوەی درکاندنی گیرە، سازگەکەشی (شوێنی دروست بوونی) ددانە، نووکی زمانیش وەك درکێنەر بەشداری لەدروست بوونی دەکات، وەکو /ت/ لەکوردیدا.
dentilabial	شفوي اسناني	**لێو ددانی:** ئەو دەنگەیە کەلێوی خواروو لەگەڵ دانەکانی سەروو –پێشەوە– بەشداری

		ـەرکانـدنی دەکـەن وەکـو /ف، ڤ/ هـەروەها ـەدانی لێوی labio dental ناو دەبرێت.
depalatalization	ازالة التغوير	**لابردنی بەر مەلاشودان:** بریتیـە لـە نەهێشـتنی سـیفەتی بـەر مەلاشـودانی ڕەق لەدرکانـدنی دەنگێکـی بەرمەلاشـودراوی ڕەقـدا، بـۆ نموونـە ـرکانـدنی /ط/ وەکـو /ت/ کـە لەوشـەی طاهر)دا دەبێت بە (تاهیر).
dependent sound change	تغير صوتي تابع	**گۆرانی دەنگی شوێن کەوتوو:** بریتیە لە گۆڕانی هەر دەنگێك کە بکەوێتە ژێـر کـارتێکردنی ژینگـەی دەنگـی دەوروبەرەوە.
descending diphthong	تنصائت هابط	**ڤاولی دوولانەی نزم:** ئـەو ڤاولـە دوو لانەیـە کـە سـەرەتاکەی بەرزەو پاشان نزم دەبێتـەوە، هـەروەها بـە (falling diphthong) ناو دەبرێت.
descriptive phonetics	علم الاصوات الوصفي	**فۆنەتیکی وەسفی:** ئـەو زانسـتەیە کـە لـە دەنگـەکانی زمـان دەکۆڵێتـەوە وەکـو ئـەوەی بـەکار دێـت لەکات و شوێنێکی دیاریکراودا، هـەروەها بە synchronic phonetics ناودەبرێت.
devocalization	إهماس	**کپ بوون:** بریتیـە لـەلابردنی گـڕی دەنگێکـی گـڕ بـەهۆی ژینگـەی دەنگـی دەوروبـەرەوە، واتـە دەنگـە گڕەکـە سـیفەتی کپـی

		وەردەگرێت، هەروەها بە (unvoicing)یش ناودەبرێت.
devoiced= unvoiced	مهمس	**کپ کراو (کپی):** سیفەتە بۆ ئەو دەنگەی کە گڕی نامێنیٚو دەکەوێتە ژێر کارتێکردنی کپ بوونەوە.
devoiced plasive	انفجاري مهمس	**گڕی کپ کراو:** دەنگێکی ناهائی یە گڕییەکەی لابراوە یان کەم کراوەتەوە پاش ئەوەی کە دەکەوێتە ژێر کارتێکردنی کپ بوونەوە.
devoicing	إهماس	**کپ بوون:** بڕوانە devocalization.
deiachronic phonetics	علم الاصوات التاريخي	**فۆنەتێکی دایکرۆنێك (مێژوویی):** ئەو زانستەیە کە بەراوردی دەنگەکانی زمانێك دەکات لەدوو قۆناغی جیاواز یان زیاتر لەگەشەکردن و پەرەسەندنی زمانەکەدا بەپێی تێپەڕبوونی کات و سەردەمی مێژوویی هەروەها بە فۆنەتێکی مێژوویی historical phonetics ناودەبرێت.
diacritic	علامة مميزة	**نیشانەی جیاکەرەوە:** ئەو نیشانەیەیە کە لەسەر یان لەژێر دەنگەوە دادەنرێت بۆ ئەوەی ئەو سیفەتە زیادەی کە وەری گرتووە لە دەنگە بنچییەکەی جیای بکاتەوە، وەك ئەو نیشانەیەی کە گوزارشت لەهائیەت دەکات لە [پʽ] یان ئەو نیشانەیەی کە گوزارشت لەقەڵەوی دەکات لە [ت.].

diacritic mark	علامة مميزة	**نيشانەی جیاکەرەوە:** بڕوانە زاراوەی **diacritic**.
diaeresis	ازدواج صوتي	**جووتە دەنگ:** بریتیە لەجیاکردنەوەی ئەو دوو دەنگەی کەیەك دەنگییان پێك هێناوە بۆ ئەوەی هەر یەکێکیان وەکو دەنگێکی سەربەخۆ نحریکەون، ئەم دیاردەیە لەهەندێ وشەی کوردیدا بەدی دەکرێت کە هەر دوو دەنگەکە بەسەربەخۆیی و جیاواز دەدرکێن، وەکو: چاکردن- چاك کردن.
diaphone	ثنصوت، ديفون	**دەنگی دوولایی (دایە فۆن):** ئەو دەنگەیە کە لەدوو زاری هەمان زماندا لەڕووی درکاندنەوە جیاواز بن، بەلاَم لەڕووی ئەرکەوە هەمان ئەرکییان هەبێت، وەك /وو/ لەوشەکانی (دوور، قوولْ) لەزاری ناوەڕاستدا لەگەلْ /وی/ لەوشەکانی (دویر، قویل) لەزاری گەرمیاندا.
diaphragm	الحجاب الحاجز	**ناوپەنچك:** ئەندامێکی یاریدەدەرە لەپرۆسەی هەناسەداندا، دەکەوێتە نێوان سنگ و سکەوە، یارمەتی بەرز بوونەوەو نزم بوونەوەی سییەکان دەدات. بە بەرزبوونەوەی ناوپەنچك هەوا لەسییەکانەوە دێتە دەرەوە بەنزم بوونەوەی هەوا لەدەرەوە دێتە ناو سییەکان.
diffuse consonant	صامت منتشر	**کۆنسنەنتی پەرت:** وەك کۆنسنەنتی پووکی یان ددانی یان

		لێـوی، هــەروەها بەکۆنســنەنتی پێشــەوە anterior consonant ناودەبرێت.
digraph	ثنحرف	**جووتە پیت:** دووپیت کە گوزارشت لەتاکە دەنگێك بکەن، وەك: (ph) و (th)ی ئینگلیزی کە گوزارشت لەدەنگی [f] و [Ø] دەکەن.
diphthong	ثنصائت	**ڤاوڵی دوولانە:** ئـەو دەنگەیـە کـە لـەدوو ڤـاوڵی سـادە یـان ڤـاوڵێکی سـادەو نیمچـە ڤاوڵێـك پێـك دێـت لەبڕگەیەکـدا، لـەزمانی کوردیـدا دوو ڤـاوڵ بـەرەو دوای یـەك دەرناکـەون، بـەلاّم ڤـاوڵ لەگــەڵ نیمچــە ڤاوڵــدا ئاســایی لەوشــەو بڕگەکاندا دەردەکەون وەك: /ya/ لە (یار)دا، /aw/ لە (چاو)دا.
diphthongation	ادغام الصوائت	**تێکەڵ بوونی ڤاوڵەکان:** بریتیـە لەتێکـەڵ بـوونی (یـەك بـوونی) دوو ڤاوڵی بەرەودوای یەك لەڤاوڵێکدا.
diphthongiation	ادغام الصوائت	**تێکەڵ بوونی ڤاوڵەکان:** لێرەدا مەبەسـت لـەکردەی تێکـەڵ بوونـە، کـە دوو ڤـاوڵی بـەرەودوای یـەك تێکـەڵ دەبـن لەڤاوڵێکـدا وەك: ی+ ە ← یێ، بـۆ نموونـە: ڕێوی+ەکە > ڕێوێکە.
direct palatography	التصوير المباشر للحنك	**وێنەگرتنی ڕاستەوخۆی مەلاشوو:** بریتیــە لەوێنــەگرتنی مەلاشــوو لــەکاتی درکانـدنی دەنگێکـی زمانیـدا، یـان نیشـانە کردنــی ڕاســـــتەوخۆی ئــەو شــوێنە بــۆ ئەوەی خاڵی لێکەوتنی (تماس) ئەندامەکان

		ـیـاری بکرێـت لـەکاتی دروسـت بـوونی ـدەنگەکەدا.
disembodied voices	اصوات غير مرئية	**دەنگە نەبینراوەکان:** بریتیە لەو دەنگانەی کەمرۆڤ دەی درکێنێ، بـەڵام گـوێگر قسـە کەرەکـەی نـابینێ وەکـو ـدەنگە تۆمارکراوەکان.
disiunction vowel	صائت فاصل	**ڤاوڵی جیاکەرەوە:** ئەو ڤاوڵەیە کە دەچێتە نێوان دوو وشە بۆ ئەوەی هەر دوو کۆنسنەنتی کۆتایی وشەی یەکەم و سەرەتای وشەی دووەم یەك نەگرن و جیایان بکاتەوە، وەك /ە/ لە گوڵ+ باخ > گوڵە باخ.
dissimilation	مخالفة	**نەگونجان (دوورکەوتنەوە):** بریتیـە لـەگۆڕانی دەنگێـك بـۆ ئـەوەی بەپێچـەوانەی دەنگێکـی دەوروبـەری خـۆی بێـت، وەکـو گـۆڕانی /ش/ بـە /ر/ لـە پـاش+ شێو > بارشێو مەبەست لەنەگونجان زیادکردنی جیاوازییە لەنێوان دەنگەکاندا، بەپێچەوانەی دیاردەی گونجـان کـە دەبێتـە هـۆی کـەم کردنـەوەی جیاوازی نێوان دەنگە دراوسێکان.
dissonance	تنافر صوتي	**نەشازی دەنگ (دوورکەوتنەوەی):** نەشـازی دەنـگ لـەئاکامی چـەند دەنگێکـی دەوروبەر پەیدا دەبێت کە ئاوازە دار نین و گـرانن بەسـەر گـوێ، یـان درکانـدنیان بەسـەر یەکەوە ئاسان نەبێت.
distant assimilation	مماثلة	**گونجانی دوور:**

	متباعدة	گۆڕانی دەنگێك بۆ ئەوەی لەگەڵ دەنگێكی تردا بگونجێت كەڕاستەوخۆ دراوسێ نین وەك قەڵەوبوونی /س/ و /ت/ لەوشەكانی (ساڵ) و (تاڵ)دا بۆ ئەوەی لەگەڵ /ڵ/ی قەڵەودا بگونجێن.
distant dissimilation	مغايرة متباعدة	**نەگونجانی دوور:** گۆڕانی دەنگێك بەمەبەستی دووركەوتنەوەو نەگونجانی لەگەڵ دەنگێكی تردا كەڕاستەوخۆ دراوسێ نین.
distinctive feature	سمة مميزة	**سیمای جیاكەرەوە:** سیمایەكی دەنگییە كە فۆنیمێك لەفۆنیمێكی تر جیادەكاتەوە لەزمانێكدا. وەكو گڕیو كپی دەنگ یان سوك و قەڵەوی یان درێژی دەنگ، بۆ نموونە دەنگە گیرەكانی /د: ت، ب: پ/، سازگەی دروست بوونی هەر جووتە دەنگێك وەكو یەكە بەڵام سیمای جیاكردنەوەیان تەنیا لەگڕیو كپیدایە، واتە لەرینەوەی ژێیەكانی قورگ لە /د/ دەلەرێتەوە لە /ت/ نالەرێتەوە، هەروەها لە /ب/ دەلەرێتەوە لە /پ/ نالەرێتەوە، كەچی سیمای گڕیو كپی لەگەڵ دەنگە لازمانییەكانی /ل: ڵ/دا نابێت چونكە هەردووكیان گڕن، بەڵكو سووكیو قەڵەوی وەك دوو سیمای جیاكردنەوە بۆ ئەم دوو دەنگە بەكاردێن.
distraction	فك،	**لێك بوونەوە (جیابوونەوە):**

	تحليل	ـڕتیه لەگۆڕانی ڤاوڵێکی لێکدراو یان درێژ ـ ـوو ڤاوڵی سەربەخۆ.
distribution	توزيع	**ـبەش بوون:** ـەو ژینگە زمانییانەی کە کەرەسەیەکی ـمانی تێدا دەردەکەوێت لەگەڵ کاریگەری ـەو ژینگانە بەسەر کەرەسەکەدا، بۆ نموونە ـەر فۆنیمێك دابەش بوونی تایبەتی خۆی ـەیە کە بەپێی ئەلۆفۆنەکانی ئەو فۆنیمە ـسەر شوێنەکاندا دابەش دەبن، هەروەها ـەو شوێنانەی کەتێیدا دەردەکەون یان ئەو ـشوێنانەی کە دەرناکەون لەگەڵ ئەو فۆنیمانەی کە لەپێش و پاشیدا دەردەکەون، هەمان شت دەشێ بوترێ سەبارەت بەدابەش بوونی مۆرفیم یان وشە یان ڕستە.
disyllabic	ثنائي المقاطع.	**دووبڕگەیی:** سیفەتە بۆ ئەو وشەیەی کە لەدوو بڕگە پێك دێت.
disyllabic word	كلمة ثنائي المقاطع	**وشەی دووبڕگەیی:** هەر وشەیەك کە لەدوو بڕگە پێك بێت، وەك: شەو/ بۆ.
domal= retroflex	ارتدادي	**هەڵگەڕاو:** بڕوانە زاراوەی (cacuminal).
domal sound	صوت ارتدادي	**دەنگی هەڵگەڕاو:** بڕوانە زاراوەی (cacuminal).
dorsal	خلفي	**پاشەوە:** أ–ئەو دەنگەیە کەپشتەوەی زمان وەك درکێنەر بەشداری تێدا دەکات و مەلاشوی

		نەرمیش دەبێتە سازگەی دروست بوونی دەنگەکە وەك /ك/ و /گ/. ب-سیفەتە بۆ ئەو جۆرە دەنگە. ج-سیفەتە بۆ پشتەوەی زمان کەپێی دەوترێ (dorsum).
dorso-	**خلفي**	**پاشەوە:** وەك سەرەتا بەکاردێت، لەوشەی (dorsum) وەرگیراوە بڕوانە زاراوەی پاشەوە.
dorso- alveolar	**لثوي خلفي**	**پووکی -پاشەوە:** ا-ئەو دەنگەیە کە لەگەڵ درکاندنیدا پشتەوەی زمان لەپووکی ددان نزیك دەبێتەوە. ب-سیفەتە بۆ ئەو جۆرە دەنگە.
dorso- palatal	**غاري خلفي**	**مەلاشویی ڕەق- پاشەوە:** ا-ئەو دەنگەیە کە لەلێکەوتنی (تماس) پشتەوەی زمان و مەلاشوی ڕەق دروست دەبێت. ب-سیفەتە بۆ ئەو جۆرە دەنگە.
dorso- uvular	**لهوي خلفي**	**زمانۆچکەیی- پاشەوە:** ا-ئەو دەنگەیە کەپشتەوەی زمان وەك درکێنەر بەشداری تێدا دەکات و زمانۆچکەکەش دەبێتە سازگەی دروست بوونی دەنگەکە. ب-سیفەتە بۆ ئەو جۆرە دەنگە.
dorso- velar	**طبقي خلفي**	**مەلاشویی نەرم- پاشەوە:** ا-ئەو دەنگەیە کە لەلێکەوتنی (تماس) پشتەوەی زمان و مەلاشوی نەرم دروست

		ـحيت. وەكو /ك، گ، ن/ ب-سيفەتە بۆ ئەو جۆرە دەنگە.
dorso- velar stop	النفجاري طبقي خلفي	**گیرۆ مەلاشویی نەرم- پاشەوە:** ـەنگێکـی گـیری وەسـتاوە، درکێنەرەکـەی پشـتەوەی زمانـەو شـوێنی دروسـت بـوونی دەنگەکـەش مەلاشـوی نەرمـە، وەکـو ـت. گ/.
dorsum	مؤخر اللسان	**پشتەوەی زمان:** ـەو بەشەیە لەزمان کە دەکەوێتە نێوان ڕەگ و ناوەڕاسـتی زمـان، هـەروەها ئـەم بەشـە ـەکەوێتە ژێر مەلاشـوی نەرمـەوە. لەڕاسـتیدا زمـان لـەپێنج بـەش پێـك دێـت کـە ئەمانـەی خوارەوەن: ١-نووکی زمان apex ٢-پێشەوە front ٣-ناوەڕاست center ٤-پشتەوە dorsum ٥-ڕەگ root.
double articulation	نطق مزدوج	**درکاندنی دوولایی:** درکانـدنی دەنگێکـی زمـانی بەداخسـتنی ڕێـڕەوی هەناسـە لەیـەك کاتـداو لـەدوو شـوێنی جیـاوازدا، وەك لەدرکانـدنی وشـەی (کـپ)دا ڕوودەدات کـە ڕێـڕەوی هەناسـە لەپشـتەوەی زمان و هـەر دوو لێـو لەکاتێکـدا دادەخرێت.
double- bar juncture	فاصل مزدوج	**هەڵوەستەی دوولایی:** فـۆنیمێکی ناکەرتیـە نیشـانەکەی بـەم شـێوەیە /II/. زۆرجـار دەبێتـە هاووتـای نیشـانەی پرسـیار کـردن و لـەکۆتایی ئـەو

		پرسیارە دادەنرێت کە بەوشەی بەڵێ و نەخێر وەڵام دەدرێتەوە، هەروەها ئەم جۆرە هەڵوەستەیە بەهەڵوەستەی بەرز بوونەوە /↗/ rising juncture– ناودەبرێت.
double-crossjuncture	فاصل مصلب	**هەڵوەستەی توند:** فۆنیمێکی ناکەرتییە نیشانەکەی بەم شێوەیەیە /#/ نزم بوونەوەی ئاوازەی لەگەڵدایەو لەکۆتایی ڕستەی هەواڵدا دێت یان ئەو ڕستە پرسیارانەی کە بەوشەی بەڵێ و نەخێر وەڵام نادرێنەوە، هەروەها بەهەڵوەستەی نزم بوونەوە / ↘ / – falling juncture– ناودەبرێت.
doubled consonant	صامت مضعف	**کۆنسنەنتی دووبارە کراو:** ئەو کۆنسنەنتەیە کە لەکۆتایی بڕگەی یەکەم و سەرەتای بڕگەی دووەمدا دووبارە دەبێتەوە، وەکو: میللەت، شەممە.
double structure	تركيب مزدوج	**ڕۆنانی دوولایی:** یەکەیەکی زمانی کەدوو ڕۆنانی هەبێت، یەکێکیان لەئاستی خۆیدا بێت و ئەوی تریان لەئاستێکی بەرزتر لەئاستەکەی خۆی. بۆ نموونە فۆنیم لەئاستی خۆیدا ڕۆنانێکی دەنگی هەیە، بەڵام لەگەڵ فۆنیمەکانی تردا ڕۆنانێکی مۆرفیمی پێك دێنن کە ئاستەکەی لەئاستی فۆنیمی بەرزترە، هەروەها مۆرفیم دوو ڕۆنانی هەیە ڕۆنانێکیان وەکو مۆرفیم و ئەوی تریان کەدەبێتە پێکهێنەرێك لەپێکهێنەرەکانی وشە.

doubling	تضعيف الصامت	**ـعيـارمكردنەوەی كۆنسنەنت:** ـحـوـيـك هاتنی هەمان كۆنسنەنت لـەكۆتايی ـ ـگـمـيـك و سەرەتای برگەی پاشەوە لەهەمان ـ ـشـعـا.
drag chain	سلسلة جاذبة	**ـ ـنجيرە راكێشان:** ـــەو گۆڕانـــەی كـــە بـــەپێی بـــاوی‌و زۆری ـــەكارهێنانی دەنگێـــك ڕوودەدات و دەبێتـــە ـەوی لادانی دەنگێكی تر لەسنووری گەشـەو ـگـۆڕانی مێژوویی زماندا.
duration	كمية الصوت، طول الصوت	**ـماوەی دەنگ (درێژی):** ـــەو ماوەيـــەی كـــە دركانـــدنی دەنگـــی تێـــدا ـــەرنەوام دەبێـــت، هـــەر لەســـەرەتای دروســـت ـبوونيـــەوە تاكۆتـــايی پـــێ دێـــت، هـــەروەها بـــە length يان quantity ناودەبرێت.

- E -

echo	تكرار الصدى	**دووبارەبوونی دەنگدانەوە:** دووبارە بوونـەوەی دەنگێـك بـەخێرایی بـۆ چەند جارێك بەدوای یەكدا لەڕستەیەكدا یان لەچەند ڕستەیەكی دوا بەدوای یەك.
eclipsis	خذف الصامت	**لابردنی كۆنسنەنت:** لابردنـی دەنگـی كۆنسـنەنت لـەگۆكردن یـان لەنووسیندا.
economy tendency	الميل الى الاقتصاد	**ئارەزوی كەم كردنەوە:** ئـەو ئـارەزووەی كـە لەزمانـدا هەیـە بـۆ كـەم كردنـەوەی ئـەرك بەڕێگـەی كـورت كردنـەوەو لابـردن و ڕێكخسـتنی سـازگەی دەنگـەكان و گونجانیان لەگەڵ لایەكتردا.
ecthlipsis	خدف الصامت	**لابردنی كۆنسنەنت:** بڕوانە (eclipsis).
egressive	زفيري، انبثاقي	**هەناسەیی (دەرهاتوو):** ئــەو دەنگەیــە كــە لــەكاتی دەرچــوونی هەناسەدا دروست دەبێت.
egressive air	هواء انبثاقي	**هەوای دەرهاتوو:** ئــەو هەوایــەی كــە لەگــەڵ هەناســەداندا دەردەچێت.
egressive stop	انفجاري انبثاقي	**گیری دەرهاتوو:** ئـەو دەنگـە گـیرەی كـە لـەپاش دركانـدنی هــەوای ســییەكان دێتــە دەرەوە هــەروەها pressure stop ناودەبرێت.

ejective	قذفي	**دەرهاویشتن (فرێدان):** ئـەو دەنگەیــە کــە لــەکاتی درکاندنیــدا زمانۆچکە لەگەڵیدا دادەخرێ‌و لای سەرووی زمانۆچکەش تەنگ دەبێت.
ejective consonant	صامت قذفي	**کۆنسنەنتی دەرهاویشتن:** ئـەو کۆنســنەنتەی کــە لەگــەڵ درکاندنیــدا تەقینەوەی قورگی ڕوودەدات
ejective stop	انفجاري قذفي	**گیری دەرهاتوو:** بڕوانە ejective.
elision	حذف، ترخيم	**لابردن (کەوتن):** أ-لابردنی دەنگێك لەناوەڕاستی وشـەیەکدا بەمەبەســتی ئاســانی درکانــدن، وەك: دەستەسڕ > دەسەسڕ ب-لابردنی ڤاوڵێك یان بڕگەیەك بە مەبەستی ئاسانی درکاندن.
eme prineiple	مبدأ الايم (مبدأ الوحدات المجردة)	**بنەمای ئیمی: (بنەمای یەکەی ڕووت):** کۆکردنــەوەی چــەند گــۆڕانێکی زمــانی لەئاســتێکدا لەکۆمەڵەیــەکی ڕووتــدا (ئەبســتراکدا)، وەك کۆکردنــەوەی چــەند دەنگێك لەفۆنیمێکدا هـەروەها کۆکردنـەوەی چـەند ڕێژەیـەك لەمۆرفیمێکـدا، یـان چـەند پیتێك لەگرافیمێکدا.
emic	مميز	**جیاواز:** سیفەتێك ئاماژە بۆ ئەو یەکەیە بکات کە سەر بەئیمێکە، وەکو فۆنیم و مۆرفیم و گرافیم.
ending	لاحقة	وەك زاراوەیەك بۆ ئەم مەبەستانە بەکاردێت: **١- پاشگر:** بڕوانە: suffix

	صوت ختامي مقطع ختامي	٢-دهنگی کۆتایی ٣-برگەی کۆتایی
environment = context	بيئة، سياق	**ژینگە، دەوروبەر:** ئەو یەکە زمانییانەی کە لەدەوروبەری فۆنیمێك یان مۆرفیمێك یان وشەیەك یان ڕستەیەکدا دەردەکەون.
environmental	اشراط بيئي	**مەرجی ژینگەیی:** ئەو مەرجانەی کە لەژینگەی دەنگدا هەیەو کار لەسیماکانی دەنگەکە دەکەن بەجۆرێك کە لەگەڵ ژینگەکەیدا بگونجێت یان بەپێچەوانەی ژینگەکەی بێت.
epenthesis	اقحام	**دەرکەوتن:** زاراوەیەکە ئەم مەبەستانە دەگرێتە خۆی: أ-ئەوەیە کەزمان ڤاوڵێکی تازە بەرهەم بهێنێ بۆ ئەوەی لەگەڵ سیستەمی دەنگی زمانەکەدا بگونجێت و ڕێك بکەوێت. ب-زیادکردنی دەنگێك لەناوەڕاستی وشەیەکدا بەمەبەستی ئاسانی درکاندن.
epenthetic	صوت مقحم	**دەنگی دەرکەوتوو (زیادە):** ئەو دەنگەی کە لەناوەندی وشەدا زیاد دەکرێت بەمەبەستی ئاسانی درکاندن، وەك: بررا) بردرا.
epiglottal	لهوي	**زمانۆچکەیی (دەنگ):** أ-ئەو دەنگەیە کە زمانۆچکە بەشداری لەدرکاندنی دەکات. بڕوانە (uvular). ب-سیفەتە بۆ دەنگی زمانۆچکەیی.

		ج-سـيفەتە بـۆ زمانۆچـكە خـۆی، بڕوانـە (epiglottis).
epiglottic	لهوي	**زمانۆچكەیی:** ئـەوەی پەیوەنـدی بەزمانۆچـكەوە هەیـە. بڕوانە زاراوەی پێشوو.
epiglottis	اللهاة، لسان الزمار	**زمانۆچكە:** ئەو پارچە گۆشتەیە كە سەرپەرشتی ڕێگەی هەناسە دەكات لەگەرووداء لەكاتی قوتدانی خواردن ڕێگـەی هەناسـە دادەخـات. بڕوانـە (uvula).
ethnophonemic transcription	كتابة فونيمة عرفية	**نووسینی فۆنیمی نەریتی:** نووسینەوەیەكی دەنگییـە تـەرخان كراوە بـۆ خزمەت كردنی گەلێك بەو نیشانانەی كـەباوە لەناو گەلەكەدا.
euphony	عذوبة الصوت صوت عذب تحسين الصوت	وەك زاراوەیەك ئەم مەبەستانە دەگەیێنێ: **١-سازگاری دەنگ** **٢-دەنگی سازگار** **٣-ڕاست كردنەوەی دەنگ:** ئـەو ئـارەزووەی لەزمانـدا هەیـە بـۆ ڕاسـت كردنـەوەی دەنگـەكانی زمـان بەمەبەسـتی ئاسانی دركاندن.
evolitive phonetics	علم الاصوات التطوري (التاريخي)	**فۆنەتیكی گەشەكردن (مێژوویی):** ئــەو زانســتەیە كــە لەگەشــەو گــۆڕانی دەنگەكانی زمانێك دەكۆڵێتەوە بەپێی قۆناغە جیاجیاكانی كەزمانەكەی پێدا تێ دەپەڕێت، هــەروەها بــە: diachronic phonetics و historical phonetics ناو دەبرێت.

evolutionary phonetics	علم الاصوات التطوري (التاريخي)	**فۆنەتیکی گەشەکردن (مێژوویی):** بڕوانە *evolitive* **phonetics**.
exclamatory pitch	نغم التعجب	**ئاوازەی سەرسوڕمان:** ئەو ئاوازەیە کە پلەیەکی بەرزی هەیەو لەڕستەی سەرسوڕماندا بەکاردێت. فۆنیمێکی ناکەرتیەو ئەم نیشانەیەی بۆ بەکاردێت /4/، هەروەها بەئاوازەی سەرووی بەرزەوە (extrahigh pitch) ناودەبرێت، سێ ئاوازەکەی تریش ئەمانەن: ئاوازەی نزم lowpitch ئاوازەی ئاسایی normal pitch، ئاوازەی بەرز high pitch .
excrescent sound	صوت مقحم	**دەنگی زیاد کراو:** ئەو دەنگەیە کە لەناوەندی وشەیەکدا زیاد دەکرێت بۆ ئاسانی درکاندن.
exhalation	زفير	**هەناسەدان:** دەرکردنی هەوا لەسییەکانەوە لەکاتی هەناسەداندا، بێگومان زۆربەی دەنگەکانی زمان بەو هەوایە دروست دەبن کە لەسییەکانەوە دێتە دەرەوە.
experimental phonetics	علم الاصوات التجريبي	**فۆنەتیکی تاقیکردنەوە:** ئەو زانستەیە کە دیراسەی تایبەتیەکانی دەنگەکانی زمان دەکات بە بەکارهێنانی ئامێری ئەلیکترۆنی.
expiration	زفير	**هەناسەدان:** بڕوانە **exhalation**.
expiratory stress	نبرة زفيرية	**هێزی هەناسەدار:** ئەو هێزەیە کە لەگەڵ دەرکردنی هەوای

		هەناسەدا دروست دەبێت.
explosion	انفجار	**گیر (وەستاو):** ئەو دەنگەی کە لەئەنجامی کرانەوەی کت و پڕی ڕێڕەوی هەناسە دروست دەبێت پاش داخستنی لەسازگەیەکی تایبەتدا بۆ ئەوەی ئامادە بێت بۆ دروست کردنی دەنگێکی گیر. کرانەوەی ڕێڕەوی هەناسەش دەبێتە هۆی دەرچوونی کت و پڕی ئەو هەوایەی کە پەنگی خواردووە.
explosive = plosive	انفجاري	**گیری (دەنگ):** ئەو دەنگە زمانییەی کە بەداخستنی ڕێڕەوی هەناسەو پەنگ خواردنی هەواو پاشان بەرەڵا کردنی کت و پڕی هەواکە دروست دەبێت بڕوانە (stop).
explosive articulation	نطق طارد	**درکاندنی تەقیو:** درکاندنی دەنگێکی زمانی لەگەڵ دەرکردنی هەناسە لەسییەکانەوە بەڕێگەی زار یان لووتەوە یان بەڕێگەی زارو لووتەوە. ئەم کارەش لەدرکاندنی زۆربەی دەنگەکاندا ڕوو دەدات.
expression	تعبير	**دەربڕین:** بریتییە لەو شێوە دەنگییەی یان شێوە نووسینەی کەزمان وەری دەگرێت بەمەبەستی دەربڕین.
external hiatus	وقفة بين صائتين	**وەستانی نێوان دوو ڤاوڵ:** ئەو وەستانەی کە لەنێوان دوو ڤاوڵی دوا بەدوای یەکدا ڕوو دەدات. ڤاوڵێکیان لەکۆتایی وشەی یەکەمدا بێت و ئەوی تریان

		لەسەرەتایی وشەی دووەمدا بێت.
external juncture	فاصل خارجي	**هەڵوەستەی دەرەکی:** فۆنیمێکی ناکەرتییە لەکۆتایی قسەکردندا دێت و یەکسەر پێش وەستان یان هەڵوەستەکردن، نیشانەکەی بەم شێوەیە دەبێت /↗/ ئەگەر هەڵوەستەکە بەرەو سەرەوە بێت، ئەگەر هەڵوەستەکە بەرەو خوارەوە بێت نیشانەکەی بەم شێوەیە دەبێت /↙/.
external sandhi	تغيير صوتي خارجي	**گۆڕانی دەنگی دەرەکی:** گۆڕانێکی دەنگییە لەسنوری دەرەوەی مۆرفیمدا ڕوودەدات.
extra high pitch	النغم فوق العالي	**ئاوازەی سەرووی بەرز:** ئاوازەیەکی ناکەرتییە بە بەرزترین پلەی ئاوازە دادەنرێت، نیشانەکەی بەم شێوەیە /4/، لەهەندێ حاڵەتی دووپات کردنەوەو سەرسوڕماندا بەکاردێت، ئاوازەکانی تریش بریتین لەئاوازەی نزم /1/و ئاوازەی ئاسایی /2/ و ئاوازەی بەرز /3/.
extra- oral	شفتاني، فمي خارجي	**لێوی، دەرەوەی زار:** ئەو دەنگەیە کە لەپێشەوەی بۆشایی زاراوە دەر دەچێ، واتە لەهەردوو لێوەوە، وەکو /م، ب، پ،/ بڕوانە (bilabial)

- F-

falling diphthong	ثنصائت هابط	**ڤولی دوولانەی نزم:** ـــەو ڤاوڵــە دوولانەیـــەی کــە لەســـەرەتادا میزمکەی بەرزو بەهێز دەبێت و لەکۆتاییدا میزمکە لاواز دەبێت وەکو /aw/ لەوشەی ـەو /daw/، /ay/ لەوشەی (چای) /ĉay/.
falling juncture	فاصل هابط	**هەڵوستەی نزم:** فۆنیمێکی ناکەرتییە، نزم بوونەوەی ئاوازەی ـەگەڵدایەو نیشانەکەی بەم جۆرەیە /↙/.. ـەڵوەستەیەکی کۆتاییە پێش وەستان ـەکەوێت و دەکەوێتە کۆتایی ڕستەی هەواڵ یان ئەو ڕستە پرسەی بە بەڵێ و نەخێر وەڵام نادرێتەوە، هەروەها بەرامبەر بەهەڵوەستەی بەرز –rising juncture– دەوەستێت.
faucal= guttural	حلقي	**گەرووی (دەنگ):** أ–ئـــەو دەنگەیـــە کـــە لـــەنێوان گـــەروو زمانۆچکەوە دەدرکێت. ب–سیفەتە بۆ ئەو جۆرە دەنگە.
features	سمات	**سیماکان:** بریتییە لەو تایبەتییە سەرەکییانەی یان لاوەکییانەی کە لەدەنگێکی زمانیدا هەیە.
final accent	نبرة ختامية	**هێزی کۆتایی:** ئەو هێزەیە کە لەسەر دوابڕگەی وشەیەکدا دادەنرێت.
final contrast	تقابل ختامي	**بەرامبەری کۆتایی:** ئـــەو دوو فۆنیمـــەی کـــە بەرامبـــەر بەیـــەك دەوەســـتن لـــەکۆتایی دوو وشـــەی جیـــاواز

		لەواتادا وەك: كەم : كەو، دەم: دەس.
final devoicing	اهماس ختامي	**كپ كردنى كۆتـايى:** كپ كردنـى دەنگێكـى گڕ كاتێ كە دەنگەكە دەكەوێتە كۆتايى ئاخاوتنەوە.
final position	موقع ختامي	**شوێنى كۆتـايى:** شوێنى دەنگ لەكۆتايى وشەدا، كە بەرامبەر بەشـوێنى سـەرەتاو شـوێنى ناوەڕاسـت دەوەستێ.
fixed accent= fixed stress	نبرة ثابتة	**هێزى چەسپاو:** ئەو هێزە چەسپاوەيە كە لەسەر برگەيەكى ديـاريكراوى وشـەيەكدايە و ناچـێتە سـەر برگەيـەكى تـرەوە هـەر چـەندە ئـەركى يـان شـوێنى وشـەكە لەرستەدا بگۆڕێت، ئەمـەش بەرامبـەر بـەهێزى ئـازاد (free accent) دەوەستێت.
fixed stress	نبرة ثابتة	**هێزى چەسپاو:** بڕوانە زاراوەى پێشوو.
flap	صوت مستل	**دەنگى وەرگێراو:** ١-دەنگێكـى گـيرى وەسـتاوە بـەخێرايى دەدركێت، وەكو [t]ى ئەمريكى كە دەكەوێتە نێوان دوو ڤاوڵەوە لەوشەى (water)دا. ٢-هـەر دەنگێك لەئەنجامى جووڵانەوەيـەكى زۆر خێراى هەر دركێنەرێك دروست بێت.
flapped sound	صوت مستل	**دەنگى وەرگێراو:** بڕوانە زاراوەى پێشوو.
formant = physical element	العنصر المادي	**كەرەسەى فيزيكى (مادى):** ئـەو كەرەسـە دەنگييـەى كـە لـەدەربڕينى

		زمانیدا بەکاردێت.
fortis sound	صوت شديد	**دەنگی توند:** ئەو دەنگەیە کە گرژ بوونەوەیەکی زۆری ماسولکەکانی لەگەڵدایە، ئەمەش بەرامبەر بەدەنگی خاو lenis sound دەوەستێت. توندیش جیاوازی لەگەڵ گرژەوە بوو دا (tense) ئەوەیە کە دووەمیان تایبەتە بەڤاوڵەکان واتە بۆ دەنگی ڤاوڵ بەکاردێت، هەروەها جیاوازی خاو لەگەڵ نەرمدا (lax) ئەوەیە کە دووەمیان دیسانەوە تایبەتە بەڤاوڵەکان.
free accent	نبرة حرة	**هێزی ئازاد:** ئەو هێزەیە کە دەکرێ بچێتە سەر هەر برگەیەك لەوشەدا بەپێی گەردان کردنی یان شوێنی دەرکەوتنی لەرستەدا ئەمەش بەرامبەر بەهێزی چەسپاو fixed stress دەوەستێت.
free alternant = free variant	متغير حر	**گۆراوی ئازاد:** ئەو ئەلۆفۆنەی یان ئەلۆمۆرفەی کە دابەش دەبێت بێ ئەوەی مەرجەکانی ژینگەی لەسەر بێت.
free stress	نبرة حرة	**هێزی ئازاد:** بڕوانە free accent.
free syllable	مقطع حر	**برگەی ئازاد:** ئەو برگەیەیە کە کۆتایی بەڤاوڵ دێت، هەروەها بەبرگەی کراوە open syllable ناودەبرێت.

free variant	متغير حر	**گۆڕاوی ئازاد:** ئەو ئەلۆفۆنەیە یان ئەلۆمۆرفەیە کە بەژینگەی دوروبەرییەوە بەند نییەو چەند شێوەیەك وەردەگرێت لەهەمان ژینگەدا، وەکو /ت/ لەوشەی (دێت) کە لەوانەیە هائی بێت یان بەندکراو بێت.
free variation	تغير حر	**گۆڕانی ئازاد:** بڕوانە زاراوەی پێشوو
free vowel	صائت حر	**ڤاولی ئازاد:** ئەو ڤاوڵەیە کە دەکەوێتە کۆتایی بڕگەوە، هەروەها پێی دەوترێ ڤاولی کراوە (open vowel).
frequency	تردد	**لەرەلەر:** بریتیە لەژمارەی لەرەی شەپۆلەکانی دەنگ لەچرکەیەکدا.
fricative	احتكاكي	**خشۆکی (دەنگ):** ١-ئەو دەنگەی کە دروست دەبێت لە لێ خشانی تەزووی هەناسە بەلێواری بۆرییەکانی دەنگەوە لەئەنجامی ئەوەی کە تەگەرە دەخرێتە بەر بەشێکی تەزووەکەوە، ئەمەش یان خشۆکێکی ئاسۆیی دەبێت وەکو /ف، ڤ، ه/ یان خشۆکێکی ستونی دەبێت وەکو /س، ز، ش، ژ/. ٢-سیفەتە بۆ ئەو جۆرە دەنگە.
friction	احتكاك	**خشان:** بریتیە لەخشانی تەزووی هەناسە بەلێواری بۆرییەکانی دەنگەوە بەتایبەتی لەناو زاردا،

		کەدەبێتــە هــۆی دروســت بــوونی دەنگــی خشۆك.
frictionless continuant	امتدادي غير احتكاكي	**بەردەوامی ناخشۆکی:** وەك زاراوەیــەك دەشــێ بــۆ ناولێنــانی هــەر ڤاوڵێــك یــان نیمچــە ڤاوڵێــك یــان هــەر کۆنســـنەنتێك بــەکاربێت، بێجگــە لەدەنگــە گیرەکان نەبێت.
frontal	أمامي	**پێشەوە (دەنگ):** ئــەو دەنگەیــە کــە لەلێکــەوتنی (تمــاس) پێشــەوەی زمــان لەگــەڵ مەڵاشــووی ڕەقــدا دروست دەبێت.
fronted sound	صوت مقدم	**دەنگی پێش خراو:** ئەو دەنگەی کەدروست دەبێت بەهۆی پێش خستنی شــوێنی بەیــەك گەیشــتنی زمــان لەگــەڵ مەڵاشــوودا لەشــوێنی دیــاریکراوی خۆیــدا، ئــەم جــۆرە پــێش خســتنەش لەئــەنجامی کــارتێکردنی دەنگــەکانی دەورو بـــەردا ڕوودەدات وەکـــو درکانـــدنی /ك/ لەوشەی (کێو)دا، لێرەدا سازگەی /ك/ لــەژێر کارتێکردنی /یٚ/ هاتۆتە پێشــەوەو لەشــوێنی ئاسایی خۆیدا نەدرکاوە.
fronting	تقدم	**پێش خستن:** بریتیــە لــەپێش خســتنی ســازگەی درکانــدنی دەنگێك لەســازگەی درکاندنی ئاسایی خۆی بەئاڕاســتەی هــەر دوو لێــو بــەهۆی بیئــەی دەنگـــی دەوروبـــەرەوە، بڕوانـــە زاراوەی پێشوو.

front of the tongue	مقدم اللسان	**پێشەوەی زمان:** ئەو بەشەی زمانە کە دەکەوێتە نێوان نووکی زمان و ناوەڕاستی زمان، ئەم بەشەش بەشداری لەدرکاندنی دەنگەکانی زمان دەکات بەهۆی لێکەوتنی لەگەڵ مەلاشووی ڕەقدا.
fronto-palatal	غاري امامي	**مەلاشوی ڕەقی پێشەوە:** ئەو دەنگەی کە پێشەوەی زمان دەبێتە درکێنەرو مەلاشوی ڕەقیش وەك سازگەی درکاندن بەشداری تێدا دەکات وەکو /ج، چ، ش، ژ/.
fronto-palatal affricate	مزجي غاري أمامي	**تێکەلاوی مەلاشوی ڕەقی پێشەوە:** دەنگێکی تێکەلاوە پێشەوەی زمان و مەلاشوی ڕەق بەشداری لەدرکاندنی دەکەن، وەکو /ج، چ/
front- palatal glide	انزلاقي غاري أمامي	**نیمچە ڤاولی مەلاشوی ڕەقی- پێشەوە:** ئەو نیمچە ڤاولەی کە پێشەوەی زمان و مەلاشووی ڕەق بەشداری لەدرکاندنی دەکەن، وەك /ی/ لەوشەی (یار)دا.
front vowel	صائت أمامي	**ڤاولی پێشەوە:** ئەو ڤاوڵەیە کە لەکاتی درکاندنیدا زمان لەبەشی پێشەوەی بۆشایی زاردا دەبێت، وەکو /ی، ێ، ‡ بزرۆکە/.
full stress	نبرة رئيسية	**هێزی سەرەکی:** بڕوانە primary stress.
functional change	تحول وظيفي	**گۆڕانی ئەرکی:** بریتیە لەگۆڕانی پەیڕەوی فۆنیمی زمانێك بەپێی پێداویستی ئەرکی زمانەکە.

functional difference	فرق وظيفي	**جیاوازی ئەرکی:** ئەو جیاوازییەی کە لەنێوان دەنگەکانی زماندا هەیەو دەبێتە هۆی گۆڕانی واتا، وەکو جیاوازی نێوان /ب/ و /پ/ لەوشەی (بار) و (پار)دا، ئەم جیاوازییەش بەکاردێت بۆ سەلماندنی فۆنیمیەتی دەنگەکانی زمان.
functional load	عبء وظيفي	**ئەرکی لە ئەستۆگرتن:** بریتییە لەژمارەی ئەو جووتە وشانەی لەزمانێکدا هەن کە دوو فۆنیمیان تێدا بەرامبەر بەیەك دەوەستن، بۆ نموونە ئەرکی لەئەستۆگرتنی /ت/ و /ك/ بریتییە لەژمارەی ئەو جووتە وشانەی کە /ت/ و /ك/ی تێدا بەرامبەر بەیەك دەوەستن وەکو /تەم: کەم/. لەڕاستیدا ئەرکی لەئەستۆگرتن لەبارێکەوە بۆ بارێکی تر هەروەها لەزمانێکەوە بۆ زمانێکی تر دەگۆڕێت.
functional phonetics	علم الاصوات الوظيفي	**فۆنەتیکی ئەرکی:** بڕوانە زانستی فۆنیمەکان (phonemics).
fundamental frequency	تردد اساسي	**لەرەلەری سەرەکی:** بریتیە لە لەرەلەری شەپۆلێکی دەنگی ئاڵۆز.
fundamental tone=note	نغمة اساسية	**ئاوازەی سەرەکی:** ئاوازەیەکی سەرکییە زاڵ دەبێتە سەر زنجیرە ئاوازەیەکی گونجاو کە هاوکات لەگەڵیدا دەبێت.
furtive vowel	صائت مختلس	**ڤاوڵی ونبوو (بزرکراو)**

- G -

geminated sound	صوت مضعف	**دەنگی دووبارەکراوە:** بڕوانە زاراوەی gemination.
gemination	تضعيف	**دووبارەکردن:** بۆ ئەم مەبەستانە بەکاردێت: أ-دووبارە کردنەوەی پیتێك دوا بەدوای یەك لەوشـــەیەکدا، وەك پیتـــی (ل) لەوشـــەی (میللەت)دا. ب-درێژکردنەوەی دەنگ. ج-درێژکردنـــەوەی مـــاوەی بەنـــدکردنی دەنگێك ئەگەر هاتوو دەنگەکە گیربوو.
genemmic phonetics	علم الاصوات الفيزيائي	**فۆنەتیکی فیزیکی:** ئـــەو زانســـتەیە کـــە لەدەنگـــەکانی زمـــان دەکۆڵێتەوە پاش درکاندنیان، واتە دیراسەی ئـــەو دەنگانـــە دەکـــات لـــەڕووی ڕواڵـــەت و ناوەڕۆك و چۆنیەتی دروست بوونی شـەپۆلی دەنـــگ و چـــۆنیەتی گواســـتنەوەی ئـــەو شەپۆلانە بۆ گوێ لەگەڵ ئەو هۆکارانەی کە کاریـــان تێدەکـــەن، هـــەروەها بـــە physical phonetics ناودەبرێت.
general phonetics	علم الاصوات العام	**فۆنەتیکی گشتی:** ئـــەو زانســـتەیە کـــە لەدەنگـــەکانی زمـــان دەکۆڵێتـەوە بەشێوەیەکی گشتی بیٚ ئەوەی خـــۆی بەدەنگـــەکانی زمانێـــك ببەســـتێتەوە، ئەمـــەش بەرامبـــەر بەفۆنـــەتیکی تایبـــەتی particular phonetics دەوەستێت.

genetic phonetics	علم الاصوات التاريخي	**فۆنەتیکی مێژوویی:** بڕوانە diachronic phonetics
gingival = alveolar	لثوي	**پووکی (دەنگ):** ئەو دەنگەیە کە لەئەنجامی لێکەوتنی (تماس) نووکی زمان لەگەڵ پووکی ناوەوەی دانەکانی سەروو دروست دەبێت.
glide = semi-vowel	انزلاقي شبه صائت	**خلیسکاو- (نیمچە ڤاوڵ):** ئەو دەنگەیە کە وەکو ڤاوڵ دەدرکێ و وەکو کۆنسنەنت دابەش دەبێت، وەکو /w/ و /y/ی نیمچە ڤاوڵ لەزمانی کوردیدا.
gliding sound	صوت انزلاقي	**دەنگی خلیسکاو:** بڕوانە زاراوەی پێشوو.
gliding vowel (sime_vowel)	صائت انزلاقي	**ڤاوڵی خلیسکاو:** بڕوانە زاراوەی: glide.
glossogram = linguagram	رسم اللسان	**وێنەی زمان:** ئەو وێنەیەی کە شوێنی لێکەوتنی (تماس) زمان بەزاراوە نیشان دەدات لەکاتی درکاندنی دەنگێك لەدەنگەکانی زمان.
glossolalia	قدرة لسانية	**توانای زمانی:** ئەو توانایەی کە مرۆڤ هەیەتی بۆ بەکارهێنانی زمان لەدرکاندنی دەنگەکاندا.

glottal-larngneal	حنجري	**قورگی (دەنگ):** ا-ئـەو دەنگـەی لەقورگـەوە دەردەچـێ، لەئەنجامی بەیەکاھاتنی (داخستنی) یان تەسك بوونەوەی ژێیەکانی قورگ دروست دەبێت، ئەم کارەش دەبێتە هۆی ڕێگرتنی یان ڕاگرتنی تەزووی هەناسە. ب-سیفەتە بۆ ئەو جۆرە دەنگە.
glottal accent	نبر حنجري، نبر همزي	**هێزی قورگی (هەمزەیی):** گرژبوونـەوەی قـورگ لەگـەڵ دركانـدنی ڤاوڵـدا بـەجۆرێك لەدركانـدنی دەنگـی هەمزە بچێت.
glottal catch	همزة محققه	**هەمزەی تەواو:** جووڵانـەوەی قـورگ لـەکاتی دركانـدنی دەنگێکـی گـیر (وەسـتاو) لەسـەرەتای وشەدا.
glottal fricative	احتكاكي حنجري	**خشۆکی قورگی:** ئـەو دەنگـە خشـۆکەی کـە لەئـەنجامی خشانی تەزووی هەناسە لەگەڵ ژێیـەکانی قورگـدا دەردەچـێت لەدەرچـەی زورنـادا وەکو /ھ/.
glottal friction	احتكاك حنجري	**لێ خشانی قورگی:** بریتیـە لەشـێوەی دركانـدنی دەنگێکـی خشۆکی قورگی، بڕوانە زاراوەی پێشوو.
glottal hard catch	همزة قطع	**هەمزەی دابڕ:** ئـەو هەمزەیـەی کـە لەسـەرەتای یـان

		ناوەڕاستی وشەدا دەردەکەوێت لەهەموو حاڵەتێکیشدا دەنووسرێت و دەدرکێت، واتە وشەکە چی لەسەرەتا یان ناوەڕستی ڕستەدا بێت، لەکوردیدا هەمزە لەسەرەتای وشەدا دەردەکەوێت و لەناوەڕاست و کۆتایدا بەدەگمەن دەردەکەوێ.
glottalic closure	انغلاق حنجري	**داخستنی قوڕگ:** داخستنی قوڕگ و ڕێگرتنی لەتەزووی هەناسە هەر وەکو لەدرکاندنی دەنگی هەمزەدا ڕوودەدات.
glottalization	اهماز	**بەهەمزەکردن:** زاڵ بوونی سیمای هەمزەیی بەسەر دەنگێکدا.
glottalized	مهموز	**بەهەمزەکراو:** سیفەتە بۆ ئەو دەنگەی کەسیمای هەمزەیی بۆ زیاد دەکرێت لەئەنجامی ئەو پاڵە پەستۆیەی کە دەکرێتە سەر دەرچەی زوڕنا و داخستنی ژێیەکانی قوڕگ.
glottalized sound	صوت مهموز	**دەنگی بەهەمزەکراو:** بڕوانە زاراوەی پێشوو.
glottal soft catch	همزة وصل	**هەمزەی گەیەنەر:** ئەو هەمزەیەی کە بەکار دێت بەمەبەستی ڕزگاربوون لەدرکاندنی دەنگێکی وەستاو

		لەسەرەتای وشەدا، ئەمەش تەنیا لەسەرەتای وشەدا دەدرکێت، ئەگەر بێتو وشەکە لەسەرەتای ئاخاوتندا بێت، بەڵام کە وشەکە لەناوەڕاستی ئاخاوتندا بێت هەمزەی گەیەنەر ئەلفەکەی دەنووسرێ بێ ئەوەی بدرکێ، ئەم جۆرە هەمزەیەش لەکوردیدا نییە.
glottal stop	انفجاري حنجري	**گیری قوڕگی:** ئەو دەنگەی کە دەرچەی زوڕنای لەگەڵدا دادەخرێ، پاشان لەپڕ هەواکە بەرەڵا دەکرێ، ئەم کارەش دەبێتە هۆی دروست بوونی هەمزەی دابڕ.
glottis	مزمار	**دەرچەی زوڕنا:** ئەو دەرچەیەی کە لەنێوان ژێیەکانی قوڕگدایەو دەکەوێتە سەرووی قوڕگەوە.
graph	حرف	**پیت:** هێمایەکی نووسینە گوزارشت لەتاکە دەنگێکی زمانی دەکات.
grapheme	غرافیم، (حرف مجرد)	**گرافیم، (پیتی ئەبستراکت):** هێمایەکی ئەبستراکتە بۆ دەنگێکی زمانی، هەندێ جار هێما هەیە چەند شێوەیەکی جیاواز وەردەگرێت، بەپێی شوێنی دەرکەوتنی لەسەرەتاو ناوەڕاست و کۆتایی وشەدا، وەکو پیتی (ی) کە لەسەرەتای وشە (یـ)و لەناوەڕاستدا (ـیـ)

		لەکۆتایش (ی) هەر شێوەیەك لەو شێوانە بە ئەلۆگراف allograph ناودەبرێت.
graphem-phoneme correspondence	تماثل الغرافيمات والفونيمات	**ویکچوونی گرافیمەکان و فۆنیمەکان:** ١-ئەوەیە کە هەر گرافیمێك هێما بۆ تاکە فۆنیمێك بکات لەپەیڕەوی نووسینی زمانێکدا، هەر وەکو ئەوەی کە لەزمانی کوردیدا هەیەو بەکاردێت. ٢-بریتیە لەهاوتا بوونی شێوەی نووسینی وشەیەك لەگەڵ درکاندنیدا وەکو وشەی (سارد) چۆن گۆدەکرێت ئەواش دەنووسرێت.
graphemics	دراسة الغرافيمات	**دیراسەکردنی گرافیمەکان:** بریتیە لەدیراسەکردنی سیستەمەکانی نووسین.
graphic mark	علامة كتابية	**نیشانەی نووسین:** بڕوانە (diacritic mark).
graphic medium	واسطة كتابية	**هۆکاری نووسین:** نووسین وەك ڕێگەیەك یان هۆیەك بەکاربێت بۆ دەربڕینی زمان، ئەمەش بەرامبەر بەهۆکاری سەرزاری دەوەستێت کە ئاخاوتنە.
graphic-phonemic correspondence	تماثل كتابي فونيمي	**ویکچوونی نووسینی فۆنیمی:** هێماکانی نووسینی وشەیەك کەهەمان هێماکانی نووسینی فۆنیمی وشەکە نیشان بدات، وەکو (دارا) کە بەهەمان

		شــــێوەی نووســــینی فــــۆنیمی /دارا/ دەنووسرێ.
graphics	دراسة الغرافيمات	**دیراسەکردنی گرافیمەکان:** بڕوانە زاراوەی: graphemics.
graphic sign	رمز حرفي	**هێمای پیتی:** بڕوانە (graphic symbol).
graphic substance	مادة كتابية.	**کەرەسەی نووسین:** ئەو پیتە ئاساییانەی کە زمانێکی پێ بنووسرێ. ئەمەش بەرامبەر بەکەرەسەی دەنگی زمانەکە دەوەستێ.
graphic symbol	رمز حرفي	**هێمای پیتی:** بریتیە لەهێمای نووسینی ئاسایی کە لەپیتەکان پێك دێت، ئەمەش لەنێوان دوو نیشانە بەم شێوە < > دەنووسرێ بۆ ئەوەی لەنیشانەکانی دەنگ و فۆنیم و مۆرفیم جیا بکرێتەوە کە بەم شێوەیە دەنووسرێن [ ]، / /، { }.
graphonomy	دراسة الغرافيمات	**دیراسە کردنی گرافیمەکان:** بڕوانە زاراوەی graphemics.
grave	منخفض التردد	**لەرەلەری نزم:** ئەو لەرەلەرەی کە بەرامبەر بە لەرەلەری بەرز acute دەوەستێت.
grave accent	نبرة خفيضة	**هێزی نزم:** ئەو هێزەیە کە بەهێزی سێیەم tertiary یان لاواز weak ناو دەبرێت.

groove fricative	احتكاكي راسي	**خشۆکی ستونی:** دەنگێکی خشۆکە کاتێ دروست دەبێت کە ڕێڕەوی هەوا لەناو زاردا لەسەر باری ستونی فراوان دەبێت و لەسەرباری ئاسۆیش تەنگ دەبێتەوە وەکو /س، ز، ش، ژ/ ئەمەش بەرامبەر خشۆکی ئاسۆی slitfricative دەوەستێ وەکو /ف، ڤ/.
gum	لثة	**پووك:** ئەندامێکە لەئەندامانی درکاندن دەبێتە سازگەی درکاندنی دەنگە پووکییەکان کاتێ کە نووکی زمانی لێدەکەوێت یان لێی نزیك دەبێتەوە وەکو /ت، د، س، ز، ل، ر، ن/.
gum- ridge	اعلى اللثة	**سەرووی پووك:**
guttural = pharyngeal	حلقي	**گەروویی (دەنگ):** ا-ئەو دەنگەی کە سەرچاوەکەی گەرووە، وەك /ق، ح، ع/. ب-سیفەتە بۆ ئەو جۆرە دەنگە. ج-سیفەتە بۆ گەروو.
guttural sound	صوت حلقي	**دەنگی گەروویی:** بڕوانە زاراوەی پێشوو (أ).

- H -

half- close vowel	صائت نصف ضيق	**ڤاوڵی نیمچە داخراو (تەنگ):** ئەو ڤاوڵەیە کە لەکاتی درکاندنیدا باری زمان نزیک دەبێتەوە لەو بارەی کەڤاوڵی تەنگی پێ دەدرکێت، بەڵام زار بەرادەیەکی کەم لەگەڵیدا دەکرێتەوە. واتە زمان لەسەر بارێکی ناوەندی دەبێت لەنێوان ئەو بارەی کە ڤاوڵی تەنگ و ئەو بارەی کە ڤاوڵی فراوانی تێدایە، کرانەوەی زاریش لەبارێکی ناوەند دەبێت، هەروەها ڤاوڵی نیوە تەنگ بەڤاوڵی ناوەند mid vowel ناو دەبرێت، /ۆ، ێ،/یش نموونەی ئەم جۆرە ڤاوڵەیە.
half- long vowel	صائت نصف طويل	**ڤاوڵی نیمچە درێژ:** ڤاوڵێکی ناوەندییە لەنێوان کورت و درێژدا.
half- open vowel	صائت نصف متسع	**ڤاوڵی نیمچە کراوە:** ئەو ڤاوڵەیە کە لەکاتی درکاندنیدا باری زمان نزیک دەبێتە لەو بارەی کە ڤاوڵی کراوەی پێ دەدرکێت، کرانەوەی زاریش زیاتر دەبێت لەوەی کە لەڤاوڵی نیمچە داخراودا دەکرێتەوە، کەمتر دەکرێتەوە لەوەی کە لەڤاوڵی کراوەدا دەکرێتەوە، نموونەی ئەم ڤاوڵەش /a/.
haplology	اختزال صوتي	**کەوتن (لابردنی) دەنگ:** ا-لابردنی دەنگێک لەدوو دەنگی لێکچووی دوابەدوای یەکدا وەک: چاک کردن > چاکردن.

		ب-لابردنـــی دەنگێــك لـــە وشـــەیەکدا بەمەبەســتی ئاسـانی درکانـدن. دابنیشــە > دانیشە.
hard = non-palatalized	**غیر مفور**	**بەر مەلاشوو نەدراو:** بڕوانە زاراوەی (**palatalized**).
hard consonant	**صامت غیر مفور** **صامت مهموس**	**١-کۆنسنەنتی بەر مەلاشوو نەدراو:** ئـەو کۆنسـنەنتەیە کـە پێشـەوەی زمـان یـان ناوەڕاستی زمان ئالکێ بەمەلاشووی ڕەقەوە. **٢-کۆنسنەنتی کپ (بێ ژێ):** بڕوانە زاراوەی: **voiceless**.
hard palate	**الغار، الحنك الصلب**	**مەلاشووی ڕەق:** بەشـی پێشـەوە لـەدیوی سـەرەوەی نـاو زار دەگرێتەوە واتە بنمچی زار ئەم بەشەش ڕەقە بـە بـەراورد کـردن لەگـەڵ بەشـی پشـتەوەی کـەپێی دەوتـرێ مەلاشـووی نـەرم **soft palate**. مەلاشـــــووی ڕەق بەشـــــداری لەدرکانـدنی دەنگـەکانی زمـان دەکـات، کـاتێ کـەزمان لێـی دەکـەوێت یـان لێـی نزیـك دەبێتـــەوە، ئـــەو دەنگانـــەش بـــەدەنگی مەلاشوویی ناو دەبرێن، وەکو /س، ز، ج، چ، ی- نیمچە ڤاول/
harmonic	**نغمة توافقیە**	**ئاوازەی گونجاو (هارمۆنی):** ئەو ئاوازەیـەی کـە لەرەلەرەکـەی یەکێکـە لـەو دوو ئەوەندەیــەی (موزاعــەفاتی) لەرەلــەری ئاوازەی سەرەکی.
harmonic series	**متسلسلة توافقیة**	**زنجیرە هارمۆنی:** زنجـیرە ئاوازەیەکــە کــە ڕێــژەی نێــوان

		لەرەلـــەرەکانی بـــەم شـــێوەیەیە ١: ٢: ٣......هتد.
harmonious	**متناغم**	**هارمۆنی گونجاو (ڕاهاتوو):** سیفەتە بۆ ئاوازەیەك کە لەگەڵ ئاوازەیەکی تردا بگونجێت و ڕابێت.
harmony	**ایقاع،تناغم تآلف**	**١-تـرپە، (هارمۆنی):** **٢-ڕاهاتن (گونجان):** گونجانی سیماکانی ئاخاوتن، لەڕووی هێزو ئاوازەو دەنگەکانیەوە بەجۆرێك کە کار بکاتە سەر دەروونی گوێگرو ئاوازەکەی لا پەسەند بێت.
head cavity	**تجویف راسي**	**بۆشایی سەر:** مەبەست لەو بۆشاییانەیە کە لەناو سەردا هەیە، وەکو بۆشایی لووت و بۆشایی زار.
heavy stress	**نبرة رئیسیة**	**هێزی سەرەکی:** فۆنیمێکی ناکەرتییە هێماکەی بەم شێوەیەیە /ˊ/.
heterographic spelling	**تهجئة مغایرة**	**جینجەکردنی جیاواز:** ئـەو پیتـەی کـە چـەند دەنگێکـی جیـاواز بنـوێنێ لەچـەند وشـەیەکی جیـاوازی زمانێکـدا، وەکـو پیتـی <o> لـەزمانی ئینگلیزیدا کە /a/ی دەنوێنێ لەوشەی (hot) و /i/ی دەنوێنێ لەوشەی (women)دا.
heterography	**کتابة متغایرة**	**نووسینی جیاواز:** ئـەو نووسـینەیە کەتێیـدا پیتێـك چـەند فـۆنیمێکی جیـاواز دەنـوێنێ لەچـەند وشـەیەکی جیـاوازی زمانێکـدا. ئـەم جـۆرە نووسـینەش

		دەبێتە هۆی پەیدابوونی چەند وشەیەك كە یەك واتایان هەبێت یان یەك گۆكردنیان هەبێت، بەڵام بەحینجەكردنی جیاواز دەنووسرێن وەكو fair و fare لەزمانی ئینگلیزیدا.
heteronomous sound chang	تغيير صوتي مشرط	**گۆڕانی دەنگی مەرجدار:** بڕوانە conditioned sound chang.
heteronym	مخالفة صوتية	**پێچەوانەیی دەنگی:** وشەیەك حینجەكەی (نووسین) لەگەڵ وشەیەكی تردا هاوتابن، بەڵام لەواتاو گۆكردندا پێچەوانەی یەك بن، وەكو وشەی (هەمانە) بەواتای (كیسە) دێت و (هەمانە) بەواتای (ئێمە هەمانە) دێت.
heteronymy	مخالفة صوتية	**پێچەوانەیی دەنگی:** دوو وشە لەحینجەكردندا هاوتابن، بەڵام لە واتاو گۆكردندا جیاواز بن بڕوانە زاراوەی پێشوو.
hiatus	تضعيف الصائت	**دووبارەكردنەوەی ڤاوڵ:** دووبارەكردنەوەی هەمان ڤاوڵ بەدوای یەكدا لەوشەیەكدا.
high back round vowel	صائت مدور خلفي عال	**ڤاوڵی خڕی بەرزی پشتەوە:** وەكو /و/ لەوشەی (كوڕ)دا.
high back vowel	صائت خلفي عال	**ڤاوڵی بەرزی پشتەوە:** وەكو /و/.
high central unround vowel	صائت غير مدور مركزي عال	**ڤاوڵی ناخڕی بەرزی ناوەند:** وەكو /ɨ/ لەوشەی (ژن- žɨn)دا

high central vowel	صائت مركزي عال	**ڤاولی بەرزی ناوەند:** وەکو / ɨ /ی بزرۆکە.
high-frequency sound	صوت عال الشيوع	**دەنگی زۆرباو:** دەنگێك کە بەکارهێنانی زۆرباو بێت لەزمانێکدا.
high front unround vowel	صائت غير مدور امامي عال	**ڤاولی ناخری بەرزی پێشەوە:** وەکو /ی/ لەوشەی (شیر).
high front vowel	صائت امامي عال	**ڤاولی بەرزی پێشەوە:** وەکو /ی/.
high pitch	نغم عال	**ئاوازەی بەرز:** فۆنیمێکی ناکەرتییە هێماکەی بەم جۆرەیە /3/، یەکێکە لەو چوار ئاوازەیەی کە بریتین لە: ئاوازەی نزم /1/ و ئاوازەی ئاسایی /2/ و ئاوازەی بەرز /3/و ئاوازەی سەرووی بەرز /4/.
high vowel	صائت عال	**ڤاولی بەرز:** ئەو ڤاوڵەیە کە لەکاتی درکاندنیدا زمان لەناو بۆشایی زاردا بەرز دەبێت و کرانەوەی زارش کەم دەبێت. لەبەر ئەوە پێی دەوترێ ڤاولی داخراو (تەنگ) close vowel وەکو /و، ی، ɨ /، ئەمەش بەرامبەر بە ڤاوڵی ناوەڕاست mid vowel و ڤاوڵی نزم low vowel دەوەستێ.
hissing sound	صوت هسيسي	**دەنگی سیکەیی:** جۆرێکە لەدەنگە فیکەییەکان وەکو /س، ز/ بڕوانە sibilant.

historical phonetics	علم الاصوات التاريخي	**فۆنەتیکی مێژوویی:** بڕوانە diachronic phonetics.
homogram	مشترك كتابي	**هاوپیت:** وشەیەك لەگەڵ وشەیەکی تردا لەحینجەکردندا (نووسین) وەك یەك بن، بەڵام لەواتادا یان لەنەژادا یان لەگۆکردندا جیاواز بن، وەکو وشەی (شیر) کە بەواتای (شیری خواردن)و (شمشیر) دێت.
homograph	مشترك كتابي	**هاوپیت:** بڕوانە زاراوەی پێشوو.
homographic spelling	تهجئة متجانسة	**حینجەکردنی (نووسینی) هاوچەشن:** سیستەمێکی نووسینە کە هەر پیتێك تەنیا بۆ فۆنیمێك دادەنرێت، واتە هەر فۆنیمێك تەنیا بەپیتێك نیشان دەدرێت، تارادەیەك ئەم سیستەمە لەنووسینی کوردیدا پەیڕەو دەکرێت.
homography	مشترك كتابي تهجئە متجانسة	**١-هاوپیت:** دوو وشە لەحینجەکردندا (نووسین) هاوتابن بەڵام لەواتادا جیاواز بن، وەکو وشەی (بیر) بەواتای (چاڵ) و (بیرکردن) دێت. ئەمەش بەرامبەر بەهاوبێژی homophone دەوەستێت. **٢-حینجەکردنی هاوچەشن:** بڕوانە زاراوەی پێشوو.
homonym = homophone	مشترك لفظي	**هاوبێژی:** وشەیەك لەگەڵ وشەیەکی تردا لەگۆکردندا هاوتابن، بەڵام لەواتاو حینجە کردندا

		(نووسین) جیاواز بن، ئەمەش لەکوردیدا نییە، چونکە وشە چۆن گۆ دەکرێت ئاواش دەنووسرێت، بەڵام لەزمانی ئینگلیزیدا هەیە وەکو (meat) بەواتای گۆشت (meet) بەواتای ژووان دێت. ئەم زاراوەیەش بەرامبەر بەهاوپیت homograph دەوەستێت.
homonymy = homophony	اشتراك لفظي	**هاوبێژی:** بڕوانە (homonym).
homorganic sounds	اصوات مشتركة	**دەنگە هاوبەشەکان:** دوو دەنگ یان زیاتر کە لەهەمان سازگەدا بەشداری بکەن، واتە یەك سازگەیان هەبێت، وەکو /ب، م/ و /گ، ك/ /د، ت/.
human language	لغة الانسان	**زمانی مرۆڤ:** بریتیە لەزمانی دەنگەکانی ئاخاوتن کە مرۆڤ لەگیانلەبەرانی تر جیادەکاتەوە، ئەمەش بەرامبەر بەزمانی ئاژەڵ animal language- دەوەستێت.
hushing sound	صوت هشيشي	**دەنگی شیکەیی:** دەنگێکی فیکەیی یە، لەگەڵ درکاندنی ئەم دەنگەدا ڕێڕەوی هەوا زیاتر دەکرێتەوە لەوەی کە لەدەنگە سیکەییەکاندا دەکرێتەوە، هەواش بەهەر دوولای زاردا دابەش دەبێت، و دەردەچێ وەکو /ش/، /ژ/، هەروەها بەدەنگێکی فیکەیی بەر مەڵاشوودراو palatalized sibilant ناودەبرێت.

hyper-urbanism	تقعر في اللفظ	**زیادڕۆیی لەگۆکردن:** گـۆکردنی وشـەیەك بـەوردی و بەدیقـەت بەتایبـەتی لـەو شـێوە نووسـراوەی کـە هەیەتی. وەکو گۆکردنی پیتـی (t) لەوشـەی (often)ی ئینگلیزیدا.
hypophonemic system	نظام تحت فونيمي	**سیستەمی ژێرمووەی فۆنیم:** بریتیـە لەسیسـتەمی دەنگـی یـان ئـەلۆفۆنی زمانێـك، ئـەم سیسـتەمەش شـێوەی دابەشـکردنی ئەلۆفۆنـەکانی کـە سـەر بەفۆنیمەکانی زمانەکەن دەستنیشان دەکات

- I -

iconograph	ايقنه دیراسة الأيقونات	**١-ئەیکۆن:** ئەو وێنانەی کە لەسەر شت و مەکی هەست پێکـــراو دەکێشـــرێو وەك ڕێگەیـــەکی سەرەتایی بۆ نووسین بەکار دێت. **٢-دیراسەکردنی ئەیکۆنەکان**
ideal alphabet	ا بجدية مثالية	**ئەلفوبێی نموونەیی:** ئەو ئەلفوبێیەیە کەتێیدا هەر پیتێك هێما بۆ تاکە فۆنیمێـك دەکـات و هـەر فـۆنیمێکیش تەنیا بەپیتێك نیشان دەدرێت، هەروەها پێـی دەوتـرێ perfect alphabet یـان ئـەلفوبێی دەنگی phonetic alphabet.
ideogram	رمز فكري رمز مفرداتي	**١-هێمای بیری:** هێمایـــەکی نووســـینە گوزارشـــت لـــەبیرێك دەکـــات، وەك لەنووســـینی هیرۆگلـــۆفی و نووسینی چینیدا هەیە. **٢-هێمای وشەیی:** ئـەو هێمایـەی یـان پیتـەی کـە گوزارشـت لەوشـەیەکی تـەواو دەکـات، وەکـو & کـە بـەواتای and دێـت و $ کـە بـەواتای دۆلار دێت.
ideograph	رمز فكري رمز مفرداتي	**١-هێمای بیری:** **٢-هێمای وشەیی:** بڕوانە زاراوەی پێشوو.
ideographic writing	كتابة فكرية	**نووسینی بیری:** بڕوانە زاراوەی پێشوو.

idiophone	صوت شخصي	**دەنگی تاکە کەس:** دەنگێکی زمانییە تایبەتە بەتاکە کەسێك، هیچ کەسێك لەو دەنگەدا بەشداری لەگەڵدا ناکات بەتایبەتی ئەوانەی کە بەهەمان زمان یان شێوە زار دەدوێن.
implosion	انفجاري داخلي	**گیری (تەقیوی) ناوەوە:** بڕوانە زاراوەی پاشەوە (implosive).
implosive	انفجاري داخلي	**گیری (تەقیوی) ناوەوە:** ئەو دەنگەی هەوای لەگەڵدا هەڵدەمژرێ بەرەو گەروو پاش داخستنی ژێیەکانی قورگ و کشانەوەی زمانۆچکە بەرەو خوارەوە، ئەمەش دەبێتە هۆی پەیدابوونی بۆشاییەکی زۆر کەم لەسەرووی زمانۆچکەوە، ئەم دەنگەش لەماچ کردن دەچێت.
implosive articulation	نطق جاذب	**درکاندنی ڕاکێشراو (هەڵمژین):** درکاندنی دەنگێك لەگەڵ هەڵمژینی هەوا بەرەو ناوەوەی زار، ئەمەش دەبێتە هۆی دروست بوونی دەنگێك کە لەماچ کردن دەچێت، بڕوانە زاراوەی پێشوو.
implosive stop	انفجاري داخلي	**گیری (تەقیوی) ناوەوە:** بڕوانە implosive.
impressioni-stic transcription	كتابة انطباعية	**نووسینی سەرەتایی (انطباعي):** بریتییە لەنووسینی دەنگی یان فۆنیمی سەرەتایی زمانێك کە لێکۆڵەر هەوڵدەدات شارەزای سیستەمی دەنگی یان فۆنیمی ئەو زمانە بێت.

inaudible	غير مسموع	**نەبیستراو:** سیفەتە بۆ ئەو ئاخاوتنەی کە لەناخەوە ئەنجام دەدرێت کاتێ مرۆڤ لەگەڵ خۆیدا بدوێ یان بەهۆی ئەوەوە بیر بکاتەوە بێ ئەوەی شەپۆلە دەنگ دروست بکات و خەڵکی گوێی لێ بێت.
infection	عدوى صوتية	**کارتێکردنی دەنگی:** گۆڕانی دەنگێکی زمانی بەکارتێکردنی دەنگێکی دەوروبەر ئەم کارتێکردنەش دەبێتە هۆیەك بۆ گونجانی assimilation یان نەگونجانی dissimilation دەنگەکان.
infra-structure	تركيب تحتي	**ڕۆنانی ژێرەوە:** ئەو ڕیزە فۆنیمە کەرتییانەیە کە دوا بەدوای یەك لەوشەیەکدا یان ڕستەیەکدا دەردەکەون ئەمەش بەرامبەر بەڕۆنانی سەرەوە superstructure دەوەستێ، کە بریتییە لەزنجیرەیەك لەفۆنیمە ناکەرتییەکان و لەگەڵ فۆنیمە کەرتییەکاندا دەردەکەون.
ingressive air	هواء داخل	**هەڵمژینی هەوا:** ئەو هەوایەی کە دەچێتە ناو سییەکانەوە بەڕێگای ئەندامانی درکاندنەوە، لەکاتی چوونە ژوورەوەی هەوادا بەدەگمەن کردەی ئاخاوتن ئەنجام دەدرێت، چونکە لەزۆربەی زمانەکاندا هیچ دەنگێکی زمانی دروست نابێت لەکاتی هەناسە وەرگرتندا.
ingressive stop	انفجاري امتصاصي	**گیری ڕاکێشراو (هەڵمژین):** ئەو دەنگە گیرەیە کە لەکاتی درکاندنیدا پاڵ

		بەهەواوە دەنرێت بەرەو سییەکان، هەروەها بە suction stop ناو دەبرێت کە دەنگی گیری دەرکراو egressiv stop بەرامبەری دەوەستێت.
inlalation = inspiration	شهيق	**هەناسە وەرگرتن:** چوونە ژوورەوەی هەوا لەدەرەوە بۆ ناو سییەکان لەکاتی کردەی هەناسەداندا. هەناسە وەرگرتنش بۆ کردەی ئاخاوتن زۆر پێویستە چونکە ئاخاوتن بەهەناسە وەرگرتن دەست پێ دەکات و ئەندامەکان ئامادە دەبن بۆ ئاخاوتن و پڕکردنی سییەکان بەو هەوایەی کە لەکاتی هەناسەداندا دەردەچێت و لەگەڵیدا کردەی ئاخاوتن دەست پێ دەکات.
initial contrast	تقابل استهلالي	**بەرامبەری سەرەتایی:** دوو فۆنیم بەرامبەر بەیەك بوەستن لەسەرەتای دوو وشەی لێکچوو تەنیا لەشوێنی بەرامبەر بەیەك نەبێت جیاوازن لەگەڵ جیاوازی دوو وشەکە لەواتادا، وەکو: شان: ژان.
initial mutation	تحول استهلالي	**گۆڕانی سەرەتایی:** گۆڕانی دەنگی کۆنسنەنت لەسەرەتای وشەدا بەهۆی کارتێکردنی دەنگێکی کۆتایی ئەو وشەیەی کە دەکەوێتە پێش وشەکەوە، ئەم جۆرە گۆڕانەش بەزیادکردنی سیفەتی هائیەت یان لووتی یان درێژکردنەوە دەبێت

		بۆ دەنگە گۆڕاوەکە.
initial position	موقع استهلالي	**شوێنی سەرەتایی:** بریتیە لەشوێنی دەنگێك یان پیتێك یان بڕگەیەك لەسەرەتای وشەدا.
initial sound	صوت استهلالي	**دەنگی سەرەتایی:** ئەو دەنگەی کە دەکەوێتە سەرەتای وشەوە.
initial stress	نبرة استهلالية	**هێزی سەرەتایی:** ئەو هێزە سەرەکییەی کە دەکەوێتە سەر بڕگەی یەکەمی وشەوە.
inner closure	اغلاق داخلي	**داخستنی ناوەوە:** داخستنی ڕێڕەوی هەناسە دوور بێت لەهەردوو لێو، واتە ئەو داخستنەی کە لەناو زار یان لە گەروو یان لە قوڕگدا ڕوو دەدات.
inspiration	شهيق	**هەناسە وەرگرتن:** بڕوانە زاراوەی (inhalation).
instrumental phonetics	علم الاصوات الآلي (التجريبي)	**فۆنەتیکی ئامێری (تاقیکردنەوە):** بڕوانە experimental phonetics هەروەها بە laboratory phonetics ناودەبرێت.
intensity	شدة	**توندی (هێز):** بریتیە لەپلەی توندی گۆکردنی بڕگەیەك لەوشەیەکدا.
intensity of aspiration	شدة الهائية (النفسية)	**توندی هائیەت (هەناسەیی):** پلەیەکی توندییە دەدرێتە هەناسە لەگەڵ درکاندنی دەنگی گیری کپی هائیدا، بڕوانە (aspirated).
inter consonantal	بين صامتين	**نێوان دوو کۆنسنەنت:** سیفەتی ئەو دەنگەیە (ئاسایی دەنگەکە

		ڤاوڵــــه) کــــه دەکەوێتـــــه نێـــوان دوو کۆنســــنەنتەوە لــــه بڕگەیەکـــدا وەکـــو /ۆ/ لەوشەی (بۆر)دا.
intercostals muscles	عضلات بيضلعية	**ماسولکەکانی نێوان پەراسوو:** ئــــەو ماســــولکانەی دەکەونــــه نێــــوان پەراسۆکانی سنگەوە کە حوکم دەکەنە سەر قەبارەی بۆشایی سنگ، سنگش بەدەوری خۆی حوکم دەکاتە سەر قەبارەی سییەکان و ماوەی هەناسە وەرگرتن و هەناسەدان کە وەك کارێکی پێویست لەڕێکخستن و درێژە پێدانی ئاخاوتندا بەشداری دەکەن.
interdental	بيأسناني	**نێو ددانی (دەنگ):** أ-ئەو دەنگەیە کە نووکی زمان بەسووکی بەر دانەکانی پێشەوە -سەروو خواروو- دەکــەوێت وەکـــو /ذ/ لەوشـــەی (then)ی ئینگلیزیدا، /ذ/ لەزمانی کوردی شێوە زاری هەورامیدا ئاسایی بەکاردێت. ب-سیفەتە بۆ ئەو جۆرە دەنگە.
interdental fricative	احتكاكي بيأسناني	**خشۆکی نێو ددانی:** دەنگێـك کەشـێوەی (چـۆنیەتی) درکانـدنی خشـۆکی بێـت و سازگەکەشـی نێـو ددانـی بێت، وەکو /ذ/ و /ظ/ی زمانی عەرەبی. وەك لە وشەکانی (ذکر)و (ظالم)دا گۆدەکرێت.
interlude	صامت بيصائتي	**کۆنسنەنتی نێوان دوو ڤاوڵ:** ئەو کۆنسنەنتەی کە دەکەوێتە نێوان دوو ڤاوڵەوە، وەکو /ر/ لەوشەی (باران)دا.

intermediate stress	نبرة ثانوية	**هێزی ناسەرەکی (دووەم):** بڕوانە secondary stress.
internal hiatus	وقفة بيصائتية	**وەستانی نێوان دوو ڤاوڵ:** ئەو وەستانەی کە لەنێوان دوو ڤاوڵی دوا بەدوای یەکی وشەیەکدا ڕوو دەدات.
internal juncture	فاصل داخلي	**هەڵوەستەی ناوەوە:** فۆنیمێکی ناکەرتییە هێماکەی بەم جۆرەیە /+/ لەنێوان هێزی سەرەکی / ´ / و هێزی سێیەم / ` / دەردەکەوێت. دەکەوێتە ناو وتەکەوە، نەك کۆتایی وتەکە، وەك هەڵوەستەی نێوان هەردوو بەشی (گەنمە شامی) ئەم جۆرە هەڵوەستەیەش کاریگەری بەسەر دەنگەکانی پاش و پێش خۆی دەبێت.
internal sandhi	تغير صوتي داخلي	**گۆڕانی دەنگی ناوەوە:** ئەو گۆڕانە دەنگییەی کە لەناوەوەی مۆرفیم ڕوودەدات.
internal speech = endo phasia	كلام داخلي	**ئاخاوتنی ناوەوە:** ئەو ئاخاوتنەی کە نابیسترێو شەپۆلەکانی دەنگی تێدا دروست نابێت، وەك خوێندنەوەی بێ دەنگ (لەبەر خۆوە) هەروەها بەزمانی ناوەوە ناو دەبرێت.
intervocalic	بيصائتي	**نێوان دوو ڤاوڵ:** سیفەتە بۆ ئەو دەنگەی کە دەکەوێتە نێوان دوو ڤاوڵەوە وەکو /ت/ لەوشەی (هەتاو)دا.
intonation	تنغيم	**ئاوازە:** ئەو وتەیەی کە ئاوازەی لەبارو هەڵوەستەی

		(junctures) گونجاوی دەدرێتێ. ئاوازەش بریتیە لە بەرزکردنەوەو نزم کردنەوەی پلەی دەنگ لەسەرەتا یان پێش کۆتایی یان کۆتایی وتەدا.
intonation contour	خط التنغيم	**هێڵی ئاوازەیی:** ئەو جۆرە ئاوازەیەی کە پێك دێت لەئاوازەی سەرەتای وتەو ئاوازەی پێش کۆتایی و کۆتایی کە هەڵوەستەیەکی کۆتایی بەرەو ژوور یان بەرەو خواری لەگەڵدایە، وەکو /↙ 231/ کە ئەم ئاوازەیە (ئازاد لێرەیە) نیشان دەدات یان وەکو /↗ 233/ کە ئەم ئاوازەیە (ئازاد لێرەیە؟) نیشان دەدات.
intonation formant	مورفيم التغنيم	**مۆرفیمی ئاوازەیی:** مۆرفیمێکە پێك دێت لەچەند ئاوازەیەك و هەڵوەستەی کۆتایی، وەکو /↓ 231/، ئەمەش بەمۆرفیم دادەنرێت، چونکە گوزارشت لەواتای ڕاگەیاندن یان پرس دەکات، هەروەها لەچەند فۆنیمێکی ناکەرتی پێك دێت. بڕوانە زاراوەی پێشوو.
intonation language	لغة تنغيمية	**زمانی ئاوازەدار:** ئەو زمانەی کە ئاوازە بەکاردێنێ وەك بەشێك لەڕستە، نەك وەکو بەشێك لەوشەدا، وەکو زمانی کوردی‌و ئینگلیزی.
Intonation-less speech	كلام غير تنغيمي	**ئاخاوتنی بێ ئاوازە**
intonation morpheme	مورفيم التنغيم	**مۆرفیمی ئاوازەیی:** بڕوانە (intonation formant).

intonation pattern	نمط التنغيم	**جۆری ئاوازە:** بڕوانە intonation contour.
intrusion	اقحام	**زیادکردنی دەنگ:** زیادکردنی دەنگێك لەنێوان دوو بڕگە یان دوو وشەدا بەمەبەستی ئاسانی درکاندن لەکاتی ئاخاوتندا، وەك برا + ان > برایان
intrusive sound	صوت مقحم	**دەنگی زیادکراو:** بڕوانە زاراوەی پێشوو.
inverted sound = retroflex	صوت ارتدادي	**دەنگی هەڵگەڕاوە:** بڕوانە (cacuminal).
IPA	الأبجدية الصوتية الدولية الجمعية الصوتية الدولية	بۆ دوو مەبەست بەکار دێت: **١- ئەلفوبێی دەنگی جیهانی:** سیستەمێکە بۆ نووسینەوەی دەنگی بەکاردێت و کۆمەڵەی دەنگی جیهانی دای هێناوە کەپێی دەوترێ: International phonetic Alphabet **٢-کۆمەڵەی دەنگی جیهانی:** پێی دەوترێ International phonetic Association
isochronism	تماثل زمني	**لێکچوونی کاتی:** واتە یەکسان بوونی کات لەنێوان هێزی سەرەکی و ئەو هێزەی کە لەپاشییەوە دێت، بێ ئەوەی گوێ بدرێتە ژمارەی بڕگە بێ هێزەکانی نێوانیان، ئەمەش بەرامبەر بەلێکچوونی بڕگەیی دەوەستێت.
isophone	خط التماثل الصوتي	**هێڵی لێکچوونی دەنگی:** ئەو هێڵەیە کە لەسەر نەخشەی زمانیدا

		دەكێشــرێ‌و ســنوری ســیمای دەنگێكــی دیاریكراوی تێـدا نیشـان دەدرێـت، یـان ئـەو ناوچانەی كـه لێكچوونی دركانـدنی دەنگـی زمانێكی تێدا نیشان دەدرێت.
isosyllabism	تماثل مقطعي	**لێكچوونی بڕگەیی:** ئـەو ماوەیـەی كـه دركانـدنی بڕگەیـەكی تێـدا بەردەوام دەبێت لەگەڵ ماوەی هەر بڕگەیەكی تردا -هێزداربێت یان بێ هێز- یەكسان بن.
isotonic line	خط التماثل النغمي	**هێڵی لێكچوونی ئاوازە:** ئـەو هێڵەیـە كـە لەسـەر نەخشـەی زمانیـدا دەكێشـرێ‌و سـنوری سـیمای ئاوازەیـەكی دیـاریكراوی تێـدا نیشـان دەدرێـت، یـان ســنوری ئـەو ناوچــەیە دیــاری دەكـات كەلێكچــوونی بــەكارهێنانی ئــاوازەی تێدایە.

- J -

junction vowel	صائت الوصل	**ڤاوڵی گەیێنەر:** ئەو ڤاوڵەی کە بۆ ئاسان کردنی درکاندنی دەنگێکی کۆنسنەنت بەکاردێت.
juncture	فاصل، وقفه	**هەڵوەستە (وەستان):** فۆنیمێکی ناکەرتییە لەنێوان دوو وشەدا یان وتەیەك و کپییەکدا (سکون) دێت، کە بەهۆی وەستانەوە دەردەبڕێت، هەڵوەستەش یان لەناوەوە دەبێت، واتە لەناو وشەکەدا، یان لەدەرەوە دەبێت، هەروەها کراوە یان داخراو دەبێت (واتە لەناو ڕستەدا)، بەرەو ژوور rising یان بەرەو خوار falling دەبێت، یان کاتی sustained دەبێت، هێماکانی هەڵوەستەش بەم جۆرە نیشان دەدرێن: هەڵوەستەی بەرەو ژوور /↖/ هەڵوەستەی بەرەو خوار /↙/ هەڵوەستەی کاتی /⟵/ هەڵوەستەی موجەب /+/
juxtapositional assimilation	مماثلة تجاورية	**گونجانی دەوروبەر:** گونجانی دەنگێکی زمانی لەگەڵ دەنگێکی تردا بەهۆی دراوسێتی ڕاستەوخۆی هەردوو دەنگەکە، وەکو گۆڕانی /ش/ بە /ژ/ لەوشەی (پـژدەر)دا بۆ ئەوەی لەگەڵ /د/دا بگونجێت کەڕاستەوخۆ دراوسێیەتی.
luxtapositional dissimilation	مغايرة تجاورية	**نەگونجانی دەوروبەر (دوورکەوتنەوە):** گۆڕانی دەنگێکی زمانی بەکارتێکردنی دەنگێکی تر کەڕاستەوخۆ دراوسێی دەنگە گۆڕاوەکەیە. بڕوانە dissimilation.

- K -

kana	الكانا	**کانا:** بریتیە لەسیستەمی نووسینی بڕگەیی زمانی یابانی.
katakana	الكتكانا	**کاتەکانە:** سیستەمێکی نووسینی بڕگەیی یابانییە، بەتایبەتی بۆ نووسینی وشەی بێگانە بەکاردێت.
kinetic consonant	صامت حركي	**کۆنسنەنتی بزوێنەر:** ئەو کۆنسنەنتەیە کە لەکاتی درکاندنیدا ناکرێ درێژەی پێ بدرێت بەبێ گۆڕانی جۆرەکەی، ئەمەش بەرامبەر بەکۆنسنەنتی بەردەوامی continuant دەوەستێت کە بەبێ گۆڕانی جۆرەکەی دەکرێ درێژەی پێ بدرێت.
karsis	ادغام	**یەك بوون (چوونە ناویەك):** بریتیە لەگۆڕانی دوو دەنگی بەرەو دوای یەك لەدوو بڕگەدا بەدەنگێکی درێژ واتە بەچوونە ناویەکی هەردوو دەنگەکە دەنگێکی درێژ دروست دەبێت. وەکو گۆڕانی /ی/ و /ە/ بە /ێ/ لەکورسی + ەکە < کورسێکە.
kymograph	مرسام الموجات الصوتية	**کیمۆگراف:** ئەو ئامێرەیە کە جوڵەی شەپۆلەکانی دەنگ دەگوازێتەوە بۆ جوڵەی ئەو سەرە مووەی کە

		بەدەوری خۆی دەجوولێتەوەو وێنەی شەپۆلەکان لەسەر شریتێکی کاغەز دەکێشێت، ئەم ئامێرەش بۆ دیراسەکردنی سیماکانی فیزیکی دەنگەکانی زمان بەکاردێت.

- L -

labial	شفوي	**لێوی (دەنگ):** ا-ئەو دەنگەیە کەلێوی خوارور بەشداری لەدرکاندنی دەکات، وەکو /ف، ڤ، ب، پ، م/. دەنگەکە یان لێوی دەبێت کەهەردوو لێو بەشداری تێدا دەکەن وەکو /ب، پ، م،/، یان لێو ددانی دەبێت کە دانەکانی سەرەوە لەگەڵ لێوی خواروودا بەشداری تێدا دەکەن وەکو /ف، ڤ/. ب-سیفەتە بۆ ئەو جۆرە دەنگە.
labial implosive	انفجاري داخلي شفوي	**گیری ناوەوەی لێو:** دەنگێکی ئاخاوتنە لەهەندێ زماندا هەیە لە ماچ کردن دەچێت. بڕوانە زاراوەی implosive.
labialization	تشفيه	**بەلێوکراو:** لەکاتی درکاندنی دەنگێکی زمانیدا سیفەتی لێو خڕکردنی بۆ زیاد بکرێت.
labialize	يشفه	**بەلێوکردن:** خڕکردنەوەی لێو لەکاتی درکاندنی دەنگێکدا.
labialized	مشفه	**بەلێوکراو:** سیفەتە بۆ دەنگێك کەسیمای لێو خڕکردنی بۆ زیاد بکرێت لەکاتی درکاندنیدا.
labialized sound	صوت مشفه	**دەنگی بەلێوکراو:** بڕوانە زاراوەی پێشوو.
labial sound	صوت شفوي	**دەنگی لێوی:** بڕوانە زاراوەی labial (ا).

labial stop	انفجاري شفوي	**گیری لێوی:** ئەو دەنگە گیرەیە کە هەردوو لێو بەشداری لەدرکاندنی دەکات وەکو /ب/ و /پ/، هەروەها بەدوو لێوی bilabial ناو دەبرێت.
labio dental	اسناني شفوي	**لێو ددانی:** أ-ئەو دەنگەیە کەلێوی خواروو لەگەڵ دانەکانی پێشەوە -سەروو- لێك دەکەون یان لێك نزیك دەبنەوە وەکو /ف، ڤ/. ب-سیفەتە بۆ ئەو جۆرە دەنگە.
labiodental fricative	احتكاكي اسناني شفوي	**خشۆکی لێو ددانی:** ئەو دەنگەیە کەشێوەی درکاندنی خشۆکییەو لێوی خوارەوەش لەگەڵ دانەکانی پێشەوە -سەروو- لێك دەکەون، وەکو /ف، ڤ/.
labio- labial = bilabial	شفتاني	**دوو لێوی:** أ-ئەو دەنگەیە کە هەردوو لێو بەشداری لەدرکاندنی دەکەن. وەکو /م، ب/. ب-سیفەتە بۆ ئەو جۆرە دەنگە.
labiovelar	طبقي شفوي	**لێوی مەلاشوویی نەرم:** ئەو دەنگەیە کە لەگەڵ درکاندنیدا هەردوو لێو خڕ دەبێت و پشتەوەی زمانیش بەرەو مەلاشووی نەرم بەرز دەبێتەوە.
labiovelar stop	انفجاري طبقي شفوي	**گیری لێوە مەلاشوویی نەرم:** ئەو دەنگە گیرەیە کەدوو داخستنی ڕێڕەوی هەناسەی لەگەڵدایە، داخستنی یەکەم لەمەلاشووی نەرمدا دەبێت، داخستنی دووەمش لەهەردوو لێو دەبێت.

laboratory phonetics	علم الاصوات المعملي (التجريبي)	**فۆنەتیکی کارگەیی (تاقیکردنەوە):** بڕوانە experimental phonetics.
lag = progressive assimilation	مماثلة اتباعية	**گونجانی بەرەو پێش:** گۆڕانی دەنگێك بۆ ئەوەی لەگەڵ دەنگێکی پێش خۆی بگونجێت، وەکو گۆڕانی /د/ بە /ڤ/ لەزاری سلێمانیدا لەوشەی حەڤدە > حەڤڤە.
laminal = frontal	أمامي	**پێشەوە (دەنگ):** ا-ئەو دەنگەیە کەپێشەوەی زمان بەشداری لەدرکاندنی دەکات وەکو /ژ، ش، ج، چ، ی نیمچە ڤاوڵ/. ب-سیفەتە بۆ ئەو جۆرە دەنگە.
lamino-alveolar	لثوي امامي	**پووکی- پێشەوە:** ا-ئەو دەنگەیە کەپێشەوەی زمان لەگەڵ پووکدا لێك دەکەون. ب-سیفەتە بۆ ئەم جۆرە دەنگە.
lamino-domal = fronto-palatal	غاري أمامي	**مەلاشوویی- پێشەوە:** ا-ئەو دەنگەیە کەپێشەوەی زمان لەگەڵ مەلاشووی ڕەقدا لێك دەکەون یان لێك نزیك دەبنەوە وەکو /چ/ و /ی/ نیمچە ڤاوڵ ب-سیفەتە بۆ ئەو جۆرە دەنگە.
language	لغة	**زمان:** لەبنجدا سیستەمێکی دەنگییە پێك هاتووە لەکۆمەڵە هێمایەکی لەخۆوە، تاکەکانی کۆمەڵگەیەك بەکاری دێن بەمەبەستی ئاڵ و گۆڕکردنی بیروڕاو هەست و نەستی خۆیان.

language laboratory	مختبر اللغة	**تاقیگەی زمان:** ئەو شوێنەیە کەئامێری تۆمارکردن و شریت و وێنەو نموونەکانی دەنگی زمانێکی تێدایە، بۆ فێرکردنی زمانە بیانیەکان بەکاردێت، هەر قوتابییەکیش شوێنی دانیشتن و ئامێری تایبەتی خۆی هەیە بۆ ئەوەی بتوانێ بەخێرایی فێربێت بەسەرپەرشتی مامۆستای زمان.
language systems	انظمة اللغة	**سیستەمەکانی زمان:** ئەو سیستەمانەی زمانی لێ پێك دێت کە بریتیە لەسیستەمی فۆنیمی و سیستەمی دەنگی و سیستەمی مۆرفۆلۆجی سیستەمی سینتاکسی و سیستەمی واتایی.
laryngeal = glottal	حنجري	**قورگی (دەنگ):** ا-ئەو دەنگەی کە لەگەروودا دروست دەبێت، وەکو /ئ/ هەمزە، /ھ/. ب-سیفەتە بۆ ئەو جۆرە دەنگە.
laryngealized voice	صوت صريري	**دەنگی جیرەیی:** بڕوانە creaky voice.
laryngoscope	منظار الحنجرة	**دووربینی قورگ**
larynx	حنجرة	**قورگ:** ئەندامێکی کرکراکەییە دەکەوێتە سەرووی بۆری هەناسەوە ژێیەکانی دەنگی تێدایە، کە دەرچەی زوڕنا glottis لێکیان جیادەکاتەوە. هەروەها قورگ. بەسەندوقی دەنگ voice box یان بەسێوی ئادەم Adam's apple ناو دەبرێت.

latent shwa	شيوة كامنه	**شێوەی شاراوە:** ڤاوێی /a/ کە دەرناکەوێت لەکاتی درکاندنی وشەیەکدا.
lateral	جانبي	**لایی (دەنگ):** ا–دەنگێکی زرینگەدارە لەکاتی درکاندنیدا تەزووی هەناسە بەهەر دوولای بۆشایی زارەوە تێ دەبرێت، وەکو /ل، ڵ/. ب–سیفەتە بۆ ئەو جۆرە دەنگە.
lateral consonant	صامت جانبي	**کۆنسنەنتی لایی:** بڕوانە زاراوەی lateral.
lateral plosion	انفجاري جانبي	**گیری لایی:** بەرەڵابوونی تەزووی هەناسە پاش گیربوونی لەهەردوو لای زارەوە لەکاتی درکاندنی دەنگێکی زمانیدا.
lateral release	انطلاق جانبي	**دەرپەڕینی لایی:** بەرەڵابوونی تەزووی هەناسە لەلایەکی زارەوە یان لەهەردوو لاوە. لەکاتی درکاندنی دەنگێکی زمانیدا.
lateral resonant	رنيني جانبي	**زرینگاوی لایی:** بڕوانە زاراوەی lateral.
lateral spirant	إنسيابي جانبي	**داخزانی لایی:** ئەو دەنگەیە کەتەزووی هەناسەی لەگەڵدا دادەخزێ و لەهەردوو لایی زارەوە دێتە دەرەوە، وەکو /ل، ڵ/.
latin alphabet	الأبجدية اللاتينية	**ئەلفوبێی لاتینی**

latinization	تلتين	**بەلاتینی کردن:** گـۆڕینی پیتـــەکانی زمانێـــك بەپیتـــەکانی لاتینی.
latinize	يلتين	**گۆڕینی بەلاتینی:** ا-گـۆڕینی ئـەلفوبێی زمانێـك بەئـەلفوبێی لاتینی. ب-شـێوەی نووسـینی لاتینـی بەوشـەیەك بدرێت.
lax	لين	**نەرم:** سیفەتە بۆ ئەو ڤاوڵەی کە لەکاتی درکاندنیدا ماسـوولکەکانی زمـان لەگەڵیـدا زۆر گـرژ نابێتـەوە، وەکو /ی/ و /ە/، ئەمـەش بەرامبـەر بەگرژەوە بوو tense دەوەستێت، وەکو /iy/.
lax vowel	صائت لين	**ڤاوڵی نەرم:** بڕوانە زاراوەی پێشوو (lax).
lene	رخو	**خاو:** سـیفەتە بـۆ ئـەو دەنگـەی کـە لـەکاتی درکاندنیـدا گژبوونـەوەی تونـد لەئەنـدامانی درکاندن ڕوونادات، بڕوانە زاراوەی (lenis).
length	طول الصوت	**درێژایی دەنگ:** ئـەو کاتـەی (ماوەیـەی) کەپێویسـتە بـۆ درکانـدنی دەنگێکـی ناخـاوتن، ئەمـەش بەسـیمایەکی گـرنگ دادەنرێـت لەهەنـدێ زمانـدا چـونکە کـە دەنگەکـە درێـژەی پـێ دەدرێت واتای وشـەکە دەگۆڕێ، کەواتە ئەم درێـژە پێدانـە سـیفەتی فۆنیمی وەردەگرێ، بـەڵام لەهەنـدێ زمانـدا ئـەم سـیمایە گرنگـی

		نـامێنێ، چـونکە درێـژە پێـدانی دەنگەکـە نابێتـە هـۆی گـۆڕینی واتـای وشـە، کەواتـە لێـرەدا درێـژە پێـدان سـیفەتی فـۆنیمی وەرناگرێت.
lengthening	إطالة الصوت	**درێژە پێدانی دەنگ:**
lenis = lene	رخو	**خاو:** سـیفەتە بـۆ ئـەو کۆنسـنەنتەی کـە گرژبوونەوەیـەکی زۆری ماسـوولکەیی لەگەڵدانییـە، سـیفەتی خـاوی بـەزۆری کۆنسـنەنتە گڕەکـان دەگرێتـەوە، ئەمـەش بەرامبـەر بەتونـد fortis دەوەسـتێ لێـرەدا تێبینی ئەوە دەکرێت کە نـەرم lax و گـرژەوە بـوو tense تـەنیا وەسـفی ڤاوڵـەکانی پـێ دەکرێـت، بـەڵام خـاو و تونـد وەسـفی کۆنسنەنتەکانی پێ دەکرێت.
lenis sound	صوت رخو	**دەنگی خاو:** بڕوانە زاراوەی پێشوو کەدەنگی توند fortis sound بەرامبەری دەوەستێ.
lenition	ارتخاء	**خاوبوونەوە :** واتـە گـرژ نـەبوونی ماسـوولکەکان لـەکاتی درکانـدنی دەنگێکـدا. کەدەبێتـە هـۆی گواستنەوەی دەنگی توند بۆ دەنگێکی خاو.
letter	حرف	**پیت:** هێمایەکی نووسینە کە گوزارشت لـەفۆنیمێك دەکـات، بـەڵام هەنـدێ پیـت لەهەنـدێ زمانـدا گوزارشت لـەفۆنیمێك زیـاتر دەکـات وەکـو /t/ کـە گوزارشـت لـە /t/ و /š/ دەکـات لەوشـەی

		.(translation)
level	مستوى	**ئاست:** ١-ئاستی کەرەسەکانی زمان دەگرێتەوە بەوەی کە کەرەسەیەکی دەنگییە یان مۆرفۆلۆجییە یان سینتاکسییە یان واتاییە. ٢-ئەو ئاستەی کە زمانی تێدا بەکاردێت، کە ئاستێکی ڕەسمییە یان نارەسمییە یان ئەدەبییە.. . هتد.
level intonation	تنغيم مستو	**ئاوازەی ڕێك (یەك ئاست):** ئەو ئاوازەی کە لەسەر یەك ئاست دەڕوات و بەرزو نزم نابێت، ئەمەش بەئاوازەیەکی ئاسایی /2/ دادەنرێت.
level juncture	فاصل مؤقت (مستو)	**هەڵوەستەی کاتی (ڕێك):** بڕوانە sustained juncture.
liaison	وصل	**گەیەنەر:** درکاندنی ئەو کۆنسنەنتەی کە نادرکێت لەکۆتایی وشەدا کاتی کە وشەیەکی لەپاشەوە بێت و بەڤاوڵ دەست پێ بکات، هەر دوو وشەکەش وەك یەکەیەکی یەکگرتوو بدرکێت. دەست+ ە+ سر > دەستەسر (دەسەسڕ).
ligature	حرف مزدوج	**جووتە پیت (دوو پیتی):** دوو پیتی یەکگرتوو لەنوسیندا یان لەچاپدا کە یەك هێما پێك دێنن وەکو / Œ/ لەئینگلیزیدا.
light L	لام مخففه	**لامی سووك:** دەنگێکی لامی پووکییە، وەکو (لاو)، کە

		لامـی قەڵـەو darkl بەرامبـەری دەوەسـتێ وەکو (گوڵ).
light syllable	مقطع خفيف	**بڕگەی سووك:** ئـەو بڕگەیـەی کـە هێـزی سـێیەم یـان لاواز وەردەگرێت.
light vowel	صائت خفيف	**ڤاوڵی سووك:** ئـەو ڤاوڵەیـە کـەهێزی لەسـەر نییـە، واتـە هێـزدار نییـە. هـەروەها شـێوەی درکانـدنی ڕوون نییە.
linear phoneme	فونيم قطعي	**فۆنیمی کەرتی:** بڕوانە Segmental phoneme.
linear writing	كتابة خطية	**نووسینی خەتی:** هـەر نووسـینێك هێماکـانی لەسـەر شـێوەی وێنەی شت و مەك بەکار نەهێنێت.
linguagram	رسم اللسان	**وێنەی زمان:** ئــەو وێنەیــەی کــە بەشــەکانی زمــان یــان بارودۆخی زمان لەکاتی درکاندنی دەنگێکدا نیشان دەدات.
lingual	لساني لغوي	**١-زمانی (دەنگ):** أ-ئـــەو دەنگـــەی کـــە زمـــان بەشـــداری لەدرکاندنی دەکات وەکو /ت، د، ل/ ب-سیفەتە بۆ ئەو جۆرە دەنگە. ج-سیفەتە بۆ خودی زمان خۆی. **٢-زمانی:** سیفەتە بۆ زمان وەك زاراوە.
lingual sound	صوت لساني	**دەنگی زمانی:** بڕوانە زاراوەی پێشوو (أ).

linguistic sound	صوت لغوي	**دەنگی زمانی:** ئەو دەنگەی کە لەگەڵ هاوشێوەکانی خۆیدا وشەو ڕستەکانی زمان پێک دێنن و لەئاخاوتندا بەکاردێن. ئەمەش جیاوازی لەگەڵ دەنگی نازمانیدا هەیە کە بەهۆی لەرینەوەی هەر شتێك شەپۆلەکانی دەنگ دروست دەبن.
linguo-dental	اسناني لساني	**زمانی- ددانی:** أ-ئەو دەنگەیە کە نووکی زمان لەگەڵ دانەکاندا لەدیوی ناوەوە لێك دەکەون وەکو /ت/ و /د/. ب-سیفەتە بۆ ئەو جۆرە دەنگە.
linking r	الراء الوصيلة	**(ر)ی گەیەنەر:** /ر/ کە لەنێوان دوو ڤاوڵدا بەکاردێت لەدوو برگە یان دوو وشەدا. وەکو وشەی (کەرە).
lip rounding	تدوير الشفتين	**خڕکردنی لێومکان:** لەکاتی درکاندنی هەندێ ڤاوڵدا هەر دوو لێو لەشێوەی بازنەدا خڕدەبن وەکو /وو، ۆ، و/ کە بەڤاوڵەکانی پشتەوە ناودەبرێن.
lip spreading = unrounding	عدم تدوير الشفتين	**خڕنەبوونی لێومکان:** لێك جیابوونەوەی هەردوو لێو لەکاتی درکاندنی هەندێ ڤاوڵدا وەکو ڤاوڵەکانی /ی، ێ، ɨ/ی پێشەوە هەروەها ڤاوڵەکانی /ە، ا/ی ناوەند.
liquid	صامت سلس	**کۆنسنەنتی ڕەوان:** کۆنسنەنتێکی درێژەپێدراوە، کە ڕێڕەوی هەوا لەگەڵیدا فراوان دەبێت بەقەد فراوان

		بوونی دركاندنی ڤاوڵەكان هەروەها جوڵەی هـەوا لـەكاتی دەرچـوونیدا تاڕادەیـەك نابیستریّ، ئەو دەنگەش یان زارییە وەكو /ر/ و /ل/ یان لووتییە وەكو /م/ و /ن/.
lisping	لثغة	**فسە زمانی:** واتە دركاندنی /س/ وەكو /ث/ یان دركاندنی /ز/ وەكـو /ظ/ بـە ئەنقەسـت بێـت یـان بەمەبەستی لاسای كردنەوە یان بەهۆی كەم و كوڕی ئەندامەكانی ئاخاوتن یـان بـەهۆی هەڵەی دركاندن بێت لای منداڵان.
logogram	رمز مفرداتي (لوغوغراف)	**هێمای وشەیی (لۆگۆگراف):** هێمایـەكی نووسـینە كـە گوزارشـت لەوشـەیەكی تـەواو دەكـات وەكـو & كـە بەواتای (and)ی ئینگلیزی دێت.
logograph	رمز مفرداتي	**هێمای وشەیی:** بڕوانە زاراوەی پێشوو.
logography = word writing	كتابة مفرداتية	**نووسینی وشەیی:** ئـەو نووسـینەیە كەتێیـدا هـەر هێمایـەك یـان پیتێك گوزارشت لەوشەیەكی تەواو دەكات.
long consonant	صامت طويل	**كۆنسنەنتی درێژ:** ئەو كۆنسنەنتەیە كە ماوەی دركاندنی درێـژ دەبێتـەوە، ئەمـەش بـەزۆری دەنگـە درێـژە پێدراوەكان دەگرێتەوە، كە دەكریّ كورت و درێـژ بكرێنـەوە وەكـو /س، ل، ن، م/، ئـەم دەنگانـە ئـارەزووی درێژبوونـەوەیان تێدایـە كـاتیّ كـە دەكەونـە كۆتـایی ئاخاوتنـەوە، بـۆ نموونــە /ن/ی ســەرەتای وشــەی (نــان)

		ئــارەزووی كــورت كردنـــەوەی تێدایـــە، لەكاتێكـدا /ن/ی كۆتـایی وشـەكە ئـارەزووی درێژكردنەوەی تێدایە.
long vowel	صائت طويل	**ڤاولی درێژ:** ئـەو ڤاوڵەیـە كـە مـاوەی دركانـدنی درێــژ خایەنە، نیشانەی دوو خاڵی لەسـەریەكی بۆ دادەنرێت بەم شێوەیە /i :/، /e :/، /u :/.
loose sound = laxsound	صوت لين	**دەنگی نەرم:** ئـــەو دەنگەیـــە كـــە لـــەكاتی دركاندنیـــدا ماســـوولكەكانی زمـــان بەڕادەیـــەكی كـــەم لەگەڵیـــدا گرژدەبنـــەوە وەكـــو /ه/. ئەمـــەش بەرامبەر بەدەنگی گرژەوە بوو tense sound دەوەستێت.
loss of accentuation	فقد النبرة	**لەناوچوونی هێز:** وشـــەیەك هێـــزە ســـەركییەكەی لەناوبچـــێت كاتێ كەشوێنی لەڕستەدا بگۆڕێت.
loudness of sound	جهارة الصوت	**گڕی دەنگ:** ســـیفەتە بـــۆ ئـــەو دەنگـــەی كـــە فراوانـــی شـەپۆلەكانی دەنـگ یـان جوڵـەی لـەرەكانی دەنگ حوكمی بەسەردا بكەن.
low back round vowel	صائت مدور خلفي منخفض	**ڤاولی نزمی پشتەوەی خڕ:** وەكو /ۆ/ لەوشەی (بۆن)دا.
low back vowel	صائت خلفي منخفض	**ڤاولی نزمی پشتەوە:** بڕوانە زاراوەی پێشوو.
low central unround vowel	صائت غير مدور مركزي منخفض	**ڤاولی نزمی ناوەندی ناخڕ:** وەكو /ە/ لەوشەی (كەو)دا.

low central vowel	صائت مركزي منخفض	**ڤاولی نزمی ناوەند:** وەکو /ە/ لەوشەی (سەر)دا.
lower articulator	ناطق سفلي	**درکێنەری خواروو:** ئەندامێکی درکاندنە توانای جولانەوەی هەیە وەکو لێوی خواروو زمان. درکێنەری سەروو apper articulator بەرامبەری دەوەستێ کە بەشداری درکاندن دەکات بێ ئەوەی لەشوێنی خۆی بجوولێتەوە، ئەمەش ئاسایی بەسازگەی درکاندن ناودەبرێت.
lower- case letter	حرف صغير	**پیتی بچووك:** ئەو جۆرە پیتەیە کە لەهەموو شوێنێکی نووسینی ئینگلیزیدا بەکاردێت، تەنیا لەسەرەتای ڕستەو ناوی تایبەتدا نەبێت کە بە پیتی گەورە apper- case letter دەنووسرێت.
lower jaw	الفك السفلي	**چەناگەی خواروو:** ئەندامێکی درکاندنی چالاکەو لەکاتی ئاخاوتندا دەجوولێتەوە بەپێچەوانەی چەناگەی سەروو کە ناجوولێتەوە.
lower lip	الشفة السلفى	**لێوی خواروو:** وەك درکێنەرێك دەجوولێتەوە لەکاتی درکاندنی هەندێ دەنگدا کە لەگەڵ لێوی سەروو یان دانەکانی سەروودا لێك دەکەون وەك /م/ و /ب/ و /ف/ و /ڤ/. ئەمەش بەرامبەر بەلێوی سەروو دەوەستێت کە وەکو سازگەیەکی درکاندن بەشداری لەدرکاندنی چەند دەنگێکی زمانی دەکات.
lower teeth	الاسنان السفلى	**دانەکانی خوارەوە:**

		سازگەیەکی درکاندنە بەشداری لەدرکاندنی چەند دەنگێك دەکات بێ ئەوەی شوێنەکەی بگۆڕێت وەك دانەکانی سەرەوەو لێوی خواروو.
low-frequency sound	صوت منخفض الشيوع صوت منخفض الردد	وەك زاراوەیەك بۆ دوو مەبەست بەکاردێت: **١-دەنگی کەم باو:** هەر دەنگێکی زمانی کە بەکارهێنانی لەوشەکانی زمانێکدا زۆر باو نەبێت. **٢-دەنگێك لەرەلەری کەم بێت:**
low front unround vowel	صائت غير مدور امامي منخفض	**ڤاوێلی نزمی پێشەوەی ناخڕ:** وەکو /ە/ لەوشەی (هەرمێ)
low front vowel	صائت امامي منخفض	**ڤاوێلی پێشەوەی نزم:** وەکو / æ/ لەوشەی (hat)ی ئینگلیزیدا.
low pitch	نغم منخفض	**ئاوازەی نزم:** فۆنیمێکی ناکەرتییە نیشانەکەی بەم جۆرەیە (1)، بەنزمترین پلەی ئاوازە دادەنرێت و دەکەوێتە خوار ئاوازەی ئاساییەوە (2) ئاوازەی نزمیش ئەو ئاوازەیە کەرستەی هەواڵی پێ کۆتایی دێت، لەگەڵ ئەو ڕستە پرسانەی کە بەوشەی پرسەوە دەست پێ دەکەن.
low vowel	صائت منخفض	**ڤاوێلی نزم:** ئەو ڤاوێڵەیە کە لەکاتی درکاندنیدا زمان لەناوزاردا نزم دەبێتەوە.

- M -

macron	علامة المد، علامة الاطالة	**هێمای درێژی:** نیشانەکەی بەم جۆرەیە [-] لەسەر دەنگی قاوڵ دادەنرێت و گوزارشت لەدرێژی ڤاوڵەکە دەکات.
manner of articulation	كيفية النطق	**چۆنیەتی درکاندن:** بریتیە لەشێوەی درکاندنی دەنگێکی زمانی، وەکو شێوەی یان چۆنیەتی دروست بوونی دەنگە گیرەکان، یان شێوەی دروست بوونی دەنگە خشۆکەکان یان دەنگە لاییەکان یان دەنگە لووتیەکان یان دەنگی تێکەڵاو. لەڕاستیدا هەر دەنگێکی زمانی شێوەی درکاندن و درکێنەرو سازگەی درکاندنی خۆی هەیە، بۆ نموونە /ف/ شێوەی درکاندنی خشۆکییە لێوی خوارووش درکێنەرەو سازگەی درکاندنیشی دانەکانی سەرەوەیە.
manual alphabet	أبجدية يدويه	**ئەلفوبێی دەستی:** ئەو ئەلفوبێیەی کە پەنجەکانی دەستی تێدا بەکاردێت لەگەڵ ئەو شێوە جیاوازانەی کە پەنجەکان دروستی دەکەن و کەڕو لاڵ بەکاری دەهێنن بەمەبەستی لەیەکتر گەیشتن.
margin	طرف المقطع	**لێواری بڕگە:** بریتیە لەئەم لاو ئەو لای بڕگە، واتە سەرەتای یان کۆتایی بڕگە.
marginal phoneme	فونيم فوقطعي	**فۆنیمی ناکەرتی:** بڕوانە suprasegmental phoneme.

margin of security	هامش الأمن	**لێواری ئەمنی:** ئەو بوارەی کە ئەلۆفۆنەکانی فۆنیمێکی تێدا دەجوولێتەوە بێ ئەوەی بچێتە ناوچەی فۆنیمێکی ترەوە.
maximum closure	انغلاق اقصى	**بەرزترین پلەی داخستن:** بەرزترین رادەیە بۆ داخستنی رێرەوی هەناسە. شوێنی ئەم جۆرە داخستنەش سازگەی درکاندن دەستنیشانی دەکات.
mechanism of utterance	آلیه النطق	**میکانیزمی درکاندن:** ئەو شێوەیەی کە درکاندنی دەنگێکی زمانی پێ ئەنجام دەدرێت.
mediae = voiced stops	انفجاريات مجهورة	**گیرە گڕەکان:** وەکو /گ، د، ب/ کە گیرەکپەکان بەرامبەریان دەوەستێت وەکو /ك، ت، پ/.
medial accent	نبرة وسطي	**هێزی ناوەندی:** ئەو هێزەیە کە دەکەوێتە سەر بڕگەی ناوەڕاستی وشەیەکەوە.
medial contrast	تقابل وسطي	**بەرامبەری ناوەندی:** دوو فۆنیم بەرامبەر بەیەك بوەستن لەدوو وشەی جیاواز لەواتادا، وەکو /ا/ و /ێ/ لەوشەی (شار) و (شێر)
medial position	موقع وسطي	**شوێنی ناوەندی:** شوێنی دەنگێك یان بڕگەیەك کە لەناوەڕاستی وشەدا بێت نەك لەسەرەتای یان کۆتایی وشەکە، ئەمەش جیاوازی لەگەڵ شوێنی سەرەتاو شوێنی کۆتاییدا هەیە.

median	وسطي	**ناوەندی:** ئەو دەنگەیە کە هەناسە لەگەڵیدا بەناوەندی بۆشایی زاردا تێ دەپەڕێت، وەکو /س/ و /ی/ ئەمەش دەنگی خشۆکی ناوەندیو ڤاوڵەکانو نیمچە ڤاوڵەکان دەگرێتەوە، ناوەندی لایی بەرامبەری دەوەستێت کە هەناسە لەم لاو لەو لای زارەوە تێ دەپەڕێت وەکو /ل/.
median fricative	احتكاكي وسطي	**خشۆکی ناوەندی:** ئەو دەنگە خشۆکەی کە هەناسە لەناوەندی زارەوە تێ دەپەڕێت نەك لەم لاو لەولای زارەوە، وەکو /س، ز، ف، ڤ، ه/.
median oral resonant	رنيني فمي وسطي	**زرینگاوی زاری ناوەندی:** وەکو ڤاوڵەکان و نیمچە ڤاوڵەکان، بڕوانە زاراوەی زرینگاو (resonant).
median resonant	رنيني وسطي	**زرینگاوی ناوەندی:** ئەو دەنگەی کە ڕێڕەوی لووتی لەگەڵیدا دادەخرێت و تەزووی هەناسەش بەناوەندی بۆشایی زاردا تێ دەپەڕێت بێ ئەوەی هیچ تەگەرەیەك هەبێت لەناو زاردا ڕێگەی لێ بگرێت، ئەمەش ڤاوڵەکان و نیمچە ڤاوڵەکان دەگرێتەوە، کە زرینگاوی لایی بەرامبەری دەوەستێت وەکو /ل، ڵ/.
mediopalatal	غاري وسطي	**مەلاشووی ڕەقی ناوەندی:** ا) ئەو دەنگەیە کە لەکاتی درکاندنیدا ناوەندی مەلاشووی ڕەق دەبێت بەسازگەی درکاندنی دەنگەکە.

		ب) سیفەتە بۆ ئەو جۆرە دەنگە.
medium	وسط ناقل	**ناوەندی گواستنەوە:** ئەو ناوەندەیە کە شەپۆلەکانی دەنگی تێدا دەگوازرێتەوە لەقسەکەرەوە بۆ گوێگر.
medium of communication	وسيلة الاتصال	**هۆکاری پەیوەندی کردن:** ئەمەش ئاخاوتن یان نووسینەوە دەگرێتەوە.
medium transferability	قابلية التحول	**توانای گواستنەوە:** بریتیە لەتوانای گواستنەوەی ئاخاوتن بۆ نووسین، هەروەها توانای گواستنەوەی نووسین بۆ ئاخاوتن.
mellow	رقيق	**نەرم (تەنك):** سیفەتە بۆ دەنگی نەرم کە شەپۆلەکانی رێك و پێکن، وەکو دەنگە لێوییەکان، ئەمەش بەرامبەر بەسیفەتی زبر strident دەوەستێت.
melodics	نظام التنغيم دراسة التنغيم	**سیستەمی ئاوازە** **دیراسەکردنی ئاوازە**
melody	لحن، ايقاع اتساق الاصوات	**ئاواز، تریە (رتم)** **رێك بوونی دەنگەکان**
merger	اندماج	**تێکەڵ بوون:** کە سنووری جیاوازی نێوان دوو فۆنیم لەزمانێکدا کەم دەبێتەوە لەئەنجامی گەشەو پەرەسەندنی زمانەکە بەپێی قۆناغەکانی تێپەربوونی کات. هەردوو فۆنیمەکە بە فۆنیمێك نیشان دەدرێن وەکو /خ/ و /غ/ لەزمانی کوردیدا، بۆ نموونە خەم و غەم، ولاخ و ولاغ.

metaphone	صوت متحول	**دەنگی گوڕاو:** ئەو دەنگەیە کەدەکرێ بەدوو شێوەی جیاواز لەوشەیەکدا بدرکێت.
metaphony	تحويل الصوت	**گۆڕانی دەنگ:** بڕوانە زاراوەی پێشوو.
metathesis	تبادل خاطيء	**ئاڵوگۆڕکردنی بەهەڵە:** ١-ئاڵوگۆڕکردنی دەنگێك لەگەڵ دەنگێکی تردا بەهەڵە لەهەمان وشەدا وەکو ئەوەی کەمندالّ بە (مەکتەب) دەڵێت (مەتکەب). ٢-ئاڵوگۆڕکردنی وشەیەك بەوشەیەکی تر بەهەڵە لەهەمان ڕستەدا..
mid back round vowel	صائت مدور خلفي وسطي	**ڤاوڵی پشتەوەی ناوەڕاستی خڕ:** وەکو /ۆ/ لەوشەی (بۆر)دا.
mid back vowel	صائت خلفي وسطي	**ڤاوڵی پشتەوەی ناوەڕاست:** وەکو /ۆ/ لەوشەی (دۆ)دا.
mid central unround vowel	صائت غير مدور مركزي وسطي	**ڤاوڵی ناوەندی ناوەڕاستی ناخڕ:** /ه/ لەوشەی (دە) دا.
mid central vowel	صائت مركزي وسطي	**ڤاوڵی ناوەندی ناوەڕاست:** بڕوانە بابەتی پێشوو.
middle vowel	صائت وسطي	**ڤاوڵی ناوەڕاست:** هەروەها بەڤاوڵی بێ لایەن neutral vowel ناودەبرێت.
midfront vowel	صائت امامي وسطي	**ڤاوڵی پێشەوەی ناوەڕاست** وەکو /ێ/ لەوشەی (شێر)دا.
mid pitch	نغم متوسط	**ئاوازەی ناوەندی:** فۆنیمێکی ناکەرتییە نیشانەکەی بەم جۆرەیە

		/2/ لەهەموو ئاوازەکانی تر باوترە.
mid vowel	صائت وسطي	**ڤاوڵی ناوەڕاست:** ئەو ڤاوڵەیە کە لەکاتی درکاندنیدا زمان لەناوەڕاستی بۆشایی زاردا دەبێت، واتە لەبارێکی ناوەندی نێوان بەرزو نزمدا دەبێت، وەکو /ێ/ و /ۆ/، ئەمەش جیاوازی لەگەڵ ڤاوڵی بەرزو ڤاوڵی نزمدا هەیە، هەروەها جیاوازی لەگەڵ ڤاوڵی ناوەندیدا central vowel هەیە.
minimal contrast	التقابل الأصغر	**جووتۆکەی بەرامبەر:** دوو فۆنیم لەدوو وشەی جیاواز لەواتادا کە لەدوو شوێنی وەك یەك بەرامبەر بەیەك بوەستن. وەکو /ش، ژ/ کە لەوشەکانی (شان: ژان)دا بەرامبەر بەیەك دەوەستن. ئەم جۆرە بەرامبەرییە بۆ دۆزینەوەو سەلماندنی فۆنیمیەتی.دەنگەکانی هەر زمانێك بەکاردێت. ئەو دوو وشەیەش کەبەرامبەر بەیەك دەوەستن بەجووتە وشە minimal pair ناودەبرێن.
minimal pair	ثنائية صفرى	**جووتە وشە :** بڕوانە زاراوەی پێشوو.
misspelling	خطأ في التهجئة	**هەڵەی حینجەکردن**
modulation	تغير طبقة الصوت	**گۆڕانی جۆری (چینی) دەنگ:** ئەو شێوەیەی کەدەنگ وەری دەگرێت و گوزارشت لەوە دەکات کە قسەکەر تا چ رادەیەك قسەکانی کاری تێدەکات، ئەمەش

		بەمەبەستی ئەوە بەکاردێت کەهەستی گوێگر رابکێشێت یان بۆ ئەوەی باوەڕ (قەناعەت) بەقسەکانی بهێنێت.
mono lateral consonant	صامت احادي الجانب	**کۆنسنەنتی یەك لایی:** ئەو کۆنسنەنتەیە کە لەکاتی درکاندنیدا تەزووی هەناسە بەیەك لای زارەوە تێدەپەڕێت وەکو /ل/ی سووك لەوشەی (لێو)دا، کۆنسنەنتی دوولایش بەرامبەری دەوەستێت وەکو /ڵ/ی قەڵەو لەوشەی (گوڵ)دا.
monophone	صوت واحد	**یەك دەنگ**
mono phonemic	احادي الفونيم	**یەك فۆنیمی:** سیفەتە بۆ ئەو وشەیەی یان برگەیەی کە لەیەك فۆنیم پێك هاتووە وەکو وشەی /a/ لەزمانی ئینگلیزیدا.
mono phonic	احادي الصوت	**یەك دەنگی:** سیفەتە بۆ ئەو وشەیە یان برگەیەی کە لەیەك دەنگ پێك هاتووە وەکو برگەی /a/ لەوشەی (ashore) لەزمانی ئینگلیزیدا.
mono phthong	صائت احادي (بسيط)	**یەك ڤاوڵی (سادە):** ئەو ڤاوڵەیە کە لەسەرەتای درکاندنیەوە تاوەکو کۆتایی جۆرەکەی ناگۆڕێت، هەروەها بەڤاوڵی سادە simple vowel یان ڤاوڵی خاوێن pure vowel ناودەبرێت، وەکو /ۆ، ێ، ی، و، ە/ ئەمەش ڤاوڵی دوولانە diphthong بەرامبەری دەوەستێت.
mono phthongiza-	التحول الى	**گۆڕان بۆ یەك ڤاوڵی:**

tion	صائت احادي	گۆڕانی ڤاوڵی دوو لانه بۆ یەك ڤاوڵی بەپێی قۆناغەکانی گەشەو گۆڕانی زمانەکە.
mono syllabic	احادية المقطع	**یەك بڕگەیی:** أ) ئەو وشەیەی کە لەبڕگەیەك پێك دێت وەکو (کەو). ب) سیفەتە بۆ ئەو زمانەی کەهەموو وشەکانی لەیەك بڕگە پێك هاتووە. ج) سیفەتە بۆ ئەو وشەیە کە لەیەك بڕگە پێك دێت.
mono syllabic language	لغة احادية المقاطع	**زمانی یەك بڕگەیی:** زمانێك کە لەهەموو بارێکدا وشەکانی لەیەك بڕگە پێك هاتبێت وەکو زمانی (چینی).
mono syllabic word	كلمة احادية المقطع	**وشەی یەك بڕگەیی:** ئەو وشەیەی کە لەیەك بڕگە پێك دێت، وەکو: تەم، ڕۆژ، شەو.
mono syllabism	احادية المقاطع	**یەك بڕگەیی:** زمانێك کەزۆربەی وشەکانی لەبڕگەیەك پێك هاتبێت، وەك ئەوەی لەزمانی چینیدا هەیە.
mono syllable	كلمة احادية المقطع	**وشەی یەك بڕگەیی:** ئەو وشەیەی کە لەبڕگەیەك پێك هاتووە، وەکو: کوڕ، با، دار.
mono tone	اطراد رتيب نغمة وتيرية رتابة	زاراوەیەکە بۆ چەند مەبەستێك بەکاردێت: **١-دەرکردنی ڕێك و پێك** **٢-ئاوازەی تیرمیی (وەتەری)** **٣-ڕێك و پێك (ڕەوان)**
mono tone speech	كلام رتيب	**ئاخاوتنی ڕێك و پێك:** ئەو ئاخاوتنەی کە لەسەر ئاوازەیەکی یەك

		تیرەیی بڕوات.
mono tony	اطراد النغم	**دەرکردنی ئاوازە:** هەر دەنگێك لەسەر وەتیرەیەك بڕوات.
mora	المورا	**مۆرا:** بچووکترین یەکەیە بۆ پێوانەی درێژی لەسیستەمی دەنگە ناکەرتییەکاندا، هەروەها لەبڕگەش بچووکترە.
morphemic script	كتابة مورفيمية	**نووسینی مۆرفیمی:** ئەو نووسینەیە کە بۆ هەر مۆرفیمێك هێمایەك بەکار دەهێنێت.
morphoneme	فونيم صرفي	**مۆرفۆفۆنیم:** ئەو مۆرفیمەی کە لەشێوەی فۆنیمێکدا خۆی نیشان دەدات.
morpho-phoneme	فونيم صرفي	**مۆرفۆفۆنیم:** هەندێ جار مۆرفیم بەپێی ژینگەی دەوروبەری لەشێوەی فۆنیمدا دەردەکەوێت و هەمان ئەرکی مۆرفیمەکە دەبینێ، بۆ نموونە {ەکە}ی ناسیاری لەشێوەی ئەلۆمۆرفی (ك) دەردەکەوێت لەوشەی مامۆستا + ك+ ان.
Morpho-phonemic	فونيمي صرفي	**مۆرفۆفۆنیمی:** سیفەتە بۆ ئەو مۆرفیمەی کە لەشێوەی فۆنیمدا دەردەکەوێت.
morpho-phonemic change	تغير فونيمي صرفي	**گۆڕانی مۆرفۆفۆنیمی:** بریتییە لەگۆڕانی دەنگی ئەلۆمۆرف بەپێی ئەو ژینگە دەنگییەی کە لەدەوروبەریدا هەیە، وەکو گۆڕانی ئەلۆمۆرفەکانی

		{ه که}ی ناسیاری که بەم شێوانە {کە، ك، ه ك} دەردەکەون.
motor phonetics	علم الاصوات النطقي	**فۆنەتیکی درکاندن:** ئەو زانستەیە کە لەچۆنیەتی درکاندنی دەنگەکانی زمان و سازگەی درکاندن و تایبەتییەکانی دەنگ دەکۆڵێتەوە، هەروەها بە articulatory phonetics ناو دەبرێت.
mouth roof	سقف الفم	**بنمیچی زار:** بریتیە لەدیواری دیوی ناوەوەی ژووروی زار کە لەپووکی ددان و مەلاشوی ڕەق و مەلاشوی نەرم و زمانۆچکە پێك دێت، ئەم بەشانەش ڕۆڵێکی گرنگ دەبینن لەدرکاندنی دەنگەکانی زماندا. بەپێی ئەو بەشەی کە بەشداری لەدرکاندن دەکات وەك دەنگی پووکی و دەنگی مەلاشویی ڕەق و مەلاشویی نەرم و دەنگی زمانۆچکەیی.
multi syllable = polysyllable	كلمة متعددة المقاطع	**وشەی فرە بڕگەیی:** ئەو وشەیەی کە لەسێ بڕگە یان زیاتر پێك هاتبێت.
murmur vowel	صائت خفيف (محايد)	**ڤاوڵی نزم (بێ لایەن):** بڕوانە زاراوەی neutral vowel.
musical sound	صوت موسيقي	**دەنگی مۆسیقی:** ئەو دەنگەیە کە ئاوازێکی خاوێن یان چەند ئاوازێکی گونجاوی تێدایە. شایەنی باسە ڤاوڵەکان لەدەنگی مۆسیقیەوە نزیکن، بەڵام کۆنسەنەنتەکان لەدەنگی نامۆسیقی و نەشازەوە نزیکن.

mutation	إبدال	**گۆڕینەوە:** گۆڕینی دەنگێك بەدەنگێکی تر لەوشەیەکدا یان لەڕستەیەکدا لەئەنجامی کارتێکردنی ئەو ژینگەیەی کە لەدەوروبەری دەنگە گۆڕاوەکەدا هەیە.
mutation plural	جمع ابدالي	**کۆی گۆڕاو:** ئەو ئامرازە کۆیەی کە بەگۆڕینی قاوڵی ناوەڕاست لەناوێکی تاکدا دەست دەکەوێت، هەندیٚ وشە لەزمانی ئینگلیزیدا بەم جۆرە کۆدەکرێنەوە وەك: woman دەبێتە women، foot دەبێتە feet، ئەم جۆرە کۆکردنەوەیە لەزمانی کوردیدا نییە.
mute	حرف ساكن صوت انفجاري	بۆ دوو مەبەست بەکاردێت: **١- پیتی کۆنسنەنت:** ئەو پیتەیە کە دەنووسرێت بەلاّم گۆناکرێت، وەکو K لە وشەی Knightی ئینگلیزیدا. **٢-دەنگی گیر:** لەکۆندا زاراوەی mute بۆ دەنگی گیر بەکار دەهات، بەلاّم ئێستاکە زاراوەی stop یان plosive بەکاردێت.

- N -

narrow diphthong	ثنصائت ضيق	**ڤاولّی دوولانەی تەنگ:** ئـەو ڤاوڵـە دوولانەیەیـە کـەپاش درکانـدنی بەشـــی یەکـــەمی ڤاوڵەکـــە شـــوێنی زمـــان بەڕادەیەکی کەم لەگەڵیدا دەگۆڕێت وەك /iy/ لەوشـەی (نییـە)، ئەمـەش بەرامبـەر بەڤاوڵی دوو لانەی فراوان wide diphthong دەوەستێت.
narrow phonetics	علم الاصوات البحت	**فۆنەتیکی تەواو:** ئەو زانستەیە کە لەڕووی مادییەوە دیراسەی دەنگـەکان دەکـات، هـەروەها لەتایبەتیـەتی درکانـــدن و لایـــەنی فیزیکـــی دەنگـــەکان دەکۆڵێتـەوە، زاراوەی pure phonetice بـۆ هەمان مەبەست بەکاردێت.
narrow transcription	كتابة تفصيلية	**نووسینی ورد:** ئەو نووسینە دەنگیەیە کەهەموو سیماکانی دەنگـی تێـدا نیشـان دەدرێـت، واتـە تـەنیا نووسینی هێمای فۆنیمی بەخۆیەوە ناگرێت بەڵکو چەند سیمایەکی تری زیاد دەخرێتە سەر هێماکە، وەکو درێژی و کورتی و هـائی و ولووتی و گڕی و کپی.
narrow vowel= close vowel	صائت ضيق (مغلق)	**ڤاولّی تەنگ (داخراوە):** ئـەو ڤاوڵەیـە کـە لـەکاتی درکاندنیـدا زمـان بـــەرەو مەلاشـــوو بەرادەیـــەکی زۆر بـــەرز دەبێتـــەوە، هـــەروەها زاریـــش بەڕادەیـــەکی تـەواو لەگەڵیدا دەکرێتـەوە وەکـو ڤـاوڵی /ی/ درێـژو /و/ درێـژ کـە بـەڤاوڵی بـەرز high vowel بەناو بانگن.

nasal	انفي	**لووتی (دەنگ):** أ) دەنگێکی زینگەدارە لەدرکاندنیدا پشت بەبۆشایی لووت دەبەستێت کاتێ کە ڕێڕەوی زاری دادەخرێت و تەزووی هەناسەش تەنیا بەڕێڕەوی لووتیدا تێدەپەڕێت. بەشی دواوەوەی مەلاشووش بەهۆی نزم بوونەوەی بۆ خوارەوە بەشداری لەداخستنەکە دەکات، وەکو /ن/ و /م/. ب) سیفەتە بۆ ئەو جۆرە دەنگە.
nasal cavity	التجويف الأنفي	**بۆشایی لووت:** ڕێڕەوی لووتی یەکێکە لەبۆشاییەکانی زرینگان، بەشداری لەبەرهەمهێنانی دەنگەکانی زمان دەکات، بۆشاییەکانی تریش بریتین لەبۆشایی زارو بۆشایی گەروو بۆشایی سییەکان.
nasal consonant	صامت انفي	**کۆنسنەنتی لووتی:** ئەو دەنگە کۆنسنەنتەیە کە لەکاتی درکاندنیدا تەزووی هەناسە تەنیا بەلووتدا تێ دەپەڕێت و ڕێڕەوی زاریش لەگەڵیدا دادەخرێت، وەکو /م/، /ن/ ، [نگ].
nasalization	تانيف (انفمية)	**بەلووت کردن (لووتە زاری):** سیفەتە بۆ ئەو دەنگەی کە لەکاتی درکاندنیدا ڕێڕەوی زاریو لووتی بەیەکەوە لەیەك کاتدا بەکراوەیی دەمێننەوە.
nasalized consonant	صامت مؤنف	**کۆنسنەنتی بەلووت کراو:** ئەو کۆنسنەنتەیە کە ڕێڕەوی هەناسە لەگەڵیدا بەناو زارو لووتدا تێ دەپەڕێت

		ئەمەش جیاوازی لەگەڵ کۆنسنەنتی زاریدا هەیە کە تەزووی هەناسە تەنیا بەناو زاردا تێدەپەڕێت، هەروەها جیاوازی لەگەڵ کۆنسنەنتی لووتیدا هەیە، کە تەزووی هەناسە تەنیا بەناو لووتدا تێدەپەڕێت.
nasalized sound	صوت مؤنف	**دەنگی بەلووت کراو:** بڕوانە زاراوەی پێشوو.
nasal pharynx	البلعوم الآنفي	**گەرووی لووتی:** ئەو بەشەیە لەگەروو کە بە بۆشایی لووتەوە لکاوەو دەکەوێتە نێوان کۆتایی مەلاشوی نەرم و دیواری دواوەوەی گەروو.
nasal plosion	انفجار أنفي	**گیری (تەقینی) لووتی:** بریتییە لەدەربازبوونی هەناسە پاش گیربوونی و تێپەڕبوونی بەلووتدا بۆ دروست کردنی دەنگێکی لووتی گیر.
nasal plosive	إنفجاري أنفي	**گیری لووتی (دەنگ):** دەنگێکی گیرە، تەزووی هەناسە لەگەڵیدا گیر دەبێت پاشان دەرباز دەبێت و تەنیا بەناو لووتدا تێدەپەڕێت.
nasal sound	صوت انفي	**دەنگی لووتی:** ئەو دەنگەیە کە لەکاتی درکاندنیدا ڕێڕەوی زاری دادەخرێت و ڕێڕەوی لووتی لەگەڵیدا دەکرێتەوە، وەکو /م/ و /ن/.
nasal vowel	صائت انفمي	**ڤاوڵی لووتە زاری (بە لووت کراو):** ئەو ڤاوڵەیە کە لەکاتی درکاندنیدا هەوا بەناو زارو لووتدا لەیەک کاتدا تێدەپەڕێت، ناونانی دروستی ئەم جۆرە دەنگەش ڤاوڵی

		بەلووت کراوە (nasalized vowel).
neutralization	تحييد	**بێ لایەن:** بریتیە لەنەمانی جیاوازییەکی گرنگی نێوان دوو فۆنیم، کاتێ کە یەکێکیان لەشوێنێکدا دەردەکەوێت، بۆ نموونە: دەرکەوتنی /د/ لەکۆتایی وشەی (مهاباد)دا وەکو /ت/ گۆ دەکرێت، لەبەر ئەوە هەندێ جار جیاوازی نێوان درکاندنی هەردوو فۆنیمی /ت، د/ بەئاسانی دیاری ناکرێت.
neutral vowel	صائت محايد	**ڤاولی بێ لایەن:** ئەو ڤاوڵەیە کە لەکاتی درکاندنیدا زمان لەبارێکی بێ لایەن دەبێت، واتە ڤاوڵێکی ناوەندی ناوەڕاستە، وەکو /ە/.
nigori mark	علامة الأجهار	**نیشانەی گڕی (ژێداری):** نیشانەکەی بەم جۆرەیە [゛] گوزارشت لەکۆنسنەنتی گڕ دەکات ئەم نیشانەیەش بەتایبەتی لەنووسینی کانای یابانیدا بەکاردێت و گوزارشت لەوە دەکات کە برگەکە بەکۆنسنەنتێکی گڕ دەست پێ دەکات.
noise	إعاقة	**تەگەرە:** هەر تەگەرەیەکی دەنگی بێت یان نووسین بێت ببێتە هۆی لادانی یان تێنەگەیشتنی نامەیەکی زمانی، ئەم جۆرە تەگەرەیەش لەئەنجامی چەند هۆکارێکەوە سەرهەڵدەدات، وەکو ئەو ئاخاوتنەی کەبەڕوونی تۆمار نەکراوە یان ئاخاوتنی

		تەلەفۆنی کەقسەکانی ڕوون نەبێت یان نووسینێکی ناڕێک کە بەخەتێکی خراپ تۆمار کرابێت.
non-contiguous assimilation	مماثلة غير متجاورة	**گونجانی نادموروبەر (دوور):** بریتیە لەگۆڕانی دەنگێك بۆ ئەوەی لەگەڵ دەنگێکی تردا بگونجێت کەڕاستەوخۆ ناکەونە پاڵ یەکەوە بۆ نموونە /ت/ لەوشەی (تەڕ)دا لەسیمای قەڵەویدا وەکو /ڕ/ی قەڵەوی لێ هاتووە.
non-continuant sound	صوت غير امتدادي (إنفجاري)	**دەنگی درێژە پێنەدراو (گیر):** بڕوانە زاراوەی گیر stop.
non-distinctive feature	سمة غير مميزة	**سیمای جیانەکەرەوە:** سیمایەکی دەنگییە نابێتە هۆی دروست بوونی جیاوازی لەواتادا، وەکو سیمای هائیەت و درێژکردنەوەی کۆنسنەنت.
non-functional difference	فرق غير وظيفي	**جیاوازی نائەرکی:** ئەو جیاوازییەی کە لەنێوان دوو دەنگدا هەیەو کار لەواتا ناکات، وەکو جیاوازی (پ)ی هائی لەوشەی (پەمەیی) و (پ)ی ناهائی لەکۆتایی وشەی (تۆپ)دا دەردەکەوێت.
non-functional variation	تغير غير وظيفي	**گۆڕانی نائەرکی:** ئەو ئەلۆفۆنەی کە لەشوێنی ئەلۆفۆنێکی تر دەردەکەوێت بێ ئەوەی واتای وشەکە بگۆڕێت، ئەم دیاردەیەش بەگۆڕانی ئازاد free variation ناودەبرێت.

non- lateral sound	صوت غير جانبي	**دەنگی نالایی:** ئـەو دەنگەیـە کـە تـەزووی هەناسـە لەناوەڕاسـتی بۆشـایی زارەوە لەگەڵیـدا دەردەچێت، وەکو /س/.
non- nasal	غير انفي	**نالووتی:** سیفەتە بۆ ئەو دەنگەی کە تەزووی هەناسە لە لووتـەوە تـێ ناپـەڕێت بـەڵکو بـەناو زاردا تێدەپەڕێت.
non- nasalized	غير مؤنف	**بەلووت نەکراو:** بڕوانە زاراوەی بەلووت کراو nasalized.
non- phonemic	غير فونيمي	**نافۆنیمی:** سـیفەتە بـۆ ئـەو سـیما دەنگییـەی کـەبوونی یان نەبوونی کار ناکاتە سەر واتای وشـەوە، هـەروەها بە نائـەرکی non- functional نـاو دەبرێت.
non- phonemic difference	فرق غير فونيمي	**جیاوازی نافۆنیمی:** ئـەو جیاوازییـەی کـە لـەنێوان دوو دەنگـدا هەیـەو کـار ناکاتـە سـەر واتـا، وەکـو /ی/ی کورت و درێژ لەزمانی کوردیدا.
non- significant feature	سمة غير هامة	**سیمای ناگرنگ (نائەرکی):** سیمایەکی دەنگییە، بوونی یـان نـەبوون کـار لـەواتا ناکـات، بڕوانـە سـیمای جیانەکـەرەوە non- distinctive feature.
non- vocalic	غير صائتي	**ناڤاولی:** سیفەتە بۆ ئەوانەی کەڤاوڵ نین.
non- vocal signal	اشارة غير صوتية	**هێمای نادەنگی (نازمانی):** وەکو جووڵانەوەو بزوتنەوەی لەش کە لەگەڵ

		ئاخاوتندا بەکاردێت.
non- vocoid	غير صائتي	**ناڤاوڵی:** بڕوانە زاراوەی ڤاوڵ vocoid.
normal speech	كلام عادي	**ئاخاوتنی ئاسایی:** ئەو ئاخاوتنەی کەهەموو ڤاوڵەکانی تێدا گڕ دەبن، ئەمەش بەرامبەر بەزاراوەی وەش وەشە whisper دەوەستێت.
normative phonetics	علم الاصوات المعياري	**فۆنەتیکی پێوانەیی:** ئەو زانستەیە کە لەدەنگەکانی زمان دەکۆڵێتەوە وەك ئەوەی کە پێویستە بدرکێن، ئەمەش بەرامبەر بەفۆنەتیکی وەسفی دەوەستێت.
nucleus of the syllable	نواة المقطع	**ناوکی بڕگە:** ئەو ڤاوڵەی کە هێزی بڕگە وەردەگرێت بەناوکی بڕگە ناو دەبرێت، دەشێ هێزێکی سەرەکی بێت یان هێزێکی لاوەکی یان هێزی سێیەم یان هێزێکی لاواز بێت. ناوکی بڕگەش لەزمانی کوردیدا یەکێك لەو هەشت ڤاوڵە دەبێت کە لەزمانەکەدا هەیە.

- O -

obstruent	غير رنيني	**نازرینگەدار (دەنگ):** واتە دەنگێکی گیر یان خشۆکی یان تێکەڵاو، ئەمـــەش بەرامبـــەر زرینگـــەدار resonant دەوەستێت کەدەنگی لووتیو نیمچە ڤاوڵ و ڤاوڵ دەگرێتەوە.
occlusion	انغلاق	**داخستن:** بریتیە لەداخستنی ڕێگەی تەزووی هەناسە کە لەپێش درکاندنی دەنگێکی گیردا ڕوو دەدات.
occlusive = plosive	انفجاري	**گیر (تەقیو):** بڕوانە دەنگی گیر (وەستاو) stop.
oesophageal cavity	التجويف المريئي	**بۆشایی سورێنچك:** بۆشایی ناو گەدەو سورێنچك دەگرێتەوە، ئەمـــەش پەیوەنـــدی بەدرکانـــدنی چـــەند دەنگێکـی زمانییـەوە هەیـە، کـە لەهەنـدێ حاڵەتی نەخۆشیدا ڕوو دەدات.
off- glide	استرخاء	**خاوبوون:** پاش قۆناغی درکاندنی دەنگێکی زمانی ڕوو دەدات کە ئەندامانی ئاخاوتن دەچنەوە سەر باری سروشتی خۆیان یان ئامادە دەبن بۆ درکاندنی دەنگێکی تر، ئەمەش بەرامبەر بـــەزاراوەی ئامـــادە بـــوون (on-glide) دەوەستێت.
on- glide	تهيؤ	**ئامادەبوون:** بریتیـــە لـــەقۆناغی یەکـــەمی درکانـــدنی دەنگێکی زمانی کاتێ کە ئەندامانی ئاخاوتن

•		ئامـاده دەبـن بـۆ دركانـدنی دەنگەکـە، هـەر ئەنـدامێکیش شـوێنی پێویسـتی خـۆی وەردەگرێت.
onset	تهيؤ	بۆ دوو مەبەست بەکاردێت: **١-ئامادەبوون:** بریتیـە لەجولانـەوەی ئەنـدامانی ئاخـاوتن لەشوێنی ئاسایی خۆیانـەوە بـۆ شـوێنێکی نویێ بەمەبەستی ئامادە بوون بۆ دركانـدنی دەنگێکی زمانی. **٢-بریتیە لەبەشی یەکەمی برگە.**
open approximant	امتدادي غير احتكاكي	**بەردەوامی ناخشۆکی:** هـەر دەنگێکی کۆنسنەنتی نـاگیر یـان قـاوڵ یـان نیمچـە قـاوڵ دەگرێتـەوە. هـەروەها بـە frictionless continuant ناودەبرێت.
opening degree	درجة الأنفتاح	**پلەی کرانەوە:** بریتیە لەڕادەی کرانەوەی ئەو دوو ئەندامەی کە پێویستە بەکاربێن لەدرکاندنی دەنگێکی زمانیدا. مەبەست لەو دوو ئەندامە درکێنەرو سازگەی درکاندنە، پلەکانیش لەنێوان بەیەك گەیشـتنی تـەواوو کرانـەوەی تـەواوی ئەندامەکانـدا بـەدی دەکرێـت، بەیـەك گەیشتنی تەواوی ئەندامەکان لەدەنگی گیردا ڕوو دەدات، بـەڵام کرانـەوەی تـەواوی ئەندامەکان لەقاوڵەکاندا ڕوو دەدات.
open juncture	فاصل مفتوح	**هەڵوەستەی کراوە:** فۆنیمێکی ناکەرتییە نیشانەکەی بەم جۆرەیە /+/ لەنێوان هێزی سەرەکی و هێزی سێیەمدا

		دەردەکەوێت.
open syllable	مقطع مفتوح	**بڕگەی کراوە:** ئـەو بڕگەیەیـــــە، کـە کـــــۆتایی بـەڤاوڵ دێـت هـەروەها پێـی دەوتـرێ بڕگـەی ئـازاد free syllable ئـەم جـۆرە بڕگەیـە لەکوریـدا زۆر بـاوە بەپێچـەوانەی بڕگـەی داخـراوە بەتایبەتی لەشیعردا.
open transition	فاصل مفتوح	**هەڵوەستەی کراوە:** بڕوانە زاراوەی open juncture.
open vowel	صائت متسع	**ڤاوڵی کراوە:** ئـەو ڤاوڵەیــە کـەزار بەشـێوەیەکی دیـار لەگەڵیدا دەکرێتەوەو ڕێرەوی هەواش فراوان دەبێـت بـەهۆی ئـەوەی کـەزمان لـەناو زاردا ئاسـتێکی نـزم وەردەگرێـت، وەکـو /a/. هـەروەها بـەڤاوڵی نـزم low vowel ناودەبرێـت، کـە بەرامبـەر close vowel دەوەستێت.
opposition	تقابل	**بەرامبەر:** هـەر فۆنیمێـك لەزمانێکـدا بەرامبـەر بەهـەر فـۆنیمێکی تـر بوەسـتێت لەهـەمان زمانـدا، هەروەها بە contrast ناودەبرێت.
oral	شفوي فمي	**١-زارەکی:** سـیفەتە بـۆ ئـەوەی کـە نووسـین نییـە. واتـە ئەوەی کە بەزار دەردەبڕێت. **٢-زاری:** ئەوەی کە پەیوەندی بەزارەوە هەیە.
oral cavity	التجويف	**بۆشایی زار:**

	الفمي	یەکێکە لەو بۆشاییانەی کە تەزووی هەناسە بەناویدا تێدەپەڕێت و بەشداری لەدروست بوونی دەنگەکانی زمان دەکات.
oral consonant	صامت فمي	**کۆنسنەنتی زاری:** ئەو کۆنسنەنتەیە کە لەناو زارەوە دەدرکێت، نەك لە لووت و گەرووەوە وەکو /ت، ف، س/.
oral resonant	رنيني فمي	**زاری زرینگاو:** ئەو دەنگەی کە ڕێڕەوی لووتی لەگەڵدا دادەخرێت و ڕێڕەوی زاریش دەکرێتەوە ئەم زاراوەیە هەموو دەنگە ڤاوڵەکان و نیمچە ڤاوڵەکان دەگرێتەوە لەگەڵ فۆنیمی /ل/ بەو سیفەتەی کە دەنگێکی لایی زرینگاوە.
oral sound	صوت فمي	**دەنگی زاری:** ئەو دەنگەیە کە ڕێڕەوی لووتی لەگەڵیدا دادەخرێت و ڕێڕەوی زاری دەکرێتەوە ئەمەش یان زاری دەرەوە extra- oral وەکو /ف، ب، م/ یان زاری ناوەوە intra- oral وەکو /ت، د، س/ یان زاری دواوە post- oral وەکو /ك، گ/ دەگرێتەوە.
organs of speech	اعضاء الكلام	**ئەندامانی ئاخاوتن:** ئەو ئەندامانەیە کەبەشداری لەپرۆسەی ئاخاوتن دەکەن، بریتین لەمانەی خوارەوە سییەکان، گەروو، سورێنچك، زار، زمان، دانەکان، هەردوو لێو مەلاشووی نەرم، مەلاشوی ڕەق، زمانۆچکە، لووت هەندێ لەم ئەندامانە ئەرکی پاڵ پێوەنانی تەزووی

		هەناسە دەبینن وەکو سییەکان هەندێکی تریان کار دەکەنە سەر گرو کپی دەنگەکان وەکو ژێکانی قورگ هەندێکی تریان دەجوولێنەوە پێیان دەوترێ درکێنەر وەکو زمان هەندێکی تر بەشداری لەدرکاندن دەکەن بێ ئەوەی بجولێنەوە پێیان دەوترێ سازگەی درکاندن وەکو مەڵاشوو پووکی ددان.
orthographic lag	تخلف كتابي	**نووسینی کۆن:** ئەو وشەیەی کە لەرووی دەنگەوە بەتێپەربوونی کات گۆڕانی بەسەردا دێت بێ ئەوەی ئەو گۆڕانە کار لەشێوەی نووسینی وشەکە بکات.
oscillogram	رسم الذبذبات	**وێنەی لەرەکان:** ئەو وێنەیەیە کە وێنەگری لەرەکانی دەنگ دەمان داتێ بۆ پێوانەی شەپۆلەکانی دەنگ و لەرە لەرو فراوانی شەپۆل و گڕی دەنگ بەکاردێت.
oscillograph	مرسام الذبذبات	**وێنەگری لەرەکان:** ئەو ئامێرەیە کە جیاوازی پاڵەپەستۆی شەپۆلەکانی دەنگ و لەرەلەرو فراوانی شەپۆل و گڕی دەنگی پێ تۆمار دەکرێت.
outer-closure	اغلاق خارجي	**داخستنی دەرەوە:** بریتیە لە داخستنی ڕێڕەوی تەزووی هەناسە کە دوورە لە سییەکان و نزیکە لە هەردوو لێو.
over-differentiated	كتابة مفرطة	**نووسینی زیاد ڕۆیی بۆ جیاکردنەوە:**

transcription	للتمييز	نووســـينێكی فـــۆنیمی ســـەرەتاییە. لـــەم نووســـینەدا ئەلۆفۆنـــەكان وەكـــو فـــۆنیم تەماشـــادەكرێن و بـــۆ هـــەر ئـــەلۆفۆنێكیش هێمایـەكی سـەربەخۆ دادەنرێـت. ئـەم جـۆرە نووسینەش وەك هـەنگاوێكی سـەرەتایی لـە شیكردنەوەی دەنگەكاندا بەكاردێت، تـاوەكو باری هەر دەنگێك ساغ دەبێت و دەچەسپێت، بـەوەی كـە فـۆنیمێكی سـەربەخۆیە یـان ئەلۆفۆنێكە لە سنووری فۆنیمێكدایە.
oxytone	كلمة منبورة الاخر	**هێزبوونی كۆتـایی وشە :** ئـەو وشـەیەی كـە هێـزی سـەرەكی دەكەوێتـە سەر بڕگەی كۆتایی وشەكەوە.
oxytonic language	لغة منبورة الاخر	**زمانی هێزبوونی كۆتـایی :** زمانێـك زۆربـەی وشـەكانی هێـزی سـەرەكی بكەوێتە سەر بڕگەی كۆتایی وشەكانیەوە.

- P -

paleography	دراسة الكتابات القديمة	**ديراسه كردنی نووسراوی كۆن :** بريتيه له ديراسهكردنی ئهو نووسراوه كۆنانهی كه لهسهر ڕووبهرێكی نهرمدا نووسراونهتهوه.
palatal	غاري	**مهلاشوويی ڕەق :** ا. ئهو دهنگه كۆنسنهنتهيه كه له كاتی دركاندنيدا زمان له مهلاشووی ڕهق دهكهوێت يان لێی نزيك دهبێتهوه. ب. سيفهته بۆ ئهو جۆره دهنگه.
palatal fricative	احتكاكي غاري	**خشۆكی مهلاشوويی ڕەق :** ئهو دهنگهيه كه شێوهی (چۆنيهتی) دركاندنی خشۆكييهو سازگهی دركاندنيشی مهلاشووی ڕهقه وهكو /ش/.
palatalization	تغوير	**بهر مهلاشوودانی ڕەق :** وهك كردهيهك له دركاندنی چهند دهنگێكی زمانيدا ڕوودهدات كاتی كه ناوهندی زمان كهمێك بهرهو مهلاشووی ڕهق بهرز دهبێتهوه، بهم كارهش سيفهتی مهلاشوويی ڕهق بۆ دهنگهكه زياد دهكرێت كه له بنجدا دهنگهكه مهلاشوويی ڕهق نييه.
Palatalized = soft	مغور	**بهرمهلاشوو دراوی ڕەق :** سيفهته بۆ ئهو دهنگهی كه له كاتی دركاندنيدا سيمای بهرمهلاشوودانی بۆ زياد دهكرێت، بڕوانه زاراوهی پێشوو.
palatalized consonant	صامت مغور	**كونسنهنتی بهرمهلاشوودراوی ڕەق :** بڕوانه زاراوهی بهر مهلاشوودانی ڕهق

		(palatalization) .
palatalized sibilant	صفيري مغور	**فیکەیی بەرمەلاشوودراوی ڕەق:** وەکــو /ش/، /ژ/ ، هــەروەها بــە دەنگــی شیکەیی hushing sound ناودەبرێت.
palatalized sound	صوت مغور	**دەنگی بەرمەلاشوودراوی ڕەق:** ئــەو دەنگەیــە کــە لــە کــاتی درکاندنیــدا بەرمەلاشـوودانی ڕەقـی لەگـەڵ دایـە، بڕوانـە بەر مەلاشوودانی ڕەق (palatalization).
palatal sound	صوت غاري	**دەنگی مەلاشوویی ڕەق:** ئــەو دەنگەیــە کــە لــە کــاتی درکاندنیــدا مەلاشـووی ڕەق دەبێتـە سـازگەی درکانـدنی دەنگەکــەو زمــانیش وەك درکێنــەر لــە مەلاشــووی ڕەق دەکــەوێت یــان لێــی نزیــك دەبێتەوە، وەکو / ج/ ، /چ/، /ی نیمچە ڤاوڵ/
palatal vowel	صائت غاري (امامي)	**ڤاوڵی مەلاشوویی ڕەق (پێشەوە):** بڕوانە زاراوەی ڤاوڵی پێشەوەfront vowel.
palatal	حنك الحنك الصلب	بۆ دوو مەبەست بەکاردێت: ١-**مەلاشــوو**: بریتیــە لــە بنمیچــی نــاو زار، بەدرێــژایی ئــەو ناوچــەیە دەگرێتــەوە کــە دەکەوێتــە نێــوان پــووکی دانــی ســەروو زمانۆچــکە، بەشــی پێشــەوەی ڕەقەوبەشــی پشتەوەی نەرمە. ٢-**مەلاشــووی ڕەق**، بەشــی پێشــەوەی مەلاشوو دەگرێتەوە، لە پارچە ئێسکێك پێك دێــت و دەکەوێتــە پــاش پــووکی دانــەکانی سەروو، دەبێتـە سـازگەی درکانـدن بـۆ چـەند

		دەنگێکی زمانی وەك /ج، چ، ش/.
palato-alveolar	لثوي غاري	**پووکە مەلاشوویی ڕەق:** ١-ئەو دەنگەیە کە لە کاتی درکاندنیدا پێشەوەی زمان لەو ناوچەیە دەکەوێت کە لەنێوان پووکی دانو مەلاشووی ڕەقدایە یان لێی نزیك دەبێتەوە وەك /چ/. ٢-سیفەتە بۆ ئەو جۆرە دەنگە
palatogram	رسم الحنك	**وێنەی مەلاشوو:** بریتیە لە وێنەی مەلاشوو کە تێیدا خاڵی لێکەوتنی زمان لەگەڵ مەلاشوودا نیشان دەدات لەکاتی درکاندنی دەنگێکدا.
palatography	دراسة رسوم الحنك تصوير الحنك	**١-دیراسەکردنی وێنەکانی مەلاشوو:** دیراسەی دەنگەکانی زمان دەکات بۆ ئەوەی خاڵی درکاندنی دەنگەکان دیاری بکات بە ڕێگەی وێنەگرتنی مەلاشوو یان بە بەکارهێنانی مەلاشووی دروست کراو. **٢-وێنەگرتنی مەلاشوو:** بریتیە لە وێنەگرتنی مەلاشوو لە کاتی درکاندنی دەنگێکی زمانیدا بۆ ئەوەی شوێنی زمان سەبارەت بە مەلاشوو دیاری بکرێت.
paleography	دراسة الكتابة القديمة كتابة قديمة	وەك زاراوەیەك دوو مەبەست دەگەیەنێت: **١-دیراسەکردنی نووسینی کۆن** **٢-نووسینی کۆن.**
paradigmatic	تقابل	**بەرامبەری:**

contrast	راسي	ئەوەیە کە فۆنیمێك بتوانێ لە شوێنی فۆنیمێکی تردا دەربکەوێت لە وشەیەکی زۆردا، کە ببێتە هۆی دروست بوونی وشەی نوێ‌و واتای جۆراو جۆر ببەخشن وەکو: شار، دار، پار، مار، هار. . . هتد. ئەمەش سیفەتێکە لە سیفەتەکانی فۆنیم.
partial assimilation	مماثلة جزئية	**گونجانی بەشی (ناتەواو):** ئەو جۆرە گونجانەیە کە بەشێك یان سیفەتێك لە دەنگەکە دەگۆڕێت، بۆ ئەوەی لەگەڵ دەنگە کارتێکردووەکەدا بگونجێت لە سیفەتی گڕی یان کپی یان لە ڕووی قەڵەوییەوە، بۆ نموونە: دەس+ گر> دەزگر. لێرەدا / س/ ی کپ گۆڕاوە بە /ز/ ی گڕ لە ئەنجامی کارتێکردنی /گ/ی گڕەوە.
particular phonetics	علم الاصوات الخاص	**فۆنەتیکی تایبەتی:** بریتیە لە دیراسەکردنی دەنگەکانی زمانێکی تایبەت، ئەمەش بەرامبەر بە فۆنەتیکی گشتی دەوەستێت کە دیراسەی دەنگەکانی زمان دەکات بە شێوەیەکی گشتی.
pasigraphy	كتابة عالمية	**نووسینی جیهانی:** ئەو جۆرە نووسینە یان ئەلفوبێیە دەگرێتەوە کە تایبەت نییە بە زمانێکی دیاری کراوەوە، واتە نووسینێکی گشتییە.
passive cavity	تجويف سلبي	**بۆشایی سەلبی:** ئەو جۆرە بۆشاییەیە کە ڕاستەوخۆ بەشداری لە درکاندنی دەنگێکی زمانیدا ناکات.

pause – pitch	نغم الوقف	**ئاوازەی وەستان:** بریتیە لە بەرزبوونەوەی ئاوازەی ئاخاوتن لەناو ڕستەدا و پێش هەڵوەستەکردن juncture ، واتە لە کۆتایی هەڵوەستەکەدا.
peak of prominence	ذروة العلو (نواة المقطع)	**لووتکەی بەرزبوون (ناوکی بڕگە):** ئەو بەشەیە لە بڕگە کە هێزێکی گونجاو وەردەگرێت، ئەمەش یان ڤاوڵ دەبێت یان ڤاوڵی دوولانە دەبێت، هەروەها بە syllabic peak ناودەبرێت.
penultimate syllable	المقطع قبل الاخير	**بڕگەی پێش کۆتایی:** ئەو بڕگەیەیە کە دەکەوێتە پێش بڕگەی کۆتایی لە وشەیەکدا.
perfect alphabet	ابجدية مثالية	**ئەلفوبێی نموونەیی:** ئەو ئەلفوبێیەیە کە هەر پیتێك بەرامبەر بە تاکە فۆنیمێك دەوەستێت، هەروەها بە ئەلفوبێی دەنگیphonetic alphabet ناو دەبرێت.
peripheral vowel	صائت خارجي	**ڤاوڵی دەرەوە:** ئەو ڤاوڵەیە کە لە کاتی درکاندنیدا زمان لە ناوەندی زار دوور دەکەوێتەوەو بەڕادیەکی تەواو بەرز دەبێتەوە وەکو/ و، یٖ، ی/.
pharyngeal	حلقي	**گەروویی(دەنگ):** ١-ئەو دەنگەیە کە لە کاتی درکاندنیدا زمان لە دیواری پشتەوەی گەروو دەکەوێت وەکو /ع، غ/. ٢-سیفەتە بۆ ئەو جۆرە دەنگە.

pharyngeal cavity	التجويف الحلقي	**بۆشایی گەروو:** ئەو بۆشاییەیە کە دەکەوێتە نێوان ڕەگی زمان و دیواری پاشەوەی گەروو، ئەمەش لەو بۆشاییانەیە کە تەزووی هەناسە بەناویدا تێپەڕ دەبێت.
Pharyngealized consonant	صامت محلق	**کۆنسنەنتی بەگەرووکراو:** ئەو کۆنسنەنتەیەکە لە کاتی درکاندنیدا گەروو لەگەڵیدا کەمێك تەنگ دەبێتەوە.
pharynx	بلعوم	**گەروو:** بۆشاییەکی فراوانە دەکەوێتە نێوان ڕەگی زمان و دیواری پشتەوەی گەروو کە لە بۆشایی لووتەوە دەست پێ دەکات تا دەگاتە قوڕگ. واتە دەکەوێتە سەرووی قوڕگەوە، هەروەها بە ئەندامێکی درکاندن لەقەڵەم دەدرێت و هەواش بەناویدا بەرەو زارو لووت تێدەپەڕێت.
phase of articulation	مرحلة النطق	**قۆناغی درکاندن:** یەکێکە لە قۆناغەکانی درکاندنی دەنگ، قۆناغەکانیش بریتین لە ئامادەبوون on-glide پاشان درکاندن hold پاش ئەوەش خاوبوونەوە off – glide.
phonate	يصوت	**گڕ کردنی دەنگ:** ئەوەی کە دەنگ گڕ دەکات.
phonation	تصويت	**بە گڕکردن:** لەرینەوەی ژێیەکانی قوڕگ لە گەڵ درکاندنی دەنگدا کە دەبێتە هۆی گڕبوونی دەنگەکە.

phone= speech sound	صوت (صوت لغوي)	**دەنگ (دەنگە زمانی):** ئەو دەنگە ڕاستەقینەیەی کە قسەکەر لەکاتی ئاخاوتندا دەی دڕکێنێ هاوتایی ئەم دەنگە قەد دووبارە نابێت نە لە قسەکەرەکە خۆی نە لە قسەکەرێکی ترەوە، دەنگە کە لە سنووری ئەلۆفۆندا بەدەر دەکەوێت ئەمەش بە دەوری خۆی دەکەوێتە چوارچێوەی فۆنیمێکەوە.
phonematic unit	وحدة فونيمية	**یەکەی فۆنیمی:** ئەو کەرەستە کەرتییەی segmental کە دەمێنێتەوە پاش لابردنی یان دابڕانی لە هەموو سیما ناکەرتییەکانی فۆنیمی supra segmental .
phoneme	فونيم (صوت مجرد)	**فۆنیم (دەنگی ڕووت):** ئەو کۆمەڵە دەنگەیە کە لە ڕووی دڕکاندنەوە لێك دەچن، ئەو دەنگانەش بە شێوەیەکی تەواوکەری دابەش دەبن یان بە شێوەیەکی ئازاد دەگۆڕێن. فۆنیمیش چەمکێکی ڕووتە (ئەبستراکتە)، چونکە ئەوەی کە بەڕاستی دەدرکێت ئەلۆفۆنە نەك فۆنیم، لەبەر ئەوەی هەندێ زمانەوان فۆنیم بە دەنگێکی نموونەیی دادەنێن کە قسەکەر هەمیشە هەوڵدەدات لاسایی بکاتەوە. هەندێکی تر پێناسەی فۆنیم بەوە دەکەن کە بچووکترین یەکەی دەنگییەو بەهۆی ئەو یەکەیەش دەکرێ جیاوازی واتایی نێوان وشەکان دیاری بکرێت. فۆنیمیش دوو

		جــۆره: کــەرتی (segmental)و ناکـــەرتی (supra segmental)، جۆری یەکەم بریتیە لە ڤـاوڵ و کۆنســـنەنتەکان جـۆری دووەمـیش بریتیە لە هێزو ئاوازەو هەڵوەستە.
phonemically different	مختلف فونيميا	**جیاوازی فۆنیمی:** سـیفەتێکە بـۆ دەنگێـک کـە جیـاوازە لـە دەنگێکی تـر ئەو جیاوازیەش کار لە واتای وشـە زیـادە بکـات کـاتێ کـە یـەکێکیان لـە شـوێنی ئـەوەی تریـان بـەکاربێت وەکـو /د/و /ك/ لە وشەی (دەم، کەم) دا.
phonemic analysis	تحليل فونيمي	**شیکردنەوەی فۆنیمی:** شـیکردنەوەی زمـان بـەهۆی بیسـتنەوە بـە مەبەستی دۆزینەوەی فۆنیمەکانی ئەو زمانـە، هـەروەها دەستنیشـان کردنـی ئەلۆفۆنـەکانی هـەر فۆنیمێـك لەگـەڵ دابـەش بـوونی هـەر ئەلۆفۆنێك.
phonemic arrangement	ترتيب فونيمي	**ڕیزبوونی (ڕێکخستنی) فۆنیمی:** بریتیـە لـە بەدوایـەك هـاتن و ڕیزبـوونی فۆنیمەکان لە سنووری بڕگەو وشـەکاندا بەپێی دەسـتوورو یاسـای تایبەتـەوە، ئەم یاسایانەش لە زمانێکەوە بۆ زمانێکی تر دەگۆڕێت.
phonemic change	تغير فونيمي	**گۆڕانی فۆنیمی:** بریتیـە لـە گـۆڕانی فۆنیمێك بە فـۆنیمێکی تـر پـاش ئـەوەی زنجـیرە گـۆڕانێکی دەنگـی بەسـەردا دێـت بـەپێی قۆناغـەکانی گەشـەو گۆڕانی دەنگی کە ماوەیـەکی زۆری بەسـەردا تێدەپەڕێت.

phonemic contrast	تقابل فونيمي	**بەرامبەربوونی فۆنیمی:** کـە دوو فـۆنیم لـە دوو شـوێنی وەك یـەك دەربکەون لە دوو وشەی جیاواز لە واتادا کە فۆنیمەکانی تریان وەك یەك بن، وەکو /چ/ و /د/ لەوشـەی (چـاو، داو)دا. ئـەم جـۆرە بەرامبەرییـەش وەکـو ڕێگەیـەکی گـرنگ بەکاردێت بۆ دۆزینەوەی فۆنیمەکانی زمان.
phonemic difference	فرق فونيمي	**جیاوازیی فۆنیمی:** بریتیە لە جیاوازی نێوان دوو دەنگ کە کار دەکاتـە سـەر واتـا، وەکـو جیـاوازی نێـوان /ب/و/ پ/ لـە زمـانی کوردیـدا، بـۆ نموونـە: (بـار: پـار)، هـەروەها بـەجیاوازی ئـەرکیش functional difference نـاو دەبرێـت، ئەمـەش بەرامبـەر بـە جیـاوازی دەنگـی phonetic difference یـان جیـاوازی نـا ئـەرکی ڕادەوەسـتێت، وەکـو جیـاوازی /س/و/ص/ لە زمانی کوردیدا.
Phonemic field work	بحث ميداني فونيمي	**توێژینەوەی مەیدانی فۆنیمی:** لێکۆلینەوەیـەکی زمـانی مەیدانییـە کـە بـە ڕێگەی قسەپێکەرانی زمانەکەوە کەرەستەی زمانی کۆدەکرێتەوە بە مەبەستی دۆزینـەوەو دەستنیشان کردنی فۆنیمەکانی ئەو زمانە.
Phonemicist	عالم (محلل) الفونيمات	**زانای (شیکاری) فۆنیمی:** هـەر زانایـەکی زمـانی کـە دیراسـەی فۆنیمـەکانی زمـان بکـات وەکـو یەکـە یـەکی ئەرکی ئەمەش جیاوازی لەگەڵ زانای دەنگدا

		(دەنگسان) phonetician هەیە، کە دیراسەی دەنگە ڕاستەقینەکان دەکات لە ڕووی درکاندن و گواستنەوەو هەست کردن بەو دەنگانە.
phonemic loan	دخيلة فونيمية	**فۆنیمی وەرگیراو:** هەر وشەیەك لە زمانێکی بێگانەوە وەکو خۆی وەربگیرێت و سیماو ئاکارەکانی فۆنیمی تایبەت بە زمانەکە بپارێزێت، واتە گۆڕانی فۆنیمی بەسەر وشەکەدا نەیەت.
phonemic notation	كتابة فونيمية	**نووسینی فۆنیمی:** نووسینێکی فراوانە، هێماکانی فۆنیمی تێدا بەکاردێت بۆ نیشاندانی ئاخاوتن، ئەم نووسینەش جیاوازی لەگەڵ نووسینی ئاساییدا هەیە، کە پیتی ئاسایی و ئەلفو بێی ئاسایی تێدا بەکاردێت، هەروەها جیاوازی لەگەڵ نووسینی دەنگیدا هەیە کە هێماکانی ئەلۆفۆنی تێدا بەکاردێت، واتە پێك هاتووە لە هێماکانی فۆنیمی لەگەڵ سیماکانی دەنگی وەك لووتی و درێژی و گڕوکپی بۆ زیاد دەکرێت.
phonemic opposition	تقابل فونيمي	**بەرامبەر بوونی فۆنیمی:** بڕوانە زاراوەی phonemic contrast .
phonemic reference	دلالة فونيمية	**هێماکردنی فۆنیمی:** هەر گرافیمێك (پیتێك) بە تەنیا هێما بۆ فۆنیمێك بکات، وەکو گرافیمی <ب> کە هێما بۆ فۆنیمی /ب/ دەکات لە زمانی کوردیدا.
phonemics	علم	**زانستی فۆنیمەکان:**

	الفونيمات	١-لقێکه له زانستی زمان، له جیاوازی ئەرکی نێوان دەنگەکان دەکۆڵێتەوە، واتە دیراسەی فۆنیمەکانی زمان دەکات پاش دۆزینەوەی فۆنیمەکان و دیاری کردنی ئەلۆفۆنەکانی هەر فۆنیمێك لەگەڵ دابەش بوونی هەر ئەلۆفۆنێك، هەروەها بە phonematicsیش ناودەبرێت. ٢-بریتیە لە پێکهاتەی فۆنیمی زمانێك.
phonemic script	كتابة فونيمية	**نووسینی فۆنیمی:** بڕوانە زاراوەی phonemic notation.
phonemic set	استعداد فونيمي	**ئامادەیی فۆنیمی:** ئەوتوانایەی کە مرۆڤ هەیەتی بۆ جیاکردنەوەو بەرهەمهێنانی فۆنیمەکانی زمان بە شێوەیەکی ئاسان، ئەمەش یەکێکە لەو توانایانەی کە خوای گەورە بە مرۆڤی بەخشیوە.
phonemic stratum	طبقة فونيمية	**چینی (ئاستی) فۆنیمی:** بریتیە لە ئاستی فۆنیمی وشە یان ڕستە کە جیاوازی لەگەڵ ئاستەکانی دەنگی و مۆرفیمی و سینتاکسی و واتاییدا هەیە.
phonemic stress	نبرة فونيمية	**هێزی فۆنیمی:** ئەو هێزەیە کە ئەرکی فۆنیم دەبینێ، ئەگەر پلەی هێزەکە بگۆڕێت یان لە برگەیەکەوە بچێتە برگەیەکی تر لە هەمان وشەدا دەبێتە هۆی گۆڕینی واتای وشەکە، بۆ نموونە:- دەَزوو : خێراکە وَردە : درشت نیە دەزووَ : داو وردەَ : پارەی وردە

phonemic structure	تركيب فونيمي	**پێکهاتەی فۆنیمی:** ئەو لیستەیە کە فۆنیمەکانی زمانێکی تێدایە هەروەها ئەلۆفۆنەکانی هەر فۆنیمێك لەگەڵ وەسف کردنی هەر ئەلۆفۆنێك و دابەشبوونی ئەلۆفۆنەکانی تێدا خراوەتە ڕوو، بێگومان پێکهاتەی فۆنیمی لە زمانێکەوە بۆزمانێکی تر دەگۆڕێت.
Phonemic system	النظام الفونيمي	**سیستەمی فۆنیمی:** ئەوسیستەمەیە کە فۆنیمەکانی تێدا دابەش دەکرێتە سەر سەرەتاو ناوەڕاست و کۆتایی وشە، هەروەها سیستەمەکە کۆبوونەوەی ڤاوڵــــــەکان و کۆنســـــــنەنتەکان و فۆنیمەکەرتییەکان و ناکەرتییەکان دەگرێتە خۆی، ئەمەش لە زمانێکەوە بۆ زمانێکی تر جیاوازی هەیە.
phonemic transcription	كتابة فونيمية	**نووسینی فۆنیمی:** ئەو نووسینەیە کە هێماکانی فۆنیمی تێدا بەکاردێت و لە نێوان دوو هێڵی بەم جۆرە/ / دەنووسرێت بۆ ئەوەی لە نووسینی دەنگی یان ئەلۆفۆنی جیابکرێتەوە کە لە نێوان دوو کەوانەی ڕاستدا بەم جۆرە [ ] دەنووسرێت، بڕوانە phonemic notation .
phonemic different	مختلف صوتيا	**جیاوازی دەنگی:** دەنگێك لە سیمایەکیدا جیاوازی لە گەڵ دەنگێکی تردا هەبێت، ئەو جیاوازییەش کار لەواتا ناکات، وەکو [ت]ی هائی و [ت]ی

		وەستاو، ئەم جیاوازییە بەجیاوازی دەنگی یان ئەلۆفۆنی یان جیاوازی نا ئەرکی ناو دەبرێت، ئەمەش پێچەوانەی جیاوازی فۆنیمییە کە دەبێتە هۆی گۆڕینی واتا.
phonemic alphabet	ابجدية صوتية	**ئەلفوبێی دەنگی:** ئەو ئەلفوبێیەیە کە هەر پیتێك گوزارشت لە دەنگێك دەکات، واتە بۆ هەر دەنگێك پیتێك دادەنرێت، هەروەها بە ئەلفوبێی نموونەیی ideal alphabet ناودەبرێت، ئەلفوبێی کوردیش تاڕادەیەك بە ئەلفوبێی دەنگی دادەنرێت.
phonetic change	تغير صوتي	**گۆڕانی دەنگی:** ١-ئەو گۆڕانەیە کە بەسەر دابەش بوونی ئەلۆفۆنەکانی فۆنیمێکدا دێت، بە پێی گەشەو گۆڕانی مێژوویی زمان، هەروەها ئەم گۆڕانە بە گۆڕانی ئەلۆفۆنی allophonic change ناو دەبرێت. ٢-بریتیە لە گۆڕانی دەنگی فۆنیمێك بێ ئەوەی بە فۆنیمێکی تر بگۆڕێت، وەکو /ت/ لە وشەی (تاڵ)دا قەڵەو دەبێت و هەر لە سنووری فۆنیمی /ت/یش دەمێنێتەوە.
phonetic context	سياق صوتي	**سیاقی دەنگی:** بریتیە لە ژینگەی دەرکەوتنی دەنگێك لە گەڵ دەنگەکانی دەوروبەریدا بە شێوەیەکی ڕاستەوخۆ یان ناڕاستەوخۆ. ئەو دەنگانەش زۆر جار کار لە دەنگەکە دەکەن و گۆڕانی بەسەردا دێنن وەکو گۆڕانی گونجان و

		نەگونجانی دەنگەکان.
phonetic evolution	تطور صوتي	**پەرەسەندنی دەنگی:** بریتیە لە گەشەو گۆڕانی دەنگەکانی زمان بە تێپەڕبوونی کات و بەپێی یاسای نەگۆڕو چەسپاوەوە.
phonetic habit	عادة صوتية	**نەریتی دەنگی:** بریتیە لە نەریتی تایبەتی کە سێك لە درکاندنی ئەلۆفۆنێکدا بەشێوازێکی تایبەت.
phonetician= phoneticist	عالم الاصوات	**دەنگساز (زانای دەنگ):** ئەو کەسەیە کە شارەزایی و پسپۆری لەزانستی دەنگدا هەیە، بڕوانە زاراوەی دەنگسازی phonetics.
phoneticization	تحويل صوتي كتابة صوتية	بۆ دوو مەبەست بەکاردێت: **١-گواستنەوەی دەنگ** **٢-نووسینی دەنگی:** ئەو نووسینەیە کە هێماکانی ئەلۆفۆنی تێدا بەکاردێت و لە نێوان دوو کەوانەی بەم جۆرە [ ] دەنووسرێت، ئەمەش جیاوازی لەگەڵ نووسینی فۆنیمیدا هەیە.
phonetic law= sound law	قانون صوتي	**یاسای دەنگی:** ئەو یاسایەی کە گەشەو گۆڕانی مێژوویی لە زمان نیشان دەدات بە تایبەتی ئەو گۆڕانانەی کە لە دەنگەکانی زماندا ڕوودەدات، وەکو یاسای گریم Grimm و یاسای ڤێرنێر Verner .
phonetic notation	كتابة	**نووسینی دەنگی:**

	صوتية	ئەو نووسینەیە کە هێماکانی ئەلۆفۆنی تێدا بەکار دێت، ئەمەش بریتیە لە هێماکانی فۆنیمی لەگەڵ ئەو سیما لاوەکییانەی کە دەنگەکان بەخۆیانەوە دەگرن وەکو درێژو پقەداری (هایئەتی) دەنگ، دیارە ئەم جۆرە نووسینە وردەکاری و زانیاری دەنگی زیاتر تێدا تۆمار دەکرێت وەك لە نووسینی فۆنیمیدا هەیە، هەروەها ئەم نووسینە بە نووسینی ئەلۆفۆنیش ناو دەبرێت.
phonetics	علم الاصوات	**دەنگسازی (فۆنەتێك):** لقێکە لەزانستی زمان، لە دەنگەکانی زمان دەکۆڵێتەوە لە ڕووی چونیەتی درکاندن و گواستنەوەو هەست کردن بەو دەنگانە، ئەم زانستەش دەکرێت بە چەند بە شێکەوە، وەك فۆنەتیکی درکاندن و فۆنەتیکی فیزیکی و فۆنەتیکی بیستن و فۆنەتیکی تاقیکردنەوەو فۆنەتیکی مێژوویی و فۆنەتیکی وەسفی.
phonetic sign	رمز صوتي	**هێمای دەنگی:** بڕوانە زاراوەی **phonetic symbol**.
phonetic similarity	تشابه صوتي	**لێکچوونی دەنگی:** ئەمەش چەند جۆرێك لەلێکچوون بەخۆیە دەگرێت، وەك: ١-لێکچوونی سازگەی درکاندنی دوو دەنگ وەکو [ب]و [م] کە لەسیفەتی لێویدا هاوبەشن. ٢-لێکچوونی دوو دەنگ لە ڕووی چۆنیەتی درکاندنیانەوە، وەکو [ب]و [ك] کە دوو

		دەنگی گیرن (وەستاون). ٣-لێکچوونی سازگەو چۆنیەتی درکاندنی دوو دەنــگ وەکـــو [ت]و [د] لێکچـــوونی دەنگــیش یەکێکــە لــە مەرجــەکانی ئــەو ئەلۆفۆنانـەی کـە سـەر بـە فـۆنیمێکن یـان بـۆ فۆنیمێك دەگەڕێنەوە.
phonetics of juncture	علم الاصوات المتصلة	**فۆنەتیکی (ئاخاوتنی) بەردەوام:** بڕوانە زاراوەی combinatory phonetics .
phonetic spelling	كتابة صوتية	**نووسینی دەنگی:** بڕوانە زاراوەی phonetic notation.
phonetic symbol	رمز صوتي	**هێمای دەنگی:** هێمایــەکی نووســینە بــۆ دەنگێــك یــان ئــەلۆفۆنێك، ئەمــەش وردەکــاری زیــاترە لــە هێمـای فـۆنیمی، هـەروەها هێمـای دەنگی لـە نێــوان دوو کەوانــەی بــەم شــێوەیە [ ] دەنووسـرێت، بـەڵام هێمـای فـۆنیمی لـەنیوان دوو هێڵی بەم شێوەیە / / دەنووسرێت.
phonetic variant	متغير صوتي	**گۆڕاوی دەنگی (ئەلۆفۆن):** بڕاوانە زاراوەی ئەلۆفۆن allophone.
phonic	صوتي	**دەنگی:** ئەوەی پەیوەندی بە دەنگەوە phone هەیە.
phonic medium	واسطة صوتية	**هۆکاری دەنگی:** ئاخـــاوتن وەك ڕێگەیـــەك یـــان هۆکارێـــك لەهۆکــارەکانی دەربڕینی زمانیدا بەکار بێت.
phonics	علم	وەك زاراوەیەك بۆ دوو مەبەست بەکاردێت: ١-**دەنگسازی (فۆنیکس):**

	الاصوات الطريقة الصوتية	بروانە زاراوەی phonetics. **٢-ڕێگەی دەنگی:** ڕێگەیەکە بۆ فێرکردنی خوێندنەوە بۆ دەست پێکەران بەکاردێت، کە بە فێرکردنی دەنگەکان (پیتەکان) دەست پێ دەکات.
phonic sentence	جملة صوتية	**ڕستەی دەنگی:** ئەو ڕستەیەی کە لەسەر شێوەی دەنگەکانی لە قسەکەرەوە گوێمان لێ دەبێت، ئەمەش بەرامبەر بە ڕستەی نووسراو graphic sentence دەوەستێت.
phonic substance	المادة الصوتية	**کەرەستەی دەنگی:** بریتیە لە دەنگەکانی زمان کە لە کاتی ئاخاوتندا دەی بیستین.
phonogram	رمز كتابي رسم الصوت	ئەم زاراوەیە بۆ دوو مەبەست بەکاردێت: **١-هێمای نووسین:** بریتیە لە هێمای نووسراوی دەنگێك یان ئەلۆفۆنێك یان فۆنیمێك یان وشەیەك. **٢-وێنەی دەنگ:** بریتیە لە وێنەیەکی بەیانی بۆ درکاندنی دەنگێك کە بە ئامێرێکی ئەلکترۆنی تایبەت تۆمار دەکرێت.
phonography	كتابة صوتية	**نووسینی دەنگی:** دەنگەکانی زمان بەهێماکانی نووسین نیشان بدرێت لەسەر ئەو بنەمایەی کە بۆ هەر دەنگێك هێمایەك دابنرێت، هەروەها ئەم نووسینە بە نووسینی ئەلفوبێیی ناو دەبرێت، ئەمەش جیاوازی لەگەڵ نووسینی

		وشـەییدا logography هەیـە کـە هێماکـەی بەرامبەر بە وشەیەکی تەواو دادەنرێت.
phonological change	تغير فونيمي	**گۆڕانی فۆنۆلۆجی (فۆنیمی):** بریتیە لە گۆڕانی ژمارەی فۆنیمەکانی زمانێك یـان گـۆڕان لەدابـەش بـوونی فۆنیمەکانیـدا ڕوودەدات بـــە پێـــی قۆناغـــەکانی گەشـــەو گۆڕانی مێژوویی زمانەکە.
phonological component	مكون فونولوجي	**پێکهێنی فۆنۆلۆجی:** یەکێکـە لـە پێکهێنـەرەکانی ڕێزمـان، ئـەو یاسایانە بەخۆیـەوە دەگرێـت کـە لـە ئاسـتی ڕۆنانی دەرەوەی ڕستەدا کار دەکەن.
phonological criteria	معيار فونولوجي	**پێوانەی فۆنۆلۆجی:** ئـــەو پێوانەیـــەی لـــە پێناســـینی ڕســـتەدا بەکاردێت کە بەرێگـەی فۆنیمـە کەرتییـەکان و فۆنیمە ناکەرتیەکانەوە ئەنجام دەدرێت.
phonological item	مفردة فونيمية	**یەکەی فۆنۆلۆجی (فۆنیم):** بڕوانە زاراوەی phoneme.
phonologically conditioned	مشرط فونيميا	**مەرجی فۆنۆلۆجی:** سـیفەتە بـۆ ئـەلۆمۆرفێك کـە ژینگـەی دەنگـی کار دەکاتە سەر دابەش بوونی. هـەر وەکو لـە دابەشـبوونی ئەلۆمۆرفـەکانی ناسـیاری لـە زمـانی کوردیـدا بەرچـاو دەکـەوێت ئەگـەر دەنگی کۆتایی وشەکە کۆنسنەنت بێـت ئـەوا ئـەلۆمۆرفی ناسـیاری (ەکـە) دەبێـت، ئەگـەر بێـتو وشـەکە بـە دەنگـی ڤـاولْ کۆتـایی بێـت ئەوا ئەلۆمۆرفەکە (کە) دەبێت.
phonological structure	تركيب	**پێکهاتەی فۆنۆلۆجی:**

	فونولوجي	بریتیە لە ئاستی فۆنۆلۆجی (فۆنیمی) ڕستە کە جیاوازی لەگەڵ ئاستەکانی دەنگی و مۆرفۆلۆجی و سینتاکسی و واتاییدا هەیە.
phonological word	كلمة فونيمية	**وشەی فۆنۆلۆجی:** ئەو وشەیەی کە وەکو خۆی دەی درکێنین، ئەمەش لەگەڵ وشەی نووسراودا orthographical word جیاوازی هەیە.
phonological syntax	نحو فونيمي	**فۆنۆلۆجی سینتاکسی:** بریتیە لە شیکردنەوەی سینتاکسی کە پشت بە سیستەمی فۆنۆلۆجی (فۆنیمی) دەبەستێت لە شیکردنەوەی ڕستە یان زماندا.
phonology	علم الفونيمات علم الاصوات	**١-زانستی فۆنیمەکان:** بڕوانە زاراوەی phonemics. **٢-دەنگسازی:** بڕوانە زاراوەی phonetics.
phonatactics	دراسة تتابع الفونيمات	**دیراسەکردنی بەردەوامی فۆنیمەکان:** بریتیە لە دیراسە کردنی ژینگەی دەنگی هەر فۆنیمێك بە پێی شوێنی دەرکەوتنی ئەو فۆنیمە لەگەڵ ئەو دەنگانەی کە لە دەوروبەریدا دەردەکەون.
physical element	عنصر مادي	**کەرەستەی مادی (خاو):** ئەو کەرەستە دەنگییەی کە لە دەربڕینی زماندا هەیە و بەکار دێت، ئەمەش بریتیە لە دەنگەکانی زمان کە بەرەودوای یەك دێن بۆ دروست کردنی ئەو ڕستانەی کە گوێمان لێ دەبێت.

physical phonetics	علم الاصوات الفيزيائي	**فۆنەتیکی فیزیکی:** لقێکە لە فۆنەتیکی تاقیکردنەوە (تجریبی) لە سەرچاوەی دەنگ و گواستنەوەو فراوانی لەرە لەرو پێوانەی لەرەکان و شەپۆلەکانی دەنگ و جۆری شەپۆلەکان دەکۆڵێتەوە، جیاوازی فیزیکی (ماددی) نێوان دەنگەکان نیشان دەدات لە ڕووی بەرزی و پلەو جۆرەوە، هەروەها لە زرینگانەوەو پاڵاوتن و کۆمەڵە دەنگ دەکۆڵێتەوە، بڕوانە فۆنەتیکی ئەکۆستیکی acoustic phonetics.
physiological phonetics	علم الاصوات الوظيفي	**فۆنەتیکی ئەرکی:** لقێکە لە دەنگسازی لە ئەندامانی ئاخاوتن و بەرهەمهێنانی دەنگەکانی زمان و جۆری دەنگەکان دەکۆڵێتەوە سەبارەت بە چۆنیەتی درکاندن و ئەو ئەندامانەی کە بەشداری لە درکاندن دەکەن، هەروەها بە فۆنەتیکی درکاندن articulatory phonetics ناو دەبرێت. ئەم زانستە سود لە توانی ئامێرەکانی فۆنەتیکی تاقیکردنەوە وەردەگرێت بۆ وەسف کردنی سازگەی دەنگەکان.
physology of hearing	فسيولوجية السمع	**فیسیۆلۆجی بیستن:** یەکێکە لەو بوارانەی کە فۆنەتیکی بیستن لێی دەکۆڵێتەوە، ئەم زانستەش دیراسەی پرۆسەی بیستن دەکات لەگەڵ چۆنیەتی هەست کردن بە ڕێگەی بیستنەوە.

physio-phonetics	علم الاصوات الوظيفي	**فۆنەتیکی ئەرکی:** بڕوانە زاراوەی physiological phonetics .
pictogram= pictograph	رمز تصويري	**هێمای وێنەیی:** ئەو هێما نووسراوەیە کە گوزارشت لە شتێك یان وشەیەك دەکات وەك هێماکانی هاتوچۆ.
pitch	نغم (درجة الصوت)	**ئاوازە (پلەی دەنگ):** فۆنیمێکی ناکەرتییە پلەکەی بەپێی ژمارەی لەرینەوەی ژێیەکانی قورگ لە چرکەیەکدا دیاری دەکرێت، واتە بەپێی ئەو لەرە لەرانەی کە پشت بە پلەی گرژی ژێیەکان دەبەستێت، ئەوەی ئاشکرایە کە گوێی مرۆڤ ئەو لەرەلەرانە دەبیستێ ئەگەر بیتو لە بیست لەرە لە چرکەیەکدا کەمتر نەبێت.
pitch level	مستوى النغم	**ئاستی ئاوازە:** بریتیە لە پلەی ئەو ئاوازەیەی کە هەر چەندە ژمارەی لەرەکانی دەنگ زیاد بێت پلەکەی بەرز دەبێتەوە، هەرچەندە ژمارەی لەرەکانی دەنگ کەم بێت پلەکەی نزم دەبێتەوە، ئاوازەش چوار جۆر پلەی بۆ دیاری کراوە بەم شێوەیە: ئاوازەی نزم low ، ئاوازەی ئاسایی normal، ئاوازەی بەرز high لەگەڵ ئاوازەی سەرووی بەرزەوە extra – high .
pitch phoneme	فونيم نغمي	**فۆنیمی ئاوازەدار:** بڕوانە زاراوەی ئاوازە pitch.
plene writing	كتابة صامتية	**نووسینی کۆنسنەنتی:** ئەو جۆرە نووسینەیە کە کۆنسنەنت و ڤاوڵە

		درێژەکانی تێدا دەردەکەوێت و قاوڵە کورتەکانی تێدا دەرناکەوێت، یان نیشانەی سەروبۆری تایبەتی بۆ دادەنرێت، وەکو لە نووسینی عەرەبی و عیبریدا بەرچاو دەکەوێت. هەندێ جار ئەم نووسینە بەنووسینی ناتەواو defective writing ناودەبرێت.
plosion= explosion	انفجار	**تەقین (گیر):** بریتییە لە دەرچوونی یان دەرپەڕینی ئەو هەوایەی کە بەربەست کراوە لە کاتی درکاندنی دەنگێکی گیری وەستاودا بڕوانە زاراوەی stop.
plosive= stop	انفجاري	**تەقیو، گیر (دەنگ):** ١-ئەو دەنگەیە کە تەزوی هەناسە لەگەڵیدا گیر دەبێت و پاشان بەشێوەی تەقینەوەیەکی کەم دەردەچێت وەکو/ ب، پ، ك، گ، ت، د/. ٢-سیفەتە بۆ ئەو جۆرە دەنگە.
plosive stop	صوت انفجاري	**دەنگی گیری تەقیو:** بڕوانە زاراوەی پێشوو plosive.
plus juncture	فاصل موجب	**هەڵوەستەی موجەب:** فۆنیمێکی ناکەرتییە هێماکەی بەم جۆرەیە/+/ هەمیشە لە نێوان هێزی دووەم و هێزی سەرەکیدا بەکاردێت، هەروەها کار لە دەنگەکانی پێش و پاشی خۆی دەکات، بۆ نموونە دەنگی گیری هائی لە پێش هەڵوەستەی موجەبدا هائییەکەی نامێنێت و دەبێتە دەنگێکی گیر وەکو /ك/ لەوشەی (چاك

		/+/ بوون)، دیسانەوە دەنگی نیمچە ڤاوڵ درێژ دەبێتەوە کاتێ کە دەکەوێتە پێش هەڵوەستەی موجەبەوە وەك /ی/ لە وشەی (نای /+/ گرم)، بەڵام کە دەنگێکی گیری کپ یان نیمچە ڤاوڵ دەکەونە پاش هەڵوەستەی موجەبەوە دەنگە گیرەکە سیفەتی هائییە وەردەگرێت و نیمچە ڤاوڵەکەش کورت دەبێتەوە وەکو (چا /+/ یەکە). هەروەها هەڵوەستەی موجەب بەهەڵوەستەی کراوەش open juncture ناودەبرێت.
point of articulation	**مكان النطق**	**شوێنی دركاندن (سازگە):** ئەندامێکی دركاندنی چەسپاوە بەشداری لە پرۆسەی دركاندنی دەنگەکانی زمان دەکات کاتێ کە دەلکێت یان نزیك دەبێتەوە لە ئەندامێکی تری دركاندنی چالاك کە بە درکێنەر articulator ناو دەبرێت. ئاسایی درکێنەر لە خوارەوە دەبێت و سازگەی دركاندنیش دەکەوێتە سەرەوە. زمان و لێوی خوارەوە نموونەی درکێنەرن، بەڵام لێوی سەرەوە و دانەکان و مەلاشووی ڕەق. . . هتد دەبن بە سازگەی دركاندن.
polyphone	**حرف متعدد الاصوات**	**پیتی فرە دەنگ:** ئەو پیتەیەکە بۆ چەند دەنگێکی جیاواز لەزمانێکدا بەکاردێت وەکو پیتی <ی> و <و> لەزمانی کوردیدا کە بۆ دوو دەنگی جیاوازی /ی/، و/ی ڤاوڵ و / y – w/ نیمچە

		قاولْ دانراون و بەکاردێن.
polyphonic	متعدد الاصوات	**فرە دەنگ:** سیفەتە بۆ ئەو پیتەی کە چەند دەنگێك نیشان دەدات بڕوانە زاراوەی پێشوو poly phone.
polysyllabic	متعدد المقاطع	**فرە بڕگەیی:** هەر وشەیەك لەسێ بڕگە یان زیاتر پێك بێت، وەکو وشەی (هەرمێ لاسورە) کە لە پێنج بڕگە پێك هاتووە.
post – alveolar	بعديلثوي	**پاش- پووکی (دەنگ):** ئەو دەنگەیە کە سازگەکەی دەکەوێتە پاش پووکی دانەوە، واتە بەرەو مەلاشووی ڕەق دەڕوات.
post –dantal	خلفي اسناني	**پاش ددانی (دەنگ):** ئەو دەنگەیە کە لە ئاکامی لێکەوتنی زمان بە دیوی ناوەوەی ددان دروست دەبێت، هەروەها بە پووکیش alveolar ناو دەبرێت وەکو/ ت، د، س، ز/.
post-junctural	بعدي فاصلي	**پاش هەڵوەستە:** سیفەتە بۆ ئەو دەنگەی کە دەکەوێتە پاش هەڵوەستەی موجەبەوە ئەم شوێنەش کار لە دەنگەکە دەکات، ئەگەر دەنگەکە گیری کپ بێت ئەوا دەیکاتە دەنگێکی پفەدار (هائی)، یان دەنگەکە نیمچە قاولْ بێت ئەوا کورتی دەکاتەوە، بڕوانە زاراوەی plus juncture.
post – oral	خلفي فمي	**پاشەوەی زار (دەنگ):** ئەو دەنگەیەکە لە کۆتایی زارەوە دەردەچێت،

		واتە دەنگێکی نەرمە مەلاشوویيە velar یان زمانۆچکەییە uvular.
post- palatal	خلفي غاري	**پاشەوەی مەلاشووی ڕەق:** ئەو دەنگەیە کە سازگەکەی دەکەوێتە کۆتایی مەلاشووی ڕەقەوەو لە نزیك سەرەتای دەست پێکردنی مەلاشووی نەرمەوە.
post velar	خلفي طبقي	**پاشەوەی مەلاشووی نەرم:** ئەو دەنگەیە کە سازگەکەی دەکەوێتە پاش مەلاشووی نەرمەوە.
pre-dental	قبل اسناني	**پێش ددانی:** ئەو دەنگەیەکە لە ئەنجامــی لێکەوتنی نوکی زمان لەدانەکانی سەرەوە دروست دەبێت.
preliminary transcription	كتابة مبدئية	**نووسینی سەرەتایی:** نووسینێکی فۆنیمی کاتییە کە لە ئاخاوتنی زمانێکدا بە ڕێگەی بیستنەوە تۆمار دەکرێت، تاکو بەشێوەیەکی کۆتایی فۆنیمەکانی ئەو زمانە دەستنیشان دەکرێت، هەروەها ئەم نووسینە لە ژێر چاودێریو ڕاست کردنەوە دەبێت پاش دیاری کردنی فۆنیمەکانی بە شێوەیەکی تەواو و یەکجارەکی.
prenasalized stop	انفجاري سابق الغنة	**گیری پێش بەلوت کراو:** ئەو دەنگە گیرەیە کە لەگەڵ درکاندنیدا بە ماوەیەکی کەم ڕێڕەوی زاری دادەخرێت پێش داخستنی ڕێڕەوی لووتی.
pre palatal	قبل غاري	**پێش مەلاشووی ڕەق:** ئەو دەنگەیە کە لە ئەنجامی لێکەوتنی

		ناوەڕاستی زمان بە بەشی پێشەوەی مەلاشووی ڕەق دروست دەبێت.
prescriptive phonetics	علم الاصوات الفرضي	**فۆنەتیکی گریمانەیی:** ئەو زانستەیە کە بایەخ بە وەسف کردنی دەنگەکانی زمان دەدات وەکو ئەوەی کە پێویستە بدرکێت، نەك وەك ئەوەی کە بە ڕاستی دەدرکێت هەروەها بە فۆنەتیکی پێوانەیی normative phonetics ناو دەبرێت.
pressure stop	انفجاري طارد	**گیری دەرچوو:** بڕوانە زاراوەی egressive stop.
prevelar	قبل طبقي	**پێش مەلاشووی نەرم:** ئەو دەنگەیە کە سازگەکەی دەکەوێتە پێشەوەی مەلاشووی نەرم، واتە دەکەوێتە نزیك سنووری جیابوونەوەی نێوان مەلاشووی ڕەق و مەلاشووی نەرمەوە.
primary accent	نبرة رئيسية	**هێزی سەرەکی:** بڕوانە زاراوەی primary stress.
primary phoneme	فونيم اولي	**١-فۆنیمی سەرەکی:** ئەو فۆنیمە سادەیەیە کە تەنیا لە دەنگێك پێك دێت، هەروەها بە فۆنیمی سادەش simple phoneme ناودەبرێت. ٢-فۆنیمی بنجی واتە ئەو فۆنیمانەی کە ڤاولّ و کۆنسنەنتەکان دەگرێتەوە، هەروەها بە فۆنیمە کەرتییەکان segmental phoneme ناودەبرێن.

primary stress	نبرة رئيسية	**هێزی سەرەکی:** توندترین هێزە، گرنگترین وشە لەڕستەدا ئەم هێزە وەردەگرێت، یان ئەو وشەیەی کە دەکەوێتە، کۆتایی ڕستەوە هەروەها توندترین هێز وشەیەك وەری دەگرێت ئەگەر بێتو بە تەنیا گۆبکرێت، ئەمەش بەفۆنیمێکی نا کەرتی دادەنرێت و هێماکەی بەم جۆرەیە / / بڕوانە زاراوەی stress.
primary vowel= cardinal vowel	صائت رئيسي	**ڤاوڵی سەرەکی:** ڤاوڵێکی سادەی کورتە، بەمەش لە ڤاوڵە لێکدراو و درێژەکان جیادەکرێتەوە بڕوانە زاراوەی cardinals.
progressive assimilation	مماثلة اتباعية	**گونجانی بەرەو پێش:** بریتیە لە گۆڕانی دەنگێك بۆ ئەوەی لەگەڵ دەنگێکی پێش خۆیەوە بگونجێت، واتە دەنگی پێشەوە کاری کردۆتە سەر دەنگی دواوە، وەکو گۆڕانی /د/ بە /م/ لەوشەی (لێم دا >لێم ما) لەزاری سلێمانیدا.
progressive dissimilation	مغايرة اتباعية	**نەگونجانی بەرەو پێش:** بریتیە لە کارتێکردنی دەنگێك لە دەنگێکی پاش خۆیەوە کە دەبێتە هۆی دوورکەوتنەوەو نەگونجانی دوو دەنگەکە لەگەڵ یەکتردا.
prominence	علو، بروز	**بەرزبوون (دەرکەوتن):** هەر دەنگێك یان بڕگەیەك یان وشەیەك لەڕووی هێزەوە یان ئاوازەوە بەرزتر بێت لەوانەی کە لەگەڵیدا دەرکەوتوون.

pronounceability	سهولة تلفظ	**ئاسانی گۆکردن:** بریتیە لەو کۆمەڵە دەنگەی کە گۆکردنیان ئاسانە، ئەمەش یەکێکە لەو هۆکارانەی کە کاردەکەنە سەر گۆکردنی هێشووە دەنگ.
pronouncing dictionary	معجم التلفظ	**فەرهەنگی گۆکردن:** ئەو فەرهەنگەیە کە تایبەتە بە دەرخستنی شێوەی گۆکردنی وشەکان، لێرەدا ئاسایی هەموو ئەو گۆکردنانە تۆمار دەکرێت کە لەوشەیەکدا بەکاردێت و لە زارێکەوە بۆ زارێکی تر جیاوازی هەیە.
pronounciation	تلفظ	**گۆکردن:** بریتیە لەشێوەی گۆکردنی وشەیەك بە فۆنیمەکانییەوە لەگەڵ ئەو هێزانەی کە دەکەونە سەر وشەکەوە.
proportional opposition	تقابل تناسبي	**بەرامبەری رێژەیی:** ئەوەیە کە دوو کۆمەڵە فۆنیم یان زیاتر لە دوو سیمای دەنگیدا بەرامبەر بەیەك بوەستن وەکو /د: ت- گ: ك - ب: پ/ لەسیمای گڕی و کپیدا بەرامبەر بەیەك دەوەستن.
prosioposis	ترخيم استهلالي	**لابردنی سەرەتایی:** بریتیە لە لابردنی دەنگێك لە سەرەتای وشەدا.
prosodeme	فونيم فوقطعي	**فۆنیمی ناکەرتی:** بڕوانە زاراوەی : .suprasegmental phoneme
prosodic analysis	تحليل فوقطعي	**شیکردنەوەی ناکەرتی:** شیکردنەوەی ئاخاوتن بۆ فۆنیمە

		کەرتییەکان و فۆنیمە ناکەرتییەکان لەگەڵ دانانی یان زیادکردنی سیما لاوەکییەکان بۆ هەر یەکێك لەو فۆنیمانە، ئەم شێوازە زمانەوانی ئینگلیزی فێرث بەکاری دەهێنا لەشیکردنەوەی فۆنیمەکاندا.
prosodic mark	رمز فوقطعي	**نیشانەی فۆنیمی ناکەرتی:** ئەو نیشانانەی کە بۆ فۆنیمە ناکەرتییەکان دادەنرێن، وەکو نیشانەی هێزو نیشانەی هەڵوەستەو نیشانەی ئاوازە.
prosodic phonetics	علم الاصوات الفوقطعية	**فۆنەتیکی ناکەرتی:** ئەو زانستەیە کە لە فۆنیمە ناکەرتییەکانی وەك هێزو ئاوازەو هەڵوەستە دەکۆڵێتەوە.
prosody	فونيم فوقطعي	**فۆنیمی ناکەرتی:** بڕوانە suprasegmental phoneme.
prosthesis= prothesis	اضافة استهلالية	**زیادکردنی سەرەتایی:** بریتیە لە زیادکردنی دەنگێك یان پێشگرێك لە سەرەتای وشەیەکدا بەمەبەستی ئاسان کردنی گۆکردن.
prothetic phoneme	فونيم اضافي استهلالي	**فۆنیمی زیادکراوی سەرەتا:** ئەو فۆنیمەی کە لە سەرەتای وشەدا زیادەکرێت بە مەبەستی ئاسانی درکاندنی وشەکە.
psychological phonetics	علم الاصوات النفسي	**فۆنەتیکی دەروونی:** وەك زانستێك لەو هۆکارە دەروونیانە دەکۆڵێتەوە کە کار دەکەنە سەر هەستی گوێگر لە بارەی بیستنی دەنگەکانی زمان، بەمەش نزیك دەبێتەوە لە فۆنەتیکی بیستن

		. auditory phonetics
psychological of hearing	سايكولوجية السمع	**سايكۆلۆجيەتی بيستن:** يەكێكە لەو بوارانەی كە فۆنەتيكی دەروونیو دەروونزانـــی هەســـت پێكـــردن. لێـــی دەكۆڵێتەوە.
pulmonic cavity	تجويف رئوي	**بۆشايی سييەكان:** ئـەو بۆشـاييانە دەگرێتـەوە كـە لەسـييەكانو بۆڕييـەكانی هەناسـەدا هەيـە، ئەمانـەش بـە دەوری خۆيـان كـار دەكەنـە سـەر دەنگـەكانی زمان.
pure phonetics	علم الاصوات البحث	**فۆنەتيكی تەواو:** ئـەو زانسـتەيە كـە لـە پـۆل كردنـی دەنگـەكان دەكۆڵێتـــەوە لـــە ڕووی ماديیـــەوە هـــەروەها خاســـيەتەكانی دركانـــدنو لايـــەنی فيزيكـــی دەنگەكان تۆمار دەكات.
pure tone	نغمة نقية	**ئاوازەی خاوێن:** دەنگێكـی سـادەی سـاكارە كـە لـە دەنگـی چەتاڵی زرينگان (شوكة رنانة) دەچێت.
pure vowel	صائت نقي	**ڤاوڵی خاوێن:** ڤاوڵێكی سادەيە واتە لێكدراو نييە، هـەروەها بـە ڤـاوڵی يـەك لانـە mono phthong نـاو دەبرێـــتو بەرامبـــەر بـــە ڤـــاوڵی لێكـــدراو دەوەستێت.

- Q -

quadrisyllable	كلمة رباعية المقاطع	**وشەی چوار برگەیی:** ئەو وشەیەیە کە لەچوار برگە پێك دێت وەکو وشەکانی (گوڵە گەنم، سەرتاشخانە).
quantity = duration	مدة الصوت	**ماوەی دەنگ:** ئەو ماوەیەی کە ئەندامانی ئاخاوتنی تێدا لە سەر باری پێویست دەمێنێت بۆ درکاندنی دەنگێك.
quantity mark	علامة الطول	**نیشانەی درێژی:** ئەو نیشانەیەی کە درێژی یان کورتی دەنگ نیشان دەدات وەك ئەم نیشانەیەی [–] کە درێژی نیشادەدات و ئەمەش [-] کورتی نیشان دەدات.
Quinque-syllable	كلمة خماسية المقاطع	**وشەی پێنج برگەیی:** ئەو وشەیەیە کە لە پێنج برگە پێك دێت وەکو (کولێرە بە ڕون، هەڵگەڕانەوە).

- R -

r-colored vowel	صائت رائي	**ڤاولی رائی:** ئەو ڤاوڵەی کە بە دەنگی (ر) ڕەنگ کراوە.
recessive stress	نبرة استهلالية	**هێزی سەرەتایی:** ئەو هێزە سەرەکییەیە کە دەکەوێتە سەر برگەی یەکەمی وشە.
reciprocal assimilation	مماثلة تبادلية	**گونجانی ئاڵوگۆڕ:** بریتیە لە کارتێکردنی دوو دەنگی دراوسێ لە یەکتر بە جۆرێك کە ببێتە هۆی گونجانی تەواو یان ناتەواوی دەنگەکان.
regression of stress	تراجع النبرة	**گەڕانەوەی هێز:** بریتیە لە گواستنەوەی هێزی سەرەکی لە برگەیەکەوە بۆ برگەیەکی تری پاشەوە لە هەمان وشەدا.
regressive assimilation	مماثلة راجعة	**گونجانی بەرەو دواوە:** بریتیە لە گۆڕانی دەنگێك بۆ ئەوەی لەگەڵ دەنگێکی پاش خۆیەوە بگونجێت، واتە گۆڕانەکە بەرەو دواوە ڕوودەدات، چونکە دەنگی دواوە کار لەدەنگی پێشەوە دەکات و دەیگۆڕێت، وەکو: سەرت داگرە> سەدداگرە لەگەڵت دێم> لەگەڵددێم.
regressive dissimilation	مغايرة راجعة	**نەگونجانی بەرەو دواوە:** بریتیە لە گۆڕانی دەنگێك لە ژێر کارتێکردنی دەنگێکی پاش خۆیەوە بە جۆرێك کە ئەو گۆڕانە ببێتە هۆی زیادبوونی جیاوازی و نەگونجانی هەردوو دەنگەکە وەکو پاش شێو> پارشێو.

release	استراحة	**پشوودان:** گەڕانــەوەی ئەنــدامانی ئاخــاوتن بــۆ بــاری ئاسایی خۆیان پاش ئەوەی کە لە درکاندنی دەنگێکدا تەواودەبن.
resonance	رنين	**زرینگان:** بریتیــە لــە لەراندنــەوەی تــەنێك لــە ئاکــامی کــارتێکردنی لەرینــەوەی تــەنێکی تــر، ئــەم بــارەش لــە دەنگــەکانی زمانــدا بــەر چــاو دەکەوێت کە بەهۆی کارتێکردنی لەرینــەوەی دەنگە ژێیەکان ڕوودەدات بەتایبەتی لەکاتی درکاندنی ڤاوڵەکان و کۆنسنەنتە گڕەکاندا.
resonance chamber	تجويف الرنين	**بۆشایی زرینگان:** ئــەو بۆشــاییەی کــە هەواکــەی دەلەرێتــەوەو دەبێتە هۆی پەیدابوونی زرینگان ئەم بارەش لەگــەڵ چــەند دەنگێکــی زمانیــدا ڕوودەدات، وەکو بۆشایی زارو بۆشایی لووت و بۆشــایی گەروو.
resonant	رنان، رنيني	**زرینگاو(زرینگاوی):** ئەو دەنگەیە کە لەکاتی درکاندنیدا تــەزووی هەناسە ڕێگــەی لــێ ناگیرێــت، واتــە دەنگەکــە نــە گــیرەو نەخشــۆکە، جــۆری دەنگەکــەش لەسەر ئەو بۆشاییە دەوەستێت کە بەشداری لــە پەیــدابووی زرینگانەکــە دەکــات، ئــەویش بۆشایی ناو زارو لووت و گــەروو دەگرێتــەوە، دەنگــی ســەرەکیش لێــرەدا دەنگێکــی درێــژە پێدراوەو دەشــێ بۆ ماوەیەکی دیــاری نــەکراو درێــژەی پــێ بــدرێت، دەنگەکــەش یــان

		زرینگاوی لووتییه که ڕێڕەوی زاری به تەواوی دادەخرێت و ڕێڕەوی لووتی دەکرێتەوە وەکو / ن/و /م/ یان دەبێته دەنگێکی زرینگاوی لایی کە ڕێڕەوی زار له ناوەندەوە دادەخرێت وەکو دەنگی / ل، ڵ/ یان دەبێته دەنگێکی زرینگاوی ناوەندی کاتێ کە زار لە ناوەندییەوە دەکرێتەوە وەکو ڤاوڵەکان و نیمچه ڤاوڵەکان. بەرامبەر بەم جۆرە دەنگەش دەنگی نازرینگاو obstruent دەوەستێت.
resenate	يرن	**دەزرینگێ:** ئەو تەنەی کە دەزرینگێ لە ئەنجامی کارتێکردنی لەرینەوەی تەنێکی تردا.
resonator	جسم رنان (مضخم الصوت)	**تەنی زرینگاو (دەنگ گەورەکەر):** ئەو بۆشاییەی یان تەنەی کە یارمەتی لەرینەوەی تەنێکی تر دەدات و دەبێتە هۆی زرینگانی یان گەورەکردنی (قەبەکردنی) دەنگەکە، ئەمەش بۆشاییەکانی ناو دەم و لووت و گەروو دەکرێتەوە.
retracted	مؤخر	**دواکەوتوو:** سیفەتە بۆ ئەو دەنگەی کە سازگەکەی کەمێک بەرەو دواوە دەکشێ لەئەنجامی کارتێکردنی دەنگێکی دەوروبەردا، وەکو /ک/ لە وشەی / کێ/ دا بە بەراورد کردنی لەگەڵ /ک/ لە وشەی / کار/ دا.
retracting	تاخير	**دواخستن:** بریتیه لە دواخستنی سازگەی دەنگێک لە

		ئەنجامی کارتێکردنی ئەو ژینگە دەنگییەی کە تێیدا دەردەکەوێت.
retroflex= cacuminal	ارتدادي (التوائي)	**هەڵگەڕاوە (چەماوە):** ئەو دەنگەیەکە نووکی زمانی تێدا دەچەمێتەوە بەرەو دواوە لەناو بۆشایی زاردا وەکو درکاندنی /r/ ی ئەمریکی.
retroflexion	ارتداد، التواء	**هەڵگەڕان، چەمان:** بریتییە لە درکاندنی دەنگێکی زمانی بە چەمانەوەی نووکی زمان بۆ پاشەوە، واتە هەڵگەڕانەوەی نووکی زمان بەرەو مەڵاشووی ڕەق.
rhythm	ايقاع	**ترپە (رتم):** بریتییە لە بەدوا یەك هاتنی ئاوازەی دەنگەکانی زمان، ئەمەش کاتێ ئەنجام دەدرێت کە جۆری دەرکەوتنی برگە هێزدارەکان و برگە بێ هێزەکان بەرەو دوای یەك بێن.
rhythmic	ايقاعي	**ترپەدار (رتمدار):** ئەوەی کە پەیوەندی بە ترپەوە هەیە، یان سیفەتی ترپەداری بە خۆیەوە بگرێت.
rhythmics	علم الايقاع	**زانستی ترپە :** ئەو زانستەیە کە دیراسەی سیستەمی ترپە دەکات لە زمانێکدا.
rhythmic stress	نبر الايقاعي	**هێزی ترپەدار:** سیستەمێکە لەو هێزانەی کە دەکەونە سەر هەندێ برگە بەپێی یاساکانی عەروز (کێش و قافیە)ی تایبەت بە زمانێك.

rill spirant	احتكاكي راسي	**خشۆکی ستونی (دەنگ):** ئەو دەنگە خشۆکەیە کە زار بە شێوەیەکی ستونی لەگەڵیدا دەکرێتەوەو لەباری ئاسۆیشدا تەنگ دەبێت، وەك دەنگی /س، ز، ش، ژ/ هەروەها بە groove fricative ناودەبرێت کە بەرامبەر بەخشۆکی ئاسۆیی slit spirant دەوەستێت.
rising diphthong	تنصائت صاعد	**ڤاوڵی دوولانەی بەرزەوەبوو:** ڤاوڵێکی دوولانەیە هێزەکەی لە کۆتایی یان پێش کۆتاییدا بەرزو بەهێز تر دەبێت و دەنگی نیمچە ڤاوڵیش پێشی دەکەوێت وەکو /y u/ ، بەڵام کە هێزەکەی لە سەرەتادا بەرزبێت و لە کۆتاییدا نزم بێتەوە ئەوا بە ڤاوڵی دوولانەی نزم بوو falling diphthong ناو دەبرێت. وەکو /aw/ لە وشەی (داو) یان /ay/ لە وشەی (چای). ئەگەر هێزەکە بەردەوام بوو بەبێ بەرزبوون و نزم بوونەوە ئەوا بە ڤاوڵی دوولانەی یەك ئاست level diphthong ناو دەبرێت.
rising juncture	فاصل صاعد	**هەڵوەستەی بەرزەوەبوو:** فۆنیمێکی ناکەرتی کۆتاییە هێماکەی بەم جۆرەیە /↖/ لە کۆتایی وتەدا دێت و پێش وەستان، هەروەها ئاوازەشی لەگەڵدا بەرز دەبێتەوە ئەمەش لە کۆتایی ئەو پرسیارانەوە دێت کە بەکاری یاریدەدەر دەست پێ دەکەن وەکو: دەتوانی ئەم کارە بکەی ↖ ؟ هەڵوەستەی نزم بووش

		بەرامبەری دەوەستێت falling juncture.
rolled consonant = trill	صامت مكرر	**کۆنسنەنتی دووبارەکراو:** ئەو کۆنسنەنتەیە کە لەکاتی درکاندنیدا پێشەوەی زمان بە خێرایی بەر دانەکانی سەرەوە دەکەوێت وەکو /ر/ لە کوردیدا، یان زمانۆچکە بەر پشتەوەی زمان دەکەوێت.
rolled sound	صوت تكراري	**دەنگی دووبارەکراو:** بڕوانە زاراوەی پێشوو.
roof of the mouth	سقف الفم (الحنك)	**بنمیچی زار (مەلاشوو):** بنمیچی زار لە چوار بەش پێك دێت و بریتیە لە مانەی خوارەوە: پووکی ددان و مەلاشووی ڕەق و مەلاشووی نەرم و زمانۆچکە، هەروەها بە مەلاشوو palate ناودەبرێت. مەلاشوو وەکو سازگەی درکاندن بەشداری لە پرۆسەی درکاندن دەکات کاتێ کە دەنگی پوکی و مەلاشوویی ڕەق و مەلاشوویی نەرم و زمانۆچکەیی تێدا دروست دەبێت.
root= root of the tongue	جذر اللسان	**ڕەگی زمان:** بەشی کۆتایی زمان دەگرێتەوە کە دەبێتە دیوار بۆ دیوی پێشەوەی گەروو، بە شێوەیەکی ڕاستەوخۆ بەشداری لە درکاندن ناکات، بەڵام بە ناڕاستەوخۆیی بەشداری دەکات بەتایبەتی لە شێوەو قەبارەی بۆشایی گەروودا دەور دەبینێ.
rounded	مدور، مضموم	**خڕبوو:** سیفەتە بۆ ئەو دەنگەی کە لێوخڕبوونی

		لەگەڵدایـــــە وەك لـــــە دركانـــــدنی /و/ دا ڕوودەدات.
rounded vowel	**صائت مدور**	**ڤاوڵی خڕبوو:** ئەو ڤاوڵەی کە لێوخڕبوونەوەی لەگەڵدایە، ئەمەش ڤاوڵەکانی پاشەوە دەگرێتەوە وەکو /و، وو، ۆ/ . ڤاوڵی ناخڕبوو **unrounded vowel** بەرامبەری دەوەستێت کە ڤاوڵەکانی پێشەوەو ناوەندی دەگرێتەوە.
rounding	**تدوير**	**خڕبوون (خڕ کردن):** بریتیە لە خڕبوونی لێوەکان بە تایبەتی لە کاتی دركاندنی ڤاوڵەکانی پاشەوە کە هەردوو لێو لە گەڵیدا خڕ دەبێت، هەروەها لەگەڵ دركاندنی نیمچە ڤاوڵی /w/ دا.

- S -

secondary accent	نبرة ثانوية	**هێزی دووەم (ناسەرەکی) :** بڕوانە زاراوەی secondary stress.
secondary articulation	نطق ثانوي	**درکاندنی ناسەرەکی :** هەر سیفەتێکی ناسەرەکی کە شێوەی درکاندنی دەنگێکی زمانی نیشان بدات، وەکو درێژبوونی دەنگ و بەرمەلاشوو دانی ڕەق و بەر مەلاشوودانی نەرم و منگنی یان بەرلووت دان.
secondary feature	سمة ثانوية	**سیمای ناسەرەکی :** هەر سیمایەکی دەنگی کە بۆ دەنگێکی سەرەکی زیاد بکرێت، وەکو خڕبوونی لێو بەرمەلاشوودانی ڕەق و بەر لووت دان و درێژبوونی دەنگ.
secondary phoneme	فونيم ثانوي	**فۆنیمی ناسەرەکی :** ١-ئەو فۆنیمەی کە کەمێك گۆکردنی ڕاست کراوە بۆ ئەوەی سێبەری واتایی جیاجیا ببەخشێ. ٢-فۆنیمی ناکەرتییە بڕوانە زاراوەی supra- segmental phoneme.
secondary stress	نبرة ثانوية	**هێزی دووەم (ناسەرەکی):** فۆنیمێکی ناسەرەکییە هێماکەی بەم جۆرەیە/ ^/ لە ڕووی هێزەوە پاش هێزی سەرەکی دێت. بڕوانە هێز stress.
segment= isolate	قطع	**کەرت :** بچوکترین یەکەیە لە دەنگ یان ڕێزمان.

segmental analysis	تحليل قطعي	**شيكردنەوەی كەرتی:** بریتیە لە شیكردنەوەی زمان بۆ فۆنیمە كەرتیەكان كە شیكردنەوەی ناكەرتی prosodic analysis بەرامبەری دەوەستێت.
segmental phoneme	فونيم قطعي	**فۆنیمی كەرتی:** ئەو كۆنسنەنتەی یان ڤاوڵەی كە بە شێوەی هێڵی بەرەودواوی یەك دێن لە ئاخاوتندا، ئەمەش جیاوازی لەگەڵ فۆنیمی ناكەرتیدا هەیە كە لەكاتی پێویستدا لەگەڵ فۆنیمە كەرتیەكاندا دەردەكەوێت، هەروەها بە فۆنیمی هێڵی linear phoneme ناودەبرێت.
segmentals = segmental phonemes	فونيمات قطعية	**فۆنیمە كەرتیەكان:** بریتیە لە كۆنسنەنت و ڤاوڵەكان، بڕوانە زاراوەی پێشوو.
segmentation	تقطيع	**كەرت كردن (دابڕین) :** شیكردنەوەی ئەو بەشانەی لە زماندا بەیەكەوە بەستراون بۆ دانەی یەك لەدوای یەك وەكو فۆنیمەكان یان گرافیمەكان یان مۆرفیمەكان واتە جیاكردنەوەی كەرتەكان لەو كەرتانەی كە لە دەوروبەریدا هەن.
segmentater	جهاز التقطيع	**ئامێری كەرت كردن:** ئەو ئامێرەیە كە یارمەتی شیكردنەوەی دەنگ دەدات بە ڕێگەی كەرت كردنی ئاخاوتنی بەرەو دوای یەك بۆ كەرت كەرتی دەنگی بچووك.

semi - consonant= semi vowel	شبه صامت	**نیمچه کۆنسنەنت:** ئەو دەنگەیە کە وەکو ڤاولْ دەدرکێت و وەکو کۆنسـنەنت دابـەش دەکرێـت، واتـە لـەڕووی دەنگــەوە (درکاندنــەوە) ڤاوڵــەو لــە ڕووی ئەرکــەوە (فۆنیمیــەوە) کۆنســنەنتە، لەبــەر ئەوە بە نیمچە کۆنسـنەنت یان نیمچـە ڤـاولْ ناودەبرێت لە کوردیدا دوونیمچە کۆنسنەنت هەیــە ئــەویش / ی، و/ ــە هــەروەها بــە خلیسکاو glide ناودەبرێت.
semi- occlusive sound	صوت نصف مغلق	**دەنگی نیوە داخراو:** ئەو دەنگەیە کە زار تێیدا لـە دەنگێکـی تـەنگ زیــاتر دەکرێتــەوە، هــەروەها کــەمتر لــە دەنگێکی نیـوە کـراوە دەکرێتـەوە، وەکو/ یْ/ و /ۆ/.
semi- plosive= affricate	شبة انفجاري	**نیمچە گیر(وەستاو):** بڕوانە دەنگی تێکەڵاو affricate.
semi vowel= glide	شبه صائت	**نیمچە ڤـاولْ:** بڕوانە زاراوەی semi consonant .
sentence phonetics	علم الاصوات الجملي	**فۆنەتیکی ڕستە :** وەك زانســـتێك لـــەو گۆڕانـــە دەنگیانـــە دەکۆڵێتـەوە کـە لـە ئـەنجامی بـەکار هێنـانی وشەکان لەناو ڕستەدا ڕوودەدات.
sentence stress	نبرة الجملة	**هێزی ڕستە :** ئــەو هێــزە ســـەرەکییەی کـــە وشـــەیەك لەوشـەکانی ڕسـتە وەری دەگرێـت بـەوەی کـە ڕسـتە بەیەکەیـەکی ئاخـاوتن دادەنرێـتو بـە وەسـتان دەسـت پـێ دەکـاتو بەوەسـتانیش

		کۆتایی دێت. هێزەکەشی ئاسایی دەکەوێتە سەر وشەی کۆتایی ڕستە یان ئەو وشەیەی کە زیاتر بایەخی پێ دەدرێت، ئەمەش جیاوازی لەگەڵ هێزی وشەدا هەیە کاتێ وشە ئەو هێزە بەتەنیا دور لە ڕستە وەردەگرێت.
series	سلسلة	**زنجیرە دەنگ:** ڕیزبوونی ئاسۆیی ئەو دەنگانەی کە لە سیمایەکی تایبەتیدا لەیەك دەچن، وەکو/ پ، ت، ك، س، ف، / کە لە سیمای گپیدا وەك یەکن، هەروەها / ی، ێ، / لە یەك دەچن بەوەی کە بەڤاوڵەکانی پێشەوە دادەنرێن و /ب، پ، و، م/ ئەم دەنگانەش لە سیمای لێویدا لەیەك دەچن.
sharp sound	صوت حاد	**دەنگی تیژ:** ئەو دەنگەیە کە لەرەلەرێکی بەرزی هەیە.
shortening	تقصير	**کورت کردن:** ١-بریتیە لە کورت کردنی ماوەی درکاندنی دەنگێك ، ئەمەش بەرامبەر بە درێژبوون lengthening دەوەستێت. ٢-کورت کردنەوەی درکاندن: بریتیە لەلابردنی هەندێ لەبەشەکانی وشە لەکاتی درکاندنیدا وەکو I'll کە کورت کراوەی I shall ی ئینگلیزییە.
short vowel	صائت قصير	**ڤاوڵی کورت:** بریتیە لە ڤاوڵێکی سادە simple vowel کە جیاوازی لەگەڵ ڤاوڵی درێژو ڤاوڵی

		لێکدراودا هەیە، لە زمانی کوردیدا شەش ڤاوڵی کورت هەیە کە ئەمان / ی،i ێ، ە ،و ، ۆ/.
sibilant	صفري	**فیکەیی (دەنگ):** ئەو دەنگەیە کە سیفەتی فیکەیی تێدایە و لە ئەنجامی تەسك بوونی ڕێڕەوی هەناسەو لێك خشانی تەزووی هەناسە بەو ڕێڕەوەدا پەیدا دەبێت وەکو / ز، س،ژ، ش/ هەروەها بە خشۆکی ستوونی groove fricative ناو دەبرێت، هەندێك دەنگە فیکەییەکان دەکەن بەدەنگی سیکەیی hissing sound وەکو /ز، س/و دەنگی شیکەیی hushing sound وەکو /ژ، ش/.
sign	رمز	**هێما (نیشانە):** هەر نیشانەیەکی نووسین کە هێما بۆ دەنگێك یان وشەیەك بکات.
silent letter	حرف غیر ملفوظ	**پیتی گۆنەکراو:** ئەو پیتەیە کە دەنووسرێ بەلاَم گۆناکرێت، لەکوردیدا ئەم دیاردەیە نییە چونکە هەر پیتێك کە دەنووسرێ گۆدەکرێت، بەلاَم لەزمانی ئینگلیزیدا زۆر جار پیتەکە دەنوسرێ بەلاَم گۆناکرێت وەکو /k/ لەوشەی knife دا، لە هەندێ فەرهەنگدا خاڵێك لەژێر پیتەکە دادەنرێت ئەمەش گوزارشت لەو دەکات کە ئەو پیتە نادرکێت.
silent stress	نبرة ساکنة	**هێزی وەستاو:** ئەو هێزەی کە دەکەوێتە سەر وەستان پاش

		ئەوەی کە شوێنی بڕگەیەکی هێزداری لابراو دەگرێتەوە لەکاتی درکاندنی خێرادا.
simple nucleus	نواة بسيطة	**ناوکی سادە:** بریتیە لە ناوکی ئەو بڕگەیەی کە لەیەك ڤاوڵی سادە پێك دێت. وەکو /ە/ لەوشەی (دەم)دا.
simple stop	انفجاري بسيط	**گیری سادە:** بریتیە لە دەنگێکی گیری کپی ناهائی.
simple vowel	صائت بسيط	**ڤاوڵی سادە:** ئەو ڤاوڵەی کە لە دەنگێکی ڤاوڵی کورت پێك دێت، هەروەها بە ڤاوڵی یەك لانە mono phthong ناو دەبرێت، بەرامبەر بە ڤاوڵی لێکدراو دەوەستێت کە لە دوو دەنگ پێك دێت و پێی دەوترێ ڤاوڵی دوو لانە diphthong یان لە سێ دەنگ پێك دێت و بە ڤاوڵی سێ لانە triphthong ناودەبرێت، بڕوانە ڤاوڵی کورت short vowel
simple wave	موجة بسيطة	**شەپۆلی سادە:** بریتیە لە شەپۆلێکی دەنگی سادە، واتە شەپۆلێکی لێکدراو نییە.
single – bar juncture	فاصل احادي خط	**هەڵوەستەی یەك هێڵی (کاتی):** فۆنیمێکی ناکەرتییە هێماکەی بەم جۆرەیە / I/ یان بەم جۆرە /→/ یە بڕوانە هەڵوەستەی کاتی sustained juncture .
single vowel	صائت مفرد	**ڤاوڵی تاك:** بریتیە لە هەمان ڤاوڵی سادە simple vowel.

sinusoidal wave	موجة لولبية	**شه پۆلی لەولەبی:** یەکێکە لەجۆرەکانی شەپۆلی دەنگی.
slack vowel	صائت لين	**ڤاوڵی نەرم:** بڕوانە زاراوەی (lax vowel)
slashes	خطان مائلان	**جووتە هێڵی لار:** بریتیە لە دوو هێڵی خواری تەریب / / کە لە نێوانیاندا هێماکانی فۆنیمییان تێدا دەنووسرێت بۆ ئەوەی لە هێماکانی ئەلۆفۆنی و گرافیمی و مۆرفیمی جیابکرێنەوە کە لە نێوان ئەم هێمایانە دا بەم شێوەیە [ ] ، < > ، { } دەنووسرێن.
slender consonant	صامت امامي	**کۆنسنەنتی پێشەوە:** ئەو کۆنسنەنتەیە کە ڕاستەوخۆ دەکەوێتە پاڵ ڤاوڵی پێشەوە.
slender vowel	صائت امامي	**ڤاوڵی پێشەوە:** بڕوانە زاراوەی front vowel
slit fricative	احتكاكي افقي	**خشۆکی ئاسۆیی:** دەنگێکی خشۆکە کاتێ دروست دەبێت کە ڕێڕەوی هەوا لە ناو زاردا لە باری ئاسۆیی فراوان دەبێت و لە باری ستونیش تەنگ دەبێت، وەکو دەنگی / هـ، ڤ، ف، / . دەنگی خشۆکی ئاسۆیش بەرامبەر بەدەنگی خشۆکی ستوونی دەوەستێت وەکو / ز . س، ژ، ش/
slit spirant	انسيابي (احتكاكي) افقي	**داخزانی (خشۆکی) ئاسۆیی:** بڕوانە زاراوەی پێشوو.

slur	تداخل	**چوونە ناویەك:** أ- چوونە ناویەکی دەنگەکانی زمان لە کاتی درکاندندا. ب- چوونە ناویەکی پیتەکان لە کاتی نووسیندا.
small letter	حرف صغیر	**پیتی بچوك:** بەرامبەر بە پیتی گەورە capital letter دەوەستێت، لە نووسینی کوردی بە ئەلفوبێی عەرەبی پیتی گەورەو بچوك نییە، بەڵام لە ئەلفوبێی لاتینیدا هەیە.
soft consonant	صامت مغور	**کۆنسەنەنتی بەرمەڵاشوودراوی ڕەق:** بڕوانە زاراوەی palatalized consonant.
softening	تغوير	**بەرمەڵاشوودانی ڕەق:** بڕوانە زاراوەی palatalization.
soft palate= velum	حنك لين طبق	**مەڵاشووی نەرم:** بریتیە لە بەشی پشتەوەی بنمیچی زار کە دەبێتە سازگەی هەندێ دەنگی وەك / ك، گ/.
soft sign	رمز التغوير	**هێمای بەرمەڵاشوودان:** ئەو هێمایەیە کە لەژێر یان لە سەر هێمای دەنگەکە دەنووسرێت و گوزارشت لە بەرمەڵاشوودانی دەنگەکە دەکات.
sonant	صامت مجهور نواة المقطع نصف علة	**١. کۆنسەنەنتی گڕ:** بڕوانە voiced consonant. ٢. **ناوکی برگە**: بڕوانە nucleus. ٣. **نیمچە ڤاوڵ**: بڕوانە semi-vowel

sonograph	مرسام الاصوات	**وێنەگری دەنگەکان:** ئەو ئامێرەیە بۆ وێنەگرتن و شیکردنەوەی دەنگ بەکار دێت، هەروەها بە sound spectrograph یش ناودەبرێت.
sonorant	صوت رنان	**دەنگی زرینگاو:** بڕوانە زاراوەی resonant.
Sonority = sonorousness	جهورية	**ڕوونی بەرزی دەنگ:** ئەو هێزەیە کە دەبێتە هۆی ڕوونی بیستنی دەنگ، ئەمەش هۆکارەکانی وەك بەرزی یان درێژی دەنگەکە کار دەکەنە سەری، ئاشکرایە کە ڤاوڵەکان ڕوونی وبەرزیان زیاترە (جهوری ترن) لە کۆنسنەنتەکان، هەروەها کۆنسنەنتە درێژە پێدراوەکان ڕوون و بەرزترن لە کۆنسنەنتە گیرەکان.
sound = phone	صوت	**دەنگ:** دەنگێکی زمانی ڕاستەقینەیە لەسەر شێوەی ئەلۆفۆن دەردەکەوێت بڕوانە ئەلۆفۆن allophone.
sound change	تغير صوتي	**گۆڕانی دەنگی:** بریتیە لە گۆڕانی دەنگێك بۆ دەنگێکی تر پاش تێپەڕبوونی ماوەیەکی زۆر، وەکو گۆڕانی /ل/ بۆ /ر/ لە هەندێ وشە لەشێوە زاری هەولێردا.
sound characteristics	مزايا الصوت	**سیماکانی دەنگ:** ئەو سیمایانەی کە دەنگ بەخۆیەوە دەگرێت وەك: ئاوازە pitch و گڕبوون loudness و جۆری دەنگ timbre.

sound discrimination	تمييز الاصوات	**جياكردنەوەی دەنگەكان:** جياكردنـــەوەی (جيـــاوازی) دەنگێـــك لـــە دەنگێكـی تـر كـاتێ كـە هـەردوو دەنگەكـە بـەجيا يـان لـە چوارچـێوەی ئاخاوتنـــدا گوێمان لێ دەبێت.
sound distribution	توزيع الصوت	**دابەش بوونی دەنگ:** بريتيە لە و ژينگە دەنگيانەی كە دەنگێكی زمـــانی تێـــدا دەردەكـــەوێت بـــە تايبـــەتی لەســـنوری وشـــەو ڕســـتەكانی زمانـــدا، بـــۆ نموونـــە هەنـــدێ دەنـــگ لـــە هەنـــدێ زمانـــدا لەســـەرەتای وشـــەدا دەرناكـــەوێت وەك /ڵ/ قەڵەو /ڕ/ سووك لە زمانی كورديدا هەندێكی تـــر لـــە ناوەڕاســـت يـــان لـــە كۆتـــايی وشـــە دەرناكـــەوێت وەكـــو / ە/ لـــە كورديـــدا لـــە كۆتاييدا نايەت.
sound law	قانون صوتي	**ياسای دەنگی:** ئـــەو ياســـايەی كـــە سروشـــتی گـــۆڕانی دەنگـــەكانی زمانێـــك ڕوون دەكاتـــەوە بـــە تێپـــەڕبوونی قۆناغـــەكانی مێـــژوويی و لـــە ئـــەنجامی كـــارتێكردنی هۆكـــاری دەرەكـــی و نـــاوەوە ڕوودەدات، وەكـــو ياســـای گـــريم Grimm's law.
sound production	احداث الصوت	**دروست بوونی دەنگ:** بريتيـــە لـــە دركانـــدن و بەرهـــەمهێنانی دەنگەكانی زمان.
sound reception	استقبال الصوت	**پێشوازی كردنی دەنگ:** بريتيـــە لـــە وەرگـــرتنی دەنگـــەكانی زمـــان و

		پێشوازی کردنیان وەك سەرتایەك کاتێ کە گوێگر هەست بەو دەنگانە دەکات.
sound segment	قطع صوتي	**کەرتە دەنگ:** بچووکترین یەکەی دەنگییە لە زماندا کە لە شێوەی فۆنیمی کەرتی segmental phoneme خۆی نیشان دەدات:
sound sequence	متتالية صوتية	**بەدوایەکهاتنی دەنگ:** بریتیە لە کۆمەڵە دەنگێکی زمانی کە بەرەو دوای یەك دەردەکەون، ئەمەش لە زمانێکەوە بۆ زمانێکی تر جیاوازی هەیە، ڕەنگە لە زمانێکدا ڕێگە بدرێت بە کۆمەڵە دەنگێك کە لە پاش یەکتر دەربکەون و لە زمانێکی تر دا ڕێگەی پێ نەدرێت.
sound source	مصدر الصوت	**سەرچاوەی دەنگ:** أ- بریتیە لە شوێنی دروست بوونی دەنگی زمانی لە ڕێڕەوی دەنگیدا. ب- ئەو ئامێرە دەست کردەی کە دەنگ دەردەهێنێ.
sound spectrogram	رسم الصوت	**وێنەی دەنگ:** ئەو وێنەیەی کە ئامێرێکی تایبەت بەناوی وێنەگری دەنگ وێنەکەی دەکێشێ کە لەرەلەرەکانی دەنگی بەشێوەی هێڵێکی ڕەشی ئاسۆیی تێدا دەردەکەوێت، دەکرێ بەهۆی ئەو وێنەیەوە دیراسەی کارتێکردنی دەنگەکە بکەین بەسەر دەنگەکانی دەوروبەریدا، هەروەها ئەو کاریگەریانەش بدۆزینەوە کە گوێی ئاسایی هەستیان پێ ناکات.

sound spectrograph	مرسام الصوت	**وێنەگری دەنگ:** ئـامێرێکی کارەبایيـە وێنــەی شــەپۆلەکانی دەنــگو تايبەتيــەکانی دەکێشــێ لــە ڕووی تونــدیو فراوانـــیو مـــاوەو لەرەلـــەرکانی دەنگەوە.
sound structure	تركيب صوتي	**ڕۆنانی دەنگی:** بريتيـە لـە هـەر ڕۆنـانێکی زمـانی کـە وەکـو ڕووداوێکی دەنگی تەماشابکرێت.
sound system	نظام صوتي	**سيستەمی دەنگی:** ئەوسيســـتەمەيە کـــە دەنگـــەکانی زمانێـــك نيشـان دەدات، هـەروەها ئـەو پەيوەندييانـەی کــە لــە نێــوان دەنگــەکانو دابــەش بــوونو کۆبوونەوەی هێشووە دەنگ بەدەردەخات.
sound type	نوع الصوت	**جۆری دەنگ:** واتە جۆری ئەو دەنگە زمانييە نيشـان دەدات ســەبارەت بــەوەی کــە دەنگێکــی گــيرە يــان تێکەڵاوە يان خشۆکە يان لاييە يان لووتييە يان نيمچە ڤاوڵە يان ڤاوڵە.
sound wave	موجة صوتية	**شە پۆلی دەنگ:** يەکێکــە لــەو شــەپۆلانەی کــە دەنــگ لــە قســـەکەرەوە دەگوێزێتـــەوە بـــۆ گـــوێگر، لێکۆڵينــەوەی ئــەو شــەپۆلانەش دەکەوێتــە سنوری فۆنەتيکی فيزيکييەوە.
speech habit	عادة كلامية	**نەريتی ئاخاوتن:** بريتيە لەو نەريتە ئاخاوتنەی کە تايبەتـە بـە کەســێك، واتـــە پەيوەنـــدی بـــە شـــێوازی قســەکردنی ئــەو کەسـە هەيـە، يـان شـێوەی

		درکانـدنی هەنـدیّ لـە دەنگـەکانی زمـان لای ئەوکەسە.
speech mechanism	جهاز النطق	**کۆئەندامی ئاخاوتن (درکاندن):** ئـەو کۆئەندامەیـە کـە بۆشـایی سـییەکان و بۆشایی گەروو زار و لووت و ئەندامانی تری وەك گــەروو دەنگــە ژێیــەکان و زمــان و لێوەکان و دان و پوکی دان و مەلاشووی نەرم و مەلاشووی ڕەق و زمانۆچکە دەگرێتەوە.
speech organ	عضو النطق	**ئەندامی ئاخاوتن (درکاندن):** ئـەو ئەندامـەی کـە بەشـداری لـە درکانـدنی دنگــەکانی زمــان دەکــات، بەشــێك لــە ئەندامــەکان جولێنــەرن و پێیــان دەوترێــت درکێنــەر وەکــو زمــان و لێــوی خــواروو، بەشێکی تریان چەسپاون و پێیان دەوترێت سـازگە یـان شـوێنی درکانـدن وەکـو پـوکی دان و مەلاشـووی ڕەق و مەلاشـووی نـەرم. لـە درکانـدنی هــەر دەنگێکـی کۆنسـنەنتدا دوو ئەنـدام لــەو ئەندامانــە بەشــداری دەکــەن، یـەکێکیان خـوارووە کـە درکێنـەرە، ئـەوی تریان سەرووە کە سازگەی درکاندنە.
speech pathology	علم عيوب النطق	**زانستی خەوشەکانی ئاخاوتن:** ئـەو زانسـتەیە کـە دیراسـەی هۆکارەکـانی پەیدابوونی یـان سـەرهەڵدانی کـەم کـوڕی و خەوشـەکانی درکانـدن دەکـات، هـەروەها لـە چارەســـــەرکردنی ئــــەو خەوشـــانە دەکۆڵێتەوە.

speech perception	ادراك الكلام	**هەست كردن بە ئاخاوتن:** بريتيە لە پێشوازى كردن و هەست پێكردنى گوێگر بە وتەكانى ئاخاوتن، ئەم پرۆسەيەش فۆنەتيكى بيستن لێى دەكۆڵێتەوە.
speech sound	صوت كلامي (لغوي)	**دەنگە زمانى:** بريتيە لە دەربڕينى ڕاستەقينەى فۆنيم، بڕوانە allophone .
speech stretcher	جهاز تبطيء الكلام	**ئامێرى كەم كردنى خێرايى ئاخاوتن:** ئەو ئامێرەيە كە لە تاقيگەى دەنگدا بەكاردێت، لێكۆڵەر دەتوانێ گوێ لە ئاخاوتنى تۆماركراو بگرێت و خێرايى ئاخاوتنەكەش كەم بكاتەوە بێ ئەوەى ئاوازەكەى بگۆڕێت. بەم كارەش بوارێكى چاكتر بۆ لێكۆڵەر دەرەخسێت لە گوێگرتن و شيكردنەوەو بەراورد كردنى دەنگەكاندا.
speech tract	ممر الكلام	**ڕێڕەوى ئاخاوتن:** ئەو ڕێڕەوەيە كە تەزووى هەناسە بە ناويدا تێدەپەڕێت لە كاتى ئاخاوتندا، ئەم ڕێڕەوەش هەموو ئەندامانى ئاخاوتن دەگرێتەوە.
spelling	تهجئة	**جينجەكردن:** بريتيە لەشێوەى (فۆرمى) وشە كە لە نووسينى ئاساييدا وەرى دەگرێت.
spelling pronunciation	لفظ كتابي	**گۆكردنى نووسراو:** بريتيە لە گۆكردنى وشە بە گوێرەى شێوەى نووسراوى ئاسايى وشەكە. لە هەندێ زماندا

		پیتەکان لەگەڵ دەنگەکانیدا بە تەواوی هاوتانابن، ئەمەش دەبێتە هۆی هەڵەی گۆ کردن لە هەندێ وشەدا.
spirant	انسیابي	**داخزانی دەنگ:** ئەمەش دوو جۆرە دەنگ دەگرێتەوە: ١-خشۆکی fricative. ٢-بەردەوامی continuant.
spirantization	انسيابية	**داخزان کردنی دەنگ:** هەر دەنگێك بکرێت بە دەنگێکی داخزاو.
split	انشطار	**لەت بوون:** دابەش بوونی فۆنیم بۆ دوو فۆنیم لەو ماوەیەی کە کردەی گەشەکردن و پەرەسەندنی مێژوویی لە زمانێکدا ڕوودەدات.
spoonerism	تبادل الاصوات	**جێگۆڕکێی دەنگەکان:** بریتیە لە جێگۆڕکێی دەنگەکان یان بڕگەکان بە هەڵە یان بە ئەنقەست، وەکو تەزرە، تەرزە، مەکتەب، مەتکەب
spread vowel	صائت منتشر	**ڤاوڵی بڵاو (پەرت):** بڕوانە ڤاوڵی خڕنەبوو unrounded vowel
static consonant	صامت امتدادي	**کۆنسنەنتی بەردەوامی:** بریتیە لە دەنگە خشۆکەکان و لاییەکان و لووتیەکان و ونیمچە کۆنسنەنتەکان واتە کۆنسنەنتی گیریان تێکەڵاو ناگرێتەوە، بڕوانە بەردەوامی continuant. ئەمەش بەرامبەر بە کۆنسنەنتی بزوێنەر kinetic consonant دەوەستێت.

steno-sonograph	كاتبة الاصوات	**تۆمارکەری دەنگەکان:** ئەو ئامێرەیە کە دەنگەکانی زمان دەگۆڕێت بە وشەی نووسراو، بۆ ئەم مەبەستەش پیتی تایبەت بەکاردەهێنرێت.
stop= plosive	انفجاري ، وقفي	**گیر، وەستاو (دەنگ):** ئەو دەنگەیە کە بەهۆی گیربوون (ڕێگرتن)و پاشان بەرەڵاکردنی تەزووی هەناسەوە دەدرکێت، ئەگەر ڕێگرتنەکە بە هۆی هەردوو لێوەوە بێت، ئەوا دەنگەکە دەبێتە دەنگێکی لێوی گیر وەکو /ب/، /پ/، ئەگەر ڕێگرتنەکە لە پووکی ددان بوو، ئەوا دەبێتە دەنگێکی پووکی گیر وەکو/ ت/ ، / د/، ئەگەر گیربوونەکە لە مەڵاشوودا بوو، ئەوا دەبێتە دەنگێکی مەڵاشوویی گیر وەکو /ك/، / گ/، ئەگەر گیربوونەکە لە گەرووودا بوو ئەوا دەبێتە دەنگێکی گەروویی گیر وەکو /ق/ یان گیربوونەکە لە قوڕگدا دەبێت و دەنگەکەش دەبێتە دەنگێکی قوڕگی گیر وەکو / ئـ- هەمزە/، هەندێ جار پاش گیربوونی دەنگەکە خشانێك ڕوودەدات و لەگەڵیدا تێکەڵ دەبێت ئەوە دەنگێکی نیمچە گیری تێکەڵاو پەیدا دەبێت وەکو/ج/، /چ/.
stress	نبرة	**هێز (ستریس):** هێزێکی گۆکردنی ڕێژەییە، دەخرێتە سەر ڤاوڵی هەر برگەیەك لە برگەکانی وشە یان ڕستە، هەروەها پلەی هێزیش کاردەکاتە سەر درێژیو بەرزی دەنگە ڤاوڵەکە، لەگەڵ

		ئەوەشدا ڕێژەیەکی ڕاستەوانە (طردي) لە نێوان پلەی هێزەکە لەلایەکەوەو درێژیو بەرزی دەنگەڤاوڵەکە لە لایەکی ترەوە هەیە. هێزیش فۆنیمێکی ناکەرتییە چەند جۆرێکی هەیە وەکو هێزی وشەو هێزی ڕستەو هێزی بەرامبەری.
stress accent	نبرة تقابلية	**هێزی بەرامبەری:** ئەو هێزە سەرکییە کە دەخرێتە سەر وشەیەك لەوشەکانی رستە بەمەبەستی دووپات کردنەوەو جەخت کردن لەسەر ئەو وشەیە، هەروەها بە contrastive stress ناو دەبرێت.
stress contrast	تقابل النبرات	**بەرامبەربوونی هێزەکان:** بریتیە لە بەرامبەربوونی دوو هێز لە دوو شوێنی وەك یەك لە دوو وشەدا کە هەمان فۆنیمە کەرتیەکانی تێدابێت لەگەڵ پەیدابوونی جیاوازی لەواتای وشەکاندا، وەکو: دەَ زوو دە زوَو ، کەَ رە: کەرەَ، ئەم جۆرە بەرامبەربوونەش بەڵگەیە بۆ سەلماندنی فۆنیمییەتی هێز.
stressed	منبور	**بەهێزبوو:** ١-سیفەتە بۆ برگەی یەکێك لە هێزە سەرکییەکانی وشەیەك. ٢-سیفەتە بۆ وشەیەك کە هێزی سەرەکی وەردەگرێت و بەرامبەر بە برگەی وشەکانی تری ڕستە دەوەستێت.

stressed syllable	مقطع منبور	**برگەی بەهێزبوو:** برگەیەك لەوشەیەكدا هێزی سەرەكی وەربگرێت وەكو برگەی یەكەم لەوشەی (مەَ ڕۆ).
stressed vowel	صائت منبور	**ڤاوڵی بەهێزبوو:** ئەو ڤاوڵەی كە هێزی سەرەكی وەدەگرێت لەوشەیەكدا یان ڕستەیەكدا بەو سیفەتی كە ناوكی برگەیەكی بەهێزبووە
stress mark	رمز النبرة	**نیشانەی هێز:** بریتیە لە نیشانەی فۆنیمی هێز، نیشانەكانیش بەپێی جۆری هێزەكە دەگۆڕێت بەم شێوەیە ئاماژەیان بۆ دەكرێت كە ئەمانەن /↗/ بۆ هێزی سەرەكی و / ^ / بۆ هێزی دووەم و / ↘ / بۆ هێزی سێیەم و/ ˘ / بۆ هێزی لاواز.
stress- timed rythem	ايقاع نبري	**ترپەی هێزدار:** ئەو ترپەیەی كە كاتەكەی تێدا یەكسان دەبێت لەنێوان ئەو دوو هێزە سەرەكییەی كە یەك لەدوایەكی وتەیەكدا دەردەكەون، وەكو ترپەی زمانی كوردی‌و ترپەی زمانی عەرەبی یان ئینگلیزی ئەمەش بەرامبەر بە ترپەی برگەیی دەوەستێت.
stricture	تضيق	**تەسك بوون:** تەسك بوونی یان كەم كردنەوەی فراوانی ڕێڕەوی تەزووی هەناسە لەكاتی دركاندنی هەندێ لە دەنگەكانی زمان هەروەكو لەدركاندنی دەنگە بەردەوامییەكاندا

		ڕوودەدات، تەسک بوونـەوەش جیاوازی لەگەڵ داخستنی تەواودا هەیە کە لە دەنگە گیرەکاندا ڕوودەدات.
strident	خشن	**زبر، (خشەدار):** سیفەتە بۆ ئەو دەنگەی کە خشەخشی تێدایە هەروەها شەپۆلەکانی شێوەیەکی ناڕێک و نالەباریان هەیە، وەکو دەنگە لێوددانیەکان، ئەمەش بەرامبەر بە سیفەتی نەرمی mellow دەوەستێت کە شەپۆلێکی ڕێک و پێکی هەیە، وەکو دەنگە لێوییەکان.
strong stress	نبرة قوية (رئيسية)	**سترێسی بەهێز(سەرەکی):** بڕوانە زاراوەی هێزی سەرەکی primary stress.
strong vowel= tense vowel	صائت متوتر	**ڤاوڵی گرژمووبوو:** ئەو ڤاوڵەی کە بە گرژبوونی ماسولکەکانی زمان دەدرکێت، وەکو /یی–iy/ لە وشەی (نییە)دا.
suction stop	انفجاري جاذب (امتصاصي)	**گیری ڕاکێشراو (هەڵمژین):** ئەو دەنگە گیرەیە کە پاش درکاندنی پاڵ بە هەواوە دەنێت بۆ ناوەوە، واتە هەڵمژینی هەواکە بەرەو سییەکان، هەروەها بە ingressive stop ناو دەبرێت و بەرامبەر بە گیری دەرهاتوو egressive stop دەوەستێت.
superstructure	تركيب علوي (فوقطعي)	**ڕۆنانی سەروو(ناکەرتی):** ئەو فۆنیمە ناکەرتییانەی کە لەگەڵ وشە یان ڕستەدا بەکاردێن وەکو هێزو ئاوازەو هەڵوەستە، کە ڕۆنانی ژێرەوە (کەرتی)

		infrastructure بەرامبەری دەوەستێت.
supradental	لثوي، فوق اسناني	**پووکی، سەرووی دانەکان:** بڕوانە زاراوەی پووکی alveolar .
supraglottal cavity	تجويف فوق حنجري	**بۆشایی سەرووی قوڕگ:** هەر بۆشاییەك كە بكەوێتە سەرووی قوڕگەوە، ئەوەش بۆشاییەكانی گەروو، ناو زارو ناو لووت دەگرێتەوە.
Supra- segmental grapheme	غرافيم فوقطعي	**گرافیمی ناكەرتی:** ئەو نیشانانەی كە بۆ نووسینی فۆنیمە ناكەرتییەكان بەكاردێن، وەكو نیشانەی هێزو ئاوازەو هەڵوەستە هەروەها بە prosodic mark ناو دەبرێت.
surpa -segmental morpheme	مورفيم فوقطعي	**مۆرفیمی ناكەرتی:** ئەو مۆرفیمەیە كە فۆنیمە ناكەرتییەكان پێكی دەهێنن، ئەوەش یان هێزییەو لە كۆمەڵە هێزێك پێك دێت، یان ئاوازەییە كە لە چەند ئاوازەیەك و هەڵوەستەیەك یان زیاتر پێك دێت، وەكو /↘ 231/.
surpa segmental phoneme	فونيم فوقطعي	**فۆنیمی ناكەرتی:** ئەو فۆنیمەی كە لەگەڵ فۆنیمی كەرتیدا دەردەكەوێت، ئەوەش یان هێزە یان هەڵوەستەیە یان ئاوازەیە، هەروەها بە فۆنیمێكی لاوەكی یان دووەم secondary phoneme دادەنرێت،و بەرامبەر بە فۆنیمی كەرتی segmental phoneme دەوەستێت كە كۆنسنەنت و ڤاوڵەكان دەگرێتەوە.

suspicious pair	ثنائي مشبوه	**جووته دەنگی گومان لێکراو:** بریتیه له دوو دەنگی لێکچوو که له شێوەی درکاندنیان یان له سازگەی درکاندنیان وەکو یەکن، ئەمەش دەبێتە هۆی ئەوەی که له کاتی شیکردنەوەی فۆنیمەکانی زمانێکدا گومانیان لیٚ بکرێت و به دوو ئەلۆفۆنی یەك فۆنیم دابنرێن، ئەم گومان کردنەش دەبێتە بنەمایەك بۆ ئەو گریمانەی که هەردوو دەنگەکە له چوارچێوەی یەك فۆنیمدا دابنرێن، پاشان لێکۆلینەوەکە ئاراسته بکرێت بەرەو تاقیکرنەوەی گریمانەکەو پەسەندکردنی یان ڕەتکردنەوەی به پێی ئەو زانیارییانەی که کۆکراونەتەوە.
sustained juncture	فاصل مؤقت	**هەلوەستەی کاتی:** هەلوەستەیەکی دەرەکییە، گۆڕانی پلەی ئاوازەی لەگەلدا نییە. فۆنیمێکی ناکەرتییەو هێماکەی بەم جۆرەیە/ ⟵ / یان /⟶ / واته بەپێی ئاراستەی نووسینی دەنگییە له ڕاستەوە بۆ چەپ یان له چەپەوە بۆ ڕاست، نموونەی ئەمەش ئەو هەلوەستەیەی که دەکەوێتە نێوان گرێی ناوی و گرێی کاری له ڕستەدا.
syllabary	ابجدية مقطعية	**ئەلفوبێی بڕگەیی:** ئەو کۆمەلە گرافیمەیە که هەر یەکەیان بڕگەیەك دەنوێنیٚ و له نووسینی بڕگەیشدا بەکاردێت، هەر وەکو له نووسینی زمانی یابانیدا بەرچاو دەکەوێت.

syllabation	تقطيع	**بڕگەکردن:** بریتیە لەکەرت کردن و دابەش کردنی وشە یان ڕستە بۆ ئەو بڕگانەی کە پێکی دەهێنن.
syllabic	نواة المقطع مقطعي	بۆ دوو مەبەست بەکاردێت: **١-ناوکی بڕگە:** ئەو ڤاوڵەی کە بەرزترین پلەی ڕوونی وەردەگرێت لە بڕگەدا. **٢-بڕگەیی:** ئەوەی کە پەیوەندی بە بڕگەوە هەیە.
syllabic consonant	صامت مقطعي	**کۆنسنەنتی بڕگەیی:** ئەو کۆنسنەنتەی کە دەبێتە ناوگی بڕگە، وەکو /n/ لە بڕگەی دووەمی وشەی button. ئەمەش بەپێچەوانەی ئەوەی کە هەیە ڕوودەدات چونکە هەمیشە ڤاوڵ دەبێتە ناوکی بڕگە.
syllabic peak	قمة (نواة) المقطع	**لوتکەی (ناوکی) بڕگە:** ئەو دەنگەی کە هێز وەردەگرێت لە بڕگەکەیدا، ئەمەش ئاسایی دەنگی ڤاوڵ دەبێت، بڕوانە ناوکی بڕگە syllabic .
syllabic sign	رمز مقطعي	**هێمای بڕگەیی:** نیشانەیەکی نووسینە، گوزارشت لە بڕگەیەکی تەواو دەکات. وەکو لەنووسینی بڕگەییدا بەرچاو دەکەوێت.
syllabic stress	نبرة مقطعية	**هێزی بڕگە:** ئەو هێزەی کە ناوکی بڕگە وەری دەگرێت.
syllabic writing	كتابة مقطعية	**نووسینی بڕگەیی:** ئەو جۆرە نووسینەیە کە تێیدا هەر

		هێمایەکی نووسین گوزارشت لە بڕگەیەك دەکات، نەك گوزارشت لەبیرێك یان وشەیەك یان فۆنیمێك بکات، وەکو ئەو نووسینەی کە لە زمانی یابانی و نووسینی مسمارییدا هەیەو بەرچاو دەکەوێت.
syllable	مقطع	**بڕگە:** یەکەیەکی دەنگییە بەلای کەمەوە لە ڤاوڵێك پێك دێت ئەویش ناوکی بڕگەکەیە سەرەڕای ئەوەی کە کۆنسنەنتێك یان زیاتری تێدایە کە لەپێش ڤاوڵەکە یان لەپاشی یان لە پێش و پاشی دا دەردەکەوێت وەکو: با، سەر، چاو، ناوکی هەر بڕگەیەکیش پلەیەکی گونجاو لە هێز وەردەگرێت، دەشێ بڕگەش لەوشەیەك پێك بێت وەکو: دەم، لێو، یان بەشێك بێت لەوشە وەکو (پەن) لەوشەی پەنجەرە، هەروەها بڕگە دوو جۆری هەیە، بڕگەی کراوە کە بەڤاوڵ تەواو دەبێت وەکو (دۆ)، لەگەڵ بڕگەی داخراو کە بە کۆنسنەنت تەواو دەبێت وەکو (ڕۆژ).
syllable division	تقسيم مقطعي	**دابەشکردنی بڕگەیی:** دابەش کردنی وشە بۆ بڕگەکانی، ئەمەش لەهەندێ فەرهەنگدا پەیڕەو دەکرێت.
syllable-timed rhythem	ايقاع مقطعي	**ترپەی بڕگەیی:** ئەو ترپەیەی کە کاتی تێدا یەکسان دەبێت لەنێوان هەربڕگەیەك و ئەو بڕگەیەی کە لەدوایەوە دێت.

symbol	رمز	**هێما (نیشانە) :** بۆ ئەم مەبەستانە بەکاردێت: ١-گرافیم (پیت) وەکو هێمایەك بۆ فۆنیم. ٢-وشە وەکو هێمایەك بۆ ئەو واتایەی کە گوزارشتی لێ دەکات. ٣-ڕستە وەکو هێمایەك بۆ بیر.
synaloepha	ترخیم	**لابردن (فڕێدان) :** بریتیە لەلابردنی دەنگێك یان پیتێك یان برگەیەك لە وشەیەکدا.
synchronic phonemics	علم الفونیمات الوصفي	**زانستی وەسفی فۆنیمەکان (سانکرۆنێکی) :** ئەو زانستەیە کە وەسفی فۆنیمەکانی زمان دەکات وەکو ئەوەی کە لە سەردەمێکدا هەیەو بەکاردێت بێ ئەوەی لە پەرەسەندن و مێژووی ئەو فۆنیمانە بکۆڵێتەوە.
synchronic phonetics	علم الاصوات التزامني	**فۆنەتیکی وەسفی (سانکرۆنێکی) :** ئەو زانستەیە کە وەسفی دەنگەکانی زمان دەکات وەك ئەوەی کە لەماوەو سەردەمێکی دیاری کراودا بەکاردێت بێ ئەوەی ئاوڕ لە پەرەسەندنی مێژوویی ئەو دەنگانە بداتەوە، ئەمەش بەرامبەر بە فۆنەتیکی مێژوویی diachronic phonetics دەوەستێت.
syncope	ترخیم وسطي	**لابردنی ناوەڕاست :** بریتیە لە لابردنی دەنگێك یان برگەیەك لە ناوەندی وشەیەکدا بە مەبەستی کورت کردنەوە، وەکو گوڵ+ ئاو > گوڵاو

syneresis	ادغام صائتي ترخيم	وەك زاراوەیەك بۆ دوو مەبەست بەكار دێت: ١. **لێكدانی ڤـاوڵ:** بریتیە لە تێكەڵ كردنی دوو ڤـاوڵ لـە ڤاوڵێكـدا وەكـو تێكـەڵ بـوونی /ی/ لەگەڵ /ـە/ دا بۆ دروست بـوونی ڤـاوڵی /یْ/ وەكو كانی + ە كە > كانێكە. ٢. **لابـــردن:** لابردنـی ڤاوڵێـك لەوشـەیەكدا بەمەبەسـتی كـورت كردنـەوەو ئاسـانی گۆكردن.
synizesis	ادغام صائتي	**لێكدانی ڤاوڵ:** بریتیـە لـە تێكـەڵ كردنـی دوو ڤـاوڵ لـە ڤاوڵێكدا.
systematic phonetics	علم الاصوات النظامي	**فۆنەتیكی سیستەمی:** هـەروەها بـە فۆنـەتیكی ئـەركی (وەزیفـی) functional phonetics ناو دەبرێت بڕوانە زاراوەی phonemics .
systematic transcription	كتابة نظامية	**نووسینی سیستەمی:** **بریتیە لە نووسینی دەنگی یان فۆنیمی كە سیسـتەمی دەنگـی یـان سیسـتەمی فـۆنیمی شـێوەی كۆتـایی وەردەگرێـت و لەزمانێكـدا بـەكار دەهێنرێـت، ئەمـەش بەرامبـەر بـە نووسینی سەرەتایی (انطباعي) دەوەستێت كـە بریتیـە لـەو نووسـینە سـەرەتاییەی كـە شـایەنی دەسـتكاری كردنـەو بـەپێی ئەنجامـەكانی شـیكردنەوەش ڕاسـت دەكرێتەوە.**

- T -

tap consonant	صامت خفيف	**كونسنەنتی سوك:** ئـەو كۆنسـنەنتەیە كـە دركێنـەرو سـازگەی دركانـدن بـە سـووكیو ماوەیـەكی كـەم لێـك دەكەون لەكاتی دركانـدنی دەنگەكـەدا، وەكـو /ت/ و /د/ لەوشەكانی (تەور، داس) دا.
tape recorder	جهاز تسجيل	**ئامێری تۆماركردن:** ئەو ئامێرەیە كە وێنـەو نموونـە زمانییـەكانی لەسەر تۆمار دەكرێتو پاشان ئەو نموونانـە لـــە شـــیكردنەوەی فـــۆنیمیو دەنگـــیو مۆرفیمیدا بەكاردێن، هەروەها ئەو ئامێرە لـە تاقیگـەی فێربـوونی زمـانو لێكۆڵینـەوەی مەیدانی زماندا بەكاردێت.
taxonomic phonemics	علم الفؤنيمات التصنيفي	**زانستی پۆلینی فۆنیمەكان:** وەك زانســتێك لـــەزمان دەكۆڵێتـــەوە بـــە مەبەستی شیكردنەوەی فۆنیمی هەر زمانێك، هـــەروەها پـــۆلكردنی فۆنیمـــەكانو ئەلۆفۆنەكانی ئەو زمانە:
tense	متوتر	**گرژەوە بوو:** ســیفەتە بــۆ ئــەو دەنگـــەی كــە لـــەكاتی دركاندنیـــدا ماســـولكەكانی ئەنـــدامانی ئاخـاوتن لەگەڵیـدا گرژدەبێتـەوە بەتایبـەتی ماسولكەكانی زمان.
tense vowel	صائت متوتر	**ڤاولی گرژەوەبوو:** ئەو ڤاوڵەی كە بە گرژبوونی ماسوولكەكانی زمـان دەدركێـت. وەكـو ڤـاوڵی /ی/ لەوشـەی (كانییەكـە) دا، ئەمـەش بەرامبـەر بـە ڤـاوڵی

		نەرم lax vowel دەوەستێت.
terminal juncture	فاصل ختامي	**هەڵوەستەی کۆتایی:** فۆنیمێکی ناکەرتییە لەکۆتایی وتەدا دەردەکەوێت پێش وەستان، هەروەها گۆڕانی ئاوازەی لەگەڵدا دەبێت، ئەمەش یان هەڵوەستەیەکی بەرەو سەرەوەیە هێماکەی بەم جۆرەیە / ↗ /، یان هەڵوەستەیەکی بەرەو خوارە هێماکەی بەم جۆرەیە / ↘ / بڕوانە هەڵوەستەی بەرەو سەرەوە لەگەڵ هەڵوەستەی بەرەوخوارەوە.
terminal letter	حرف ختامي	**پیتی کۆتایی:** ئەو پیتەی کە لەکۆتایی وشەدا دەردەکەوێت.
terminal stress	نبرة ختامية	**هێزی کۆتایی:** ئەو هێزەی کە دەکەوێتە سەر بڕگەی کۆتایی وشە.
termination	خاتمة	**کۆتایی:** ئەمانەی خوارەوە دەگرێتەوە. ١-ئەو پیتەی کە لەکۆتایی وشەدا دەردەکەوێت. ٢-ئەو بڕگەیەی کە دەکەوێتە کۆتایی وشە. ٣-دەنگی کۆتایی لەوشەدا.
ternary	ثلاثي	**سیانی (سێی):** سیفەتە بۆ ئەو وشەیەی کە لە سێ بڕگە یان لە سێ مۆرفیم یان سێ پیت یان سێ دەنگ پێک دێت.

tertiary stress	نبرة ثلاثية	**هێزی سێیەم:** ئـەو هێزەیـە کـە لاوازتـرە لـەهێزی دووەمو بـەهێزترە لـەهێزی لاواز، ئەمـەش فـۆنیمێکی ناکەرتییەو هێماکەی بەم جۆرەیـە ‵/ بڕوانـە هێز stress.
tetra phthong	صائت رباعي	**ڤاولی چوار لانە:** ئـەو ڤاولـەی کـە لەچـوار ڤـاولی سـادەی لێکـدراو یـان لـە سـێ ڤـاولو نیمچـە ڤاولێـك پێك دێت، ئەمەش جیاوازە لە: ڤاولی یەك لانە monophthong . ڤاولی دوو لانە. diphthong . ڤاولی سێ لانە triphthong .
third stress	نبرة ثالثة	**سێیەم هێز:** بڕوانە هێزی سێیەم tertiary stress
thought stress	نبرة تقابلية	**هێزی بەرامبەر:** بڕوانە زاراوەی contrastive stress .
threshold of hearing	عتبة السمع	**سەرەتای بیستن:** نزمترین لەرەلەری دەنگییە کە مرۆڤ دەتوانێ گوێی لێ بێتو بیبستێ.
tighy phonation	نطق ضيق	**درکاندنی تەسك:** ئەو درکاندنەی کە ڕێگە بە بەشێك لەهەناسە (هـەوا) دەدات بـۆ ئـەوەی بەدەنگـە ژێیەکانـدا تێپـەڕێت، ئەمـەش دەبێتـە هـۆی دروسـت بوونی دەنگە گڕەکان. ئەم جۆرە درکاندنەش بەرامبەر بە درکاندنی هەناسەدار breathy phonation دەوەستێت.

tilde= til	تلدة	**تلده:** نیشانەیەکی نووسینە بەم جۆرە (~) لەسەر پیت دادەنرێت بۆ ئەوەی بەشێوەیەکی دروست پارمەتی گۆکردنی پیتەکە بدات. گوزارشت کردن لەو نیشانەیەش لەزمانێکەوە بۆ زمانێکی تر جیاوازە.
timbre = tambre	نوع الصوت (جرس)	**جۆری دەنگ:** سیفەتە بۆ دەنگێك کە جیایی دەکاتەوە لەدەنگێکی تر تەنانەت ئەگەر بێتو لەبەرزیو ئاوازەشدا لێك بچن. جۆری دەنگیش وەك کارتێکردنێکی بیستن لەئاکامی ژمارەیەك لە شەپۆلی سادە کە شەپۆلێکی لێکدراو پێك دەهێنن پەیدا دەبێتو لەگەڵ لەرەلەرو فراوانی هەر شەپۆلێك دەنگەکە هەڵدەگرێت بەرەو گوێی گوێگر دەیبات.
tip of the tongue	راس للسان	**نووکی زمان:** بڕوانە زاراوەی apex.
tone color	جرس	**جۆری دەنگ:** بڕوانە زاراوەی timbre.
tone language	لغة نغمية	**زمانی ئاوازەدار:** ئەو زمانەیە کە گۆرانی پلەی ئاوازەی لەوشەیەکدا دەبێتە هۆی دروست بوونی جیاوازی لەواتای وشەکە.، هەروەکو لە زمانەکانی چینیو نەرویجیو سویدیو هەندێ لەزمانەکانی هیندی ئەمریکیدا هەیە، هەروەها بەزمانی فرە ئاوازەش polytonic language ناو دەبرێت.

toneme	تونيم، فونيم نغمي	**تۆنیم، فۆنیمی ئاوازەدار:** ئـەو كۆمەڵــە ئاوازەيـــە كـە لــە زمــانێكی ئاوازەداردا بۆ مەبەستی زمانی بەكاردێت و وەك یەك یەكە تەماشادەكرێت، هەر یەكێك لە ئەنــدامانی ئــەو كۆمەڵــەش بــە ئــەلۆتۆن allotone نــاو دەبرێــت، گـۆڕینی تـۆنیش لـە زمانی ئاوازەداردا دەبێتە هۆی گۆڕانی واتا لەوشەدا.
tonetics	علم النغمات	**زانستی ئاوازەكان (تۆنەتیكس):** ئـەو زانسـتەیە كـە لــە ئاوازەكــانی دەنــگ دەكۆڵێتەوە.
tongue	لسان لغة	**١-زمان:** ئەنـدامێكی دركانـدنی چالاكە دەجوولێتـەوە بۆ ئەوەی ڕۆڵێكی تەواو ببینێ لە دركاندنی زۆربەی دەنگەكانی زماندا، لـە چەند بەشێك پێــك دێــت وەك نــووكی زمــان و پێشــەوەو ناوەڕاســت و كۆتــایی لەگــەڵ ڕەگــی زمــان هــەروەها لـە ڕاگـرتنی تـەزووی هەناسـە یـان ڕێگــەگرتنی هەناســـە یــان لــە پێكهاتـــەی بۆشایی ناوزاردا بەشداری دەكات. **٢-زمان وەك زاراوە.**
tongue advancement	تقديم اللسان	**پێش خستنی زمان:** درێـژكردنـەوەی زمـان بـەرەوپێش لـە كـاتی دركاندنی ڤاوڵێكدا.
tongue center	وسط اللسان	**ناوەڕاستی زمان:** ئەو بەشـەیە لـە زمـان كـە دەكەوێتـە نێـوان بەشی پێشەوەو پاشەوەی زمان.

tongue dorsum	مؤخرة اللسان	**پاشەوەی زمان:** ئەو بەشەیە لە زمان کە دەکەوێتە نێوان ناوەڕاستی زمان و ڕەگی زمان ئەمەش بەشداری دەکات لە درکاندنی دەنگەکانی مەلاشووی نەرمدا. وەکو / ك ، گ/
tongue front	مقدم اللسان	**پێشەوەی زمان:** ئەو بەشەی زمانە کە دەکەوێتە نێوان نووکی زمان و ناوەڕاستی زمانەوە بەشداری لە درکاندنی ئەو دەنگانە دەکات کە بەدەنگی مەلاشوویی ڕەق و دەنگی پووکی ناودەبرێن، وەکو/ ن، ژ، ج، چ/
tongue root	جذر اللسان	**ڕەگی زمان:** ئەو بەشەیە کە دەکەوێتە کۆتایی بەشی پاشەوەی زمان.
tongue tip= apex	ذلق	**نووکی زمان:** بەشی کۆتایی پێشەوەی زمانە، بەشداری لە درکاندنی دەنگە ناو ددانییەکان دەکات وەکو /ذ، ظ/ ی زمانی عەرەبی، هەروەها بەشداری لە درکاندنی دەنگە پووکییەکانی وەك/ ز، س، د، ت/ دەکات.
tonic	منبور	**هێزدار:** ئەو دەنگەی یان برگەیەی کە هێزی سەرەکی وەردەگرێت.
total assimilation	مماثلة تامة	**گونجانی تەواو:** بریتیە لە گۆڕانی دەنگێکی زمانی بۆ ئەوەی بە تەواوی لە دەنگێکی تری دراوسێی خۆی بچێت، وەکو گۆڕانی تەواوی /د/ بە /ڎ/

		لەوشەی (حەڤدە) لەزاری سلێمانیدا دەبێت بە (حەڤڤە).
total dissimilation	مغايرة تامة	**نەگونجانی تەواو:** بریتییە لە گۆڕانی دەنگێك بۆ ئەوەی بەتەواوی لەگەڵ دەنگێکی تری دەوروبەری خۆیدا جیاواز بێت، وەکو گۆڕانی / ش/ بە /ر/ لە وشەی پاش+ سەنگ > پارسەنگ.
trachea= wind pipe	القصبة الهوائية	**بۆڕی هەناسە:** یەکەم ڕێڕەوە هەوای تێدا تێ دەپەڕێت پاش دەرچوونی لە سییەکانەوە، قورگیش دەکەوێتە سەرووی ئەو ڕێڕەوە.
traditional orthography	تهجينة تقليدية	**ئەلفوبێی (هجائی) کۆن:** بریتییە لە شێوەی نووسینی ئاسایی وشەکانی زمانێك کە پیتەکانی ئەلفوبێی کۆنی تێدا بەکاردێت بێ ئەوەی گوێ بدات بە گۆڕانی دەنگەکان کە لە وشەکانی ئەو زمانەدا ڕوودەدات.
transcription	كتابة	**نووسین:** بریتییە لە دەربڕینی زمانی ئاخاوتن بە هێماکانی ئەلۆفۆنی یان فۆنیمی یان ئەلفوبێی.
transitional sound	صوت انتقالي	**دەنگی گوازراو (خلیسکاو، نیمچە ڤاوڵ):** بڕوانە زاراوەی glide.
tri-consonantal	ثلاثي الصوامت	**سێ کۆنسنەنتی:** سیفەتە بۆ هەر ڕەگێك کەسێ کۆنسنەنتی تێدابێت وەکو وشەی (نارد).

trigraph	حرف ثلاثي	**سێ پیتی :** سێ پیت بەسەر یەکەوە کە گوزارشت لە دەنگێك بکەن.
trill	صوت تكراري	**دەنگی دووبارەکراو :** ئەو دەنگەی کە بە خێرایی و دووبارەکراو دەدرکێت، وەکو / ر، ڕ/. ئەو دووبارە کردنەش لە ئەنجامی لەرینەوەی نووکی زمان ڕوودەدات، هەروەها بە rolled sound ناودەبرێت.
triphthong	صائت ثلاثي	**ڤاولی سێ لانە :** ڤاولێکی لێکدراوە لە سێ ڤاولی یەك لەدوای یەك، یان لە ڤاولێك و نیمچە ڤاولێك و ڤاولێك پێك دێت لە برگەیەکدا.
trisyllable	كلمة ثلاثية المقاطع	**وشەی سێ برگەیی :** ئەو وشەیەی کە لەسێ برگە پێك دێت، وەکو: مێرگەسور، سەرگەڵو.

- U -

ultralong vowel	صائت مديد	**ڤاوڵی درێژ کراو:** ئـەو ڤاوڵـە درێژەیـە کـە لەپاشـیدا دەنگـی هەمزە یان کۆنسنەنتێك دێت وەکو لەوشـەی (ئـەلفبـاء)دا دەنگـی هـەمزە کەوتۆتـە پـاش دەنگی /ا/ ی درێژ.
umlaut	 **تغير الصائت** **اشارة التغير** **ازدواج صوتي**	وەك زاراوەیەك بۆ ئەم مەبەستانە بەکاردێت: **١-گۆڕینی ڤاوڵ:** بریتیە لە گۆڕینی شێوەی گۆکردنی ڤاوڵێك لەبـەر هـەر هۆیـەکی نـاوخۆیی بێـت کـە لەخودی وشەکەدا ڕوودەدات، ئەمـەش بـەهۆی کارتێکردنی ڤاوڵێکی تر یان نیمچە ڤاوڵێك یان کۆنسـنەنتێك لـە بڕگەیـەکی دەوروبەریـدا کە گۆکردنی ڤاوڵەکە بگۆڕێت. **٢-نیشانەی گۆڕان:** نیشـانەیەکی بـەم جۆرەیـە [¨] لەسـەر ئـەو ڤاوڵـە دەنووسـرێت کـە شـێوەی گـۆکردنی گۆڕاوە. **٣-جووت بوونی (تێکەڵ بوونی) دەنگی:** جیاکردنـەوەی دوو دەنـگ کـە یـەك دەنگییـان پێکهێنـاوە بـۆ ئـەوەی هەریەکـەیان ببێـت بـە دەنگێکی سەربەخۆ لە هەمان وشەدا، وەك لـە گۆکردنی وشـەی (چاکردن)دا ڕوودەدات کـە وشـەکە لـە بنجـدا لـە دوو / ك/ پێـك هـاتووە (چاککردن).
unaspirated	غير هائي، غير نفسي	**ناهائی (بێ پڤە):** سـیفەتە بـۆ ئـەو دەنگـەی کـە هەناسـەیەکی

		(پفەیەکی) بەهێزی هەوای لەگەڵدا نییە لەو ژینگە دەنگییەی کە تێیدا دەردەکەوێت، وەکو [پ] لەوشەی (سپی)دا، ئاسایی ئەم سیفەتە دەدرێتە دەنگێکی گیری کپ بەتایبەتی کە دەکەوێتە پاش [س] و هائییەکەی نامێنێ.
unaspirated position	موقع غير هائي	**شوێنی ناهائی:** بریتیە لەو ژینگە دەنگییەی کە پێویستە سیفەتی هائی لەو دەنگەدا نەمێنێ کاتێ لەو شوێنەدا دەردەکەوێت، بڕوانە بابەتی پێشوو.
unconditioned sound change	تغير صوتي غير مشروط	**گۆڕانی دەنگی بێ مەرج:** هەر گۆڕانێکی دەنگی ڕوودات بێ ئەوەی ئەو گۆڕانە پابەندی مەرجەکانی ژینگەی دەنگی دەوروبەربێت.
under-differntiated transcription	كتابة قاصرة التمييز	**نووسینی جیاکەرەوەی ناتەواو:** نووسینێکی فۆنیمی سەرەتاییە، لەم نووسینەدا دوو فۆنیم یان زیاتر مامەڵەی ئەوەیان لەگەڵدا دەکرێت کە ئەلۆفۆنی یەك فۆنیم بن و یەك هێماشیان بۆ دادەنرێت. ئەم جۆرە نووسینە زمانەوان لەسەرەتای شیکردنەوەو دەستنیشان کردنی فۆنیمەکانی زمانێکدا بەکار دەهێنێ کە زانیارییەکی تەواوی لە بارەی سیستەمی فۆنیمی و دەنگی ئەو زمانە دا نەبێت.
unilateral consonant	صامت احادي الجانب	**کۆنسنەنتی یەك لایی:** ئەو دەنگەیە کە لەگەڵ تێپەڕبوونی تەزووی

		هەناسە لەلایەکی زارەوە دەدرکێت، وەکو دركاندنی لامی سووك لە وشەی (لانە)دا.
unreleased	محبوس	**بەندکراو (گیربوو):** سیفەتە بۆ دەنگێکی گیر کە لە پاش درکاندنی دەنگەکەدا ئەو هەناسەیەی کە گیری خواردووە دەرناپەڕێت، ئەم سیفەتەش هەندێ جار لەدەنگێکی گیری کپدا ڕوودەدات کە دەکەوێتە کۆتایی وشەوە، وەکو /پ/ لەوشەی (تۆپ) دا. جاری وا دەبێت دەنگی گیری کپ لەکۆتایی وشەدا یان گیر دەبێت یان پفەدار (هائی) دەبێت.
unrounded vowel	صائت غیر مدور	**ڤاولی خڕنەبوو:** ئەو ڤاوڵەیە کە لەکاتی درکاندنیدا خڕبوونی لێوەکانی لەگەڵدا نییە، وەکو ڤاوڵەکانی پێشەوەو ڤاوڵەکانی ناوەند، ئەمەش بەرامبەر بە ڤاولی خڕبوو دەوەستێت وەکو /و، وو، ۆ/.
unrounding	ازالة التدویر	**لابردنی خڕبوون:** لابردنی خڕبوونی لێوەکان لەکاتی درکاندنی ڤاوڵێکی خڕبوو لەبنجدا.
unstable phoneme	فونیم متقلب	**فۆنیمی هەڵگەڕاو:** ئەو فۆنیمەیە کە لەسەر بارێکدا جێگیر نابێت و لە زارێکەوە بۆ زارێکی تر دەگۆڕێت وەکو فۆنیمی /ل/ کە بە /ر/ دەدرکێت لە زاری هەولێردا یان گۆڕینی /و/ ی نیمچە ڤاولْ بە /ڤ/ لەکرمانجی ژووروودا وەکو (ئاو) دەبێت بە (ئاڤ).

unstable sound	صوت متقلب	**دەنگی هەڵگەڕاو:** ئەو دەنگەیە کە لە دەوروبەرێکەوە (سیاقێکەوە) بۆ دەوروبەرێکی تر دەگۆڕێت یان لە زارێکەوە بۆ زارێکی تر دەگۆڕێت، بڕوانە زاراوەی پێشوو.
unstressed syllable	مقطع غیر منبور	**بڕگەی بێ هێز (لاواز):** ئەو بڕگەیەیە کە هێزی سەرەکی لەوشە یان ڕستەدا وەرناگرێت، ئەمەش بەرامبەر بە بڕگەی هێزدار stressed syllable دەوەستێت.
unstressed vowel	صائت غیر منبور	**ڤاوڵی بێ هێز:** ئەو ڤاوڵەیە کە هێزی سەرەکی لەوشە یان ڕستە وەرناگرێت، ئەمەش ڤاوڵی بڕگەی (لاوان) بێ هێز دەگرێتەوە.
unvoiced	مهمس	**کپ کراو (بەکپ کردن):** سیفەتە بۆ ئەو دەنگەی کە گڕی (ژێداری) ئاسایی خۆی بەکردەی کپ بوون لەدەست داوە. ئەمەش جیاوازی لەگەڵ کپ بووندا voiceless هەیە، کە بەرامبەر بە گیربوون voiced دەوەستێت..
unvoicing	اهماس	**کپ بوون:** بریتییە لەگۆڕینی کۆنسەنەنتێکی گڕ بەدەنگێکی کپی هاوشێوەی خۆی لەئەنجامی کارتێکردنی دەنگێکی کپی دەوربەر، وەکو لەدرکاندنی وشەی (ڕۆشتان باش)دا دەردەکەویت کە دەنگی /ژ/ ی گڕ بەهۆی کار تیکردنی /ت/ی کپ گۆڕاوە بە /ش/ی کپ.

unvoweled writing	كتابة غير صائتية	**نووسینی بیٚ ڤاولٚ:** ئەو نووسینەیە کە ڤاولٚە کورتەکانی تیٚدا دەرناکەویٚت، ئەمەش لەنووسینی زمانی عەرەبیدا بەرچاو دەکەویٚت کاتیٚ کە سەروبۆڕی بۆ دانانریٚت لەبەر ئەوە ئەم جۆرە نووسینە تەنیا کۆنسنەنت و ڤاولٚە دریٚژەکانی تیٚدا دەردەکەویٚت.
upper articulator	ناطق علوي	**درکیٚنەری سەروو(بەرز):** ئەندامیٚکی درکاندنی چەسپاوە شویٚنی ئەم ئەندامە بەرزترە لەشویٚنی ئەندامانی درکاندنی جولٚیٚنەر. لەڕاستیدا بۆ درکاندنی هەر کۆنسنەتیٚك درکیٚنەریٚکی سەرووی چەسپاوی هەیە. لەگەلٚ درکیٚنەریٚکی جولٚیٚنەری خواروو، نموونە بۆ درکیٚنەری سەروو لیٚوی سەروو دانەکانی سەروو پووکی ددان و مەلاٚشووی ڕەق. نموونەش بۆ درکیٚنەری خواروو لیٚوی خواروو زمان، هەروەها درکیٚنەری سەروو بە شویٚنی درکاندن یان سازگەی درکاندن point of articulation ناودەبریٚت.
upper jaw	الفك الاعلى	**چەناگەی سەروو:** ئەندامیٚکی درکاندنە ژمارەیەك ئەندام بە خۆیەوە دەگریٚت کە بەشداری لە درکاندن دەکەن، وەکو لیٚوی سەروو دانەکانی سەروو پووکی ددان و مەلاٚشووی ڕەق و مەلاٚشووی نەرم لەگەلٚ زمانۆچکە.
upper lip	الشفة العليا	**لیٚوی سەروو:** سازگەیەکی درکاندنی چەسپاوە بەشداری لە

		درکاندنی چەند دەنگێکی زمان دەکات وەکو /ب، پ، و،م/.
upper teeth	الاسنان العليا	**دانەکانی سەروو:** سازگەیەکی درکاندنی چەسپاوە بەشداری لە درکاندنی چەند دەنگێکی زمان دەکات وەکو دەنگە دانییەکانی / ت/ ، / د/.
utterance	قول نطق	بۆ دوو مەبەست بەکاردێت: **١-وتە:** بریتیە لەزنجیرە دەنگێکی زمانی کە واتایەك دەگەیەنێت، بەوەستان دەست پێ دەکات و بەوەستانیش کۆتایی دێت، هەروەها هێزێکی سەرەکیشی لەگەڵدایە. **٢-درکاندن:** وەك کردەیەك بریتیە لە بەرهەمهێنانی یان دروست بوونی دەنگەکانی زمان.
utterance act	عملية النطق	**کردەی درکاندن:** ئەو کردەیەیە کە هەڵدەستێت بە دەرهێنانی یان دەرکردنی دەنگەکانی زمان.
uvula	لهاة	**زمانۆچکە:** **بەشێکی بچووکی نەرمە لەدیوی پاشەوی مەلاشووی نەرم شۆربۆتەوە، درکێنەرێکی چەسپاوە وەکو مەلاشووی نەرم و مەلاشووی ڕەق.**
uvular	لهوي	**زمانۆچکەیی (دەنگ):** ئەو دەنگەیە کە زمانۆچکە بەشداری لەدرکاندنی دەکات، وەکو /ق/ لەوشەی (قوڵ)دا، هەروەها دەبێتە سیفەت بۆ ئەو جۆرە دەنگە.

- V -

velar	طبقي	**مەلاشوویی نەرم (دەنگ):** ئـەو دەنگەیـە کـە پاشـەوەی زمـان لەگـەڵ درکاندنیـدا نزیـك دەبێتـەوە لـە مەلاشـووی نـەرم، وەکـو دەنگـی /ك،گ/ هـەروەها /نـگ/ لەوشەی (مەنگ)ی زاری سلێمانیدا. ئەمەش دەبێتە سیفەتێك بۆ مەلاشووی نـەرم خـۆی، هـەروەها بـۆ ئـەو دەنگـەی کـە بـەو شـێوەیە دەدرکێت.
velar closure	انغلاق فموي طبقي	**داخستنی زاری مەلاشوویی نەرم:** بریتیـە لـە داخسـتنی ڕێـڕەوی زار بـەهۆی زمان و مەلاشووی نەرمەوە، ئەمەش جیاوازی لەگەڵ داخستنی لووتی مەلاشوویدا هەیە.
velarization	اطباق، تفخیم	**بەر مەلاشوودانی نەرم:** بریتیـە لەبەرزبوونـەوەی پشـتەوەی زمـان بەرەو مەلاشووی نەرم، ئەمەش وا لەدەنگەکە دەکات کە ببێتە دەنگێکی بەرمەلاشوودانی گەورەکراو.
velarized	مطبق	**بەمەلاشووکراوی نەرم:** سیفەتە بۆ ئەو دەنگەی کە بەرمەلاشوودانی نەرمی لەگەڵدایە.
velarized consonant	صامت مطبق	**کۆنسنەنتی بەمەلاشووکراوی نەرم:** ئەو دەنگە کۆنسـنەنتەیە کە پشتەوەی زمان لەگەڵیـدا بـەرز دەبێتـەوە بـەرەو مەلاشـووی نـەرم، وەکـو دەنگـی /ڵ/ ی قەڵـەو و /ڕ/ ی قەڵـەو لـەزمانی کوردیـدا، هـەروەها /ص/ و /ط/ و /ظ/ لەزمانی عەرەبیدا.

velar stop	انفجاري طبقي	**گیری مەلاشوویی نەرم:** ئەو دەنگە وەستاوەیە کە مەلاشووی نەرم دەبێتە سازگەی دەنگەکەو پشتەوەی زمانیش دەبێتە درکێنەر بۆ دەنگەکە، وەکو/ك/ و /گ/.
velar vowel	صائت طبقي	**قاوڵی مەلاشوویی نەرم:** بڕوانە قاوڵی پشتەوە back vowel.
velic closure	انغلاق انفي طبقي	**داخستنی لووتی مەلاشوویی نەرم:** بریتیە لەداخستنی ڕێڕەوی لووت بە ڕێگەی مەلاشووی نەرمەوە، ئەمەش جیاوازی لەگەڵ داخستنی زاری مەلاشوویدا velar closure هەیە.
velum= soft palate	طبق ، حنك اللين	**مەلاشووی نەرم (نەرمە مەلاشوو):** ئەندامێکی ماسولکەیی نەرمە دەکەوێتە بنمیچی زارەوە لەنێوان مەلاشووی ڕەق و زمانۆچکە، بە بەشێك لە مەلاشوو دادەنرێت، کاتێ کە بەرەو خوار دەجولێت و نزم دەبێتەوە ئەو ڕێڕەوە دەکرێتەوە کە بەرەو بۆشایی ناو لووت دەچێت، بەڵام کە بۆ سەرەوە بەرزدەبێت ئەو ڕێڕەوە دادەخات، هەروەها لەکاتی لکانی پشتەوەی زمان یان نزیك بوونەوەی لە مەلاشووی نەرم دەبێتە هۆی دروست بوونی دەنگێکی مەلاشوویی نەرم.
vocal	صوتي	دوو مەبەست دەگەیەنێت: **١-دەنگی:** ئەوەی پەیوەندی بەدەنگەوە هەیە

	مجهور	**٢-گڕ (ژێدار):** بڕوانە زاراوەی voiced.
vocal appartus	جهاز النطق	**کۆئەندامی درکاندن:** ئەو ئەندامانەی کە بەشداری دەکەن لە پرۆسەی درکاندنی دەنگەکانی زماندا.
vocal – auditory channel	القناة الصوتية السمعية	**کەناڵی دەنگی بیستن:** واتە پەیوەندی کردن بەڕێگەی ئاخاوتنی قسەکەرو گوێگرتنی گوێگر لەوەی کە دەری دەبڕێت.
vocal bands	الحبال الصوتية (الاوتار الصوتية)	**ژێیەکانی قوڕگ (تاڵە باریکەکانی قوڕگ):** بڕوانە زاراوەی vocal cords.
vocal characterizer	واصف الصوت	**دەنگ وەسفکەر:** بڕوانە زاراوەی: voice qualifier.
vocal cords	الحبال الصوتية	**ژێیەکانی قوڕگ:** بریتیە لەدوو دەستە (شریتی) ماسولکەیی نەرم کە بەرامبەر بەیەك وەستاون. ئەم دوو دەستە ماسولکەیە بە ئێسقانی لوولەی قوڕگەوە بەستراونەتەوە، بەهۆی جوڵانەوەی ئەو ئێسقانەوە، ئەم دوو دەستە ماسولکەیە دەکرێنەوەو دیسان دێنەوە یەك، واتە لەگەڵ جوڵانەوەی ژێیەکانی قوڕگدا چەند بارێکی تایبەتی وەردەگرن و کار دەکەنە سەر دەنگەکانی زمان بەم شێوەیە: أ-کرانەوەی ژێیەکانی قوڕگ و تێپەربوونی هەوا بێ ئەوەی ڕێگەی لێ بگرێ، واتە بێ

		لەرینەوەی ژێیەکان، ئەو دەنگانەی کە لەم بارەدا دەدرکێن بەدەنگی کپ -voiceless sound- ناودەبرێن. ب-کرانەوەو هاتنەوە یەکی ژێیەکان بە خێرایی و یەك بەدوای یەکدا لەگەڵ تێپەڕبوونی هەوادا کە دەبێتە هۆی لەرینەوەی ژێیەکان، ئەو دەنگەی بەم شێوەیە بدرکێت بە دەنگی گڕ – voiced sound– ناودەبرێت. ت-هاتنەوەیەکی تەواوی ژێیەکان بۆ ماوەیەك و پاشان کرانەوەیان و بەرەڵابوونی هەوا، ئەم بارەش دەبێتە هۆی درکاندنی دەنگی هەمزە– glottal stop–.
vocalic	صائتي	**ڤاوڵی:** ئەوەی کە پەیوەندنی بەدەنگی ڤاوڵەوە هەیە.
vocalic consonant	صامت صائتي	**کۆنسنەنتی ڤاوڵی:** ئەو کۆنسنەنتەی کە هەندێ جار دەتوانێ بە ئەرکی ڤاوڵ هەڵبستێ وەکو /ل، ر، م، ن/ ڕەنگە هەر دەنگێك لەو دەنگانە ببێت بە ناوکی بڕگەیەکی بێ هێز.
vocalic length	طول الصائت	**درێژی ڤاوڵ:** أ- بریتیە لەماوەی درێژبوونی درکاندنی دەنگی ڤاوڵ، واتە ڕادەی کورتی و درێژی درکاندنی ڤاوڵەکان دەگرێتەوە. ب- سیفەتە بۆ ڤاوڵی درێژ، ئەمەش ڕەنگە ببێتە سیمایەکی فۆنیمی یان نا فۆنیمی بۆ

		دەنگەكە.
vocalism	دراسة الصوائت صوائت لغة ما اعلال	وەك زاراوەيەك بۆ ئەم مەبەستانە بەكاردێت: **١-ديراسەكردنى ڤاوڵەكان.** **٢-بريتيە لە ڤاوڵەكانى زمانێك.** **٣-بە ڤاوڵ كردن:** واتە گۆڕينى دەنگى كۆنسنەنت بە ڤاوڵ.
vocalization	اعلال اجهار اضافة الحركات نطق، لفظ	**١-بە ڤاوڵ كردن:** بريتيە لە گۆڕينى دەنگى كۆنسنەنت بە ڤاوڵ. **٢-بە گڕكردن:** بڕوانە زاراوەى voicing . **٣-زياد كردنى سەروبۆر:** بريتيە لە زياد كردنى نيشانەى ڤاوڵە كورتەكان بۆ سەر ئەو وشانەى كە دەنووسرێن واتە زياد كردنى سەرو بۆرو ژێر بۆ وشەكان هەر وەكو لەزمانى عەربيدا هەيەو بەكار دێت **٤-دركاندن (گۆكردن):** بڕوانە زاراوەى articulation.
vocalized	مجهور	**گڕ (ژێدار):** بڕوانە زاراوەى voiced.
vocal system	نظام صوتي	**سيستەمى دەنگى:** ئەو سيستەمەيە كە زمان لە ئاستى دەنگسازيدا پابەندى دەبێت لەبارەى جۆرى دەنگەكانو ژمارەيانو شوێنى

		دەرکەوتنیان و سیماکانیان و فۆنیمەکان و ئەلۆفۆنەکانیانەوە. هەر زمانێکیش سیستەمێکی دەنگی تایبەتی خۆی هەیە.
vocal tract	الممر الصوتي	**ڕێڕەوی دەنگی:** ئەو ڕێڕەوەیە کە لە لەشی مرۆڤدا هەیەو ئەندامانی ئاخاوتنی تێدایە. ڕێڕەوەکە لە سییەکانەوە دەست پێ دەکات و بە سورێنچک و قوڕگ و ژێیەکانی قوڕگ و پاشان بەناو زارو لووتدا تێ دەپەڕێت تا دەگاتە هەردوو لێوی سەرو و خوارەوە.
vocoid	صائت	**ڤاوڵ:** زاراوەیەکە تایبەتە بە دەنگسازی، جیاوازی لەگەڵ ڤاوڵدا – vowel– هەیە کە تایبەتە بە زانستی فۆنیمەکان، ئەمەش بەرامبەر بە کۆنسنەنت contoid یان consonant دەوەستێت.
voice	صوت الانسان جهر يجهر	**١-دەنگی مرۆڤ:** **٢-گڕی:** بریتیە لە لەرینەوەی ژێیەکانی قوڕگ کاتێ کە ژێیەکان بەرەنگاری تەزووی هەناسە دەبنەوە، ئەم کارەش دەبێتە هۆی گڕبوونی دەنگەکە. **٣-گڕکردن:** ئەوەی کە دەنگی کپ دەکات بە گڕ.
voice box	حنجرة	**قوڕگ:** ئەندامێکی ماسولکەیی یە دەکەوێتە سەرووی سورێنچکەوە، ژێیەکانی قوڕگ

		دەکەوێتە ناو قورگەوە کە کاردەکاتە سەر دەنگو دەیکات بە گڕ یان بە کپ، هەروەها بە larynx یان سێوی ئادەم ناودەبرێت.
voiced	مجهور	**گڕ (ژێدار):** سیفەتە بۆ ئەو دەنگەی کە ژێیەکانی قورگی لە گەڵدا دەلەرێتەوە، ئەم لەرینەوەیەش کاتێ هەستی پێ دەکرێت کە قسەکەر پەنجەی لە دیوی دەرەوە بخاتە سەر گەروو، هەروەها بە voicalized یش ناو دەبرێت، زاراوەی کپی (بێ ژێی) voiceless بەرامبەری دەوەستێت.
voiced alveolar fricative	احتكاكي لثوي مجهور	**خشۆکی پووکی گڕ(دەنگ):** وەکو /ز/ی گڕ کە بەرامبەر بە / س/ی کپ دەوەستێت.
voiced alveolar lateral	جانبي لثوي مجهور	**لایی پووکی گڕ (دەنگ):** وەکو /ل/ ی سووك لەوشەی (لێو)دا.
voiced alveolar nasal	انفي لثوي مجهور	**لووتی پووکی گڕ(دەنگ):** وەکو /ن/ ی گڕ لەوشەی (نەرم)دا.
voiced alveolar stop	انفجاري لثوي مجهور	**گیری پووکی گڕ:** وەکو /d/ لە ئینگلیزیدا کە /t/ ی کپ بەرامبەری دەوەستێت.
voiced alveopalatal affricate	مزجي غاري لثوي مجهور	**تێکەڵاوی پووکە مەلاشویی گڕ:** وەکو /ج/ی گڕ لەوشەی (جوان) کە /چ/ی کپ بەرامبەری دەوەستێت.
voiced alveopalatal fricative	احتكاكي غاري لثوي مجهور	**خشۆکی پووکە مەلاشوویی گڕ:** وەکو/ژ/ لەوشەی (نەژاد)دا کە /ش/ی کپ بەرامبەری دەوەستێت.

voieced bilabial nasal	انفي شفتاني مجهور	**لێوی لووتی گڕ:** وەکو / م/.
voiced bilabial stop	انفجاري شفتاني مجهور	**گیری لێوی گڕ:** وەکو /ب/ی گڕ کە /پ/ ی کپ بەرامبەری دەوەستێت
voiced dental fricative	احتكاكي اسناني مجهور	**خشۆکی ددانی گڕ:** وەکو /ذ/ی گڕ کە دەنگی /ث/ی کپ بەرامبەری دەوەستێت لەزمانی عەرەبیدا.
voiced dental stop	انفجاري اسناني مجهور	**گیری ددانی گڕ:** وەکو /د/ی گڕ لە زمانی کوردیدا کە / ت/ی کپ بەرامبەری دەوەستێت.
voiced dental velarized stop	انفجاري مطبق اسناني مجهور	**گیری ددانی بە مەلاشووکراوی گڕ:** وەکو /ض/ی گڕ لەوشەی (ضرب)ی عەرەبیدا کە بەرامبەر بە /ط/ی کپ دەوەستێت لەوشەی (طرب)دا.
voiced labiodental fricative	احتكاكي اسناني شفوي مجهور	**خشۆکی لێو ددانی گڕ:** وەکو /ڤ/ی گڕ لەوشەی (مرۆڤ) دا کە / ف/ی کپ بەرامبەری دەوەستێت.
voiced palatal stop	انفجاري غاري مجهور	**گیری ڕەقە مەلاشوویی گڕ:** وەکو /گ/ی گڕ لەوشەی (گەنم)دا کە /ك/ی کپ بەرامبەری دەوەستێت.
voiced pharyngeal fricative	احتكاكي حلقي مجهور	**خشۆکی گەروویی گڕ:** وەکو /ع/ی گڕ لەوشەی (عازەب) کە بەرامبەر بە /ح/ی کپ دەوەستێت.
voiced retroflex	ارتدادي مجهور	**هەڵگەڕاوەی (چەماوەی) گڕ:** وەکو /ر/ی ئەمریکی.

voiced sound	صوت مجهور	**دەنگی گڕ:** بریتیە لەو دەنگە زمانییەی کە ژێیەکانی قوڕگی لەگەڵدا دەلەرێتەوە، وەکو/ب، د، گ، ج، ز، ژ، ڤ، /کە دەنگە کپەکانی وەکو /پ، ت، ك، چ، س، ش، ف/ بەرامبەریان دەوەستێت.
voiced stop	انفجاري مجهور	**گیری (وەستاوی) گڕ:** وەکو /ب، د ، گ/. لە زمانی کوردیدا.
voiced velar fricative	احتكاكي طبقي مجهور	**خشۆکی نەرمە مەلاشوویی گڕ:** وەکو /غ/ی گڕ لەوشەی (غار) دا کە /خ/ی کپ بەرامبەری دەوەستێت.
voiced velarized interdental fricative	احتكاكي بيأسناني مطبق مجهور	**خشۆکی نێو ددانی بە مەلاشوکراوی گڕ:** وەکو/ظ/ی گڕ لەوشەی (ظالم)ی عەرەبیدا کە /ص/ی کپی عەرەبی بەرامبەری دەوەستێت.
voiced velarized lateral	جانبي مطبق مجهور	**لایی بە مەلاشووکراوی گڕ:** وەکو /ڵ/ ی قەڵەوی گڕ لەوشەی (منداڵ) ی کوردیدا.
voiced velar nasal	انفي طبقي مجهور	**لووتی نەرمە مەلاشوویی گڕ:** وەکو/ن/ی گڕ لەوشەی (زەنگ)ی کوردیدا.
voiced velar stop	انفجاري طبقي مجهور	**گیری نەرمە مەلاشوویی گڕ:** وەکو /گ/ی گڕ لەوشەی (گەرم)ی کوردیدا کە /ك/ی کپ بەرامبەری دەوەستێت.
voiceless	مهموس	**کپ (بێ ژێ):** سیفەتە بۆ ئەو دەنگەی کە ژێیەکانی قوڕگی لەگەڵدا نالەرێتەوە، وەکو /پ، ت، ك، ف، س، ش، ح/ کە سیفەتی گڕی voiced بەرامبەری دەوەستێت.

voiceless alveolar fricative	احتكاكي لثوي مهموس	**خشۆکی پوکی کپ:** وەکـو /س/ی کـپ کـە /ز/ی گـڕ بەرامبـەر دەوەستێت.
voiceless alveolar fricative stop	انفجاري لثوي مهموس	**گیری پوکی کپ:** وەکـو /ت/ی کـپ کـە /د/ی گـڕ بەرامبـەری دەوەستێت.
voice less alveolar velarized fricative	احتكاكي مطبق لثوي مهموس	**خشۆکی بەمەلاشووکراوی پووکی کپ:** وەکـو [ص] کـە دەبێتـە ئـەلۆفۆنی /س/ لـەزمانی کوردیـدا وەك لەوشـەکانی (سـاڵ، سەگ، سەڵتە، سەد)دا هەیە.
voiceless alveopalatal affricate	مزجي غاري لثوي مهموس	**تێکەلاوی پوکە مەلاشوی ڕەقی کپ:** وەکو /چ/ی کپ لەوشـەی (چاو)ی کوردیـدا کە /ج/ی گڕ بەرامبەری دەوەستێت.
voiceless alveopalatal fricative	احتكاكي غاري لثوي مهموس	**خشۆکی پوکە مەلاشوی ڕەقی کپ:** وەکو /ش/ی کپ لەوشـەی (شـار)دا کـە /ژ/ی گڕ بەرامبەری دەوەستێت.
voiceless bilabial stop	انفجاري شفتاني مهموس	**گیری لێوی کپ:** وەکـو /پ/ی کـپ کـە /ب/ی گـڕ بەرامبـەری دەوەستێت.
voiceless dental fricative	احتكاكي اسناني مهموس	**خشۆکی ددانی کپ:** وەکـــو/ ث/ی کـــپ لەوشــەی (ثـوم)ی عەرەبیـــدا کـــە /ذ/ی گـــڕ بەرامبـــەری دەوەستێت.
voiceless dental stop	انفجاري اسناني مهموس	**گیری ددانی کپ:** وەکـو /ت/ی کـپ کـە /د/ی گـڕ بەرامبـەری دەوەستێت.

voiceless dental velarized stop	انفجاري مطبق اسناني مهموس	**گیری بە مەلاشوکراوی ددانی کپ:** وەکو /ط/ی کپ لەزمانی عەرەبیدا، ئەم دەنگە دەبێتە ئەلۆفۆنی /ت/ لەزمانی کوردیدا وەك لەوشەکانی (تاڵ، سەڵتە)دا هەیە.
voiceless glottal fricative	احتكاكي حنجري مهموس	**خشۆکی قورگی کپ:** وەکو /ه/ی کپ لەوشەی (هەور)ی کوردیدا.
voiceless glottal stop	انفجاري حنجري مهموس	**گیری قورگی کپ:** وەکو /ئ/ی هەمزەی کپ.
voiceless interdental fricative	احتكاكي بيأسناني مهموس	**خشۆکی نێوددانی کپ:** وەکو /ث/ی کپ لەوشەی (ثور)ی عەرەبیدا کە /ذ/ی گڕ بەرامبەر دەوەستێت.
voiceless labiodental	احتكاكي اسناني شفوي مهموس	**خشۆکی لێوددانی کپ:** وەکو /ف/ی کپ کە /ڤ/ی گڕ بەرامبەری دەوەستێت.
voiceless palatal stop	انفجاري غاري مهموس	**گیری ڕەقە مەلاشویی کپ:** وەکو /ك/ی کپ لەوشەی /کێ/دا، لێرەدا سازگەی دەنگەکە هاتۆتە پێشەوە لەئەنجامی کارتێکردنی ڤاوڵی /ێ/ ئەمەش جیاوازی لەگەڵ /ك/ی وشەی (کۆتر)دا هەیە کە دەنگێکی نەرمە مەلاشوییە.
voiceless pharyngeal fricative	احتكاكي حلقي مهموس	**خشۆکی گەروویی کپ:** وەکو /ح/ی کپ لەوشەی (حەوت)دا کە /ع/ی گڕ بەرامبەری دەوەستێت.

voiceless sound	صوت مهموس	**دەنگی کپ:** بڕوانە زاراوەی voiceless.
voiceless stop	انفجاري مهموس	**گیری (وەستاوی) کپ:** وەکو /ك، ت، پ، ق، ئ،/ لەزمانی کوردیدا.
voiceless uvular stop	انفجاري لهوي مهموس	**گیری زمانۆچکەیی کپ:** وەکو /ق/ی کپ لەوشەکانی (قاچ، قوڵ، قڕ)دا هەیە.
voiceless velar fricative	احتكاكي طبقي مهموس	**خشۆکی نەرمە مەلاشوویی کپ:** وەکو /خ/ی کپ لەوشەی (خەو)ی کوردیدا کە /غ/ی گڕ بەرامبەری دەوەستێت.
voiceless velar stop	انفجاري طبقي مهموس	**گیری نەرمە مەلاشوویی کپ:** وەکو /ك/ی کپ لەوشەی (پاك)ی کوردیدا کە /گ/ی گڕ بەرامبەری دەوەستێت.
voiceless vowel	صائت مهموس	**ڤاوڵی کپ:** ئەو ڤاوڵەی کە کپ دەبێت بەپێچەوانەی ڕەفتاری ئاسایی خۆی کە دەنگێکی گڕە بەهۆی دەرکەوتنی لەنێوان دوو دەنگی کۆنسەنەنتی کپدا، وەکو /ی/ لەوشەی (تیپ)دا.
voice qualifier	واصف الصوت	**دەنگ وەسفکەر:** ئەو سیفەتەی لەگەڵ ئاخاوتندا دەردەکەوێت و باری دەروونی قسەکەر نیشان دەدات وەکو خەم و خۆشی و پەشیمانی و پاڕانەوەو تکاکردن.
voice quality	نوعية الصوت	**جۆری (شێوەی) دەنگ:** ئەو سیمایەی کە شێوەی یان جۆری دەنگ نیشان دەدات.

voicing	اجهار	**بەگڕکردن:** بریتیــە لەدرکانــدنی دەنگــی کــپ بــەگڕ لەئاکامی کارتێکردنی ئەو ژینگە دەنگییەی کە تێیدا دەردەکەوێت، وەکو: لێت دەدەم > لێـد دەدەم، ئەمــەش بەرامبــەر بــەکپ بــوون دەوەســتێت، واتــە درکانــدنی دەنگــی گــڕ بــە کپ.
volume	حجم الصوت	**قەبارەی دەنگ:** بڕوانە زاراوەی loudness .
vowel	صائت	**ڤاوڵ (بزوێن):** بریتیـــــە لــــــەدەنگێکی زرینگـــــــەداری درێژەپێـدەری گـڕ، لـەکاتی دروسـت بـوونی ڤاوڵەکانـدا تـەزووی هەناسـە بـەبێ تەگـەرە دێتە دەرەوەو دەبێتە ناوکی ئەو بڕگەیەی کە پێکی دەهێنێ‌و هێـزی بڕگەکەشـی دەکەوێتـە سەر، ڤاوڵیش لـەڕووی سازگەوە سـێ جۆرە پێشـەوەو ناوەڕاسـت و پشـتەوە، هـەروەها بەرزو ناوەندی‌و نزمی هەیە، دیسانەوە ڤاوڵ یـان کورتـە یـان درێـژە یـان سـادەیە یـان لێکدراوە یان یەك لانەیە یان دوولانەیە یان سێ لانەیە یان خڕە یان نـاخڕە. لە ڕاستیدا دەنگی ڤاوڵ جیاوازی لەگەڵ نیمچە ڤاوڵ دا هەیـەو بەرامبـەر بـە دەنگـی کۆنسـنەنتیش دەوەستێت.
vowel cluster	عنقود صائت	**هێشووە ڤاوڵ:** بریتیـە لەکۆمەڵـە ڤـاوڵێکی بـەرەو دوای یـەك یــان ڤاوڵێــك لەگــەڵ نیمچــە ڤاوڵێکــدا لــە

		برگەیەکدا بەسەریەکەوە دەربکەون.
voweled writing	كتابة مشكولة	**نووسینی سەرو بۆردار:** ئەو جۆرە نووسینەیە کە سەرو بۆری تێدا بەکار دەهێنرێت بەرامبەر بە ڤاوڵە کورتەکان، وەکو لەنووسینی زمانی عەرەبیدا بەدی دەکرێت.
vowel fracture	انكسار الصائت	**شکانی ڤاوڵ:** بریتیە لە گۆڕانی ڤاوڵێکی سادە بۆ ڤاوڵێکی لێکدراو لە ژێر کاریگەری دەنگێک یان چەند دەنگێکی دەوروبەر.
vowel gradation	ابدال الصائت	**گۆڕانی ڤاوڵ:** بریتیە لە گۆڕانی ڤاوڵێک لەناو وشەیەکدا، کە دەبێتە هۆی گۆڕانی واتا، وەکو شار: شیر، دار: دەر، هەروەها بەزاراوەی ablaut یان apophonyیش ناودەبرێت.
vowel harmony	توافق الصوائت	**گونجانی (ڕێك بوونی) ڤاوڵەکان:** بریتیە لەگونجانی ڤاوڵەکانی وشەیەك لەسیفەتێك لەسیفەتەکانی ڤاوڵ، وەك ئەوەی هەموویان لەڤاوڵەکانی پێشەوە بن یان لەڤاوڵەکانی دواوە بن، ئەم دیاردەیەش لەزمانە ئۆڕالییەکاندا ڕوودەدات، ئەمەش بەجۆرێك لەگونجانی نادەوروبەر دادەنرێت، کە ڤاوڵەکە دەگۆڕێت بۆ ئەوەی لەڤاوڵێکی تر بچێت لەبرگەی پێش یان پاش خۆیەوە.
vowel lengthening	اطالة الصائت	**درێژکردنی ڤاوڵ:** بریتیە لە زیادکردنی سیفەتی درێژی لە ڤاوڵێکدا.

vowel phoneme	فونيم صائت	**فۆنیمی ڤاوڵ:** بڕوانە زاراوەی vowel.
vowel quadrilateral	رباعي الصوائت	**ڤاوڵی چوارلا (چوار گۆشە):** بریتییە، لەشێوەیەکی چوار لایی کە ڤاوڵەکانی تێدا نیشان دەدرێت بەپێی شوێنەکانی زمان لەناو زاردا لەکاتی درکاندنی ئەو ڤاوڵانەدا.
vowel quality	نوعية الصائت	**جۆری ڤاوڵ:** بریتییە لەو ئاکارانەی (سیفاتانەی) کە کار دەکەنە سەر ڤاوڵ وەکو شوێنی زمان و بەرزی و نزمی لەناو زاردا لەگەڵ ڕادەی (ماوەی) کرانەوەی زار و پلەی خڕبوونی لێوەکان.
vowel quantity	كمية الصائت طول الصائت	بۆ دوو مەبەست بەکار دێت: ١-چەندێتی ڤاوڵ ٢-درێژی ڤاوڵ
vowel reduction	تقصير الصائت	**کورت کردنەوەی ڤاوڵ:** بریتییە لە کەم کردنەوەی درێژی ڤاوڵ بەهۆی ئەو ژینگە دەنگییەی کە تێیدا دەردەکەوێت، وەکو کورت کردنەوەی /وو/ی درێژ لەوشەی (دوو) دا بۆ /و/ی کورت لەوشەی (دووەم) دا.
vowel system	نظام الصوائت	**سیستەمی ڤاوڵەکان:** بریتییە لەو سیستەمەی کە حوکم دەکاتە سەر ڤاوڵەکانی زمانێک لەڕووی ژمارەی ڤاوڵەکانی و ئاکارەکانیان و

		پەیوەندییـــــەکانیان و دابەشـــــبوونیان و ئەلۆفۆنەکانیانـــەوە، هــــەر زمـــانێکیش سیستەمێکی تایبەتی خۆی هەیە.
vowel triangle	مثلث الصوائت	**سێ گۆشەی ڤاوڵی:** بریتیە لەشێوەیەکی سێ گۆشەیی، هـەردوو زمانـەوان سمیـث smithو تراگـەر Trager وێنـەیان کێشـاوە کـە ڤاوڵـەکانی زمـانی ئینگلیزییـان تێـدا دیـاری کـردووە بـەپێی شـــوێنەکانی زمـــان لـــەناو زاردا لـــەکاتی دەرکاندنی ئەو ڤاوڵانەدا.

- W -

weakening	تخفيف	**سوك كردن :** بريتيه لەكەم كردنەوەی ئەركی ماسولكەيی لــــەكاتی دركانـــــدنی كۆنســـــنەنتەكاندا بەمەبەســـتی وزە پاراســـتن، وەك گـــۆڕينی دەنگـــی /ط/ی بـــە مەلاشـــوكراو بـــۆ /ت/ی پـووكی هاوشـێوەی، ئـەم دياردەيـە بـەزۆری لـەو وشـانەدا بـەدی دەكرێـت كـە لـەزمانی عەرەبييەو هاتونەتە ناو زمانی كوردی، وەك (طاهر- تاهير).
weak letter	حرف العلة	**پيتی ڤاول (بزوێن):** ئەو پيتەيە كە وەكو هێما بۆ ڤاول بەكاردێت لەنووسينی ئاساييدا.
weak phoneme	فونيم ضعيف (لين)	**فۆنيمی لاواز (نەرم):** بڕوانە زاراوەی lax phoneme.
weak stress	نبرة ضعيفة	**هێزی لاواز:** فۆنيمێكی ناكەرتييــە هێماكـەی بەم جۆرەيە /ˇ/، ئەمــەش بــە لاوازتــرين پلــەكانی هێــز دادەنرێــت، ئـــەم جـــۆرە هێـــزەش بـــەزۆری دەكەوێتە سـەر وشـە ئەركييـەكانی زمـان وەك ئامرازەكانی بەستنەوەو پريپۆزيشن.
whisper	وشوشة	**وەش وەشە :** ئـەو جـۆرە دركاندنەيـە كـە ژێيـەكانی قوڕگی تێدا نزيك دەبێتەوە لەو بارەی كە لەحاڵـەتی گرِيـدا هەيـەتی لەگـەڵ ڕەق بـوونی ژێيەكانـدا بـۆ ئـــەوەی لـــەكاتی تێپـــەربوونی تـــەزووی هەناسەدا لەرينەوە ڕوونەدات.

whispered sound	صوت موشوش	**دەنگی وەش وەشەدار:** بڕوانە زاراوەی پێشوو.
whistling consonant	صامت صفري	**کۆنسەنەنتی فیکەیی:** بڕوانە زاراوەی sibilant
wide diphthong	ثنصائت واسع	**ڤاوڵی دوولانەی فراوان (کراوە):** ئەو ڤاوڵە دوولانەیەیە کە لەکاتی درکاندنی هەردوو بەشەکەی (لایەنەکەی) هەست بە گۆڕانی شوێنی زمان دەکرێت وەکو /aw/ لەوشەی (how)ی ئینگلیزیدا.
wind pipe	القصبة الهوائية	**بۆری هەناسە:** بڕوانە زاراوەی trachea .
word stress	نبرة الكلمة	**هێزی وشە:** بریتیە لەو هێزە سەرەکییەی کە دەکەوێتە سەر یەکێك لەبڕگەکانی وشە کاتێ کە وشەکە بەتەنیاو لەدەرەوەی ڕستەدا دەدرکێت، ئەمەش جیاوازی لەگەڵ هێزی ڕستەدا هەیە کە یەکێك لەوشەکانی ڕستە هێزەکە وەردەگرێت.
writing	كتابة	**نووسین:** دربڕینی دیوی دووەمی زمانە، لەکاتێکدا ئاخاوتن بەدیوی سەرەکی دەربڕینی زمان دادەنرێت، نووسینیش چەند جۆرێکی هەیە، وەك نووسینی ئاسایی و نووسینی دەنگی و نووسینی فۆنیمی، کاتێك نووسین نموونەیی دەبێت ئەگەر بێتو بەرامبەر بەهەر فۆنیمێك پیتێك دابنرێت، هەندێ جۆری نووسین ناتەواو دەبێت وەك ئەوەی بەرامبەر بەڤاوڵە

		کورتـــەکان پیـــت دانـــەنراوە، دیســـانەوە لەزمانـــەکانی جیهانـــدا چـــەندین جـــۆری نووســـین بەرچـاو دەکـەوێت وەك نووســـینی بڕگەیی و نووسینی وشەیی و نووسینی بیری کە هێماکانی بیرێك دەردەبڕن.
writing system	نظام الكتابة	**سیستەمی نووسین:** سیستـەمێکی هێمـایی نووسـینە کـە زمانێـك پابەندی دەبێت بەو شێوەیەی کە زمانەکەی پێ دەنووسرێت.

ڕیز کردنی زاراوەکان بە پێی ئەلفوبێی هیجائی

کوردی ـ عەرەبی ـ ئینگلیزی

ســا - ئــه		
Normal speech	كلام عادي	ئاخاوتنی ئاسایی
Intonationless speech	كلام غير تنغيمي	ئاخاوتنی بیٚ ئاوازه
Mono tone speech	كلام رتيب	ئاخاوتنی ریٚك و پیٚك
Internal speech endo phasia	كلام داخلي	ئاخاوتنی ناوەوە
Economy tendency	الميل الى الاقتصاد	ئارەزووی کەم کردنەوە
Pronounce ability	سهولة التلفظ	ئاسانی گۆکردن
Level	مستوى	ئاست
Pitch level	مستوى النغم	ئاستی ئاوازە
Metathesis	تبادل خاطئ	ئاڵوگۆڕ کردنی بەهەڵە
On-glide Onset	تهيؤ	ئامادەبوون
Phonemic set	استعداد فونيمي	ئامادەیی فۆنیمی
Tape recorder	جهاز تسجيل	ئامێری تۆمار کردن
Segmentater	جهاز التقطع	ئامێری کەرت کردن
Speech stretcher	جهاز تبطئ الكلام	ئامێری کەم کردنی خێرایی ئاخاوتن
Melody	لحن (ايقاع)	ئاواز (تریە)
Intonation	تنغيم	ئاوازە
Pitch	نغم (درجة الصوت)	ئاوازە (پلەی دەنگ)
High pitch	نغم عال	ئاوازەی بەرز
Mono tone	نغمة وترية	ئاوازەی تیرەیی (وەتەری)
Pure tone	نغمة نقية	ئاوازەی خاوێن
Level intonation	تنغيم مستو	ئاوازەی ریٚك(یەك ئاست)
Exclamatory pitch	نغم التعجب	ئاوازەی سەر سورمان
Fundamental note Fundamental tone	نغمة اساسية	ئاوازەی سەرەکی
Extra high pitch	النغم فوق العالي	ئاوازەی سەرووی بەرز
Harmonic	نغمة توافقية	ئاوازەی گونجاو

		(هارمۆنی)
Mid pitch	نغم متوسط	ئاوازەی ناوەندی
Low pitch	نغم منخفض	ئاوازەی نزم
Pause-pitch	نغم الوقف	ئاوازی وەستان
Functional load	عبء وظيفي	ئەرکی لە ئەستۆ گرتن
Acrology Acrophony	كتابة صوتية اوائلية	ئەکرۆفۆنی (نوسینی سەرەتایی دەنگ)
Allochrone	الوكرون، متغير زمني	ئەلۆکرۆن
Allograph	الوغراف، متغير حرفي	ئەلۆگراف (شێوەی نووسینی پیت)
Allophone	الوفون، متغير صوتي	ئەلۆفۆن (شێوەی درکاندنی دەنگ)
Alphabet	الألفبا	ئەلفوبێ
Traditional orthography	تهجئة تقليدية	ئەلفوبێی (هجائی) کۆن
Syllabary	ابجدية مقطعية	ئەلفوبێی برگەیی
Manual alphabet	ابجدية يدوية	ئەلفوبێی دەستی
Phonemic alphabet	ابجدية الصوتية	ئەلفوبێی دەنگی
IPA=international phonetic Association	الابجدية الصوتية الدولية	ئەلفوبێی دەنگی جیهانی
Latin alphabet	الابجدية اللاتينية	ئەلفوبێی لاتینی
Perfect alphabet Ideal alphabet Phonetic alphabet	ابجدية مثالية	ئەلفوبێی نموونەیی
Organs of speech	اعضاء الكلام (النطق)	ئەندامانی ئاخاوتن (درکاندن)
Iconograph	ايقنة	ئەیکون
	- ب -	
Parches mind pipe Windpipe	القصبة الهوائية	بۆری هەناسە
Cavity=chamber	تجويف	بۆشایی
Buccal cavity Oral cavity	التجويف الفمي	بۆشایی زار

Resonace chamber	تجويف الرنين	بۆشایی زرینگان
Head cavity	تجويف رأسي	بۆشایی سەر
Supraglottal cavity	تجويف فوق حنجري	بۆشایی سەروی قورگ
Passive cavity	تجويف سلبي	بۆشایی سەلبی
Pulmonic cavity	تجويف رئوي	بۆشایی سییەکان
Active cavity	تجويف نشيط	بۆشایی چالاك
Pharyngeal cavity	التجويف الحلقي	بۆشایی گەروو
Nasal cavity	التجويف الانفي	بۆشایی لووت
Air chamber	تجويف هوائي	بۆشایی هەوا
Vocalism	التحويل الى صائت	بە ڤاوڵ کردن
Consonantization	التحويل الى صامت	بە کۆنستەنت کردن
Latinization	تلتين	بە لاتینی کردن
Velarized	مطبق	بە مەلآشووکراوی نەرم
Sound sequence	متتالية صوتية	بەدوا یەك هاتنی دەنگ
Actualization	تحقيق الصوت	بەدی هێنانی دەنگ
Velarization	اطباق، تفخيم	بەر مەلآشوو دانی نەرم
Non-palatalized	غير مغور	بەر مەلآشوو نەدراو
Contrast Opposition	تقابل	بەرامبەر
Phonemic opposition Phonemic contrast	تقابل فونيمي	بەرامبەر بوونی فۆنیمی
Stress contrast	تقابل النبرات	بەرامبەر بوونی هێزەکان
Medial contrast	تقابل وسطي	بەرامبەر ی ناوەندی
Paradigmatic contrast Paradigmatic	تقابل راسي	بەرامبەری
Contrastive pair	ثنائي التقابل	بەرامبەری دوو لایی
Proportional opposition	تقابل تناسبي	بەرامبەری رێژەیی
Initial contrast	تقابل استهلالي	بەرامبەری سەرەتایی
Final contrast	تقابل ختامي	بەرامبەری کۆتایی
Continuant	امتدادي	بەردەوامی (دەنگ)
Frictionless continuant Open approximant	امتدادي غير احتكاكي	بەردەوامی ناخشۆکی

Frictionless		
Prominence	علو (بروز)	بەرز بوون (دەرکەوتن)
Maximum closure	انغلاق اقصى	بەرزترین پلەی داخستن
Palatalized=soft	مغور	بەرمەلاشودراوی ڕەق
Palatalization Softening	تغوير	بەرمەلاشوو دانی ڕەق
Phonation	تصويت	بەگڕ کردن
Vocalization Voicing	اجهار	بەگڕ کردن
Nasalization	تانيف (انفمية)	بەلووت کردن (لووتە زاری)
Non-nasalized	غير مؤنف	بەلووت نەکراو
Labialization Latinization	تشفية ، مشفة	بەلێوکراو
Labialized	يشفه	بەلێوکردن
Unreleased	محبوس	بەند کراو (گیربوون)
Glottalized	مهموز	بەهەمزە کراو
Glottalization	اهماز	بەهەمزە کردن
Stressed	منبور	بەهێز بوون
Syllable	مقطع	برگە
Syllabation	تقطع	برگە کردن
Free stress	مقطع حر	برگەی ئازاد
Stressed syllable	مقطع منبور	برگەی بەهێز بوو
Atonic Unstressed syllable	مقطع غير منبور	برگەی بێ هێز (لاواز)
penultimate syllable	المقطع قبل الاخير	برگەی پێش کۆتایی
Closed syllable Blacked syllable Checked syllable	مقطع مغلق	برگەی داخراو
Light syllable	مقطع خفيف	برگەی سووك
Bridge syllable	مقطع وصلي	برگەی گەیەنەر
Eme principle	مبدأ الأيم (الوحدات المجردة)	بنەمای ئیمی (یەکەی ڕووت)

Mouth roof Roof of the mouth	سقف الفم(الحنك)	بنميچی زار (مەلاَ شوو)
Neutralization	تحييد	بیْ لایەن
Audible	مسموع	بیستراو
- ت -		
Stenosonograph	كاتبة الأصوات	تۆمارکەری دەنگەکان
Toneme	تونيم نغمي	تۆنیم
Coronal	اكليلي	تاجی (دەنگ)
Language laboratory	مختبر اللغة	تاقیگەی زمان
Vocal bands	الاوتار الصوتية	تاله باریکەکانی قورگ
Breath stream	تيار النفس	تەزووی هەناسە
Strcture	تضيق	تەسك بوون
Auditory masking	تشويش سمعي	تەشویشی بیستن
Noise	اعاقة	تەگەرە
Plosion=explosion	انفجار	تەقین (گیر)
Plosive=stop	انفجاري	تەقیو=گیر (دەنگ)
Resonator	جسم رنان	تەنی زرینگاو
Cadence Harmony Rhythm	ايقاع،تناغم	تریە
Rhythmic	ايقاعي	تریەدار (رتمدار)
Syllable timed	ايقاع مقطعي	تریەی برگەیی
Stress-timed tythem	ايقاع نبري	تریەی هێزدار
Tilde=til	تلدة	تلدە
Glossolalia	قدرة لسانية	توانای زمانی
Medium-transferability	قابلية التحويل	توانای گواستنەوە
Anthropophonics	الامكانية الصوتية البشرية	تونای دەنگی مرۆۆ
Intensity of aspiration	شدة الهائية (النفسية)	توندی هائیەت(هەناسەیی)
Intensity	شدة	توندی(هێز)

Phonemic field work	بحث ميداني فونيمي	توێژینەوەی مەیدانی فۆنیمی
Affrication	مزج	تێکەڵ
Merger	اندماج	تێکەڵ بوون
Crasis Diphthongization	ادغام الصوائت	تێکەڵ بوونی ڤاڵەکان
Affricate	مزجي(شبه انفجاري)	تێکەلاو (نیمچەگیر)
Voiceless alveopalatal fricative	مزجي غاري لثوي مهموس	تێکەلاوی پوکە مەلاشووی ڕەقی کپ
Voiced alveopalatal affricate	مزجي غارى لثوي مجهور	تێکەلاوی پووکە مەلاشووی گڕ
Assibilant	مزجي اسناني	تێکەلاوی ددانی
Fronto-palatal affricate	مزجي غاري امامي	تێکەلاوی مەلاشووی ڕەقی پێشەوە
- پ -		
Post-palatal	خلفي غاري	پاش مەلاشووی ڕەق
Post-velar	خلفي طبقي	پاش مەلاشووی نەرم
Dorsal Dorso	خلفي	پاشەوە (دواوە)
Post-oral	خلفي فمي	پاشەوەی زار
Post-alveolar	بعدي لثوي	پاش-پووکی
Post-dental	خلفي اسناني	پاش-ددانی
Post junctural	بعدي فاصلي	پاش-هەڵوەستە
Phonemic evolution	تطور صوتي	پەرەسەندنی دەنگی
Correlation	ارتباط	پەیوەندی
Amplification	متعلق بالتضخيم	پەیوەندی بە قەڵەو بوون هەیە
Back of the tongue Dorsum	مؤخر اللسان	پشتەوەی زمان
Release	استراحة	پشوودان
Opening degree	درجة الانفتاح	پلەی کرانەوە

Alveola Alveolar ridge Gum	اللثة ، السنخ	پووك
Palato-alveolar Alveo palatal	لثوي غاري	پووكە مەلاشوویی ڕەق
Alveolar Gingival	لثوي	پووكی (دەنگ)
Supradental	لثوي ، فوق اسناني	پووكی ، سەرووی دانەكان
Lamino-alveolar	لثوي أمامي	پووكی پێشەوە
Apico-alveolar	لثوي ذلقي	پووكی نوكە زمانی
Dorso-alveolar	لثوي خلفي	پووكی–پاشەوە
Graph Letter	حرف	پیت
Lower-case letter Small letter	حرف صغير	پیتی بچووك
Silent letter	حرف غير ملفوظ	پیتی گۆنەكراو
Weak letter	حرف العلة	پیتی ڤاوڵ (بزوێن)
Polyphone	حرف متعدد الاصوات	پیتی فرە دەنگ
Dark letter	حرف مفخم	پیتی قەڵەو
Mute	حرف ساكن	پیتی كۆنستەنت
Dead letter	حرف غير منطوق	پیتی نەدركاو
Tongue advancement	تقديم اللسان	پێش خستنی زمان
Pre-dental	قبل أسناني	پێش ددانی
Pre-palatal	قبل غاري	پێش مەلاشووی ڕەق
Pre-velar	قبل طبقي	پێش مەلاشووی نەرم
Frontal=laminal Antevior=diffuse	امامي(متقدم في محزجة)	پێشەوە (پێشكەوتوو لە سازگەدا)
Tongue front Blade of the tongue Front of the tongue	مقدم اللسان	پێشەوەی زمان
Fronting	تقدم	پێشش خستن
Advanced Fronted	مقدم	پێشكەوتوو(دەنگ)

Sound reception	استقبال الصوت	پێشوازی کردنی دەنگ
Heteronymy	مخالفة صوتية	پێچەوانەیی دەنگ
Phonological structure	تركيب فونولوجي	پێکهاتەی فۆنۆلۆجی
Phonemic structure	تركيب فونيمي	پێکهاتەی فۆنیمی
Constituent	مكون	پێکهێن
Phonological component	مكون فونولوجي	پێکهێنی فۆنۆلۆجی
Phonological criteria	معيار فونولوجي	پێوانەی فۆنۆلۆجی
- ج -		
Voice quality	نوعية الصوت	جۆری (شێوەی) دەنگ
Intonation pattern	نمط التنفيم	جۆری ئاوازە
Sound type	نوع الصوت	جۆری دەنگ
Tone color	جرس	جۆری دەنگ (جەرەس)
Vowel quality	نوعية الصائت	جۆری ڤاول
Bilateral opposition	تقابل ثنائي	جووتۆکەی بەرامبەری
Digraph ligature	حرف مزدوج	جووتە پیت(دوو پیتی)
Suspicious pair	ثنائي مشبوه	جووتە دەنگی گومان لێکراو
Slashes	خطان مائلان	جووتە هێڵی لار
Mininal pair	ثنائية صغرى	جووتۆکە
Minimal contrast	التقابل الاصغر	جووتۆکەی بەرامبەر
Sound discrimination	تمييز الاصوات	جیاکردنەوەی دەنگەکان
Emic	مميز	جیاوازی
Functional difference	فرق وظيفي	جیاوازی ئەرکی
Phonemic different	مختلف صوتية	جیاوازی دەنگی
Phonemically different Phonemic difference	مختلف فونيمياً ، فرق فونيمى	جیاوازی فۆنیمی
Non-functional	فرق غير وظيفي	جیاوازی نا ئەرکی

difference		
Non-phonemic difference	فرق غير فونيمي	جیاوازی نافۆنیمی
Creak	صريري	جیرە جیر (دەنگ)
Spoonerism	تبادل الاصوات	جیگۆرکێی دەنگەکان
	- ح -	
Heterographic spelling	تهجئة مغايرة	حینجە کردنی جیاواز
Homographic spelling	تهجئة متجانسة	حینجە کردنی هاوچەشن
		- خ -
Off-glide	استرخاء	خابوون
Lenition	ارتخاء	خابوونەوە
Leis=lene	رخو	خاو
Lip spreading Unrounding	عدم تدوير الشفتين	خڕ نەبوونی لێوەکان
Rounded	مدور، مضموم	خڕبوو
Rounding	تدوير	خڕبوون
Lip rounding	تدوير الشفتين	خڕکردنی لێوەکان
Close approximant Fricative	احتكاكي	خشۆکی (دەنگ)
Slit fricative	احتكاك افقي	خشۆکی ئاسۆیی
Voiceless alveolar velarized fricative	احتكاكي مطبق لثوي مهموس	خشۆکی بە مەلاشووکراوی پوکی کپ
Voiceless alveopalatal fricative	احتكاكي غاري لثوي مهموس	خشۆکی پووکە مەلاشووی رەقی کپ
Voiced alveopalatal fricative	احتكاكي غاري لثوي مجهور	خشۆکی پووکە مەلاشووی گڕ
Voiced alveolar fricative	احتكاكي لثوي مجهور	خشۆکی پووکی گڕ(دەنگ)
Apico-alveolar fricative	احتكاكي لثوي ذلقي	خشۆکی پووکی نوکە زمانی
Voiceless dental	احتكاكي اسناني مهموس	خشۆکی ددانی کپ

fricative		
Voiced dental fricative	احتكاكي اسناني مجهور	خشۆکی ددانی گڕ
Groove fricative= Rill spirant	احتكاكي رأسي	خشۆکی ستونی
Voiced pharyngeal fricative	احتكاكي حلقي مجهور	خشۆکی گەروویی گڕ
Voiceless pharyngeal fricative	احتكاكي حلقي مهموس	خشۆکی گەروویی کپ
Glotto fricative	احتكاكي حنجري	خشۆکی قورگی
Voiceless glottal fricative	احتكاكي حنجري مهموس	خشۆکی قورگی کپ
Labio dental fricative	احتكاكي اسناني شفوي	خشۆکی لێو ددانی
Voiced labiodental fricative	احتكاكي اسناني شفوي مجهور	خشۆکی لێوی ددانی گڕ
Voiceless labiodentals fricative	احتكاكي اسناني شفوي مهموس	خشۆکی لێوی ددانی کپ
Palatal fricative	احتكاكي غاري	خشۆکی مەلاشوویی ڕەق
Median fricative	احتكاكي وسطي	خشۆکی ناوەندی
Voiceless velar fricative	احتكاكي طبقي مهموس	خشۆکی نەرمە مەلاشوویی کپ
Voiced velar fricative	احتكاكي طبقي مجهور	خشۆکی نەرمە مەلاشویی گڕ
Voiced velarized interdental fricative	احتكاكي بياسناني مطبق مجهور	خشۆکی نێو ددانی بە مەلاشووکراوی گڕ
Voicelessinterdental fricative	احتكاكي بياسناني مهموس	خشۆکی نێو ددانی کپ
Interdental fricative	احتكاكي بياسناني	خشۆکی نێوددانی
Friction	احتكاك	خشان
Glottal friction	احتكاك حنجري	خشانی قورگی
Glide=semi-vowel	انزلاقي،شبه صائت	خلیسکاو(نیمچە ڤاوڵ)
Front-palatal glide	انزلاقي غاري امامي	خلیسکاوی مەلاشوویی-پێشەوە

Distribution	توزيع	دابەش بوون
Sound distribution	توزيع الصوت	دابەش بوونی دەنگ
Contrastive distribution	توزيع تقابلي	دابەشبوونی بەرامبەری
Complementary distribution	توزيع تكاملي	دابەشبوونی تەواوکەری
Syllable division	تقسيم مقطعي	دابەشکردنی برگەیی
Binarism	تقسيم ثنائي	دابەشکردنی دوویی
Spriantization	انسيابية	داخزان کردنی دەنگ
Slit spirant	انسياني افقي	داخزانی ئاسۆیی
Spirant	انسيابي	داخزانی دەنگ
Lateral spirant	انسيابي جانبي	داخزانی لایی
Occlusion	انغلاق	داخستن
Closure	اغلاق	داخستن
Coda	تقفيلة	داخستن (کۆتایی برگە)
Outer closure	اغلاق خارجي	داخستنی دەرەوە
Velar closure	اغلاق فموي طبقي	داخستنی زاری مەلاشوویی نەرم
Glottalization	انغلاق حنجري	داخستنی قوڕگی
Velic closure	اغلاق انفي طبقي	داخستنی لووتی مەلاشوویی نەرم
Inner closure	اغلاق داخلي	داخستنی ناوەوە
Lower	الاسنان السفلي	دانەکانی خواروو
Expression	تعبير	دەربڕین
Lateral release	انطلاق جانبي	دەرپەڕینی لایی
Apetture	فتحة مجرى التنفس	دەرچەی ڕێرەوەی هەناسە
Glottis	مزمار	دەرچەی زوڕنا
Epenthesis	اقحام	دەرکەوتن
Mono tony	اطراد النغم	دەرکردنی ئاواز

Mono tone	اطراد رتيب	دەرکردنی رێك و پێك
Ejective	قذفي	دەرهاویشتن (فرێدان)
Resonate	يرن	دەزرینگێ
Sound Phone speech sound	صوت(صوت لغوي)	دەنگ (دەنگی زمانی)
Vocal characterizer Voice qualifier	واصف الصوت	دەنگ وەسفکەر
Disembodied voices	اصوات غير مرئية	دەنگە نەبینراوەکان
Homorganic sound	اصوات مشتركة	دەنگە هاوبەشەکان
Vocal Phonic	صوتي	دەنگی
Plalatalized sound	صوت مفور	دەنگی بەر مەلآشوو دراوی ڕەق
Nasalized sound	صوت مؤنف	دەنگی بەلووت کراو
Labialized sound	صوت مشفه	دەنگی بەلێوکراو
Glottalized sound	صوت مهموز	دەنگی بەهەمزەکراو
Idio phone	صوت شخصي	دەنگی تاکە کەس
Fortis sound	صوت شديد	دەنگی توند
Clear sound Sharp sound	صوت حاد	دەنگی تیژ
Fronted sound	صوت مقدم	دەنگی پێش خراو
Creaky voice Larngealized voice	صوت صريري	دەنگی جیڕەیی
Lenis sound	صوت رخو	دەنگی خاو
Gliding sound=glide	صوت انزلاقي	دەنگی خلیسکاو
Adjacent sound	صوت مجاور	دەنگی دەوروبەر (دراوسێ)
Dental sound	صوت اسناني	دەنگی ددانی
Non-continuant sound	صوت غير امتدادي (انفجاري)	دەنگی درێژ پێ نەدراو (گیر)
Geminated sound	صوت مضعف	دەنگی دوو ئەوەندە
Rolled sound	صوت تكراري	دەنگی دووبارەکراو

Trill		
Diaphone	تصوت، ديفون	دەنگی دوولانە (دایە فۆن)
Bilateral sound	صوت جانباني	دەنگی دوولایی
Conditiong sound	صوت مكيف	دەنگی ڕاهاتوو (گونجاو)
High-frequency sound	صوت عال الشيوع	دەنگی زۆرباو
Oral sound	صوت فمي	دەنگی زاری
Sonorant	صوت رنان	دەنگی زرینگاو
Linguistic sound Lingual sound Speech sound	صوت كلامي (لغوي)	دەنگی زمانی
Epenthetic Excrescent sound Intrusive sound anaptyctic sound	صوت مقحم	دەنگی زیادکراو (دەرکەوتوو)
Intial sound	صوت استهلالي	دەنگی سەرەتایی
Hissing sound	صوت هسيسي	دەنگی سیکەیی
Hushing sound	صوت هشيشي	دەنگی شیکەیی
Dense sound	صوت كثيف	دەنگی چڕ
Metaphone	صوت متحول	دەنگی گۆڕاو
Guttural sound	صوت حلقي	دەنگی گەروویی
Bride sound	صوت وصلي	دەنگی گەیەنەر
Voiced sound	صوت مجهور	دەنگی گڕ
Transitional sound	صوت انتقالي	دەنگی گوازراو
Mute Plosive stop	صوت انفجاري	دەنگی گیر (تەقیو)
Assimilatory sound	صوت مكيف	دەنگی کارتێکردوو
Low-frequency sound	صوت منخفض الشيوع	دەنگی کەم باو
Caduceus sound	صوت متساقط	دەنگی کەوتوو(لەناو چوو)
Voiceless sound	صوت مهموس	دەنگی کپ

Nasal sound	صوت انفي	دەنگی لووتی
Labial sound	صوت شفوي	دەنگی لێوی
Musical sound	صوت موسيقي	دەنگی مۆسیقی
Palatal sound	صوت غاري	دەنگی مەلاشوویی رەق
Voice	صوت الانسان	دەنگی مرۆڤ
Asyllabic	صوت غير مقطعي	دەنگی نابڕگەیی
Non-lateral sound	صوت غير جانبي	دەنگی نالایی
Losse sound Lax sound	صوت لين	دەنگی نەرم
Demi-occlusive sound Semiocclusive sound	صوت نصف مغلق	دەنگی نیوه داخراو
Concrete sound	صوت محسوس	دەنگی هەست پێکراو
Unstable sound	صوت متقلب	دەنگی هەڵگەراو
Inverted sound Domal sound Retroflex	صوت ارتدادي	دەنگی هەڵگەراویی
Flap Flapped sound	صوت مستل	دەنگی وەرگێراو
Whispered sound	صوت موشوش	دەنگی وەش وەشەدار
Upperteeth	الاسنان العليا	ددانەكانی سەروو
Dental	اسناني	ددانی (دەنگ)
Phone tactics	دراسة تتابع الفونيمات	دراسەكردنی بەردەوامی فۆنیمەكان
Contiguity	تجاور	دراوسێتی (دەوروبەر)
Articulation	نطق	دركاندن
Vocalization	نطق-لفظ	دركاندن (گۆكردن)
Coronal articulation	نطق اكليلي	دركاندنی تاجی
Tight phonation	نطق ضيق	دركاندنی تەسك
Explosive articulation	نطق طارد	دركاندنی تەقیو (دەرهاتوو)
Co-articulation	نطق مصاحب	دركاندنی دوولانە

Double articulation	نطق مزدوج	درکاندنی دوولایی
Implosive articulation	نطق جاذب	درکاندنی ڕاکێشراو (هەڵمژین)
Secondary accent	نطق ثانوي	درکاندنی نا سەرەکی
Breathy phonation	نطق نفسي	درکاندنی هەناسەیی
Articulator	ناطق	درکێنەر
Lower articulator	ناطق سفلي	درکێنەری خواروو
Upper articular	ناطق علوي	درکێنەری سەروو
Active cavity	ناطق نشيط	درکێنەری چالاك
Sound production	احداث الصوت	دروست بوونی دەنگ
Length	طول الصوت	درێژایی دەنگ
Lengthening	اطالة الصوت	درێژە پێدانی دەنگ
Vowel lengthening	اطالة الصائت	درێژکردنی ڤاوڵ
Vocalic length	طول الصائت	درێژی ڤاوڵ
Vowel quantity	طول الصائت،كمية الصائت	درێژی ڤاوڵ،چەندێتی ڤاوڵ
Consonantal lenghth	طول الصامت	درێژی کۆنسنەنت
Retracting	تاخير	دواخستن
Retracted	مؤخر	دواکەوتوو
Larynges cope	منظار الحنجرة	دووربینی قورگ
Disyllabic	ثنائي المقاطع	دوو برگەیی
Ligature	حرف مزدوج	دوو پیتی (جووتە پیت)
Echo	تكرار الصدى	دووبارە بوونی دەنگدانەوە
Consonance	سجع الصوامت	دووبارە بوونی کۆنسنەنت
Germination	تضعيف	دووبارە کردن
Doubling	تضعيف الصامت	دووبارە کردنەوەی کۆنسنەنت
Hiatus	تضعيف الصائت	دووبارەکردنەوەی ڤاوڵ

Cacophony	تنافر صوتي	دووركەوتنەوەی دەنگی
Labio-labial Bilabial	شفتاني	دوولێوی
Graphics Graphemics Graphonomy	دراسة الفرافيمان	دیراسەکردنی گرافیمەکان
Vocalism	دراسة الصوائت	دیراسەکردنی ڤاوڵەکان
Paleography	دراسة الكتابات القديمة	دیراسەکردنی نووسراوی کۆن
Palatography	دراسة رسوم الحنك	دیراسەکردنی وێنەکانی مەلاشوو
	- ژ -	
Environment Context	بيئة، سياق	ژینگە (دەوروبەر)
Cord	وتر صوتي	ژێی دەنگی
Vocal cords Vocal bands	الحبال الصوتية	ژێیەکانی قورگ
	- ر -	
Superstructure	تركيب علوي، فوقطعي	رۆنانی سەروو
Linking (r)	الراء الوصيلة	(ر)ی گەیەنەر
Sound struvtere	تركيب صوتي	رۆنانی دەنگی
Double structure	تركيب مزدوج	رۆنانی دوولایی
Infrastructure	تركيب تحتي	رۆنانی ژێرەوە
Tongue root Root of the langue	جذر اللسان	رەگی زمان
Phonic sentence	جملة صوتية	رستەی دەنگی
Anticipation	توقع	روودانی پێش وەخت
Sonority Sonorousness	جهورية	روونی و بەرزی دەنگ
Air stream	مجرى النفس	رێرەوی هەناسە
Speech tract	ممر الكلام	رێرەوی ئاخاوتن
Vocal tract	الممر الصوتي	رێرەوی دەنگی
Contour	منظومة فوقطعية	رێکخستنی ناکەرتی

- ز -		
Buccal	فمي	زاری
Phonemicist	عالم(محلل)الفونيمات	زانای (شیکاری) فۆنیمی
Phoneticion phoneticst	عالم الاصوات	زانای دەنگ (دەنگسان)
Tonetics	علم النغمات	زانستی ئاوازەکان (تۆنەتێکس)
Acoustics	علم الاكوستيكي	زانستی ئەکۆستیکی دەنگ
Rhythmics	علم الايقاع	زانستی ترپە
Taxonomic phonemice	علم الفونيمات التصنيفي	زانستی پۆلینی فۆنیمەکان
Speech pathology	علم عيوب النطق	زانستی خەوشەکانی ئاخاوتن
Phonetics	علم الاصوات	زانستی دەنگ (دەنگسازی)
Phonemics	علم الفونيمات	زانستی فۆنیمیەکان
Synchronic phonemics	علم الفونيمات الوصفي	زانستی وەسفی فۆنیمەکان
Strideat	خشن	زبر(خشەدار)
Resonance	رنين	زرینگان
Resonant	رنيني ، رنان	زرینگاوی (زرینگاو)
Oral resonant	رنيني فمي	زرینگاوی زاری
Median oral resonant	رنيني فمي وسطي	زرینگاوی زاریی ناوەندی
Lateral resonant	رنيني جانبي	زرینگاوی لایی
Median resonant	رنيني وسطي	زرینگاوی ناوەندی
Language Tongue	لغة (لسان)	زمان
Uvula Epiglottis	اللهاة ، لسان المزمار	زمانۆچکە
Epiglottal Epiglottic	لهوي	زمانۆچکەیی (دەنگ)

Uvular		
Dorso-uvular	لهوي خلفي	زمانۆچکەیی-پاشەوە
Lingual	لساني	زمانی (دەنگ)
Intonation language Tone language	لغة تنغيمية	زمانی ئاوازە دار
Human language	لغة الانسان	زمانی مرۆڤ
Oxy tonic language	لغة منبورة الاخر	زمانی هێز بوونی کۆتایی
Monosyllabic language	لغة احادية المقطع	زمانی یەك برگەیی
Linguo-dental	اسناني لساني	زمانی-ددانی (دەنگ)
Drag chain	سلسلة جاذبة	زنجیرە راکێشان
Harmonic series	متسلسلة توافقية	زنجیرە هارمۆنی
Series	سلسلة	زنجیرەی دەنگ
Hyper-urbanism	تقعر في اللفظ	زیاد رۆیی لە گۆکردن
Intrusion	اقحام	زیاد کردنی دەنگ
Prothesis	اضافة استهلالية	زیاد کردنی سەرەتایی
Vocalization	اضافة الحركات	زیادکردنی سەرو بۆر
- س -		
Euphony	عذوبة الصوت	سازگاری دەنگ
Psychological of hearing	سايكولوجية السمع	سایکۆلۆجیەتی بیستن
Threshold of hearing	عتبة السمع	سەرتای بیستن
Sound source	مصدر الصوت	سەرچاوەی دەنگ
Gum-ridge	اعلى اللثة	سەرووی پوك
Strong stress	نبرة قوية (رئيسية)	سترێسی بەهێز (سەرەکی)
Weakening	تخفيف	سووك کردن
Tri graph	حرف ثلاثي	سێ پیتی
Vowel triangle	مثلث الصوائت	سێ گۆشەی ڤاوڵەکان
Triconsonantal	ثلاثي الصوامت	سێ کۆنسنەنتی
Phonetic context	سياق صوتي	سیاقی دەنگی

Ternary	ثلاثي	سیانی
Language systems	انظمة اللغة	سیستەمەکانی زمان
Melodics	نظام التنغيم	سیستەمی ئاوازە
Sound system Vocal system	نظام صوتي	سیستەمی دەنگی
Hypophonemic system	نظام تحت فونيمي	سیستەمی ژێرەوەی فۆنیم
Vowel system	نظام الصوائت	سیستەمی ڤاولەکان
Phonemic system	النظام فونيمي	سیستەمی فۆنیمی
Writing system	نظام الكتابة	سیستەمی نووسین
Features	سمات	سیماکان
Sound characteristics	مزايا الصوت	سیماکانی دەنگ
Distinctive feature	سمة مميزة	سیمای جیاکەرەوە
Non-distinctive feature	سمة غير مميزة	سیمای ناجیاکەرەوە
Secondary feature	سمة ثانوية	سیمای ناسەرەکی
Non-significant feature	سمة غير هامة (غير وظيفي)	سیمای ناگرنگ (نائەرکی)
Adams apple Voice box Larynx	تفاحة ادم (الحنجرة)	سێوی ئادەم (قورگ)
Third stress	نبرة ثالثة	سێیەم هێز
- ش -		
Sound wave	موجة صوتية	شەپۆلی دەنگ
Simple wave	موجة بسيطة	شەپۆلی سادە
Sinusoidal wave	موجة لولبية	شەپۆلی لەولەبی
Complex wave	موجة مركبة	شەپۆلی لێکدراو
Vowel fracture	انكسار الصائت	شکانی ڤاولْ
Point of articulation	مكان النطق	شوێنی درکاندن (سازگە)
Initial contrast	موقع استهلالي	شوێنی سەرەتایی
Final position	موقع ختامي	شوێنی کۆتایی

Un aspirated position	موقع غير هائي	شوێنی ناهائی
Medial position	موقع وسطي	شوێنی ناوەندی
Segmental analysis	تحليل قطعي	شیکردنەوەی کەرتی
Prosodic analysis	تحليل فوقطعي	شیکردنەوەی ناکەرتی
- چ -		
Manner of articulation	كيفية النطق	چۆنیەتی درکاندن
Lower jaw	الفك السفلي	چەناگەی خواروو
Upper jaw	الفك الاعلى	چەناگەی سەروو
Slur	تداخل	چوونە ناویەك
Phonemicstratum	طبقة فونيمية	چینی (ئاستی)فۆنیمی
- گ -		
Monophthogization	التحويل الى صائت احادي	گۆران بۆیەك ڤاوڵی
Free variation	تغير حر	گۆرانی ئازاد
Functional change	تحويل وظيفي	گۆرانی ئەرکی
Allophonic change	تغير الوفوني	گۆرانی ئەلۆفۆنی
Metaphony	تحويل الصوت	گۆرانی دەنگ
Adaptation	تطويع ، مماثلة	گۆرانی دەنگ ،گونجان
Phonetic change Sound change	تغير صوتي	گۆرانی دەنگی
Unconditioned sound change	تغير صوتي غير مشروط	گۆرانی دەنگی بێ مەرج
External sandhi	تغير صوتي خارجي	گۆرانی دەنگی دەرەکی
Dependent sound change	تغير صوتي تابع	گۆرانی دەنگی شوێن کەوتوو
Conditioned sound change Heteronomous sound chang	تغير صوتي مشرط	گۆرانی دەنگی مەرجدار
Internal sandhi	تغير صوتي داخلي	گۆرانی دەنگی ناوەکی
Initial mutation	تحويل استهلالي	گۆرانی سەرەتایی

Modulation	تغير طبقة الصوت	گۆرانی چینی دەنگ
Ablaut Apophony Vowel gradation	ابدال الصائت	گۆرانی ڤاوڵ
Phonemic change Phonological change	تغير فونيمي	گۆرانی فۆنیمی
Morphophonemic change	تغير فونيمي صرفي	گۆرانی مۆرفۆ فۆنیمی
Non-functional variation	تغير غير وظيفي	گۆرانی نا ئەرکی
Free alternant Free variant	متغير حر	گۆراوی ئازاد
Phonetic variant	متغير صوتي	گۆراوی دەنگی(ئەلۆفۆن)
Conditioned variant	متغير مشرط	گۆراوی مەرجدار (بەمەرج)
Mutation	ابدال	گۆرینەوە
Latinize	يلتين	گۆرینی بە لاتینی
Umlaut	تغير الصائت	گۆرینی ڤاوڵ
Pronunciation	تلفظ	گۆکردن
Spelling pronunciation	لفظ كتابي	گۆکردنی نووسراو
Regression of stress	تراجع النبرة	گەرانەوەی هێز
Pharynx	بلعوم	گەروو
Faucal Guttural Pharyngeal	حلقي	گەرویی
Nasal pharynx	البعلوم الأنفي	گەرویی لووتی
Liaison	وصل	گەیەنەر
Vocalized Voiced	مجهور	گڕ (ژێدار)
Grapheme	غرافيم (حرف مجرد)	گرافیم (پیتی ئەبستراکت)
Compound grapheme	حرف مركب	گرافیمی (پیتی) لێکدراو

Suprasegmental grapheme	غرافيم فوقطعي	گرافیمی ناکەرتی
Tense	متوتر	گرژەوە بوو
Phonate	يصوت	گرکردنی دەنگ
Voice	جهر	گڕی
Loudness of sound	جهارة الصوت	گڕی دەنگ
Assimilation	مماثلة	گونجان
Vowel harmong	توافق الصوائت	گونجانی (رێك بوونی) ڤاولەکان
Coalescent assimilation Reciprocal assimilation	مماثلة تبادلية	گونجانی ئاڵوگۆر
Regressive assimilation	مماثلة راجعة	گونجانی بەرەو دواوە
Progressive assimilation Lag	مماثلة اتباعية	گونجانی بەرەوپێش
Total assimilation	مماثلة تامة	گونجانی تەواو
Anticipation assimilation	مماثلة توقعية	گونجانی پێش وەخت
Assonance	تجانس صوتي (سجع)	گونجانی دەنگی (سەروا)
Contiguous assimilation Juxtapositional assimilation	مماثلة تجاورية	گونجانی دەوروبەر
Distant assimilation	مماثلة متباعدة	گونجانی دوور
Contact anticipation	مماثلة مباشرة	گونجانی راستەوخۆ
Non contiguous assimilation	مماثلة غير متجاورة	گونجانی نا دەوروبەر
Partial assimilation Accommodation	مماثلة جزئية	گونجانی ناتەواو
Explosion Explosive Plosive\stop Occlusive	انفجاري ،وقفي	گیر (وەستاو)

Implosive	انفجار داخلي	گیری (تەقیو) ناوەوە
Voiced stop Mediae	انفجاري مجهور	گیری (وەستاوی) گڕ
Voiceless stop	انفجاري مهموس	گیری (وەستاوی) کپ
Voiceless dental velarized stop	انفجاري مطبق اسناني مهموس	گیری بە مەلاشووکراوی ددانی کپ
Affricated stop	انفجاري مزجي	گیری تێکەڵاو
Voiceless alveolar stop	انفجاري لثوي مهموس	گیری پوکی کپ
Voiced alveolar stop	انفجاري لثوي مجهور	گیری پووکی گڕ
Prenasalized stop	انفجاري سابق الغنة	گیری پێش بە لووت کراو
Pressure stop	انفجاري طارد	گیری دەرچوو
Egressive stop	انفجاري انبثاقي	گیری دەرهاتوو
Ejective stop	انفجاري قذفي	گیری دەرهاویشتن
Dental stop	انفجاري اسناني	گیری ددانی
Voiced dental velarized stop	انفجاري مطبق اسناني مجهور	گیری ددانی بەمەلاشوو کراوی گڕ
Voiced dental stop	انفجاري اسناني مجهو ر	گیری ددانی گڕ
Voiceless dental stop	انفجاري اسناني مهموس	گیری ددانی کپ
Coarticulated stop	انفجاري ثنائي	گیری دوو لانە (دەنگ)
Ingressive stop Suction stop	انفجاري جاذب امتصاصي	گیری ڕاکێشراو (هەڵمژین)
Voiceless palatal stop	انفجاري غاري مهموس	گیری ڕەقە مەلاشوویی کپ
Voiced palatal stop	انفجاري غاري مجهور	گیری ڕەقە مەلاشوویی گڕ
Voiceless uvular stop	انفجاري لهوي مهموس	گیری زمانۆچکەیی کپ
Simple stop	انفجاري بسيط	گیری سادە
Glottal stop	انفجاري حنجري	گیری قورگی
Voiceless glottal stop	انفجاري حنجري مهموس	گیری قورگی کپ
Devoiced plosive	انفجاري مهمس	گیری کپ کراو

Lateral plosion	انفجاري جانبي	گیری لایی
Nasal plosive Nasal plosion	انفجاري انفي	گیری لووتی
Labiovelear stop	انفجاري طبقي شفوي	گیری لێوه مه‌لاشوویی نه‌رم
Labial stop	انفجاري شفوي	گیری لێوی
Voiced bilabial stop	انفجاري شفتاني مجهور	گیری لێوی گڕ
Voicdees bilabial stop	انفجاري شفتاني مهموس	گیری لێوی کپ
Velar stop	انفجاري طبقي	گیری مه‌لاشوویی نه‌رم
Dorso-velar stop	انفجاري طبقي خلفي	گیری مه‌لاشوویی نه‌رم-پاشه‌وه
Labial implosive	انفجار داخلي شفوي	گیری ناوه‌وه‌ی لێوی
Voiceless velar stop	انفجاري طبقي مهموس	گیری نه‌رمه مه‌لاشوویی کپ
Voiced velar stop	انفجاري طبقي مجهور	گیری نه‌رمه‌لاشوویی گڕ
	- ڤ -	
Vocoid Vowel	صائت	ڤاوڵ (بزوێن)
Vocalism	صوائت لغة ما	ڤاوڵه‌کانی زمانێك
Vocalic	صائتي	ڤاوڵی
Free vowel	صائت حر	ڤاوڵی ئازاد
High vowel	صائت عال	ڤاوڵی به‌رز
High back vowel	صائت خلفي عال	ڤاوڵی به‌رزی پشته‌وه
High central vowel	صائت مركزي عال	ڤاوڵی به‌رزی ناوه‌ند
High front vowel	صائت امامي عال	ڤاوڵی به‌رزی پێشه‌وه
Blocked vowel	صائت مقيد	ڤاوڵی به‌ندکراو
Stressed vowel	صائت منبور	ڤاوڵی به‌هێز بوو
Spread vowel	صائت منتشر	ڤاوڵی بلاو (په‌رت)
Neutral vowel	صائت محايد	ڤاوڵی بێ لایه‌ن
Unstressed vowel	صائت غير منبور	ڤاوڵی بێ هێز (لاوان)

Single vowel	صائت مفرد	ڤاوڵی تاك
Narrow vowel Close vowel	صائت ضيق (مغلق)	ڤاوڵی تەنگ (داخراو)
Back vowel	صائت خلفي	ڤاوڵی پاشەوە
Mid back vowel	صائت خلفي وسطي	ڤاوڵی پشتەوەی ناوەراست
Bright vowel Front vowel Slender vowel	صائت امامي	ڤاوڵی پێشەوە
Midfront vowel	صائت امامي وسطي	ڤاوڵی پێشەوەی ناوەراست
Mid back round vowel	صائت مدور خلفي وسطي	ڤاوڵی پێشەوەی ناوەراستی خڕ
Low front vowel	صائت امامي منخفض	ڤاوڵی پێشەوەی نزم
Disiunction vowel	صائت فاصل	ڤاوڵی جیاکەرەوە
Pure vowel	صائت نقي	ڤاوڵی خاوێن
Rounded vowel	صائت مدور	ڤاوڵی خڕبوو
Unrounded vowel	صائت غير مدور	ڤاوڵی خڕنەبوو
High back round vowel	صائت مدور خلفي عال	ڤاوڵی خڕی بەرزی پشتەوە
Gliding vowel Sime-vowel	صائت انزلاقي	ڤاوڵی خلیسکاو
Peripheral vowel	صائت خارجي	ڤاوڵی دەرەوە (دەرەکی)
Long vowel	صائت طويل	ڤاوڵی درێژ
Ultralong vowel	صائت مديد	ڤاوڵی درێژ کراو
Coalescence Diphthong	صائت ثنائي	ڤاوڵی دوولانە
Rising diphthong ascending diphthong	ثنصائت صاعد	ڤاوڵی دوولانەی بەرز
Narrow diphthong	ثنصائت ضيق	ڤاوڵی دوولانەی تەنگ
Wide diphthong	ثنصائت واسع	ڤاوڵی دوولانەی فراوان (کراوە)

Descending diphthong Falling diphthong	ثنصائت هابط	ڤاولی دوولانەی نزم
R-colored vowel	صائت رائي	ڤاولی ڕائی
Anaptyctic vowel	صائت مقحم	ڤاولی زیاد کراو
Simple vowel	صائت بسيط	ڤاولی سادە
Primary vowel Cardinal vowel	صائت رئيسي	ڤاولی سەرەکی
Light vowel	صائت خفيف	ڤاولی سوك
Triphthong	صائت ثلاثي	ڤاولی سێ لانە
Vowel quadrilateral	رباعي الصوائت	ڤاولی چوار لا (چوارگۆشە)
Tetraphthong	صائت رباعي	ڤاولی چوار لانە
Junction vowel	صائت الوصل	ڤاولی گەیەنەر
Strong vowel Tense vowel	صائت متوتر	ڤاولی گرژەوە بوو
Broad vowel	صائت واسع	ڤاولی فراوان
Dark vowel	صائت مفخم (خلفي)	ڤاولی قەڵەو (پشتەوە)
Deep vowel	صائت عميق (خلفي)	ڤاولی قووڵ (پشتەوە)
Voiceless vowel	صائت مهموس	ڤاولی کپ
Open vowel	صائت متسع	ڤاولی کراوە
Short vowel	صائت قصير	ڤاولی کورت
Connecting vowel	صائت رابط	ڤاولی لکاندن
Nasal vowel	صائت انفمي	ڤاولی لووتەزاری
Palatal vowel	صائت غاري (امامي)	ڤاولی مەلاشوویی ڕەق (پێشەوە)
Velar vowel	صائت طبقي	ڤاولی مەلاشوویی نەرم
High front unround vowel	صائت غير مدور امامي عال	ڤاولی ناخڕی بەرزی پێشەوە
Higfh central unround vowel	صائت غير مدور مركزي عال	ڤاولی ناخڕی بەرزی ناوەندی
Middle vowel	صائت وسطي	ڤاولی ناوەراست

Mid vowel		
Central vowel	صائت مركزي	ڤاوڵی ناوەندی
Mid central vowel	صائت مركزي وسطي	ڤاوڵی ناوەندی ناوەراست
Mid central unround	صائت غير مدور مركزي	ڤاوڵی ناوەندی ناوەراستی ناخڕ
Abnormal vowel	صائت شاذ	ڤاوڵی ناوێزە
Slack vowel Lax vowel	صائت لين	ڤاوڵی نەرم
Nurmur vowel	صائت خفيض	ڤاوڵی نزم بوو
Low vowel	صائت منخفض	ڤاوڵی نزم
Low back vowel	صائت خلفي منخفض	ڤاوڵی نزمی پشتەوە
Low back round vowel	صائت مدور خلفي منخفض	ڤاوڵی نزمی پشتەوە خڕ
Low front unround vowel	صائت غير مدور امامي منخفض	ڤاوڵی نزمی پێشەوە ناخڕ
Low central vowel	صائت مركزي منخفض	ڤاوڵی نزمی ناوەند
Low central unround vowel	صائت غير مدور مركزي منخفض	ڤاوڵی نزمی ناوەندی ناخڕ
Half-close vowel	صائت نصف ضيق	ڤاوڵی نیمچە داخراو
Half-long vowel	صائت نصف طويل	ڤاوڵی نیمچە درێژ
Half-open vowel	صائت نصف متسع	ڤاوڵی نیمچە کراوە
Furtive vowel	صائت مختلس	ڤاوڵی ونبوو (بزرکراو)
	- ف -	
Phonological syntax	نحو فونيمي	فۆنۆلۆجی سینتاکسی
Phonetics of juncture Combinatory phonetics	علم الاصوات المتصلة	فۆنەتیکی ئاخاوتنی بەردەوام
Instrumental phonetics	علم الاصوات الآلي	فۆنەتیکی ئامێری
Functional phonetics Phonemics	علم الاصوات الوظيفي	فۆنەتیکی ئەرکی

Acoustic phonetics	علم الاصوات الاكوستيكي	فۆنەتیکی ئەکۆستیکی
Comparative phonetics	علم الاصوات المقارن	فۆنەتیکی بەراورد
Auditory phonetics	علم الاصوات السمعي	فۆنەتیکی بیستن
Experimental phonetics	علم الاصوات التجريبي	فۆنەتیکی تاقیکردنەوە
Particular phonetics	علم الاصوات الخاص	فۆنەتیکی تایبەتی
Narrow phonetics Pure phonetics	علم الاصوات البحت	فۆنەتیکی تەواو
Normative phonetics	علم الاصوات المعياري	فۆنەتیکی پێوانەیی
Psychologtcal phonetics	علم الاصوات النفس	فۆنەتیکی دەروونی
Articulatory phonetics Motro phonetics	علم الاصوات النطقي	فۆنەتیکی درکاندن
Sentence phonetics	علم الأصوات الجملي	فۆنەتیکی ڕستەیی
Systematic phenetics	علم الاصوات النظامي	فۆنەتیکی سیستەمی
Prescriptive phonetics	علم الاصوات الفرضي	فۆنەتیکی گریمانەیی
General phonetics	علم الاصوات العام	فۆنەتیکی گشتی
Physical phonetics Genemmic phonetics	علم الاصوات الفيزيائي	فۆنەتیکی فیزیکی
Laboratory phonetics	علم الاصوات المعملي	فۆنەتیکی کارگەیی
Diachronic phonetics Historical phonetics Evolitive phonetics Genetic phonetics	علم الاصوات التأريخي (التطوري)	فۆنەتیکی مێژوویی (گەشەکردن)
Prosodic phonetics	علم الاصوات فوقطعية	فۆنەتیکی ناکەرتی
Synchronic phonetics Descriptive phonetics	علم الاصوات الوصفي (التزامني)	فۆنەتیکی وەسفی
Phoneme	فونيم	فۆنیم

Autonomus phoneme	فونيم مستقل	فۆنیمی سەربەخۆ
Primary phoneme	فونيم اولي	فۆنیمی سەرەکی
Archiphoneme	فونيم شامل(الأم)	فۆنیمی سەرەکی (بنجی)
Vowel phoneme	فونيم صائت	فۆنیمی ڤاوڵ
Segmental phoneme Linear phoneme	فونيم قطعي	فۆنیمی کەرتی
Weak phoneme	فونيم ضعيف (لين)	فۆنیمی لاواز (نەرم)
Compound phoneme	فونيم مركب	فۆنیمی لێکدراو
Secondary phoneme	فونيم ثانوي	فۆنیمی ناسەرەکی (لاوەکی)
Marginal phoneme Prosodeme Suprasegmental phoneme	فونيم فوقطعي	فۆنیمی ناکەرتی
Phonemic loan	دخلية فونيمية	فۆنیمی وەرگیراو (خوازراو)
Pronouncing dictionary	معجم التلفظ	فەرهەنگی گۆکردن
Amplitude	سعة	فراوانی
Polysyllabic	متعدد المقاطع	فرە برگەیی
Polyphonic	متعدد الاصوات	فرە دەنگ
Lisping	لثغة	قسە زمانی
Physologe of hearing	فسيولوجية السمع	فسیۆلۆجی بیستن
Pitch phoneme	فونيم نغمي	فۆنیمی ئاوازەدار
Prothetic phoneme	فونيم اضافي استهلالي	فۆنیمی زیادکراوی سەرەتایی
Unstable phoneme	فونيم متقلب	فۆنیمی هەڵگەراو
Palatalized sibilant	صفيري مغور	فیکەیی بەر مەلاشوو دراوی ڕەق
Sibilant	صفيري	فیکەیی(دەنگ)

- ق -		
Phase of articulation	مرحلة النطق	قۆناغی دركاندن
Volume	حجم الصوت	قەبارەی دەنگ
Larynx Voice box	حنجرة	قورگ
Laryngeal Glottal	حنجري	قورگی (دەنگ)
Absorption	امتصاص	قووت دان
- ك -		
Speech mechanism Articulatory system Vocal apparatus	جهاز النطق	كۆئەندامی ئاخاوتن (دركاندن)
Termination	خاتمة	كۆتایی
Consonantal group	مجموع صامت	كۆمەڵە (هێشووە) كۆنسنەنت
Breath group	مجموعة النفس	كۆمەڵەی هەناسە
Unilateral consonant Monolateral consonant	صامت احادي الجانب	كۆنسنەنتی یەك لایی
Consonant Contoid	صامت	كۆنسنەنت (نەبزوێن)
Basic consonant	صوامت أساسية	كۆنسنەنتە سەرەكییەكان
Consonantal	صامتي	كۆنسنەنتی
Pharyngealized consonant	صامت محلق	كۆنسنەنتی بە گەروو كراو
Velarized consonant	صامت مطبق	كۆنسنەنتی بە مەلاشوو كراوی نەرم
Soft consonant Palatalized consonant	صامت مفور	كۆنسنەنتی بە مەلاشوكراوی ڕەق
Static consonant	صامت امتدادي	كۆنسنەنتی بەردەوامی
Hard consonant Non-palatalized consonant	صامت غير مفور	كۆنسنەنتی بەرمەلاشوو نەدراو

Syllabic consonant	صامت مقطعي	کۆنسنەنتی برگەیی
Kinetic consonant	صامت حركي	کۆنسنەنتی بزوێنەر
Diffuse consonant	صامت منتشر	کۆنسنەنتی پەرت (بڵاو)
Slender consonant	صامت امامي	کۆنسنەنتی پێشەوە
Ejective consonant	صامت قذفي	کۆنسنەنتی دەرهاویشتن
Long consonant	صامت طويل	کۆنسنەنتی درێژ
Ambisyllabic consonant	صامت ثنائي المقطع	کۆنسنەنتی دوو برگەیی
Consonantal digraph	ثنائي صامت	کۆنسنەنتی دوو پیتی
Doubled consonant	صامت مضعف	کۆنسنەنتی دووبارە کراو
Rolled consonant Trill	صامت مكرر	کۆنسنەنتی دووبارە کراو
Monolateral consonant	صامت احادي الجانب	کۆنسنەنتی یەك لایی
Liquid	صامت سلس	کۆنسنەنتی ڕەوان
Oral consonant	صامت فمي	کۆنسنەنتی زاری
Tap consonant	صامت خفيف	کۆنسنەنتی سوك
Consonantal trigraph	ثلاثي صامت	کۆنسنەنتی سێ پیتی
Sonant Voiced consonant	صامت مجهور	کۆنسنەنتی گڕ
Vocalic consonant	صامت صائتي	کۆنسنەنتی ڤاوڵی
Broad consonant	صامت واسع	کۆنسنەنتی فراوان
Whistling consonant	صامت صفيري	کۆنسنەنتی فیکەیی
Voiceless consonant	صامت مهموس	کۆنسنەنتی کپ
Lateral consonant	صامت جانبي	کۆنسنەنتی لایی
Connecting consonant	صامت رابط	کۆنسنەنتی لکاندن
Nasal consonant	صامت انفي	کۆنسنەنتی لووتی
Interlude	صامت بيصائتي	کۆنسنەنتی نێوان دوو ڤاوڵ
Mutation plural	جمع ابدالي	کۆی گۆڕاو
Katakana	الكتكانا	کاتا کانا

Intection	عدوى صوتية	کارتێکردنی دەنگی
Kana	الكانا	کانا
Segment Isolate	قطع	کەرت
Segmentation	تقطع	کەرت کردن (دابرین)
Sound segment	قطع صوتي	کەرتە دەنگ
Phonic substance	المادة الصوتية	کەرەسەی دەنگی
Formant Physical element	العنصر المادي	کەرەسەی فیزیکی (مادی)
Graphic substance	مادة كتابية	کەرەسەی نووسین
Vocal auditory channel	القناة الصوتية السمعية	کەناڵی دەنگی بیستن
Haphology	اختزال صوتي	کەوتنی دەنگ
Voiceless	مهموس	کپ (بێ ژێ)
Devoicing Devocalization Unvoicing	اهماس	کپ بوون
Devoiced Unvoiced	مهمس	کپ کراو
Final devoicing	اهماس ختامي	کپ کردنی کۆتایی
Chrone	كرون (وحدة زمنية)	کرۆن (یەکەی کات)
Chroneme	كرونيم، فونيم كمي	کرۆنیم
Utterance act	عملية النطق	کردەی درکاندن
Shortening	تقصير	کورت کردن
Vowel reduction	تقصير الصائت	کورت کردنەوەی ڤاوڵ
Kymograph	مرسام الموجات الصوتية	کیمۆگراف (وێنەگری شەپۆلەکانی دەنگ)
	- ل -	
Syncope	ترخيم وسطي	لابردنی ناوەراست
Deletion	حذف	لابردن
Synaloepha Elision	حذف، ترخيم	لابردن (لە ناوچوون))
Synizesis	ترخيم ، ادغام صائتي	لابردنی ڤاوڵ، لێکدانی

		ڤاول
Depalatalization	ازالة التغوير	لابردنى بەرمەلاشوودان
Denasalization	ازالة الأنفية	لابردنى بەلووت كردن (منگنى)
Un rounding	ازالة التدوير	لابردنى خڕ بوون
Eclipsis Ecthlipsis	حذف الصامت	لابردنى كۆنسنەنت
De labialization	ازالة التدوير	لابردنى لێو خڕبوو
De-aspiration	ازالة الهائية	لابردنى هائى
Clear L Light L	لام مرققة (مخففة)	لامى سوك (دەنگ)
Dark L	لام مفخمة	لامى قەڵەو
Asymmetric Lateral	جانبي	لايى (دەنگ)
Voiced velarized lateral	جانبي مطبق مجهور	لايى بەمەلاشووكراوى گڕ
Voiced alveolar lateral	جانبي لثوي مجهور	لايى پووكى گڕ (دەنگ)
Clear lateral	جانبي مرقق	لايى سوك (دەنگ)
Dark lateral	جانبي مفخم	لايى قەڵەو
Split	انشطار	لەت بوون
Frequency	تردد	لەرەلەر
Acute	عالي التردد	لەرەلەرى بەرز
Fundamental frequency	تردد اساسي	لەرەلەرى سەرەكى
Grave	منخفض التردد	لەرەلەرى نزم
Aphaeresis Prosiosis	ترخيم استهلالي	لەناوچوونى سەرەتايى
Aphesis	ترخيم استهلالي صائتي	لەناوچوونى ڤاولى سەرەتايى
Apocopation	ترخيم ختامي	لەناوچوونى كۆتايى
Loss of accentuation	فقد النبرة	لەناوچوونى هێز
Syllabic	قمة (نواة) المقطع	لوتكەى (ناوكى) برگە
Peak of prominence	ذروة العلو (نواة المقطع)	لووتكەى بەرز بوون

Nasal	انفي	لووتی (دەنگ)
Voiced alveolar nasal	انفي لثوي مجهور	لووتی پووکی گڕ (دەنگ)
Voiced velar nasal	انفي طبقي مجهور	لووتی نەرمە مەلاشوویی گڕ
Chestpulse	نبضة صدرية	لێدانی سنگ
Distraction	فك . تحليل	لێك بوونەوە (جیابوونەوە)
Syneresis	ادغام صائتي	لێکدانی ڤاوڵ
Isosyllabism	تماثل مقطعي	لێکچوونی بڕگەیی
Isochronism	تماثل زمني	لێکچوونی دەمکاتی
Phonetic similarity	تشابه صوتي	لێکچوونی دەنگی
Dentilabial	شفوي اسناني	لێو ددانی
Margin of security	هامش الامن	لێواری ئەمنی
Margin	طرف المقطع	لێواری بڕگە
Labio dental Bilabiodental	اسناني شفتاني	لێوددانی (دەنگ)
Bilabial=labial Extra-oral	شفتاني ، شفوي	لێوی (دەنگ)
Lower lip	الشفة السفلي	لێوی خواروو
Upper lip	الشفة العليا	لێوی سەروو
Bilabial stop	انفجاري شفتاني	لێوی گیر (دەنگ)
Bilabial nasal	انفي شفتاني	لێوی لووتی (دەنگ)
Voiced bilabial nasal	انفي شفتاني مجهور	لێوی لووتی گڕ
Labiovelar	طبقي شفوي	لێوی مەلاشوویی نەرم
	- م -	
Mora	المورا	مۆرا
Morphoneme Morphophoneme	فونيم صرفي	مۆرفۆ فۆنیم
Morphophonemic	فونيمي صرفي	مۆرفۆ فۆنیمی
Intonation morpheme Intonation formant	مورفيم التنغيم	مۆرفیمی ئاوازەیی
Inter costals muscles	عضلات بيضلعية	ماسولکەکانی نێوان

		پەراسوو
Quantity duration Length	مدة الصوت (طول الصوت)	ماوەی دەنگ (درێژی دەنگ)
Conditioning	اشراط	مەرجدار
Environmental	اشراط بيئي	مەرجی ژینگەیی
Phonologically conditioned	مشرط فونيمية	مەرجی فۆنۆلۆجی
Artificial palate	حنك اصطناعي	مەلاشووی دروستکراو
Hard palatal	الحنك الصلب،الغار	مەلاشووی ڕەق
Centrodomal Median palatal	غاري وسطي	مەلاشوویی ڕەقی ناوەندی
Fronto-palatal Lamino-domal	غاري امامي	مەلاشوویی ڕەقی-پێشەوە
Soft palate Velum	حنك لين ، طبق	مەلاشووی نەرم
Dorso-velar	طبقي خلفي	مەلاشوویی نەرم-پاشەوە
Palatal	غاري	مەلاشوویی ڕەق (دەنگ)
Dorso-palatal	غاري خلفي	مەلاشوویی ڕەق-پاشەوە
Velar	طبقي	مەلاشوویی نەرم (دەنگ)
Mechanism of utterance	الية النطق	میکانزمی درکاندن
- ن -		
Non-vocalic	غير صائتي	نا ڤاوڵی
Obstruent	غير رنيني	نازرینگەدار
Non-phonemic	غير فونيمي	نافۆنیمی
Non-nasal	غير انفي	نالووتی
Unaspirated	غير هائي،غير نفسي	ناهائی
Tongue center	وسط اللسان	ناوەراستی زمان
Median	وسطي	ناوەندی
Medium	وسط ناقل	ناوەندی گواستنەوە

Diaphragm	الحجاب الحاجز	ناوپەنچك
Syllable nucleus Syllabic	نواة المقطع	ناوکی برگە
Simple nucleus	نواة بسيطة	ناوکی سادە
Complex nucleus	نواة مركبة	ناوکی لێکدراو
Inaudible	غير مسموع	نەبیستراو
Lax	لين	نەرم
Speech habit	عادة كلامية	نەریتی ئاخاوتن
Phonetic habit	عادة صوتية	نەریتی دەنگی
Dissonance	تنافر صوتي	نەشازی دەنگ (دوورکەوتنەوە)
Dissimilation	مخالفة	نەگونجان (دوورکەوتنەوە)
Regressive dissimilation	مغايرة راجعة	نەگونجانی بەرەو دواوە
Progressive dissimilation	مغايرة اتباعية	نەگونجانی بەرەوپێش
Total dissimilation	مغايرة تامة	نەگونجانی تەواو
Juxtapositional dissimilar	مغايرة تجاورية	نەگونجانی دەورووبەر
Distant dissimilation	مغايرة متباعدة	نەگونجانی دوور
Contact dissimilation	مغايرة مباشرة	نەگونجانی راستەوخۆ
Ethnophonemic transcription	كتابة فونيمية عرفية	نووسنی فۆنیمی نەریتی
Writing Transcription	كتابة	نووسین
Alphabetical notation	كتابة الفبائية	نووسینی ئەلفوبێی
Unvoweled writing	كتابة غير صائتية	نووسینی بێ ڤاوڵ
Syllabic writing	كتابة مقطعية	نووسینی برگەیی
Ideographic writing	كتابة فكرية	نووسینی بیری
Under differentiated-transcription	كتابة قاصرة التمييز	نووسینی جیاکەرەوەی ناتەواو
Heterography	كتابة متغايرة	نووسینی جیاواز

Pasigraphy	كتابة عالمية	نووسینی جیهانی
Linear writing	كتابة خطية	نووسینی (هێڵی) خەتی
Phonetic notation Phonetic spelling Phonography	كتابة صوتية	نووسینی دەنگی
Over differmtiated transciription	كتابة مفرطة للتميز	نووسینی زیاد رۆیی بۆ جیاکردنەوە
Impressionistic transcription Preliminary transcription	كتابة انطباعية (كتابة مبدئية)	نووسینی سەرەتایی
Voweled writing	كتابة مشكولة	نووسینی سەرو بۆردار
Systematic transcription	كتابة نظامية	نووسینی سیستەمی
Phonemic script Phonemic notation Phonemic transcription	كتابة فونيمية	نووسینی فۆنیمی
Broad transcription	كتابة عريضة	نووسینی فراوان
Orthographic lag	تخلف كتابي	نووسینی کۆن
Consonantal writing Plene writing	كتابة صامتية	نووسینی کۆنسنەنتی
Morphemic script	كتابة مورفيمية	نووسینی مۆرفیمی
defective writing	كتابة ناقصة	نووسینی ناتەواو
Analphabetic notation	كتابة غير هجانية	نووسینی ناهیجانی
Narrow transcription	كتابة تفصيلية	نووسینی ورد
Logography Word writing	كتابة مفرداتية	نووسینی وشەیی
Apical Apico	ذلقي	نووکە زمانی (دەنگ)
Apex Tongue tip	الذلق،رأس اللسان	نووکی زمان
Diacritic Diacritic mark	علامة مميزة	نیشانەی جیاکەرەوە
Quantity mark	علامة الطول	نیشانەی درێژی
Nigori mark	علامة الأجهار	نیشانەی گڕی(ژێداری)

Breve	علامة قصر	نيشانەی کورتی
Non-vocal signal	اشارة غير صوتية	نيشانەی نا دەنگی (نا زمانی)
Stress mark	علامة النبرة	نيشانەی هێز
Semiplosive affricate	شبه انفجاري	نيمچە گیر (وەستاو)
Semivowel	شبه صائت	نيمچە ڤاوڵ
Inter dental	بيأسناني	نێو ددانی
Inter vocaliac	بين الصائتين	نێوان دوو ڤاوڵ
Inter consonantal	بين الصامتين	نێوان دوو کۆنسنەنت
- هـ -		
Medium of communication	وسيلة الاتصال	هۆکاری پەيوەندی کردن
Phonic medium	واسطة صوتية	هۆکاری دەنگی
Graphic medium	واسطة كتابية	هۆکاری نووسين
Aspirate	هائي.نفسي	هائی، هەناسەيی
Harmonious	متناغم	هارمۆنی گونجاو (راهاتوو)
Harmonic	نغمة توافقية	هارمۆنی(ئاوازەی گونجاو)
Homonym Homophone	مشترك لفظي	هاوبێژی
Homogram Homograph	مشترك كتابي	هاوپيت
Speech perception	ادراك الكلام	هەست کردن بە ئاخاوتن
Misspelling	خطأ في التهجئة	هەڵەی جينجەکردن
Cacuminal Domal Retroflex	ارتدادي (التواني)	هەڵگەڕاو.چەماوە (دەنگ)
Voiced retroflex	ارتدادي مجهور	هەڵگەراوەی (چەماوەی) گڕ
Ingressive air	هواء داخل	هەڵمژينی هەوا
Juncture	فاصل.وقفة	هەڵوەستە (وەستان)

Rising juncture	فاصل صاعد	هەڵوەستەی بەرزەوەبوو
Double-cross juncture	فاصل مصلب	هەڵوەستەی توند
Close juncture	فاصل مغلق	هەڵوەستەی داخراو
External juncture	فاصل خارجي	هەڵوەستەی دەرەکی
Double-bar juncture	فاصل مزدوج	هەڵوەستەی دوولایی
Terminal juncture	فاصل ختامي	هەڵوەستەی کۆتایی
Sustained juncture Level juncture	فاصل مؤقت (مستو)	هەڵوەستەی کاتی (ڕێك)
Open transition Open juncture	فاصل مفتوح	هەڵوەستەی کراوە
Plus juncture	فاصل موجب	هەڵوەستەی موجەب
Internal juncture	فاصل داخلي	هەڵوەستەی ناوەوە
Falling juncture	فاصل هابط	هەڵوەستەی نزم
Single-bar juncture	فاصل احادي الحظ (مؤقت)	هەڵوەستەی یەك هێڵی (کاتی)
Glottal catch	همزة محققة	هەمزەی تەواو
Glottal hard catch	همزة قطع	هەمزەی دابڕ
Glottal soft catch	همزة وصل	هەمزەی گەیەنەر
Inhalation Inspiration	شهيق	هەناسە وەرگرتن
Exhalation Expiration	زفير	هەناسەدان
Egressive	زفيري ، انبثاقي	هەناسەیی (دەرهاتوو)
Avulsive	شهيقي	هەناسەیی(هەناسە وەرگرتن)
Egressive air	هواء انبثاقي	هەوای دەرهاتوو
Stress Accent	النبرة	هێز (سترێس)
Conditioned stress	نبرة مشرطة	هێزە بە مەرج (مەرجدار)
Tonic	منبور	هێزدار
Free stress Free accent	نبرة حرة	هێزی ئازاد
Contrastive stress	نبرة تقابلية	هێزی بەرامبەری

Syllabic stress	نبرة مقطعية	هێزی برگە
Rhythmic stress	نبر ايقاعي	هێزی ترپەدار
Closed stress	نبرة مغلقة	هێزی داخراو
Secondary accent Secondary stress	نبرة ثانوية	هێزی دووەم (ناسەرەکی)
Sentence stress	نبرة الجملة	هێزی رستە
Recessive stress Initial stress	نبرة استهلالية	هێزی سەرەتایی
Heavy stress Primary stress Acute accent Full stress	نبرة رئيسية (حادة)	هێزی سەرەکی (تیژ)
Tertiary stress	نبرة ثالثية	هێزی سێیەم
Fixed stress Fixed accent	نبرة ثابتة	هێزی چەسپاو
Circumflex accent	نبرة منحنية	هێزی چەماوە (نیشانە)
Phonemic stress	نبرة فونيمية	هێزی فۆنیمی
Glottal accent	نبر حنجري،نبر همزي	هێزی قورگی (هەمزەیی)
Final accent Terminal strees	نبرة ختامية	هێزی کۆتایی
Oxytone	كلمة منبورة الاخر	هێزی کۆتایی وشە
Weak stress	نبرة ضعيفة	هێزی لاواز
Intermediate stress	نبرة ثانوية	هێزی نا سەرەکی (دووەم)
Medial accent	نبرة وسطية	هێزی ناوەندی
Grave accent	نبرةخفيضة (ضعيفة)	هێزی نزم (لاوان)
Expiratory stress	نبرة زفيرية	هێزی هەناسەدار
Silent stress	نبرة ساكنة	هێزی وەستاو
Word stress	نبرة الكلمة	هێزی وشە
Cluster	عنقود صوتي	هێشووە دەنگ
Vowel cluster	عنقود صائت	هێشووە ڤاوڵ
Consonant cluster	عنقود صامت	هێشووە کۆنسنەنت
Intonation contour	خط التنفيم	هێڵی ئاوازە

Isotonic line	خط التماثل النغمي	هێڵی لێکچوونی ئاوازە
Isophone	خط التماثل الصوتي	هێڵی لێکچوونی دەنگی
Symbol Sign	رمز	هێما (نیشانە)
Soft sign	رمز التفوير	هێمای بەرمەلاشوودان
Syllabic sign	رمز مقطعي	هێمای برگەیی
Ideogram Ideograph	رمز فكري	هێمای بیری
Graphic sign Graphic symbol	رمز حرفي	هێمای پیتی
Phonetic sign Phonetic symbol	رمز صوتي	هێمای دەنگی
Prosodic mark	رمز فوقطعي	هێمای فۆنیمی ناکەرتی
Pictogram Pictograph	رمز تصويري	هێمای وێنەیی
Logograph Logogram	رمز مفردات (لوغوغراف)	هێمایی وشەیی (لۆگۆگراف)
	- و -	
Utterance	قول	وتە
External hiatus Internal hiatus	وقفه بين صائتين	وەستانی نێوان دوو ڤاوڵ
Whisper	وشوشة	وشە وش
Quingue syllable	كلمة خماسية المقاطع	وشەی پێنج برگەیی
Disyllabic word	كلمة ثنائي المقاطع	وشەی دوو برگەیی
Trisyllable	كلمة ثلاثية المقاطع	وشەی سێ برگەیی
Quadrisyllable	كلمة رباعية المقاطع	وشەی چوار برگەیی
Multisyllable Polysyllable	كلمة متعددة المقاطع	وشەی فرە برگەیی
Monosyllable Monosyllabic word	كلمة احادية المقطع	وشەی یەك برگەیی
Phonological word	كلمة فونيمية	وشەی فۆنۆلۆجی
Graphem-phoneme correspondence	تماثل الفرافيمات و الفونيمات	وێکچونی گرافیمەکان و فۆنیمەکان
Graphic-phonemic	تماثل كتابي فونيمي	وێکچونی نووسینی

correspondence		فۆنیمی
Glossogram Linguagram	رسم اللسان	وێنەی زمان
Direct palatography	التصوير المباشر للحنك	وێنەگرتنی ڕاستەوخۆی مەلاشوو
Sound spectrograph Sonagraph	مرسام الاصوات	وێنەگری دەنگەکان
Oscillograph	مرسام الذبذبات	وێنەگری لەرەکان
Sound spectrogram	رسم الصوت	وێنەی دەنگ
Oscillogram	رسم الذبذبات	وێنەی لەرەکان
Palatogram	رسم الحنك	وێنەی مەلاشوو
	- ی -	
Phonetic law Sound law	قانون صوتي	یاسای دەنگی
Monosyllaism	احادية المقاطع	یەك برگەیی
Karsis	ادغام	یەك بوون (چوونە ناو یەك)
Monophone	صوت واحد	یەك دەنگ
Monophonic	احادي الصوت	یەك دەنگی
Monophthong	صائت احادي (بسيط)	یەك ڤاوڵی (سادە)
Monophonemic	احادي الفونيم	یەك فۆنیمی
Phonematic unit	وحدة فونيمية	یەکەی فۆنیمی

سەرچاوەکان

١. ابراهيم انيس (١٩٧٥)، الاصوات اللغوية، مكتبة الانجلو المصرية، الطبعة الخامسة .

٢. احمد مختار عمر (١٩٧٦)، دراسة الصوت اللغوي، مطابع سجل العرب، القاهرة.

٣. غازي فاتح وقيس (١٩٨٤)، فۆنەتیك، مطبعة الاديب البغدادية، بغداد.

٤. ڕەحمان ئیسماعیل حەسەن (١٩٩٨)، پەیڕەوی فۆنیمە ناكەرتییەكان لە كوردیدا، كۆلێجی پەروەردە، زانكۆی بەغدا.

٥. طالب حسين علي (١٩٨٩)، فۆنۆلۆجی كوردی و دیاردەی ئاسان بوونی فۆنیمەكان لە زاری سلێمانیدا، كۆلێجی ئاداب، زانكۆی سەلاحەددین .

٦. محمد علي الخولي (١٩٨٢)، معجم علم اللغة النظري، مكتبة لبنان، بيروت

٧. محمد علي الخولي (١٩٨٧)، الاصوات اللغوية ، مكتبة الخريجي، الرياض

8- Crystal,D (1980),Afirst dictionary of linguistics and phonetics, Cambridge university press.